

Załącznik nr 1
do Uchwały Nr 2387/289/IV/2013
Zarządu Województwa Śląskiego
z dnia 22 października 2013 r.

Zarząd Województwa Śląskiego

PROJEKT
REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO
WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO
NA LATA 2014-2020

Katowice, październik 2013 r.

Opracowanie:

Wydział Rozwoju Regionalnego, Referat ds. programowania i rozwoju

Wydział Europejskiego Funduszu Społecznego, Referat programowania i analiz

Wydział Planowania Strategicznego i Przestrzennego, Referat – Regionalne Centrum Analiz Strategicznych

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	8
1. WKŁAD PROGRAMU W REALIZACJĘ STRATEGII EUROPA 2020 ORAZ W OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZO-SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ	9
1.1. WKŁAD PROGRAMU W REALIZACJĘ STRATEGII EUROPA 2020 ORAZ W OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZO-SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ.....	9
1.1.1. Diagnoza wyzwań, potrzeb i potencjałów obszarów objętych programem	9
1.1.2. Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych	29
1.2. ROZKŁAD ŚRODKÓW FINANSOWYCH.....	49
1.2.1. Uzasadnienie podziału środków między cele tematyczne i priorytety inwestycyjne	49
1.2.2. Matryca logiczna strategii inwestycyjnej programu	52
2. OPIS OSI PRIORYTETOWYCH.....	60
2.1. PRIORYTET I NOWOCZESNA GOSPODARKA	60
2.1.1. Priorytet inwestycyjny 1.1 wzmacnianie infrastruktury badań i innowacji, a także podnoszenie zdolności do tworzenia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności leżących w interesie Europy	60
2.1.2. Priorytet inwestycyjny 1.2 promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, budowanie sieci współpracy pomiędzy firmami, ośrodkami naukowo-badawczymi, ośrodkami akademickimi w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych i aplikacji z dziedziny usług publicznych, tworzenie sieci, pobudzanie popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację (...), wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii (...)	62
2.1.3. Ramy wykonania priorytetu	66
2.1.4. Kategorie interwencji priorytetu.....	66
2.2. PRIORYTET II CYFROWE ŚLĄSKIE	67
2.2.1. Priorytet inwestycyjny 2.2 rozwój produktów i usług opartych na technologiach informacyjno- komunikacyjnych, handlu elektronicznym oraz zwiększenie zapotrzebowania na technologie informacyjno- komunikacyjne	67
2.2.2. Priorytet inwestycyjny 2.3 wzmacnianie zastosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych dla e- administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia	68
2.2.3. Ramy wykonania priorytetu	71
2.2.4. Kategorie interwencji priorytetu.....	71
2.3. PRIORYTET III WZMOCNIENIE KONKURENCYJNOŚCI MŚP.....	72

2.3.1. Priorytet inwestycyjny 3.1 promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz wspieranie tworzenia nowych firm, z uwzględnieniem inkubatorów przedsiębiorczości	72
2.3.2. Priorytet inwestycyjny 3.3 wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	75
2.3.3. Priorytet inwestycyjny 3.4 wspieranie zdolności MŚP w zaangażowanie się w proces wzrostu ekonomicznego i innowacji	77
2.3.4. Ramy wykonania priorytetu	79
2.3.5. Kategorie interwencji priorytetu	79
2.4. PRIORYTET IV EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA, ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII I GOSPODARKA NISKOEMISYJNA	80
2.4.1. Priorytet inwestycyjny 4.1 promowanie produkcji i dystrybucji energii z odnawialnych źródeł	80
2.4.2. Priorytet inwestycyjny 4.2 promowanie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w MŚP	82
2.4.3. Priorytet inwestycyjny 4.3 wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej i sektorze mieszkaniowym	85
2.4.4. Priorytet inwestycyjny 4.5 promowanie strategii niskoemisyjnych dla obszarów miejskich – niskoemisyjny transport miejski	88
2.4.5. Priorytet inwestycyjny 4.7 promowanie wysoko wydajnej kogeneracji energii cieplnej i elektrycznej w oparciu o popyt na użytkową energię ciepłą	91
2.4.6. Ramy wykonania priorytetu	94
2.4.7. Kategorie interwencji priorytetu	94
2.5. PRIORYTET V OCHRONA ŚRODOWISKA I EFEKTYWNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW	96
2.5.1. Priorytet inwestycyjny 6.1 zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze odpadów w celu spełnienia wymogów dorobku prawnego dotyczącego środowiska	96
2.5.2. Priorytet inwestycyjny 6.2 zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze wodnym w celu spełnienia wymogów dorobku prawnego dotyczącego środowiska	98
2.5.3. Priorytet inwestycyjny 6.3 ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego	101
2.5.4. Priorytet inwestycyjny 6.4 ochrona różnorodności biologicznej, ochrona gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym programu NATURA 2000 i zielonej infrastruktury	103
2.5.5. Priorytet inwestycyjny 6.5 działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego	105
2.5.6. Priorytet inwestycyjny 5.2 promowanie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka, zapewniających odporność na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi	108
2.5.7. Ramy wykonania priorytetu	110
2.5.8. Kategorie interwencji priorytetu	111

2.6. PRIORYTET VI TRANSPORT	112
2.6.1. Priorytet inwestycyjny 7.2 zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T.....	112
2.6.2. Priorytet inwestycyjny 7.4 rozwój i rehabilitacja kompleksowego, nowoczesnego i interoperacyjnego systemu transportu kolejowego	114
2.6.3. Ramy wykonania priorytetu	116
2.6.4. Kategorie interwencji priorytetu.....	116
2.7. PRIORYTET VII REGIONALNY RYNEK PRACY	117
2.7.1. Priorytet inwestycyjny 8.5 zapewnienie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	118
2.7.2. Priorytet inwestycyjny 8.7 samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy	122
2.7.3. Ramy wykonania priorytetu	125
2.7.4. Kategorie interwencji priorytetu.....	126
2.8. PRIORYTET VIII REGIONALNE KADRY GOSPODARKI OPARTEJ NA WIEDZY	127
2.8.1. Priorytet Inwestycyjny 8.8 równość mężczyzn i kobiet oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego	128
2.8.2. Priorytet inwestycyjny 8.9 adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian .	131
2.8.3. Priorytet inwestycyjny 8.10 aktywne i zdrowe starzenie się	137
2.8.4. Ramy wykonania priorytetu	139
2.8.5. Kategorie interwencji priorytetu.....	140
2.9. PRIORYTET IX WŁACZENIE SPOŁECZNE	141
2.9.1. Priorytet inwestycyjny 9.4 aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności .	143
2.9.2. Priorytet inwestycyjny 9.7 ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym	146
2.9.3. Priorytet inwestycyjny 9.8 wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych	150
2.9.4. Ramy wykonania priorytetu	153
2.9.5. Kategorie interwencji priorytetu.....	154
2.10. PRIORYTET X REWITALIZACJA I INFRASTRUKTURA ZDROWOTNA	155
2.10.1. Priorytet inwestycyjny 9.1 inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych	155

2.10.2. Priorytet inwestycyjny 9.2 wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich	160
2.10.3. Ramy wykonania priorytetu	163
2.10.4. Kategorie interwencji priorytetu.....	163
2.11. PRIORYTET XI WZMOCNIENIE POTENCJAŁU EDUKACYJNEGO.....	164
2.11.1. Priorytet inwestycyjny 10.1 zapobieganie i ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej i promowanie dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, podstawowej i ponadpodstawowej..	165
2.11.2 Priorytet inwestycyjny 10.3 poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie, podniesienie umiejętności i kwalifikacji siły roboczej i zwiększenie dopasowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy	173
2.11.3. Ramy wykonania priorytetu	181
2.11.4. Kategorie interwencji priorytetu.....	181
2.12. PRIORYTET XII INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA	183
2.12.1. Priorytet inwestycyjny 10.4 inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	183
2.12.2. Ramy wykonania priorytetu	190
2.12.3. Kategorie interwencji priorytetu.....	190
2.13. PRIORYTET XIII POMOC TECHNICZNA	191
2.13.1. Kategorie interwencji priorytetu.....	193
3. PLAN FINANSOWY	194
4. ZINTEGROWANE PODEJŚCIE TERYTORIALNE	198
4.1. RAMY REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ Z ZAKRESU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU OBSZARÓW MIEJSKICH (W TYM ZIT), SZACUNKOWA KWOTA WSPARCIA Z EFRR ORAZ SZACUNKOWA ALOKACJA EFS	203
4.2. RAMY REALIZACJI ZIT POZA ZINTEGROWANYMI PRZEDSIĘWZIĘCIAMI Z ZAKRESU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU OBSZARÓW MIEJSKICH ORAZ SZACUNKOWA ALOKACJA Z POSZCZEGÓLNYCH OSI PRIORYTETOWYCH	205
4.3.MECHANIZMY ZAPEWNIAJĄCE KOORDYNACJĘ PRZEDSIĘWZIĘĆ OPARTYCH NA WSPÓŁPRACY, STRATEGII MAKROREGIONALNYCH I STRATEGII DLA BASENÓW MORSKICH	207
5. SYSTEM INSTYTUCJONALNY	209
5.1. IDENTYFIKACJA INSTYTUCJI ZAANGAŻOWANYCH W REALIZACJĘ PROGRAMU	209
5.2 DZIAŁANIA ANGAŻUJĄCE STOSOWNYCH PARTNERÓW W PROCES PRZYGOTOWANIA PROGRAMU ORAZ ROLA PARTNERÓW ZAAANGAŻOWANYCH WE WDRAŻANIU, MONITOROWANIE, EWALUACJĘ PROGRAMU	216

5.2.1. Rola partnerów w procesach przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji programu	216
6. SYSTEM KOORDYNACJI.....	242
6.1. ZASADY OGÓLNE.....	242
6.2. KOMPLEMENTARNOŚĆ PRIORYTETÓW W RAMACH RPO WSL Z DZIAŁANAMI INNYCH PROGRAMÓW OPERACYJNYCH PERSPEKTYWY FINANSOWAEJ NA LATA 2014-2020	244
7. WARUNKOWOŚĆ EX-ANTE	253
7.1. IDENTYFIKACJA WARUNKÓW EX-ANTE DLA PROGRAMU ORAZ OCENA ICH SPEŁNIENIA	253
7.2. OPIS DZIAŁAŃ ZMIERZAJĄCYCH DO SPEŁNIENIA WARUNKÓW EX ANTE, WYKAZ INSTYTUCJI ODPOWIEDZIALNYCH ORAZ HARMONOGRAM	257
8. REDUKCJA OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH Z PUNKTU WIDZENIA BENEFICJENTA	258
9. ZASADY HORYZONTALNE	260
9.1. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ	260
9.2. RÓWNOŚĆ SZANS I ZAPOBIEGANIE DYSKRYMINACJI.....	262
9.3. RÓWNOŚĆ PŁCI.....	263
ZAŁĄCZNIK NR 1 RAMY WYKONANIA PROGRAMU	266
ZAŁĄCZNIK NR 2 LISTA PARTNERÓW ZAANGAŻOWANYCH W PRZYGOTOWANIE PROGRAMU	267
ZAŁĄCZNIK NR 3 MAPA OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH WOJEWÓDZTWA WRAZ Z ICH OŚRODKAMI CENTRALNYMI.....	305
ZAŁĄCZNIK NR 4 LISTA GMIN WCHODZĄCYCH W SKŁAD SUBREGIONU CENTRALNEGO W UJĘCIU FUNKCJONALNYM	306
ZAŁĄCZNIK NR 5 LISTA GMIN WCHODZĄCYCH W SKŁAD SUBREGIONÓW PÓŁNOCNEGO, POŁUDNIOWEGO I ZACHODNIEGO	307

WPROWADZENIE

Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 został stworzony w oparciu o zapisy zawarte w przedstawionym przez Komisję Europejską tzw. „pakiecie legislacyjnym” dla polityki spójności na lata 2014-2020, z uwzględnieniem zmian wprowadzanych w trakcie kolejnych etapów negocjacyjnych. W pakiecie znalazły się szczegółowe regulacje odnoszące się do wszystkich funduszy Wspólnych Ram Strategicznych, w tym Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Obejmują one przepisy związane z misją i celami polityki spójności, ramami finansowymi, szczegółowymi ustaleniami w zakresie programowania, sprawozdawczości, zarządzania i realizacji projektów, a także przepisy związane z dużymi projektami.

W projekcie Programu uwzględniono również zapisy wynikające z *Projektu Umowy Partnerstwa*, dokumentu przedstawionego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, który determinuje kształt przyszłej polityki spójności w Polsce w latach 2014-2020. Wynika z niego model programowania i wdrażania 16 dwufunduszowych regionalnych programów operacyjnych. Zgodnie z tymi zapisami *Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* będzie współfinansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego.

Niniejszy dokument przygotowany został wspólnie przez Wydział Rozwoju Regionalnego, Wydział Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Wydział Planowania Strategicznego i Przestrzennego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego. Zawiera streszczenie diagnozy strategicznej województwa oraz wynikające z niej główne wyzwania rozwojowe regionu. Na tej podstawie zidentyfikowano cele szczegółowe i odpowiadające im priorytety inwestycyjne. W projekcie Programu znajduje się także uzasadnienie wyboru celu tematycznego, opis priorytetów, syntetyczny opis wdrażania, a także szacunkowy plan finansowy.

Przedstawiony materiał będzie przedmiotem dalszych uzgodnień. Zgodnie z wymogami rządowymi i prawnymi projekt RPO WSL 2014-2020 poddany został ocenie ex-ante oraz strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko.

Program będzie zarządzany na szczeblu regionalnym, a Instytucją Zarządzającą Programem będzie Zarząd Województwa Śląskiego.

1. WKŁAD PROGRAMU W REALIZACJĘ STRATEGII EUROPA 2020 ORAZ W OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZO-SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ

1.1. WKŁAD PROGRAMU W REALIZACJĘ STRATEGII EUROPA 2020 ORAZ W OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZO-SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ

1.1.1. Diagnoza wyzwań, potrzeb i potencjałów obszarów objętych programem

Najważniejsze wyzwania rozwojowe zawarte w dokumencie strategii Europa 2020 znalazły swoje odzwierciedlenie w ustaleniach strategicznych zapisanych w *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”*. Dokument ten, opierając się na szerokiej diagnozie społeczno-gospodarczej oraz uwzględniając prognozy i trendy pojawiające się w otoczeniu, wskazuje na najważniejsze potencjały rozwojowe województwa oraz cele i działania, jakie należy podjąć w perspektywie roku 2020. Niniejsza diagnoza obejmuje te wyzwania, potrzeby i potencjały zawarte w Strategii, które korespondują z celami określonymi w dokumencie Europa 2020 oraz wskazuje na działania, jakie należy podjąć aby zrealizować przyjęte priorytety. Prezentowane dane mają charakter ilościowy i jakościowy. Głównym źródłem danych ilościowych są publikacje GUS odnoszące się do roku 2011 (jedynie w przypadku danych dotyczących rynku pracy podano dane za II kwartał 2013 roku). Pozostałe źródła danych zostały wskazane w przypisach.

Z punktu widzenia realizacji celów strategii *Europa 2020* oprócz potencjałów wskazanych w obszarach celów tematycznych (omówionych w dalszej części rozdziału) kluczowe są również te, które mają charakter horyzontalny, stanowiące tło zachodzących procesów społecznych, gospodarczych i przestrzennych. Ważnym uwarunkowaniem regionu jest fakt, iż województwo śląskie jest obszarem o dużej koncentracji ludności (region zamieszkuje 4,63 mln osób, co daje 2. miejsce w kraju), o najwyższej w kraju gęstości zaludnienia oraz najwyższym wskaźniku urbanizacji (77,7% ludności miejskiej). Jednocześnie jest regionem przed którym stoją poważne wyzwania związane z negatywnymi procesami i prognozami demograficznymi oraz zmianami strukturalnymi wynikającymi z dalszej restrukturyzacji gospodarki regionu. Województwo śląskie jest także regionem o dużym potencjale gospodarczym (2. miejsce w kraju w zakresie udziału w tworzeniu PKB) oraz badawczym (drugi co do wielkości ośrodek badawczy kraju), ale równocześnie o słabnącej dynamice wzrostu. Należy wspomnieć również o uwarunkowaniach przestrzennych oraz środowiskowych wynikających z wysokiego stopnia uprzemysłowienia regionu. Województwo śląskie jest obszarem o znacznej degradacji terenu, w szczególności na obszarach o długotrwałej działalności przemysłów silnie wpływających na środowisko i przestrzeń. Nadanie nowych funkcji terenom zdegradowanym i poprzemysłowym oraz rewitalizacja przestrzeni miast jest poważnym wyzwaniem rozwojowym tego obszaru.

Nakreślone powyżej potencjały oraz wyzwania rozwojowe będą warunkowały wkład regionu w realizację celów związanych z rozwojem inteligentnym, zrównoważonym, sprzyjającym włączeniu społecznemu poprzez wykorzystanie czynników decydujących o jego wysokiej

pozycji konkurencyjnej oraz przezwyciężanie barier rozwojowych. Natomiast najważniejszym wyzwaniem rozwojowym województwa zadedykowano instrument pn. Obszary Strategicznej Interwencji (OSI), który obejmuje działania ukierunkowane na procesy rewitalizacyjne oraz poprawę dostępu do usług społecznych (wzmacnianie potencjałów rozwojowych społeczności).

Innowacje

W 2011 r. nakłady ogółem na działalność B+R w województwie śląskim wyniosły 1 033,7 mln zł (3. miejsce w kraju), podczas gdy nakłady na B+R w sektorze przedsiębiorstw 397,3 mln zł (2. miejsce w kraju). Wskaźnik relacji nakładów na działalność badawczą i rozwojową do produktu krajowego brutto (GERD/PKB) w województwie śląskim jest niski, w 2010 r. wyniósł 0,46% (w kraju 0,74%). Zgodnie z danymi Eurostatu wydatki ogółem na B+R (GERD) w 2010 r. w euro na jednego mieszkańca w UE wyniosły 491,8 przy wydatkach rzędu 45,8 w województwie śląskim (dla Polski 68,3 euro). Poziom nakładów na B+R w odniesieniu do skali europejskiej wyraźnie ukazuje słabość zarówno polskiego jak i regionalnego sektora B+R. Dlatego niezbędne jest wzmocnienie potencjału instytucjonalnego w zakresie B+R, w tym w szczególności instytutów naukowo-badawczych z uwagi na niedostateczne wyposażenie jednostek w aparaturę naukowo-badawczą i wysoki stopień jej zużycia.

W ujęciu terytorialnym nakłady na działalność innowacyjną o najwyższej wartości w 2011 r. poniosły przedsiębiorstwa przemysłowe z województwa śląskiego, a usługowe z mazowieckiego. Jednak porównując udział przedsiębiorstw przemysłowych, które w latach 2009-2011 wprowadziły innowacje, w ogólnej liczbie tych przedsiębiorstw, z danymi za lata 2008-2010 największy wzrost odnotowano w województwie małopolskim (o 3,2 p. proc.), natomiast największy spadek – w województwie śląskim (o 5,1 p. proc.).

Istotnym wskaźnikiem wpływającym na poziom rozwoju innowacyjnego przedsiębiorstw jest poziom powiązania ich działalności z działalnością badawczo-naukową. W latach 2009-2011 największy odsetek przedsiębiorstw przemysłowych, które prowadziły współpracę w zakresie działalności innowacyjnej odnotowano na terenie województwa śląskiego (41,7%), a wśród przedsiębiorstw z sektora usług największą aktywność wykazały przedsiębiorstwa z województwa zachodniopomorskiego i łódzkiego (odpowiednio 36,5% i 36,4%). Udział przedsiębiorstw, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej w ogóle przedsiębiorstw w 2011 r. wyniósł zaledwie 7,1% wśród podmiotów przemysłowych oraz 4,6% wśród podmiotów z sektora usług. Towarzysząca temu zjawisku spadkowa tendencja (2005-2011) w zakresie podejmowanej współpracy dla rozwoju działalności innowacyjnej wymaga podjęcia działań w celu wzmocnienia, w szczególności małych i średnich przedsiębiorstw, które w najmniejszym stopniu angażują się w zawieranie aliansów na rzecz rozwoju działalności innowacyjnej.

W 2011 r. w województwie śląskim znajdowało się 286 jednostek prowadzących działalność badawczo-rozwojową (12,9% krajowego potencjału B+R), zgłoszono 539 wynalazków (13,9% wynalazków zgłoszonych w kraju), udzielono 321 patentów (16,2% udzielonych

patentów w kraju). Pod tym względem jest to drugi co do wielkości ośrodek badawczy w kraju. Znaczna część potencjału naukowego i badawczo-rozwojowego skoncentrowana jest w centralnej części regionu tj. Metropolii Górnośląskiej. Dalszy rozwój innowacji oraz instytutów naukowych w województwie powinien być ściśle powiązany z rozwojem technologicznym regionu. Istotnym aspektem związanym ze wzmacnianiem i poszerzeniem skali oddziaływania istniejących i przyszłych instytucji naukowo-badawczych w województwie pozostaje podjęcie działań na rzecz popularyzacji nauki wśród dzieci i młodzieży oraz wspierania talentów i wybitnych osiągnięć.

W województwie śląskim zauważalna jest silna dynamika przyrostu liczby jednostek infrastruktury przedsiębiorczości technologicznej. Parki technologiczne (66,8%) oraz ośrodki szkoleniowo-doradcze i informacji (57,5%) zostały wskazane przez menedżerów firm nowej gospodarki jako podmioty, mające największe znaczenie wśród infrastruktury przedsiębiorczości technologicznej¹. W regionie istnieje kilkanaście parków technologicznych i przemysłowych oraz inkubatorów technologicznych (znaczna część w Metropolii Górnośląskiej), z których większość wymaga dodatkowych nakładów inwestycyjnych oraz wzmocnienia obszaru działalności z zakresu transferu technologii, aby ich potencjał w sposób istotny oddziaływał na gospodarkę regionu.

W Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020 oraz Programie Rozwoju Technologii Województwa Śląskiego na lata 2010-2020 określone zostało portfolio technologiczne województwa śląskiego. Stanowi ono próbę tematycznego podejścia do polityki innowacyjności, będącego odpowiedzią na wytyczne Komisji Europejskiej w zakresie formułowania tzw. Inteligentnych specjalizacji regionalnych. Do specjalizacji regionalnych zalicza się w pierwszej kolejności: technologie medyczne, technologie dla energetyki i górnictwa, informacyjne i telekomunikacyjne, a także ochronę środowiska, produkcję i przetwarzanie materiałów, transport i infrastrukturę transportową, przemysł maszynowy, samochodowy, lotniczy i górniczy oraz nanotechnologie i nanomateriały². Ważnym z punktu widzenia rozwoju regionu będzie dalsze wspieranie powstawania i funkcjonowania obserwatoriów specjalistycznych monitorujących technologiczny i innowacyjny rozwój województwa.

Spółeczeństwo informacyjne

Województwo śląskie jest jednym z dwóch liderów w zakresie rozwoju społeczeństwa informacyjnego (SI) w kraju. Jednym z wyznaczników komputeryzacji regionu jest duży odsetek przedsiębiorstw korzystających z komputerów (95,7%). Przedsiębiorcy prowadzący działalność na terenie województwa zajmują wysokie pozycje pod względem posiadania własnych stron internetowych, jak również częstotliwości korzystania z Internetu w kontaktach z administracją publiczną. Region jest również liderem pod względem

¹ Raport z badania „Analiza funkcjonalnego i przestrzennego rozmieszczenia infrastruktury nowej gospodarki i społeczeństwa informacyjnego (gospodarki i społeczeństwa wiedzy) oraz opracowanie prognoz i kierunków jej rozwoju jako determinanty kreowania nowych miejsc pracy i zapotrzebowania na nowe kwalifikacje w województwie śląskim”.

² Program Rozwoju Technologii na lata 2010-2020

udostępniania usług drogą elektroniczną w urzędach, a także wyróżnia się pod względem liczby urzędów zajmujących się organizacją oraz wsparciem kursów i szkoleń informacyjnych dla obywateli³. Duże zaangażowanie administracji w kierunku budowy SI jest widoczne również w obserwowanej w ostatnich latach tendencji wzrostowej dostępu do usług elektronicznych na regionalnych platformach cyfrowych (projekt SEKAP).

Mimo systematycznego wzrostu wskaźników SI, osiągnięte wyniki wciąż odbiegają od standardów europejskich. Analizując potencjał województwa śląskiego w zakresie SI należy skoncentrować działania na dalszym rozwijaniu e-usług publicznych dostępnych zarówno dla mieszkańców regionu jak i przedsiębiorstw. Uwzględniając odsetek przedsiębiorstw korzystających z komputerów i posiadających dostęp do Internetu należy stworzyć im warunki do rozwoju e-biznesu oraz wykorzystania TIK wewnątrz firmy, jak również do kontaktów z innymi przedsiębiorcami.

W ostatnich latach podejmowano w regionie również działania związane z digitalizacją treści (projekt „Śląska Internetowa Biblioteka Zbiorów Zabytkowych”). Opierając się na tych doświadczeniach należy kontynuować działania związane z wykorzystaniem technologii informatycznych w celu digitalizacji zasobów dziedzictwa kulturowego, nie tylko jako formy rozpowszechnienia materiałów analogowych, ale również jako jednej z form ich zabezpieczenia dla przyszłych pokoleń.

Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa

Szansy dla rozwoju przedsiębiorczości w województwie śląskim można upatrywać w rozwoju instytucji otoczenia biznesu (IOB). Od roku 2005 znacząco zwiększyła się liczba IOB funkcjonujących w regionie (przyrost liczby instytucji z 14 w 2005 r. do 96 obecnie tj. wzrost o 586%), podczas gdy w kraju liczba IOB wzrosła w tym czasie jedynie o 51% (z 542 w 2005 r. do 821 obecnie).⁴ IOB w województwie śląskim oferują szeroką gamę usług i aktywności wspierających przedsiębiorczość, a najszerszą grupę spośród nich stanowią ośrodki szkoleniowo-doradcze i informacji (prawie połowa wszystkich IOB), a duże znaczenie mają także jednostki funduszy pożyczkowych i funduszy poręczeń kredytowych.

Sukces we współczesnej gospodarce coraz bardziej uzależniony jest od zdolności konkurencyjnych podmiotów do kooperacji, a co za tym idzie, coraz większego znaczenia nabierają inicjatywy klastrowe umożliwiające i ułatwiające taką współpracę. W województwie śląskim są one już dosyć dobrze rozwinięte (w regionie funkcjonuje 29 klastrów⁵), a zatrudnienie w podmiotach, które do nich należą znalazło nieco ponad

³ „Badanie wpływu informatyzacji na działanie urzędów administracji publicznej w Polsce w 2011 roku”, Raport z badania ilościowego zrealizowanego na zlecenie MSWiA. Warszawa 2011.

⁴ Analiza przestrzennego i funkcjonalnego rozmieszczenia infrastruktury nowej gospodarki i społeczeństwa informacyjnego (gospodarki i społeczeństwa wiedzy) oraz opracowanie prognoz i kierunków jej rozwoju jako determinanty kreowania nowych miejsc pracy i zapotrzebowania na nowe kwalifikacje w woj. śląskim. Raport końcowy. Konsorcjum Kantor Doradcy w Zarządzaniu Sp. z o.o. i Accreo Taxand Sp. z o.o., Katowice 2011 oraz „OŚRODKI INNOWACJI I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W POLSCE Raport 2012”, PARP, Warszawa 2012.

⁵ http://ris.slaskie.pl/mapa_partnrow.php; 24 września 2013 r.

400 tys. osób (11,3% wszystkich zatrudnionych w polskich klastrach⁶). Dlatego należy wspierać dalszy rozwój inicjatyw klastrowych jako nowoczesnej formy prowadzenia działalności (szczególnym wsparciem warto objąć te inicjatywy, które pozwalają na wykorzystanie regionalnych specjalizacji, a jednocześnie zatrudniające największą liczbę pracowników, czyli klastry działające w takich obszarach jak motoryzacja, budownictwo oraz produkcja metali).

W województwie śląskim obserwuje się jeden z najwyższych w kraju wskaźników degradacji powierzchni (drugie miejsce w kraju ze względu na odsetek gruntów zdegradowanych i zdewastowanych w stosunku do ogólnej powierzchni – wskaźniki blisko dwukrotnie wyższe od wartości dla kraju). Pod względem zróżnicowania terytorialnego najczęściej tego typu terenów występuje na obszarach najsilniejszego uprzemysłowienia – tereny takie występują w głównej mierze w subregionach centralnym i zachodnim, a w mniejszym stopniu także w subregionach północnym i południowym⁷. Wyzwaniem dla regionu będzie ich rewitalizacja i rekultywacja w tym ich ponowne wykorzystanie jako tereny inwestycyjne.

Poziom przedsiębiorczości w województwie śląskim nie wyróżnia się na tle kraju (region charakteryzuje się niższymi od wartości krajowej wskaźnikami liczby podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. ludności, jak i przyrostu wartości tego wskaźnika w latach 2002-2011). Biorąc pod uwagę fakt, że przedsiębiorczość jest motorem gospodarki, należy dążyć do jak największego wsparcia podmiotów gospodarczych (ze szczególnym naciskiem na mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa).

Obserwując liczbę podmiotów gospodarczych nowo rejestrowanych oraz podmiotów wykreślanych z rejestru REGON zauważa się, że przeżywalność przedsiębiorstw w województwie śląskim w ostatnim dziesięcioleciu utrzymywała się na niezbyt wysokim poziomie (oscylowała wokół wartości średniej dla kraju - saldo zmiany ilości jednostek w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w 2011 roku wyniosło w województwie -17 przy średniej krajowej -10). Należy w związku z tym ukierunkować wsparcie na poprawę żywotności firm, w szczególności z sektora MMŚP, które są najbardziej podatne na wszelkie wahania sytuacji rynkowej.

Województwo śląskie dysponuje sporym potencjałem wynikającym z bogatej oferty turystycznej dla odwiedzających (m.in. turystyka poprzemysłowa, turystyka aktywna, różnorodne parki tematyczne itp.). Jednakże analizując podstawowe wskaźniki mówiące o potencjale turystycznym regionu (obiekty i miejsca noclegowe, liczba turystów) można zauważyć, że region dzieli dystans w stosunku do regionów - liderów (w szczególności do województw: małopolskiego i zachodniopomorskiego). Ponadto wskaźniki te przeliczone na 1000 mieszkańców plasują województwo śląskie znacznie poniżej średniej krajowej. Dlatego też istotne będzie dalsze wspieranie turystyki regionu jako motoru rozwoju. Działania te przyczynią się dodatkowo do zmiany negatywnego wizerunku województwa śląskiego.

⁶ www.clusterobservatory.eu

⁷ <https://portal.opitpp.gig.eu/imap/>

Przedsiębiorstwa przemysłowe z województwa śląskiego ponoszą relatywnie duże nakłady na działalność innowacyjną (w 2011 r. stanowiły 19,3% ogółu nakładów w kraju). Ponadto w latach 2005-2011 obserwowany był wzrost wysokości ponoszonych nakładów w województwie o 60,8%, a w kraju o 45,3%. Największą część tych nakładów pochłaniały wydatki na środki trwałe ogółem i działalność badawczo-rozwojową.

Pod względem nakładów na działalność innowacyjną znacznie słabiej prezentują się natomiast w województwie śląskim przedsiębiorstwa z sektora usług (jedynie 3,5% ogółu nakładów w kraju w 2011 roku). Zmiany wartości tych nakładów w ostatnich latach były dla województwa śląskiego w porównaniu do reszty kraju zdecydowanie niekorzystne (odpowiednio: spadek o 30,3% i wzrost 33,0% w latach 2006-2011). Największe środki były ponoszone na nakłady inwestycyjne na środki trwałe ogółem, zakup oprogramowania, działalność badawczo-rozwojową.

Województwo śląskie, a w szczególności obszary Metropolii i aglomeracji, dysponują sporym potencjałem rozwojowym związanym z rozwojem przemysłów kreatywnych, designu, wzornictwa, co wypływa z bogatego dziedzictwa kulturowego regionu. Należy wspierać dalszy rozwój takich form działalności, które bazując na wartości intelektualnej i prawach autorskich, stanowią jeden z filarów współczesnej nowoczesnej gospodarki.

Energia, gospodarka niskoemisyjna

Województwo śląskie jest największym dostawcą energii elektrycznej wśród polskich regionów (33 037,1 GWh w 2011 r.), przy czym niemal cała energia elektryczna i ciepło produkowane są z węgla. Produkcja energii ze źródeł odnawialnych w ostatnich latach wzrasta, ale nadal kształtuje się na niskim poziomie - 1678,1 GWh/rok (5,1% ogółu produkowanej energii w województwie), co wskazuje na konieczność podjęcia działań związanych z budową infrastruktury służącej produkcji energii z OZE. Największy udział w produkcji OZE na terenie województwa mają elektrownie wytwarzające energię z biomasy mieszanej, wodne powyżej 10 MW, instalacje odzyskujące biogaz pozyskiwany ze składowisk oraz elektrownie wiatrowe⁸. W województwie racjonalne gospodarczo jest pozyskiwanie energii z biomasy. Korzystne warunki dla pozyskania energii słonecznej cechują południowo-zachodnie obszary województwa, dla energii wiatrowej to południowa część regionu, a dla energii z wód termalnych w szczególności powiaty kłobucki, częstochowski, bielski i cieszyński⁹.

Zużycie energii na potrzeby gospodarki w województwie jest jednym z najwyższych w kraju i wynosi 0,14 GWh/1 mln PKB. Najwięcej ze wszystkich regionów zużywa się tutaj energii na potrzeby przemysłu. W kontekście tych danych należy dążyć do zmniejszenia energochłonności gospodarki poprzez promocję i wspieranie efektywności energetycznej

⁸ www.ure.gov.pl/uremapaoze/mapa/html

⁹ „Wsparcie efektywnego wykorzystania zasobów naturalnych w województwie śląskim w kierunku zrównoważonego rozwoju”, raport opracowany przez GIG na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego w Katowicach, Katowice 2011.

w przedsiębiorstwach m.in. poprzez instalację źródeł kogeneracyjnych oraz wśród JST poprzez m.in. termomodernizację, oświetlenie ulic.

Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza jest emisja antropogeniczna, na którą składa się emisja z działalności przemysłowej, z sektora bytowego oraz emisja komunikacyjna. Pomimo tendencji spadkowej emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych w województwie śląskim na przestrzeni lat 2002-2012, region nadal jest największym emitentem tych zanieczyszczeń w kraju. Aby ograniczyć tzw. niską emisję należy podjąć kompleksowe działania mające na celu wymianę bądź modernizację indywidualnych źródeł ciepła, podłączenie budynków do sieciowych nośników ciepła oraz termomodernizację obiektów. Należy również mieć na uwadze, iż problem zanieczyszczenia powietrza odnosi się zarówno do spraw lokalnych, jak i transgranicznych.

Rozkład przestrzenny dojazdów do pracy wskazuje, że ich największe zgrupowanie występuje w centralnej części województwa (Metropolia Górnośląska). Dużymi ośrodkami generującymi potoki ruchu są także Aglomeracje: Częstochowska, Rybnicka i Bielska¹⁰. Obecnie w województwie, zwłaszcza na obszarach metropolitalnych, zauważa się niewystarczającą integrację infrastrukturalną i organizacyjną transportu. Aby sprostać wymagom związanym z dużym natężeniem ruchu zwłaszcza w centrach miast należy dążyć do ograniczenia ruchu samochodowego poprzez budowę centrów przesiadkowych, dróg rowerowych, parkingów Park&Ride oraz poprawę komunikacji poprzez wdrażanie Inteligentnych Systemów Transportowych oraz rozwój transportu zbiorowego. Poprawa jakości powietrza w miastach to także inwestycje w transport niskoemisyjny. Oprócz potrzeb dotyczących integracji należy wskazać także na potrzeby związane z wymianą taboru, które będą warunkowały jakość środowiska głównie w miastach. Średni wiek taboru w poszczególnych aglomeracjach w 2012 r. wahał się od 6 do 18 lat (w zależności od przewoźnika). Taki stan rzeczy wskazuje na konieczność jego wymiany i tym samym dostosowania do wymogów środowiska.

Ochrona środowiska

Istotną kwestią dla ochrony środowiska w województwie śląskim jest m.in. problem występowania dużej ilości odpadów wytworzonych (35 181,1 tys. t) i nagromadzonych (550 755,6 tys. t), co wynika z wysokiego stopnia zurbanizowania i uprzemysłowienia regionu. Ilość odpadów komunalnych powstających w województwie stawia region na drugiej pozycji w kraju (1 360 tys. t odpadów komunalnych łącznie z wyselekcjonowanymi, z czego składowanych jest 76,2%). W 2011 r. w województwie śląskim funkcjonowało 27 czynnych kontrolowanych składowisk przyjmujących odpady komunalne (powierzchnia 140,8 ha). Szczególnym problemem są odpady zgromadzone na terenach poprzemysłowych generujące zagrożenie ekologiczne oraz odpady zawierające azbest, który ma szkodliwe działanie na organizm człowieka. W 2011 r. masa unieszkodliwionych odpadów azbestowych pochodzących z obszaru województwa śląskiego stanowiła 20,5% w stosunku do masy tych

¹⁰ „Analiza powiązań funkcjonalnych w obszarze województwa śląskiego”, Analizy RCAS Zeszyt nr 1, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Katowice 2012.

odpadów unieszkodliwionych w skali kraju. Na terenie regionu eksploatowane były na koniec 2011 r. cztery składowiska wyznaczone do unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest (w Polsce 30)¹¹. Województwo śląskie jest regionem o największej liczbie terenów przemysłowych i zdegradowanych, stąd oczywista jest inicjatywa podjęcia rozwiązania tego problemu w skali regionu (3 715 ha gruntów zdewastowanych i 1 206 ha gruntów zdegradowanych wymagających rekultywacji).

Silnie zurbanizowany i z dużą koncentracją przemysłu obszar województwa śląskiego rodzi także wiele problemów w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków (207 oczyszczalni ścieków komunalnych i 187 przemysłowych) oraz tworzenia efektywnych i dobrych jakościowo systemów zaopatrzenia w wodę. Niezbyt bogate zasoby wód powierzchniowych województwa pogarszane są przez wysokie zanieczyszczenia tych wód generowane poprzez: nieoczyszczone i niedostatecznie oczyszczone ścieki komunalne, ścieki z zakładów przemysłowych, zasolone wody dołowe z odwadniania zakładów górniczych, spływy obszarowe. Z uwagi na wysokie zanieczyszczenie wód oraz mając na względzie zapisy Ramowej Dyrektywy Wodnej, racjonalne wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych jest jednym z głównych wyzwań stojących przed regionem.

Z wyzwaniem tym wiązą się również działania ukierunkowane na zapobieganie i walkę z negatywnymi skutkami zmian klimatycznych takimi jak np. powodzie, pożary wywołane długotrwałą suszą. W tym kontekście na poziomie regionalnym konieczne jest wsparcie jednostek podejmujących takie działania również lokalnie np. Ochotniczych Straży Pożarnych (OSP).

Stan środowiska naturalnego jest w dużym stopniu zróżnicowany w granicach samego województwa, gdzie obok terenów zdegradowanych i zdewastowanych występują obszary rekreacyjne i miejsca bogate przyrodniczo. Województwo wyróżnia się na tle kraju ponadprzeciętnym bogactwem i różnorodnością gatunkową, ekosystemową i krajobrazową przyrody żywej oraz elementów przyrody nieożywionej, co jest determinowane specyficznym położeniem województwa w obrębie jednostek fizyczno-geograficznych o odmiennej historii, budowie geologicznej, rzeźbie i klimacie¹². Wyzwaniem będzie ochrona bioróżnorodności regionu, przywrócenie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków, w tym poprzez rozwój odpowiedniej infrastruktury oraz prowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnych.

Oprócz cennych zasobów przyrodniczych, województwo cechuje również bogaty potencjał w zakresie dziedzictwa kulturowego. Mimo, że region słynie przede wszystkim z zabytkowej zabudowy przemysłowej, największą część zabytków w województwie stanowi zabudowa mieszkalna. Urbanistyka w regionie może się pochwalić m.in. licznymi obiektami secesyjnymi oraz modernistycznymi. Na styku wyżej wspomnianych kategorii występują również liczne osiedla przemysłowe, zespoły fabryczno-rezydencjonalne i kolonie robotnicze.

¹¹ Stan środowiska w województwie śląskim w 2011 roku. Wojewoda Śląski, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach, Katowice 2012

¹² Strategia Ochrony Przyrody Województwa Śląskiego do roku 2030.

Warto również zwrócić uwagę na zły stan techniczny obiektów zabytkowych w regionie wynikający np. z: niszczenia zabytków gospodarczą działalnością człowieka, braku bieżącej konserwacji i systematyczności działania. Jedyne kilka procent obiektów zabytkowych w województwie śląskim nie wymaga remontu – jest to wynik gorszy od średniej krajowej¹³. Dlatego też ochrona bogactwa kulturowego regionu i jego promocja docelowo będzie generowała wzrost gospodarczy, przekładając się na zachowanie tożsamości tego miejsca i poprawę wizerunku województwa w otoczeniu.

Transport

Województwo śląskie charakteryzuje się największą gęstością dróg, w tym autostrad i dróg ekspresowych w kraju. Analizując gęstość dróg wojewódzkich, należy stwierdzić, że województwo śląskie należy do regionów o najwyższym wskaźniku długości tych dróg na 100 km². Długość dróg powiatowych o nawierzchni twardej w województwie śląskim stanowi około 5,2% dróg tego typu w kraju. Roczne przyrosty dróg o nawierzchni twardej oraz twardej ulepszonej są porównywalne i nie przekraczają 1%.

Należy zwrócić uwagę, iż w regionie o największym natężeniu ruchu, niezadowalające jest powiązanie sieci dróg lokalnych z siecią dróg wyższych kategorii, a w konsekwencji niedostateczne wykorzystanie rozwijającej się infrastruktury komunikacyjnej w regionie i obniżenie dostępności komunikacyjnej części obszarów województwa. Wyzwaniem staje się więc zwiększenie efektywności systemu drogowego, obsługującego drugi co do wielkości pod względem liczby ludności region w Polsce.

Województwo charakteryzuje się również największą w kraju gęstością równomiernie rozłożonej sieci kolejowej, porównywalną z regionami europejskimi. Stan techniczny infrastruktury kolejowej województwa śląskiego jest jednak zły, w szczególności w obszarach eksploatacji górniczej. Zgodnie z danymi PKP PLK S.A. linie o niezadawalającym stanie technicznym to 54,5% wszystkich linii kolejowych w województwie śląskim. W perspektywie wzrostu znaczenia transportu kolejowego oraz jego roli w transporcie multimodalnym szczególnie ważna staje się konieczność dalszego wspierania modernizacji linii kolejowych, prowadzących do poprawy ich jakości.

Wojewódzkie przewozy pasażerskie na terenie regionu w ostatnich latach realizowane były przez Przewozy Regionalne Sp. z o.o. oraz Koleje Śląskie Sp. z o.o. Drugi ze wskazanych przewoźników od grudnia 2012 r. przejął wszystkie regionalne połączenia kolejowe na terenie województwa. Wyzwaniem stojącym przed organizacją kolejowego transportu publicznego jest zwiększenie częstotliwości i efektywności połączeń tak, aby zabezpieczyć potrzeby występujące w tym zakresie oraz zatrzymać tendencję spadkową ilości pasażerów korzystających z komunikacji publicznej. Wiąże się to między innymi z koniecznością naprawy i zakupu taboru.

¹³ Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w województwie śląskim na lata 2010-2013. Strategia Rozwoju Kultury w województwie śląskim na lata 2006-2020.

W regionie zlokalizowany jest również międzynarodowy port lotniczy MPL „Katowice” w Pyrzowicach, zaliczony do kategorii dużych regionalnych portów lotniczych, pełniący ważną funkcję transportową w relacjach międzynarodowych (oraz potencjalnie krajowych) w zakresie przewozów pasażerskich (3. miejsce w kraju) i towarowych (2. miejsce w kraju). Posiada on możliwości rozbudowy oraz charakteryzuje się sprzyjającymi warunkami klimatycznymi. Kluczową kwestią pozostaje jego skomunikowanie z miastami Metropolii Górnośląskiej. Brak szybkiego połączenia kolejowego Portu z Metropolią Górnośląską jest czynnikiem osłabiającym jego konkurencyjność oraz wpływającym negatywnie na dostępność komunikacyjną regionu.

Aktywność zawodowa i adaptacyjność przedsiębiorstw

W województwie śląskim występuje relatywnie niski poziom bezrobocia. W końcu II kwartału 2013 r. wartość wskaźnika wyniosła 11,2% i była niższa od stopy krajowej, która wyniosła 13,2%. W omawianym okresie wskaźnik aktywności zawodowej wyniósł 53,2%, natomiast wskaźnik zatrudnienia 47,9%. Obie wartości uplasowały się poniżej wartości dla kraju (odpowiednio 55,9% i 50%). Jak wskazują wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności w II kwartale 2013 r. w województwie śląskim w porównaniu z II kwartałem 2012 r. sytuacja na rynku pracy się pogorszyła. Odnotowano wzrost stopy bezrobocia przy jednoczesnym spadku wskaźnika zatrudnienia. Zwiększyło się obciążenie osobami niepracującymi zarówno w miastach, jak i na wsi, a sytuacja kobiet na rynku pracy była zdecydowanie mniej korzystna niż mężczyzn. Pozytywnym zjawiskiem zaobserwowanym na rynku pracy w województwie śląskim był wzrost współczynnika aktywności zawodowej. W odniesieniu do II kwartału 2012 roku zwiększyła się również liczba bezrobotnych pozostająca bez pracy dłużej niż 1 rok. W końcu II kwartału 2013 r. bezrobotni długotrwale stanowili 33,1% ogółu bezrobotnych. Zjawisko długotrwałego bezrobocia w większym stopniu dotyczyło mieszkańców wsi oraz kobiet. Znaczne natężenie zjawiska bezrobocia wystąpiło w grupach osób w wieku 18-24 lata oraz powyżej 55 roku życia. Trudna sytuacja osób młodych na rynku pracy, która wynika z braku doświadczenia zawodowego oraz zasad funkcjonowania nowoczesnego rynku pracy, a w przypadku osób starszych niskiego poziom wykształcenia i długotrwałego bezrobocia, wskazuje na konieczność podjęcia działań mających na celu ich aktywizację zawodową. Podkreślić również należy niekorzystną sytuację osób niepełnosprawnych na rynku pracy, których współczynnik aktywności zawodowej i wskaźnik zatrudnienia jest zdecydowanie niższy niż ogółu ludności, natomiast stopa bezrobocia wyższa. Niezbędne jest zatem wdrożenie rozwiązań pozwalających na zdecydowaną poprawę sytuacji zatrudnieniowej kobiet, osób niepełnosprawnych, młodych, osób w wieku powyżej 50 roku życia i długotrwale bezrobotnych. Wdrożenie szerokiego wachlarza usług aktywizacyjnych osób pozostających bez pracy pozwoli zminimalizować ryzyko wystąpienia zjawiska wykluczenia społecznego grup znajdujących się w ciężkiej sytuacji na rynku pracy.

W województwie śląskim niepokojące jest również duże zróżnicowanie wewnętrzne regionu pod względem stopy bezrobocia. Największe natężenie zjawiska w końcu II kwartału 2013 r. zanotowano w: Bytomiu (20,6%), powiecie myszkowskim (20,4%), częstochowskim

(20,2%), zawierciańskim (18,1%) oraz w Świętochłowicach (17,7%), natomiast najmniejsze w: Katowicach (5,4%), powiecie bieruńsko-lęczyńskim (5,9%), Bielsku-Białej (6,8%) oraz w powiecie pszczyńskim (6,9%). Duże zróżnicowanie województwa śląskiego pod względem stopy bezrobocia oraz mała mobilność zawodowa mieszkańców skutkuje koniecznością poszukiwania alternatywnych form podejmowania zatrudnienia. Elastyczne formy zatrudnienia mogą stanowić niezwykle skuteczny instrument zwalczania bezrobocia. Ich wdrożenie wpłynie korzystnie na podniesienie poziomu aktywności zawodowej osób pozostających bez pracy. Istotne jest równocześnie wsparcie tworzenia warunków korzystnych dla opieki nad osobami zależnymi, dzięki którym łatwiej będzie pogodzić życie zawodowe z rodzinnym.

Pogorszenie sytuacji na śląskim rynku pracy jest następstwem osłabienia gospodarczego kraju i światowego kryzysu gospodarczego. W końcu II kwartału 2013 r. około 13 tys. osób utraciło zatrudnienie z przyczyn dotyczących zakładu pracy. W porównaniu z analogicznym okresem 2012 r. liczebność tej grupy bezrobotnych zwiększyła się dwukrotnie. Bardzo dynamiczna sytuacja na rynku pracy wymaga wprowadzenia działań naprawczych oraz wsparcia firm w walce z kryzysem. Konieczne jest wykorzystanie outplacementu¹⁴, wspieranie firm województwa w działaniach zmierzających do aktywizacji zawodowej osób zagrożonych zwolnieniem. Wdrożenie działań umożliwiających nabycie przez pracowników nowych umiejętności i kompetencji dostosowanych do aktualnych potrzeb regionalnego rynku pracy pozwoli na ograniczenie negatywnych skutków zwolnień grupowych. Ważne jest również tworzenie strategii naprawczych, jako formy wsparcia dla średnich firm w kontekście walki z kryzysem. Jednocześnie wysokie uprzemysłowienie województwa śląskiego oraz specyficzny charakter zakładów pracy zlokalizowanych w regionie skutkuje wysokim natężeniem problemu pracy w trudnych warunkach. Zasadnym jest zatem wprowadzenie działań zmniejszających zagrożenie dla zdrowia pracowników w tym również działań umożliwiających ich przekwalifikowanie zawodowe.

Wszelkie działania związane z rynkiem pracy w województwie śląskim powinny być konsultowane z podmiotami dialogu społecznego, w tym ze związkami zawodowymi. Walka z negatywnymi skutkami bezrobocia wymaga również szerokiego wsparcia podmiotów

¹⁴ **Outplacement** - jest to program aktywizacji zawodowej osób (określany również jako zwolnienie monitorowane), u których doszło do rozwiązanie stosunku pracy z przyczyn zakładu pracy tj. na rzecz pracowników będących w stanie rozwiązania umowy o pracę lub zagrożonych wypowiedzeniem. Zgodnie z Ustawą o promocji zatrudnienia pracodawca, który zamierza zwolnić co najmniej 50 pracowników w ciągu 3 miesięcy zobowiązany jest do zorganizowania zwalnianym osobom programu pomocy oraz zgłosić to odpowiednim instytucjom. Pracodawca zobowiązany jest do zorganizowania zwalnianym osobom usług rynku pracy w formie programu. Program ten może być realizowany przez urząd pracy, agencje zatrudnienia lub wyspecjalizowane firmy. Program ten finansowany jest głównie przez pracodawcę lub w porozumieniu pracodawcy z odpowiednimi jednostkami. Celem prowadzonego programu outplacement jest także skrócenie okresu poszukiwań nowej pracy.

Outplacement może obejmować: doradztwo psychologiczne, doradztwo zawodowe, pomoc w szukaniu nowego miejsca pracy, określenie optymalnej ścieżki rozwoju zawodowego i osobistego, finansowanie szkoleń, kursów doszkalających, doradztwo w zakresie rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej, pomoc w przeprowadzce do nowego miejsca zamieszkania.

ekonomii społecznej, których działania przyczyniają się do przeciwdziałania społecznemu i zawodowemu wykluczeniu grup dyskryminowanych na rynku pracy. Jednocześnie, ze względu na istotną problematykę i złożoność zjawiska bezrobocia niezbędne jest prowadzenie działań związanych z prognozowaniem zmian społeczno-gospodarczych.

Zdrowie

Jednym z najważniejszych priorytetów rozwoju województwa śląskiego są działania dotyczące sfery zdrowia. Specyfika województwa m.in.: silna degradacja środowiska, a w efekcie: wyższy od średniej krajowej wskaźnik urodzeń przedwczesnych i wad wrodzonych, wyższa częstotliwość zapadania na choroby nowotworowe, schorzenia przewlekłe i zaburzenia psychiczne, warunki środowiskowe, a także wielkomiejska aglomeracja powodują, że mieszkańcy województwa są bardziej narażeni na skrócony okres życia w pełnym zdrowiu i zwiększoną w stosunku do innych regionów kraju zachorowalnością, w województwie śląskim notuje się także najtrudniejsze warunki pracy, co piąta osoba pracuje w warunkach zagrożenia życia.

W województwie podobnie jak w kraju i w całej Unii Europejskiej obserwuje się tendencję malejącej liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Podobnie do kraju wydłuża się długość życia mieszkańców województwa, natomiast maleje liczba lat przeżytych w zdrowiu, dodatkowo dynamika procesu starzenia się społeczeństwa powoduje znaczne obciążenie już funkcjonujących oddziałów geriatrycznych oraz dostępności miejsc w placówkach opiekuńczo - leczniczych. Liczba placówek geriatrycznych oraz opieka pozainstytucjonalna są dalece niewystarczające w stosunku do potrzeb województwa.

Analizując stan zdrowia w regionie, przedstawienia wymagają schorzenia specyficzne dla województwa śląskiego w podziale na poszczególne grupy wiekowe:

Stan zdrowia osób w wieku 0-18 lat - wiek przedprodukcyjny

Analiza stanu zdrowia dzieci i młodzieży w wieku 0-18 lat w województwie śląskim na tle Polski wykazała, iż współczynnik chorobowości w województwie jest wyższy niż średni współczynnik dla całego kraju w następujących schorzeniach:

- niedożywienie
- zaburzenia refrakcji i akomodacji oka
- zniekształcenia kręgosłupa

i są to trendy utrwalone w czasie.

Region cechuje także drugi po woj. zachodniopomorskim najwyższy w kraju wskaźnik umieralności niemowląt i jeden z najniższych wskaźników urodzeń żywych na 1000 ludności wynoszący dla województwa 9,6 niemowląt (kraj 10,1 niemowląt). Wśród zgonów w wieku 0-4 lat dominują zgony z powodu niektórych stanów rozpoczynających się w okresie okołoporodowym, wad rozwojowych i wrodzonych, zniekształceń i aberracji chromosomowych, chorób zakaźnych i pasożytniczych, chorób układu oddechowego.

Stan zdrowia osób w wieku 19 lat i więcej – wiek produkcyjny i poprodukcyjny

Najczęściej występującymi schorzeniami (ogólnie dla wieku produkcyjnego i poprodukcyjnego) oprócz jednostek chorobowych, które stanowią główne problemy zdrowotne mieszkańców województwa śląskiego, tj.: choroby układu krążenia, nowotwory, choroby układu mięśniowo kostnego i tkanki łącznej, przewlekły nieżyt oskrzeli, dychawica oskrzelowa, są: cukrzyca, przewlekłe choroby układu trawiennego, choroby obwodowego układu nerwowego, choroby tarczycy. Analizy stanu zdrowia wskazują na tendencję wzrostową niemal w każdym przedstawionym powyżej schorzeniu. Spośród chorób zakaźnych istotnym problem zdrowotnym w województwie śląskim pozostaje gruźlica – współczynniki zachorowalności i umieralności utrzymują się od lat na wysokim poziomie i są wyższe od wartości odnotowywanych dla Polski ogółem.

W województwie śląskim odnotowuje się występowanie największej ilości chorób zawodowych. W latach 2008-2012 stanowiły one około 29,8% wszystkich chorób zawodowych stwierdzonych w Polsce. Ponad 13% orzeczonego inwalidztwa ogółem przypada na województwo śląskie (najwyższa wartość w kraju), z tego ponad 60% stanowią osoby powyżej 65 roku życia. Lista potencjalnych i realnych zagrożeń dla zdrowia jest obszerna, obejmuje między innymi ubożenie społeczeństwa i związane z tym zjawisko wykluczenia społecznego.

W województwie śląskim największymi świadczeniodawcami są podmioty utworzone przez Samorząd Województwa. Placówki te to przede wszystkim wojewódzkie szpitale wielospecjalistyczne, ale także placówki monospecjalistyczne, specjalizujące się w leczeniu oparzeń, schorzeń psychicznych (w tym także leczenie odwykowe), schorzeń płuc (w tym także chirurgii klatki piersiowej) i rehabilitacji. Podmioty lecznicze posiadają w swej strukturze m.in. oddziały udzielające świadczeń zdrowotnych stacjonarnych i całodobowych na rzecz osób dorosłych i dzieci w zakresie chorób: układu krążenia, nowotworowych, układu kostno – stawowo - mięśniowego, układu oddechowego i chorób psychicznych. Większość szpitali w województwie śląskim nie spełnia wymogów określonych przepisami Rozporządzenia Ministra Zdrowia z 26 czerwca 2012 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą i jest objęta programem dostosowania w tym zakresie, z terminem realizacji do 2016 r.

Prognozowane dane demograficzne oraz ciągła analiza stanu zdrowia mieszkańców, powszechna dostępność i prognozy wynikające wprost z trendów rozwojowych regionu wyznaczają dla systemu ochrony zdrowia funkcjonującego w województwie śląskim wiele wyzwań. W zakresie szpitalnictwa konieczny jest dalszy rozwój bazy materialnej, zarówno tej kubaturowej, jak i aparatury i sprzętu.

Ułatwienie dostępu do wysokiej jakości usług zdrowotnych niezbędne jest osobom w każdej grupie wiekowej, zarówno w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym, jak również poprodukcyjnym. Właściwa diagnostyka oraz terapia zastosowana na wczesnym etapie życia przyczynia się do lepszego stanu zdrowia oraz zwiększenia ilości lat przeżytych w zdrowiu

w następnych okresach życia. Znaczenia nabiera to także z uwagi na występowanie w województwie negatywnych trendów demograficznych, wpływa również na ograniczenie wykluczenia społecznego i zagrożenia ubóstwem nie tylko osób w wieku starszym lecz również osób młodych, będących w wieku produkcyjnym z uwagi na wydłużenie wieku aktywności zawodowej. Dla zminimalizowania negatywnych zjawisk zachodzących w strukturze demograficznej województwa i sytuacji epidemiologicznej w zakresie chorób będących najczęstszymi przyczynami zachorowalności oraz zgonów mieszkańców regionu (cywilizacyjnych, zawodowych oraz innych specyficznych dla województwa), a także mając na uwadze przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, konieczne uznaje się podjęcie działań niwelujących nierówności w dostępie do usług zdrowotnych i społecznych oraz podjęcie kompleksowych interwencji w wybranych dziedzinach (obszarach chorobowych), poczynając od działań w zakresie promocji zdrowia, edukacji zdrowotnej, profilaktyki, kształcenia kadr, aż po inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia (podmiotów działalności leczniczej).

Spójność społeczna

W województwie śląskim w 2012 r. ponad 11,2% społeczeństwa żyło poniżej relatywnej granicy ubóstwa, a ponad 240 tysięcy mieszkańców (czyli ponad 5%) korzystało ze środowiskowej opieki społecznej, co lokuje region na 3. pozycji w kraju. W podziale subregionalnym najgorsza sytuacja była w subregionie północnym, gdzie ponad 31 tys. (6%) mieszkańców korzystało z tego rodzaju pomocy, najlepsza w subregionie zachodnim z rezultatem blisko 24 tys. mieszkańców (poniżej 4%).

Mieszkańcy województwa śląskiego w pierwszej połowie 2013 r. najczęściej korzystali ze środowiskowej opieki społecznej z takich powodów jak: bezrobocie (137 tys. mieszkańców) oraz ubóstwo (blisko 130 tys. osób). Istotnymi powodami były także bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (ponad 70 tys.), niepełnosprawność (ponad 60 tys.) oraz długotrwała lub ciężka choroba (ponad 57 tys.)¹⁵. Osobami najmocniej zagrożonymi marginalizacją społeczną są z jednej strony te jednostki, które charakteryzują się bezradnością w życiu społecznym i nie wykształciły w sobie umiejętności koniecznych do uzyskania pracy umożliwiającej prowadzenie samodzielnego życia, a z drugiej strony ludzie, na których drodze stanęły przeszkody natury biologicznej. Do wcześniej wymienionych kategorii osób zagrożonych marginalizacją należy dodać osoby w podeszłym wieku, które na starość borykają się z problemami zdrowotnymi oraz tracąc pewne umiejętności społeczne mogą wycofywać się z życia społecznego.

Rodzajem usług publicznych, na które popyt wyraźnie wzrośnie wraz ze starzeniem się społeczeństwa są usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze¹⁶. Wzrost liczby osób starszych, wymagających opieki, będzie miał bezpośredni wpływ na zapotrzebowanie na opiekę. Ponadto biorąc pod uwagę poprzemysłową readycję regionu, procesy

¹⁵ Sprawozdanie MPiPS-03 za pierwsze półrocze 2013 r.

¹⁶ Wydatki na usługi opiekuńcze finansowane przez gminy województwa śląskiego już w chwili obecnej przekraczają 28,5 mln zł rocznie (dane za 2011 r.) co stanowi około 0,2% wydatków budżetów gmin (w przypadku innych województw wydatki te stanowią nawet do 0,5%).

demograficzne oraz narastające zjawisko dezorganizacji rodzin, zasadne wydaje się rozwijanie bazy infrastrukturalnej pomocy społecznej (zarówno publicznej, jak i niepublicznej) oferującej usługi wspierające dla rodziny, ułatwiające pełnienie przez nią ról opiekuńczych i wychowawczych. Powinna ona również służyć rodzinom zagrożonym dysfunkcją i będącym w kryzysie oraz wybranym grupom ludności (dzieci, młodzież, osoby starsze, niepełnosprawne, długotrwale chore, z zaburzeniami psychicznymi).

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego z roku 2011 wykazały wstępnie, że liczba osób, które deklarowały ograniczenie zdolności do wykonywania zwykłych czynności podstawowych dla swojego wieku i/lub posiadały ważne orzeczenie kwalifikujące je do zbiorowości osób niepełnosprawnych wynosiła 552,2 tys. i stanowiła 11,9% ludności województwa śląskiego (wobec 560,7 tys. w 2002 r.)¹⁷. Wśród ogółu osób niepełnosprawnych 295,4 tys. (53,5%) to kobiety. W porównaniu ze spisem z 2002 r. liczba ta zwiększyła się o 6,5 tys. tj. o 2,3%. Liczba niepełnosprawnych kobiet w miastach wzrosła o 11,9 tys. (o 5,2%), natomiast na terenach wiejskich odnotowano spadek liczby niepełnosprawnych kobiet o 5,4 tys. (tj. 9,2%). Liczba niepełnosprawnych mężczyzn w 2011 r. ukształtowała się na poziomie 256,8 tys. (46,5% populacji niepełnosprawnych). W relacji do spisu z 2002 r. liczba ta zmniejszyła się o 15,1 tys. (tj. o 5,5%). Zarówno w miastach, jak i na wsi odnotowano spadek liczby niepełnosprawnych mężczyzn odpowiednio o: 5,0 tys. (2,4%) i 10,0 tys. (16,9%). Stosunkowo wysoki odsetek osób niepełnosprawnych w ogóle mieszkańców regionu wskazuje na konieczność aktywizacji tej grupy społecznej, w szczególności z uwagi na fakt, iż województwo charakteryzuje niska aktywność zawodowa tych osób, wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych należy do najniższych w kraju.

Istotnym elementem spójności społecznej mieszkańców regionu jest struktura narodowo-etniczna. W województwie śląskim jak i w całym kraju dominuje narodowość polska. Znaczącymi mniejszościami w tym względzie pozostają mieszkańcy regionu identyfikujący się z śląską (722 tys. osób) oraz niemiecką (35 tys. osób) grupą narodowo-etniczną. Trzecią co do wielkości grupą są Romowie (1,7 tys. osób). W celu zachowania spójności regionalnej i państwowej ważne jest podejmowanie działań na rzecz integracji tych społeczności z dominującą grupą.

Infrastruktura społeczna

W 2012 roku w województwie śląskim na szczeblu gminy i powiatu funkcjonowały 644 jednostki organizacyjne pomocy społecznej (JOPS), w tym 184 podstawowe (167 OPS-ów i 17 PCPR-ów) oraz 460 specjalistycznych (pozostałe jednostki). Jednocześnie zwiększyła się liczba jednostek o zasięgu lokalnym do 331 (tj. o 39 więcej niż w roku 2011), przy udziale jednostek o zasięgu ponadlokalnym na podobnym poziomie (129). Towarzyszył temu niewielki przyrost miejsc - w jednostkach o zasięgu lokalnym o 101, tj. 1,1%, w jednostkach o zasięgu ponadlokalnym o 35, tj. 0,4%. W latach 2011-2012 największy bezwzględny wzrost miał miejsce w przypadku liczby mieszkań chronionych (o 31) oraz „innych ośrodków wsparcia” (o 20). Nie zmieniła się liczba domów pomocy społecznej (93). Powstał natomiast

¹⁷ http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbr/katow/ASSETS_NSP2011-RAPORT.pdf.

jeden ośrodek wsparcia, w którym są prowadzone miejsca całodobowego okresowego pobytu, przy czym ogólna liczba miejsc w tego typu placówkach uległa zmniejszeniu. Zmniejszyła się również m.in. liczba dziennych domów pomocy (o dwa) oraz jadłodajni (o cztery), czemu towarzyszył spadek liczby miejsc w obu rodzajach jednostek (odpowiednio o 59 i 230). Województwo śląskie cechowało się w 2011 roku niskim udziałem jednostek prowadzonych przez podmioty niepubliczne (30,2% w porównaniu do 51,9% dla całego kraju). W latach 2011-2012 odnotowano wzrost liczby jednostek prowadzonych przez podmioty publiczne i spadek liczby jednostek prowadzonych przez podmioty niepubliczne. W 2011 roku województwo śląskie - w stosunku do średniej krajowej – charakteryzowało się znacząco niższym udziałem jednostek prowadzonych przez podmioty niepubliczne. O ile w całym kraju było to 51,9%, to w województwie śląskim 30,2%.

Występowanie niedoborów w zakresie liczby jednostek prognozuje się w przypadku: klubów integracji społecznej (23%), ośrodków interwencji kryzysowej (16%), mieszkań chronionych (12%), środowiskowych domów samopomocy (10%), dziennych domów pomocy (6%), noclegowni, schronisk, domów dla bezdomnych (2%) oraz domów pomocy społecznej (1%). Natomiast deficyty w zakresie miejsc dotyczą: środowiskowych domów samopomocy (12%), mieszkań chronionych (11%), ośrodków interwencji kryzysowej (4%), noclegowni, schronisk, domów dla bezdomnych (2%), dziennych domów pomocy (2%) oraz domów pomocy społecznej (1%) .

Województwo śląskie w 2011 r. było liderem w kraju w zasobach mieszkaniowych gmin (komunalnych) zarówno w liczbie mieszkań socjalnych jak i w jej powierzchni użytkowej (12 718 mieszkań; 432 658 m²). Stanowiło to odpowiednio 17% i 18% zasobów Polski. Rozkład subregionalny przedstawia koncentrację zasobów mieszkaniowych w subregionie centralnym (ponad 70% mieszkań i ich powierzchni). Najgorzej sytuacja przedstawia się w subregionie północnym (w okolicach 4% regionalnych zasobów). Podobnie przedstawia się sytuacja w przypadku mieszkań chronionych – w regionie było ich 100 w 2011 r., co stanowi blisko 25% zasobów Polski. W mieszkaniach tych znajdowało się 461 miejsc.¹⁸ Rozwój tego rodzaju obiektów powinien ulec dalszemu wzmocnieniu w celu zaspokojenia regionalnych potrzeb oraz umożliwić zmianę w modelu prowadzenia pomocy społecznej na taki, który w większym stopniu przyczynia się do rozwijania samodzielności mieszkańców województwa śląskiego.

Podmioty ekonomii społecznej w województwie śląskim

Wg danych Stowarzyszenia Klon/Jawor w województwie śląskim w bazie danych na dzień 14 października 2013 roku znajduje się 11946 organizacji pozarządowych, 2581 organizacji statutowo działa w obszarach pomocy społecznej i pomocy rodzinom w trudnej sytuacji, wsparciu pieczy zastępczej i rodziny, ochrony i promocji zdrowia, przeciwdziałaniu uzależnieniom, pomocy osobom niepełnosprawnym, ochrony macierzyństwa. Ponadto 133 instytucje i organizacje działają na rzecz osób bezdomnych, 43 na rzecz więźniów

¹⁸ Sprawozdanie MPiPS-03 za 2011 r.

i opuszczających zakłady karne. W województwie 28 podmiotów z sektora pozarządowego prowadzi działalność w zakresie opieki hospicyjnej, paliatywnej.

W województwie śląskim, funkcjonuje 12 Centrów Integracji Społecznej, 24 Kluby Integracji Społecznej oraz 8 Zakładów Aktywności Zawodowej, ponadto działają 54 Warsztaty Terapii Zajęciowej (36 w subregionie centralnym, w pozostałych po 6 placówek) oraz 35 aktywnych Spółdzielni Socjalnych (21 w subregionie centralnym, 4 w południowym i po 5 w północnym i zachodnim). Geograficzne rozłożenie ww. podmiotów wskazuje na znaczną ich koncentrację przede wszystkim na terenie subregionu centralnego województwa. Dynamika przyrostu liczby podmiotów ekonomii społecznej o charakterze integracyjnym pokazuje, iż istotny wpływ na powstawanie tego typu podmiotów miało wsparcie udzielane w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Jednak zdecydowana większość placówek o charakterze integracyjnym w województwie jest prowadzona przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej.

Wychowanie i edukacja

W województwie śląskim w latach 2003-2011 wzrastała zarówno liczba przedszkoli jak i miejsc w nich dostępnych, jednakże dynamika wzrostu była niższa aniżeli w całym kraju. W 2011 r. przedszkola w regionie (1 303 obiektów) jak i miejsca w nich (123 323) były rozmieszczone względnie równomiernie w subregionach z wyjątkiem subregionu północnego, w którym przypadało 1,23 dziecka w wieku 3-5 lat na miejsce w przedszkolu (w pozostałych przypadkach wskaźnik pozostawał poniżej 1,13). W województwie śląskim w 2011 r. blisko 75% dzieci w wieku 3-5 lat było objętych opieką przedszkolną, a w poszczególnych subregionach wskaźnik sytuował się na podobnym poziomie z wyjątkiem subregionu zachodniego gdzie mieścił się poniżej 70%. W przypadku edukacji przedszkolnej na terenach wiejskich stopień upowszechnienia dla dzieci w wieku 3-5 lat wynosi 67,2%. Wynik ten znacznie przekracza wskaźnik dla kraju, który wynosi 50,8%. Niemniej jednak jest niższy niż stopień upowszechnienia w miastach.

W latach 2002-2011 odnotowano w województwie śląskim, podobnie jak w kraju, wzrost poziomu wykształcenia ludności. Odsetek osób z wykształceniem co najmniej średnim wzrósł o 7,8 pp. (w kraju o 7,2 pp.) tj. z 40,6% w 2002 r. do 48,4% w 2011 r. Największa dynamika zmian dotyczyła osób z wykształceniem wyższym, których udział wśród ogółu ludności w wieku 13 lat i więcej zwiększył się o 7,0 pp. (z 8,9% w 2002 r. do 15,9% w 2011 r.). Obniżył się odsetek osób z nieukończonym wykształceniem podstawowym oraz bez wykształcenia, który w 2002 r. wynosił 2,3%, natomiast w 2011 r. – 0,9%. Wyniki z roku 2011 wykazały, że to kobiety częściej niż mężczyźni kończyły uczelnie wyższe (kobiety - 18,6% w miastach i 13,6% na wsi, mężczyźni - 15,5% w miastach i 9,6% na wsi) oraz licea ogólnokształcące (kobiety – 14,4% w miastach i 11,1% na wsi, mężczyźni – 7,9% w miastach i 6,0% na wsi). Narodowy Spis Powszechny z roku 2011 wykazał, że naukę kontynuowało 565,7 tys. osób, które posiadały już określony poziom wykształcenia. Wśród tej grupy osób prawie 75% osób kontynuowało naukę w trybie dziennym (stacjonarnym), a ponad 25% osób

uzupełniało wykształcenie w trybie wieczorowym, zaocznym (niestacjonarnym), na odległość.

Na terenach wiejskich odsetek osób w wieku 13 lat i więcej w roku 2011 z wykształceniem wyższym wynosił 11,6% i wzrósł w stosunku do roku 2002 kiedy wynosił 5,1%. Pomimo znacznego wzrostu liczby osób z wykształceniem wyższym na terenach wiejskich wskaźnik ten pozostawał znacznie niższy niż w miastach, gdzie odsetek z wykształceniem wyższym wynosił 17,1%.

W województwie śląskim w latach 2002-2011 zauważalny jest spadek liczby dzieci i młodzieży w wieku szkolnym, co jest konsekwencją niżu demograficznego. Największy spadek liczby ludności w badanym okresie zanotowano wśród osób w wieku 15-19 lat, który wyniósł prawie 133 tys. osób.

W województwie śląskim w 2011 roku 13,3% osób w wieku 13-14 lat nie ukończyło szkoły podstawowej lub było bez wykształcenia szkolnego, natomiast wśród osób w wieku 15-19 lat bez skończonej szkoły podstawowej zanotowano 0,5%.

Najwięcej osób w wieku 13-14 lat bez ukończonej podstawówki było w Piekarach Śląskich (17,8%) i w Zabrze (17,1%). Powiatem o najmniejszym współczynniku takich osób był powiat kłobucki (8,8%). Subregionem o największym odsetku osób bez wykształcenia podstawowego był subregion centralny (14,1%), najlepsza sytuacja była w subregionie północnym (10,5%).

Dużo lepiej wygląda sytuacja stopnia wykształcenia podstawowego dla osób w wieku 15-19 lat, średnia wojewódzka wynosi 0,5% osób z wykształceniem podstawowym nieukończonym lub bez wykształcenia. Największy odsetek takich osób jest w Zabrzu i Świętochłowicach, najmniejszy w powiecie bieruńsko-lędzińskim (0,1%). W subregionach zachodnim i południowym odsetek wynosi 0,3%, a w subregionie centralnym i północnym 0,5%.

W 2011 roku w województwie śląskim do egzaminu gimnazjalnego przystąpiło 45,9 tys. uczniów, z tego 28,8% szkół zlokalizowanych było w gminach wiejskich. Słabowidzących lub niewidomych uczniów egzamin gimnazjalny zdawało 84, a słabosłyszących lub niesłyszących 173, z kolei 830 uczniów miało zestaw zadań egzaminacyjnych dostosowany dla uczniów z trudnościami w uczeniu się.

Najwyższy średni wynik (średnia arytmetyczna) zdobyli uczniowie zdający w powiecie mikołowskim (27,45), Bielsku-Białej (27,36) i Chorzowie (27,02), z kolei najgorsze wyniki zanotowano w Świętochłowicach (22,47), Siemianowicach Śląskich (22,58) i Zabrzu (23,22). Najlepsze wyniki zanotowano w subregionie południowym (26,17), a najgorsze w zachodnim (24,91).

W województwie śląskim w 2011 roku do egzaminu maturalnego przystąpiło 47,1 tys. osób, z czego 40,3 tys. osób ubiegało się o świadectwo dojrzałości po raz pierwszy, z tego 2,6% osób zdawało na obszarach wiejskich. Średni wynik w województwie z części ustnej z języka

polskiego wyniósł 71,08%, a zdało go 98,29%, z kolei część pisemną zdało 95,38% a średni wynik to 51,99%. Matematykę zdało 80,19% uczniów, a średni wynik to 49,47%.

Świadectwa dojrzałości otrzymało 75,74% zdających, na terenach wiejskich odsetek wydanych świadectw wyniósł 70,87%. Największy odsetek zdających otrzymało świadectwa dojrzałości w powiecie lublinieckim (84,01%), następnie w powiecie cieszyńskim (83,32) i w Mysłowicach (82,59%), natomiast najmniej w powiecie częstochowskim (61,67%), następnie w Rudzie Śląskiej (64,76%) i w Siemianowicach Śląskich (69,65%)¹⁹.

W latach 2002-2011 odnotowano w województwie śląskim, podobnie jak w kraju, wzrost poziomu wykształcenia ludności. Odsetek osób z wykształceniem co najmniej średnim wzrósł z 40,6% w 2002 r. do 48,4% w 2011 r. Największa dynamika zmian dotyczyła osób z wykształceniem wyższym, których udział wśród ogółu ludności w wieku 13 lat i więcej zwiększył się z 8,9% w 2002 r. do 15,9% w 2011 r. Obniżył się odsetek osób z nieukończonym wykształceniem podstawowym oraz bez wykształcenia, który w 2002 r. wynosił 2,3%, natomiast w 2011 r. – 0,9%²⁰.

Szkolnictwo zawodowe jest prowadzone w Polsce na dwóch poziomach. Na poziomie zasadniczym widoczny jest niewielki spadek w latach 2004-2011 zarówno liczby szkół jak i uczniów. W 2011 r. w wymiarze subregionalnym zauważalne jest większe zróżnicowanie zjawiska. W subregionie centralnym zasadnicze szkolnictwo zawodowe zmniejsza zasięg działania, w subregionie północnym i południowym zaznaczyła się stabilizacja w zakresie liczby obiektów oraz spadek w zakresie uczniów, tymczasem w subregionie zachodnim wzrosła liczba szkół przy jednoczesnym spadku liczby uczniów. Region skupia ponad 10% krajowych szkół (147) i uczniów (21 145) zasadniczych szkół zawodowych, a wewnątrz niego ponad połowa z nich koncentruje się w subregionie centralnym. W szkolnictwie zawodowym na poziomie średnim spadek w latach 2007-2011 liczby szkół i uczniów przybiera znaczne rozmiary zarówno w regionie (liczba szkół zmniejszyła się o blisko 35% a uczniów o prawie 20%) jak i w całym kraju. Na poziomie subregionalnym także zanotowano wyraźne spadki o zróżnicowanym wymiarze (największy zauważono w subregionie zachodnim – zniknęło ponad 40% szkół tego rodzaju). W mniejszym stopniu spadła liczba uczniów. Jednak nadal ponad 10% szkół i uczniów w zakresie szkolnictwa zawodowego na poziomie średnim lokalizuje się w województwie śląskim. Mimo relatywnie dużego potencjału szkolnictwa zawodowego jakim dysponuje województwo nadal należy inwestować w ten poziom kształcenia, gdyż pozwoli to na sukcesywny rozwój kwalifikacji zawodowych mieszkańców.

Istotnym elementem kształcenia zawodowego pozostaje kształcenie ustawiczne skierowane do dorosłych mieszkańców regionu. Koniecznym dla wzmocnienia potencjału społecznego i gospodarczego regionu jest nasilenie i ustrukturyzowanie działań na rzecz wspierania modelu kształcenia przez całe życie, który jest w Polsce oparty na słabych fundamentach²¹.

¹⁹ Na podstawie danych OKE Jaworzno.

²⁰ Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011. Raport z wyników

²¹ Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020

Analizując doksztalcanie osób dorosłych można również wskazać na wskaźnik: udział osób w wieku 25-64 lata uczących się i doksztalcających się w ludności ogółem w tej samej grupie wieku. W województwie śląskim w 2011 roku 4,5% osób we wskazanym wieku uczyło się lub doksztalało. Była to wartość powyżej średniej dla kraju jednak niższa od takich województw jak: mazowiecki, lubelskie, podlaskie i pomorskie. W stosunku do roku 2004 wartość wskaźnika spadła o 0,5 punktu procentowego.

Śląskie należy do najbardziej zurbanizowanych regionów w kraju, gdyż prawie 77% osób zamieszkuje w miastach²². Dokumenty strategiczne wskazują, iż podobnie jak w całym kraju ludność zamieszkująca obszary wiejskie ma utrudniony dostęp do edukacji. W konsekwencji ludność zamieszkująca obszary wiejskie charakteryzuje niski poziom wykształcenia. Wzrost atrakcyjności obszarów wiejskich wymaga wsparcia inicjatyw lokalnych na rzecz zwiększenia potencjału zasobów ludzkich i warunków ich rozwoju²³. O słabszym dostępie do infrastruktury edukacyjnej świadczy odsetek instytucji usytuowanych na tym terenie – 88% instytucji szkoleniowych i 90% agencji zatrudnienia usytuowanych jest bowiem na obszarze gmin miejskich.

²² http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/katow/ASSETS_Slaskie_wLiczbach2012.pdf

²³ <http://www.slaskie.pl/zalaczniki/2010/02/24/1267017716/1267017953.pdf>

1.1.2. Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych**Tabela 1. Przegląd uzasadnienia wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych**

Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie
CT 1 Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1.1 wzmacnianie infrastruktury badań i innowacji, a także podnoszenie zdolności do tworzenia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności leżących w interesie Europy	Interwencja w ramach Priorytetu I wpisuje się w zidentyfikowane, w pkt. 1.1.1. niniejszego dokumentu, potencjały i wyzwania, stojące przed województwem śląskim w zakresie rozwoju i wsparcia innowacji zarówno w sferze nauki jak i wśród przedsiębiorstw. Wskazane wyzwania wpłynęły na wybór priorytetów inwestycyjnych (1.1, 1.2) w ramach Celu Tematycznego 1. Wskazane w Priorytecie I działania wpisują się w Strategię Europa 2020 w zakresie priorytetu I. Rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji. W Stanowisko służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014-2020 w zakresie priorytetu finansowania: Otoczenie biznesu sprzyjające innowacjom. W Strategię Rozwoju Kraju 2020 w zakresie obszaru strategicznego II: Konkurencyjna gospodarka. W Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego w zakresie celu 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów. W Strategię Innowacyjności i efektywności gospodarki „Dynamiczna Polska 2020” w zakresie celu 2: Stymulowanie innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy oraz celu 4: Wzrost umiędzynarodowienia polskiej gospodarki. Jak również w Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” w zakresie obszaru priorytetowego: (A) Nowoczesna Gospodarka. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020 w zakresie priorytetu I Powiększanie i wewnętrzna integracja potencjału innowacyjnego regionu oraz priorytetu II Kreowanie inteligentnych rynków dla technologii przyszłości.
	1.2 promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, budowanie sieci współpracy pomiędzy firmami, ośrodkami naukowo-badawczymi, ośrodkami akademickimi w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych i aplikacji z dziedziny usług publicznych, tworzenie sieci, pobudzanie popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację (...), wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności	

	produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii (...)	
CT 2 Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych	2.2 rozwój produktów i usług opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych, handlu elektronicznym oraz zwiększenie zapotrzebowania na technologie informacyjno-komunikacyjne	Interwencja w ramach Priorytetu II wpisuje się w zidentyfikowane, w pkt. 1.1.1. niniejszego dokumentu, potencjały i wyzwania, stojące przed województwem śląskim w zakresie rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego zarówno przez podmioty publiczne jak i w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach. Wskazane wyzwania wpłynęły na wybór priorytetów inwestycyjnych (2.2, 2.3) w ramach Celu Tematycznego 2. Wskazane w Priorytecie II działania wpisują się w Strategię Europa 2020 w zakresie priorytetu I. Rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji. W Stanowisko służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014-2020 w zakresie priorytetu finansowania: Nowoczesna infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. W Strategię Rozwoju Kraju 2020 w zakresie obszaru strategicznego I Sprawne i efektywne państwo oraz obszaru strategicznego III Spójność społeczna i terytorialna. W Strategię Innowacyjności i efektywności gospodarki „Dynamiczna Polska 2020” w zakresie celu 2: Stymulowanie innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy. W Strategię rozwoju kapitału społecznego w zakresie celu szczegółowego 3 Usprawnienie procesów komunikacji społecznej oraz wymiany wiedzy oraz celu szczegółowego 4 Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego. W Strategię Sprawne Państwo 2020 w zakresie celu 5. Efektywne świadczenie usług publicznych. W Strategię zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020 w zakresie celu 2. Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej. W Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” w zakresie obszaru priorytetowego: (A) Nowoczesna Gospodarka oraz obszaru priorytetowego: (B) Szanse rozwojowe mieszkańców. W Regionalną Strategię Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020 w zakresie priorytetu I Powiększanie i wewnętrzna integracja potencjału innowacyjnego regionu oraz priorytetu II Kreowanie inteligentnych rynków dla technologii przyszłości. Jak również w Strategię rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego województwa śląskiego do roku 2015 w zakresie celu 3 Zwiększenie ilości i użyteczności usług i treści cyfrowych oraz celu 4 Wzrost udziału technologii informacyjnych i komunikacyjnych w procesie rozwoju gospodarczego.
	2.3 wzmacnianie zastosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia	
CT 3 Podnoszenie	3.1 promowanie przedsiębiorczości,	Interwencja w ramach Priorytetu III wpisuje się w zidentyfikowane, w pkt. 1.1.1. niniejszego dokumentu, potencjały i wyzwania, stojące przed województwem śląskim w zakresie rozwoju

konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury	w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz wspieranie tworzenia nowych firm, z uwzględnieniem inkubatorów przedsiębiorczości	mikro, małych i średnich przedsiębiorstw Instytucji Otoczenia Biznesu, klastrów oraz zwiększenia powierzchni terenów inwestycyjnych. Wskazane wyzwania wpłynęły na wybór priorytetów inwestycyjnych (3.1, 3.3, 3.4) w ramach Celu Tematycznego 3. Wskazane w Priorytecie III działania wpisują się w Strategię Europa 2020 w zakresie priorytetu I. Rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji oraz priorytetu II. Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej. W Stanowisko służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014-2020 w zakresie priorytetu finansowania: Nowoczesna infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. W Strategię Rozwoju Kraju 2020 w zakresie obszaru strategicznego II: Konkurencyjna gospodarka. W Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego w zakresie celu 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów. W Strategię Innowacyjności i efektywności gospodarki „Dynamiczna Polska 2020” w zakresie celu 1 Dostosowanie otoczenia regulacyjnego i prawnego do potrzeb innowacyjnej i efektywnej gospodarki oraz celu 2 Stymulowanie innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy jak również celu 3 Wzrost efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i surowców. W Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” w zakresie obszaru priorytetowego: (A) Nowoczesna Gospodarka. W Regionalną Strategię Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020 w zakresie priorytetu I Powiększanie i wewnętrzna integracja potencjału innowacyjnego regionu oraz priorytetu II Kreowanie inteligentnych rynków dla technologii przyszłości. Jak również w Programie Rozwoju Technologii Województwa Śląskiego na lata 2010-2020 w zakresie wyodrębnionych obszarów technologicznych.
CT 4 Wsparcie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.1 promowanie produkcji i dystrybucji energii z odnawialnych źródeł	Interwencja w ramach Priorytetu IV wpisuje się w zidentyfikowane, w pkt. 1.1.1. niniejszego dokumentu, potencjały i wyzwania, stojące przez województwem śląskim w zakresie: energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych, szeroko rozumianej efektywności energetycznej, niskoemisyjnego transportu w miastach oraz kogeneracji. Wskazane wyzwania wpłynęły na wybór priorytetów inwestycyjnych (4.1., 4.2., 4.3., 4.5., 4.7) w ramach Celu Tematycznego 4. Zaprogramowana interwencja będzie realizowała priorytety Strategii Europa 2020, w szczególności priorytet rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej. Ponadto wsparte w Priorytecie IV działania przyczynią się do osiągnięcia celów „20/20/20” w zakresie klimatu i energii. Interwencja w Priorytecie IV jest spójna z celem szczegółowym zawartym we wstępnym projekcie Umowy Partnerstwa, a mianowicie zmniejszeniem emisyjności gospodarki.
	4.2 promowanie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w MŚP	
	4.3 wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej	

	i sektorze mieszkaniowym 4.5 promowanie strategii niskoemisyjnych dla obszarów miejskich – niskoemisyjny transport miejski 4.7 promowanie wysoko wydajnej Kogeneracji energii ciepłej i elektrycznej w oparciu o popyt na użytkową energię ciepłą	Realizacja działań zaprogramowanych w Priorytecie IV, wpłynie pozytywnie na cele zidentyfikowane w Krajowym Programie Reform, w zakresie oszczędności energii pierwotnej oraz zwiększenia efektywności energetycznej. Ponadto, planowane wsparcie jest spójne z priorytetami z zakresu: zwiększenia udziału energii ze źródeł odnawialnych w polskim koszyku energetycznym, wspierania efektywności energetycznej, inwestycji w rozszerzenie i modernizację jakości infrastruktury transportowej, zwłaszcza w zakresie czystego transportu miejskiego, zawartymi w Stanowisku służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie programów w Polsce na lata 2014–2020. Planowane do realizacji w ramach Priorytetu IV działania wpisują się również w: Strategię Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko - projekt (cel rozwojowy 2. Zapewnienie gospodarcze krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię: 2.1 Lepsze wykorzystanie krajowych zasobów energii, kierunek: Poprawa efektywności energetycznej oraz modernizacja sektora elektroenergetyki zawodowej, w tym przygotowania do wprowadzenia energetyki jądrowej; 2.2 poprawa efektywności energetycznej; cel rozwojowy 3: Poprawa stanu środowiska: 3.3 Ochrona powietrza, w tym ograniczenie oddziaływania energetyki oraz cele Narodowego Programu Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej, a mianowicie: 1) Rozwój niskoemisyjnych źródeł energii, 2) Poprawa efektywności energetycznej oraz 4) Rozwój i wykorzystanie technologii niskoemisyjnych. Wskazane Priorytecie IV działania wpisują się w Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” (obszar priorytetowy A: nowoczesna gospodarka, cel strategiczny: województwo śląskie regionem nowoczesnej gospodarki rozwijającej się w oparciu o innowacyjność i kreatywność; obszar priorytetowy C: przestrzeń, cel strategiczny: województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni, kierunek działań 6: wspieranie wdrożenia rozwiązań ograniczających niską emisję oraz zużycie zasobów środowiska i energii w przedsiębiorstwach, gospodarstwach domowych, obiektach i przestrzeni użyteczności publicznej, kierunek działań 2: wsparcie rozwoju zintegrowanego, zrównoważonego i niskoemisyjnego transportu, w tym transportu publicznego obejmującego różne środki transportu i elementy infrastruktury takie jak: kolej, tramwaj, inny transport publiczny, lotniska, systemy kierowania ruchem, obiekty „parkuj i jedź” oraz infrastruktury rowerowej, kierunek działań 3: wsparcie tworzenia systemów transportu zbiorowego, obejmujących Metropolię, aglomeracje i ich bezpośrednie otoczenie funkcjonalne, lokalne ośrodki rozwoju oraz obszary wiejskie; obszar priorytetowy D: relacje z otoczeniem, cel strategiczny: województwo śląskie regionem otwartym będącym istotnym partnerem rozwoju Europy, kierunek działań 4: Wsparcie rozwoju transportu multimodalnego, w tym rozwój centrów logistycznych o znaczeniu międzynarodowym.
--	--	---

		Planowana w Priorytecie IV interwencja wpisuje się w Program Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego do roku 2013 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2018, w którym w ramach ochrony powietrza (10.1) przewiduje się kontynuację działań związanych z poprawą jakości powietrza oraz ograniczanie zużycia energii i wzrost wykorzystania energii z odnawialnych źródeł oraz w założenia dokumentu Opracowanie metody programowania i modelowania systemów wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenach nieprzemysłowych województwa śląskiego, wraz z programem wykonawczym dla wybranych obszarów województwa, którego celem strategicznym jest stworzenie warunków i mechanizmów dla szerokiego wykorzystania lokalnych zasobów energii odnawialnej na terenach nieprzemysłowych województwa śląskiego. Cele szczegółowe obejmują: rozpoznanie i inwentaryzację lokalnych zasobów energii odnawialnej, klasyfikację zasobów pod względem możliwości ich zagospodarowania, wskazanie właściwych technologii wykorzystania lokalnych zasobów energii odnawialnych, zwiększenie udziału energii z odnawialnych źródeł w lokalnym bilansie energetycznym. Dodatkowo Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego wskazuje energetykę jako jedną z trzech inteligentnych specjalizacji regionu.
CT 5 Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	5.2 promowanie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka, zapewniających odporność na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi	Interwencja w ramach Priorytetu V wpisuje się w zidentyfikowane, w pkt. 1.1.1. niniejszego dokumentu, potencjały wyzwania, stojące przez województwem śląskim w zakresie ochrony środowiska. Wskazane wyzwania wpłynęły na wybór priorytetu inwestycyjnego (5.2.) w ramach Celu Tematycznego 5. Zaprogramowana interwencja będzie realizowała priorytety Strategii Europa 2020, w szczególności priorytet rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej. Interwencja w Priorytecie V jest spójna z celem szczegółowym zawartym we wstępnym projekcie Umowy Partnerstwa, a mianowicie: poprawą zdolności adaptacji do zmian klimatu. Ponadto, planowane wsparcie jest spójne z wyzwaniami z zakresu przystosowania do zmian klimatu w obszarze gospodarki wodnej i zapobiegania powodziom, zawartymi w Stanowisku służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie programów w Polsce na lata 2014–2020. Realizacja działań zaprogramowanych w Priorytecie V, wpłynie pozytywnie na cele zidentyfikowane w Krajowym Programie Reform, w zakresie rozwoju i modernizacji infrastruktury ochrony środowiska. Planowane do realizacji w ramach Priorytetu V działania wpisują się również w: Strategię Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, dokładnie w cel główny, którym jest zapewnienie

		wysokiej jakości życia obecnych i przyszłych pokoleń z uwzględnieniem ochrony środowiska oraz cel 1. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska (1.2 Gospodarowanie wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody). Wskazane w Priorytecie V działania wpisują się w Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” (obszar priorytetowy C: przestrzeń, cel strategiczny: województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni, cel operacyjny C.1: zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska, kierunek działań: 3. wspieranie wdrażania rozwiązań w zakresie zintegrowanego i zrównoważonego zarządzania zasobami wodnymi w zlewni, w tym ochrony przeciwpowodziowej i przeciwdziałania skutkom suszy.
CT 6 Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów	6.1 zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze odpadów w celu spełnienia wymogów dorobku prawnego dotyczącego środowiska	Interwencja w ramach Priorytetu V wpisuje się w zidentyfikowane, w pkt. 1.1.1. niniejszego dokumentu, potencjały wyzwania, stojące przed województwem śląskim w zakresie ochrony środowiska. Wskazane wyzwania wpłynęły na wybór priorytetów inwestycyjnych (6.1., 6.2., 6.3., 6.4., 6.5.) w ramach Celu Tematycznego 6.
	6.2 zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze wodnym w celu spełnienia wymogów dorobku prawnego dotyczącego środowiska	Zaprogramowana interwencja będzie realizowała priorytety Strategii Europa 2020, w szczególności priorytet rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.
	6.3 ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego	Interwencja w Priorytecie V jest spójna z celami szczegółowymi zawartymi we wstępnym projekcie Umowy Partnerstwa, a mianowicie: poprawą zdolności adaptacji do zmian klimatu oraz zwiększeniem efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych.
	6.4 ochrona różnorodności biologicznej, ochrona gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym programu NATURA 2000 i zielonej infrastruktury	Realizacja działań zaprogramowanych w Priorytecie V, wpłynie pozytywnie na cele zidentyfikowane w Krajowym Programie Reform, w zakresie rozwoju i modernizacji infrastruktury ochrony środowiska.
	6.5 działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego	Planowane do realizacji w ramach Priorytetu V działania wpisują się również w: Strategię Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, dokładnie w cel główny, którym jest zapewnienie wysokiej jakości życia obecnych i przyszłych pokoleń z uwzględnieniem ochrony środowiska oraz cel 3. poprawa stanu środowiska (3.1 Zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki, 3.2 Racjonalne gospodarowanie odpadami w tym wykorzystanie ich na cele energetyczne. Planowane w Priorytecie V przedsięwzięcia wpisują się w Krajowy plan gospodarki odpadami 2014, a dokładanie przyczynią do realizacji jego celów: zapobieganiu powstawaniu odpadów, przygotowaniu do ponownego użycia, recykling, inne metody unieszkodliwiania odpadów, ograniczenia składowania odpadów, likwidacja odpadów niebezpiecznych.

		Wskazane w Priorytecie V działania wpisują się w Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” (obszar priorytetowy C: przestrzeń, cel strategiczny: województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni, cel operacyjny C.1: zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska, kierunek działań: 5. wspieranie działań na rzecz poprawy jakości wód powierzchniowych oraz ochrony wód podziemnych i racjonalizacji ich wykorzystania, 8. Wspieranie tworzenia i wdrażania zintegrowanych systemów gospodarki odpadami ze szczególnym uwzględnieniem sieci instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów, cel operacyjny C.3: wysoki poziom ładu przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni, kierunek działań 4: Przywracanie pozycji lub nadawanie nowych funkcji obiektom zabytkowym oraz symbolicznym w życiu społeczności lokalnych. Planowana interwencja w Priorytecie V wpisuje się w: Strategię Ochrony Przyrody Województwa Śląskiego do roku 2030, w cel strategiczny II: Zachowanie i ochrona obszarów o wysokich walorach krajobrazowych oraz powstrzymanie degradacji krajobrazu i przywracanie ładu przestrzennego, kierunek działań II.2: Zrównoważone użytkowanie przestrzeni, powstrzymanie nieoszczędnego i degradującego krajobraz zagospodarowania przestrzeni oraz rewitalizacja obszarów zdegradowanych; Program Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego do roku 2013 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2018, w którym w ramach: zasobów wodnych (10.2), planuje się przywrócenie wysokiej jakości wód powierzchniowych oraz ochronę jakości wód podziemnych i racjonalizację ich wykorzystania; gospodarki odpadami (10.3) planuje się minimalizację ilości powstających odpadów, wzrost wtórnego wykorzystania i ograniczenie składowania pozostałych odpadów; terenów przemysłowych (10.5) przewiduje się przekształcenie terenów przemysłowych i zdegradowanych województwa śląskiego zgodnie z wymaganiami ekologicznymi oraz uwarunkowaniami społeczno-ekonomicznymi. Zaprogramowane w Priorytecie V przedsięwzięcia odpowiadają również potrzebom Planu gospodarki odpadami dla województwa śląskiego 2014, który w zakresie odpadów komunalnych (4.1.) przewiduje następujące cele główne: gospodarowanie odpadami w województwie w oparciu o regionalne instalacje przetwarzania odpadów, zwiększenie udziału odzysku, w szczególności recyklingu w odniesieniu do szkła, metali, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury, jak również odzysku energii z odpadów zgodnego z wymogami ochrony środowiska, selektywne zbieranie odpadów ulegających biodegradacji i w konsekwencji ograniczenie składowania tych odpadów, zwiększenie ilości zbieranych selektywnie odpadów niebezpiecznych występujących w strumieniu odpadów komunalnych, wyeliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów. W zakresie odpadów niebezpiecznych (4.3.), założone cele do roku 2022 to: minimalizacja ilości wytwarzanych
--	--	---

		odpadów niebezpiecznych, wzrost efektywności systemu zbierania odpadów niebezpiecznych ze źródeł rozproszonych, głównie z sektora małych i średnich przedsiębiorstw, sukcesywne zwiększanie udziału odpadów niebezpiecznych poddanych procesom odzysku i procesom unieszkodliwiania, edukacja ekologiczna wytwórców odpadów niebezpiecznych w zakresie zagrożeń wynikających z niekontrolowanego przedostawania się odpadów niebezpiecznych do środowiska. Interwencja w Prioryecie V wpisuje się w Strategię rozwoju kultury w województwie śląskim na lata 2006-2020, a dokładnie w cel strategiczny 3. Upowszechnianie i zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu (materialnego i niematerialnego) oraz jego efektywniejsze wykorzystywanie do celów turystycznych.
CT 7 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych	7.2 zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T	Interwencja w ramach Priorytetu VI wpisuje się w zidentyfikowane, w pkt. 1.1.1. niniejszego dokumentu, potencjały wyzwania, stojące przed województwem śląskim w zakresie transportu. Wskazane wyzwania wpłynęły na wybór priorytetów inwestycyjnych (7.2., 7.4.) w ramach Celu Tematycznego 7. Dobrze rozwinięta infrastruktura transportowa wzmacnia równocześnie spójność społeczną, ekonomiczną i przestrzenną regionu. Wpływa również na jego atrakcyjność inwestycyjną, która wymaga zwiększenia spójności wewnętrznego układu transportowego, jak i jego pełnego włączenia w międzynarodowy system transportowy. Kluczowe znaczenie zatem, dla budowy zrównoważonego systemu transportowego oraz optymalizacji wykorzystania istniejącej infrastruktury, będzie miało zintegrowanie regionalnej i lokalnej sieci drogowej z Autostradą A4 oraz Autostradą A1 (zarówno z odcinkiem istniejącym, jak i planowanym). W tym zakresie najistotniejszym wyzwaniem jest budowa i przebudowa dróg stanowiących łączniki pomiędzy siecią autostrad i dróg ekspresowych a węzłami, w których koncentruje się ruch. Wyniki Generalnego pomiaru ruchu z roku 2010 wskazują bardzo wysokie natężenia na drogach regionu, również w ruchu tranzytowym. Kwestii transportu nie można również pomijać w kontekście dążenia do rozwoju zrównoważonego. W związku z tym konieczne jest wsparcie rozwoju innych form transportu, w szczególności kolejowego. Wyniki badania ewaluacyjnego Analiza możliwości zastosowania zintegrowanych rozwiązań w systemie transportu miejskiego w województwie śląskim wskazują na konieczność zwiększenia roli transportu szynowego. Jest to związane z ograniczeniem negatywnego efektu wzrostu ruchu samochodowego w miastach. Transport kolejowy, z uwagi na jego potencjał, powinien być
	7.4 rozwój i rehabilitacja kompleksowego, nowoczesnego i interoperacyjnego systemu transportu kolejowego	

		traktowany jako bardzo istotny element zintegrowanego systemu transportowego w województwie śląskim. Planowana interwencja jest spójna i uzasadniona zapisami europejskich i krajowych dokumentów strategicznych oraz dokumentów kierunkowych związanych z perspektywą 2014-2020. Jest spójna z zapisami Strategii Europa 2020, gdzie wpisuje się w Priorytet III. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną. Stanowisko służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014-2020 określa priorytet finansowania: Nowoczesna infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. Planowana interwencja wpisuje się w dwa spośród celów nakreślonych w Strategii Rozwoju Kraju 2020. Przede wszystkim w cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu, w którym wymienia się kierunki priorytetowe: 7.2. Modernizacja i rozbudowa połączeń transportowych oraz 7.3. Udrożnienie obszarów miejskich. Ponadto, działania RPO WSL 2014-2020 wpisują się w Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów dyfuzji oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, w tym w szczególności w kierunku priorytetowy 3.4. Zwiększenie spójności terytorialnej. Jednocześnie, planowane działania są spójne z zapisami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego w zakresie celu 1 i 2. W ramach Celu 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów, za szczególnie istotne uznaje się wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych oraz tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji poza miastami wojewódzkimi. W obrębie Celu 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów zdegradowanych podkreślono m.in. konieczność wzmacniania spójności w układzie krajowym, a także zwiększenie dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich na obszarach o najniższej dostępności. Planowana interwencja w całości wpisuje się w realizację celów Strategii Rozwoju Transportu do 2020. Wybór kierunków interwencji jest podyktowany zaplanowanymi celami rozwojowymi określonymi w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”. W zakresie zintegrowanego rozwoju ośrodków różnej rangi wskazuje ona konieczność poprawy powiązań transportowych, w tym rozbudowy i modernizacji infrastruktury transportowej wzmacniającej związku funkcjonalne i przestrzenne. Strategia podkreśla konieczność wzmacniania relacji z otoczeniem poprzez włączenie w europejskie systemy transportowe (sieć TEN-T).
--	--	---

CT 8 Wsparcie zatrudnienia i mobilności pracowników	8.5. zapewnienie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	Wybór powyższych priorytetów inwestycyjnych jest podyktowany zaplanowanymi celami rozwojowymi określonymi w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” w zakresie kreowania konkurencyjnej gospodarki regionalnej opartej na innowacyjności i kreatywności. Zgodnie ze Strategią Śląskie 2020+ celem województwa jest jeszcze silniejsze wpisanie regionu w światowe trendy związane z rozwojem gospodarki opartej na wiedzy, dyfuzją rozwoju poprzez ośrodki metropolitalne oraz podnoszeniem jakości życia przy uwzględnieniu wymogów wynikających z zasad zrównoważonego rozwoju. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w zdefiniowanych priorytetach rozwoju województwa ukierunkowanych na: wzmacnianie metropolizacji regionu poprzez rozwój funkcji związanych z kulturą i nauką, powiązanie z przestrzenią europejską, powszechną dostępność do regionalnych usług publicznych o wysokim standardzie, rozwój nowej gospodarki opartej na kreacji i absorpcji technologii.
	8.7 samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy	Powyższe jest także zgodne z wyzwaniami zawartymi w dokumentach programowych Unii Europejskiej, w tym w Strategii Europa 2020.
	8.8 równość mężczyzn i kobiet oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego	Wyzwania polityki rozwoju Województwa znalazły odzwierciedlenie w działaniach wskazanych do realizacji w ramach priorytetu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, m.in. poprzez podniesienie aktywności zawodowej i wzrost zatrudnialności na przyjaznym i otwartym rynku pracy, rozwój przedsiębiorczości społecznej tworzącej miejsca pracy, poprawę efektywności podmiotów rynku pracy, zwiększenie poziomu zaawansowania technologicznego i innowacyjności przedsiębiorstw, rozwój przedsiębiorstw opartych o specyficzne potencjały województwa, w tym technologie kreowane w regionie i produkty lokalne, wzrost atrakcyjności miejsc pracy i jakości życia przyciągające do regionu nowych mieszkańców.
	8.9 adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	Dbając o zrównoważony i harmonijny rozwój województwo śląskie, dąży do jak najlepszego wykorzystania pozytywnych tendencji zmian oraz przeciwdziałania niekorzystnym zjawiskom, tak by stworzyć warunki dla rozwoju mieszkańców, przedsiębiorstw i organizacji w globalnej konkurencji. Podstawą rozwoju regionu są jego mieszkańcy z ich wiedzą, kompetencjami i umiejętnościami. Konieczne jest zatem promowanie stałego dokształcania, zwiększania kwalifikacji zawodowych i poziomu wykształcenia mieszkańców oraz mobilności na rynku pracy. Podjęte działania będą wpływały na podniesienie aktywności ekonomicznej ludności, a co za tym idzie, przyczynią się do poprawy zatrudnialności.
	8.10 aktywne i zdrowe starzenie się	Nieodzownym elementem polityki rozwoju regionu jest zapewnienie mieszkańcom dostępu do usług publicznych o wysokim standardzie. Mieszczą się tu działania z zakresu polityki ochrony zdrowia, pomocy społecznej czy bezpieczeństwa publicznego. Do polepszenia jakości życia

		w regionie przyczyni się zwiększenie dostępności do świadczeń zdrowotnych zarówno podstawowych, jak i specjalistycznych oraz tworzenie warunków do uprawiania sportu i prowadzenia aktywnego trybu życia. Jest to tym bardziej istotne w przypadku województwa śląskiego, które charakteryzuje się niskim poziomem zdrowotności. Zapewnienie właściwej opieki zdrowotnej osobom pracującym pozwoli na wydłużenie czasu aktywności zawodowej oraz ograniczy wyłączenie osób z rynku pracy z powodów zdrowotnych. Wzrost poczucia bezpieczeństwa społecznego i publicznego, jako czynnik kształtujący zachowania społeczne, jednocześnie decydujący o wizerunku regionu na zewnątrz, wymaga podjęcia szeregu odpowiednich działań. Zmiany zachodzące obecnie na rynku pracy, wynikające m.in. z czynników demograficznych, strukturalnych i ekonomicznych, warunkują konieczność podjęcia efektywnych działań na rzecz podniesienia aktywności mieszkańców, obejmującą szczególnie aktywizację zawodową osób pozostających bez zatrudnienia, w tym osób biernych zawodowo. Wyzwaniem dla polityki rozwoju jest wyrównywanie szans w zakresie dostępu do rynku pracy i awansu zawodowego, w tym: wyrównanie szans kobiet w zakresie dostępu do awansu zawodowego, znoszenie barier utrudniających osobom niepełnosprawnym znalezienie zatrudnienia oraz ułatwienie powrotu na rynek pracy osobom długotrwale bezrobotnym. Istotnym elementem jest również poprawa adaptacyjności zawodowej osób z wyższym wykształceniem, w szczególności absolwentów, poprzez wspieranie staży, wolontariatu oraz zajęć praktycznych, co stanowi również podstawę jednego z celów strategicznych Strategii Śląskie 2020+: wysoki poziom wykształcenia i umiejętności mieszkańców. Elastyczność i dostosowanie kształcenia do rozwoju nowoczesnych gałęzi przemysłu i wzrostu zaawansowania technologicznego procesów gospodarczych będzie miało wpływ na rozwój województwa, podnosząc jednocześnie jego atrakcyjność i siłę konkurencyjną w otoczeniu. Sprawny system przekwalifikowań zawodowych i kształcenia ustawicznego powinien stwarzać warunki rozwoju zdolności do podejmowania pracy, nabycia kluczowych kompetencji oraz funkcjonowania w społeczeństwie. W Strategii Śląskie 2020+ jako istotny obszar wsparcia przedsiębiorstw wskazano również zwiększenie aktywności firm na rynkach międzynarodowych oraz rozwój i promocję eksportu innowacyjnych rozwiązań technologicznych tworzonych w regionie, jak również wykorzystanie wysokiej atrakcyjności inwestycyjnej regionu. Dla zwiększenia konkurencyjności istotne jest również stworzenie środowiska rozwoju przedsiębiorczości, które zapewni dobrą obsługę inwestorów, od poszukiwania lokalizacji po zakończenie procesu inwestycyjnego, nabór pracowników i zapewnienie kontaktów z zapleczem naukowo-badawczym. Wymaga to także zmian w przedsiębiorstwach kooperujących z przedsiębiorstwami restrukturyzowanych sektorów,
--	--	---

		posiadających niejednokrotnie wysoki potencjał technologiczny, który jednak dotychczas był w niepełnym stopniu wykorzystywany. Dużego znaczenia nabiera współpraca pomiędzy firmami sektora MŚP, a także ich powiązanie z podmiotami gospodarczymi działającymi na rynku globalnym. W zakresie wzmocnienia otoczenia biznesu Strategia Śląskie 2020+ wskazuje cele rozwojowe w zakresie wsparcia specjalizacji usług instytucji działających na rzecz umiędzynarodowienia działalności firm, wdrażania w firmach nowoczesnych metod zarządzania oraz strategii opartych na współpracy i specjalizacji oraz promowania wśród przedsiębiorców znaczenia wartości kulturalnych, środowiskowych, społecznych i etycznych przy wytwarzaniu dóbr i usług. W kontekście wzmocnienia współpracy sektora nauki i biznesu, w szczególności w obszarach specjalizacji regionalnych, Strategia Śląskie 2020+ zakłada wzmocnienie współpracy przedsiębiorstw w ramach klastrów w szczególności w tworzeniu wspólnej oferty konkurencyjnej. Wsparcie przedsiębiorczości w ramach celu tematycznego 8 będzie przebiegało z uwzględnieniem specyficznych potencjałów i specjalizacji regionalnych oraz subregionalnych, a także w zgodności z regionalną polityką innowacyjności, określoną w dokumencie pn. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020 jak również w Programie Rozwoju Technologii Województwa Śląskiego na lata 2010-2020. Cel tematyczny nr 8 jest analogiczny z celami Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020, której główną koncepcją jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób, tak aby mogły one w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia. Działania zaplanowane w ramach przedmiotowego celu pokrywają się z kierunkami wskazanym w przedmiotowym dokumencie. Zaplanowano szerokie wsparcie dla osób pozostających bez zatrudnienia jak i dla przedsiębiorstw oraz pracowników przedsiębiorstw, chcących poszerzyć/zmienić kwalifikacje indywidualne i niezbędne w zakresie specyfiki i sposobu działania przedsiębiorstwa, w tym m.in. poprzez rozwój warunków do godzenia życia zawodowego i prywatnego oraz zwiększenie aktywności zawodowej osób starszych. Ponadto kierunek interwencji znajduje odzwierciedlenie także w celach szczegółowych w/w Strategii takich jak: • Wzrost zatrudnienia, • Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych, • Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej, • Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli.
--	--	--

		Jednocześnie, obszar wsparcia celu tematycznego jest także ściśle powiązany celami wskazanymi w Umowie Partnerstwa. Rezultatem działań realizowanych w ramach nowej perspektywy finansowej 2014-2020 w ramach przedmiotowego Priorytetu jest oparcie rozwoju na dalszym (1) zwiększaniu konkurencyjności gospodarki, (2) poprawie spójności społecznej i terytorialnej i (3) podnoszeniu sprawności i efektywności państwa jak również bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy.
CT 9 Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	9.1 inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych	Interwencja w ramach Priorytetu IX i X wpisuje się w zidentyfikowane, w pkt. 1.1.1. niniejszego dokumentu, potencjały wyzwania, stojące przed województwem śląskim w zakresie włączenia społecznego i zdrowia. Wskazane wyzwania wpłynęły na wybór priorytetów inwestycyjnych (9.1., 9.2., 9.4., 9.7., 9.8.) w ramach Celu Tematycznego 9. Zakres interwencji w poszczególnych priorytetach inwestycyjnych jest zgodny z przyjętym podziałem interwencji podejmowany na poziomie krajowym i regionalnym. Mając na względzie profil województwa zarysowany w diagnozie, która koncentruje się na najistotniejszych czynnikach i zjawiskach mających wpływ na sytuację społeczną województwa należy uznać, iż wybór priorytetów inwestycyjnych w zakresie znajdującym się w obszarze celu dedykowanego włączeniu społecznemu i ubóstwu odzwierciedla najistotniejsze wyzwania i problemy regionu, jest także zgodny z priorytetami wyznaczonymi dla tego celu na poziomie Umowy Partnerstwa. Jednym z trzech priorytetów wskazanych w Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu „Europa 2020” jest rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu. Działania służące realizacji celów tego priorytetu powinny zapewnić spójność społeczną i terytorialną, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym i zawodowym. Zgodnie ze Stanowiskiem służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014-2020 jednym z głównych wyzwań jest zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji. Dlatego też wsparcie zostanie ukierunkowane dla grup, społeczności i osób szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne, w tym zmniejszenie luki zatrudnieniowej osób niepełnosprawnych, zwłaszcza osób o dużym stopniu niepełnosprawności, społeczności zamieszkujących terytoria ubogie, obszary zdegradowane, dotknięte znacznymi różnicami terytorialnymi. Zapewnienie spójności społecznej i gospodarczej powinno następować poprzez spójne działania
	9.2 wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich	
	9.4 aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności	
	9.7 ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym	
	9.8 wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych	

		zarówno instytucjonalne, jak i lokalne. Terytorialny wymiar wsparcia podkreślany przez Komisję Europejską wyraża się poprzez zintegrowane działania prorozwojowe podejmowane na danym terytorium, uwzględniając nie tylko jego potrzeby, ale i dostępne zasoby. W tym celu niezbędne jest podejmowanie spójnych i przemyślanych działań na obszarach odznaczających się znacznymi różnicami w poziomie spójności społeczno-gospodarczej. Zaprojektowane powinny być w oparciu o dobrze zdefiniowane problemy terytorialne i faktyczne potrzeby, uwzględniając niekorzystne procesy demograficzne, które w przypadku województwa śląskiego w sposób znaczący warunkować będą kierunki polityki społecznej oraz kształt rynku pracy i gospodarkę regionu. Stąd koniecznym jest efektywne świadczenie usług społecznych odpowiadających na wyzwania demograficzne, wspomagające uruchamianie dostępnych zasobów ludzkich dotąd niewykorzystanych, pozostających poza rynkiem pracy i wykluczonych społecznie. W szczególności poprzez wzrost dostępności do usług zdrowotnych, zarówno szeroko rozumianej profilaktyki, jak ochrony macierzyństwa i diagnostyki noworodków i młodych osób w kierunku wczesnej diagnostyki wad wrodzonych i chorób cywilizacyjnych, efektywnego wspierania rodziny w wypełnianiu jej ról społecznych, wsparcie organizacji opieki nad dzieckiem, osobami zależnymi oraz pomocy w wychowaniu dzieci i młodzieży w dobrostanie społecznym, w tym zwłaszcza w dobrym zdrowiu, i ekonomicznym. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego podobnie jak Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 wskazują w tym kontekście na konieczność rozbudowy narzędzi zapewniających osobom wykluczonym dostęp do usług publicznych pozwalających na powrót na rynek pracy, życiowe i ekonomiczne usamodzielnienie się, a tym samym ograniczenie skali ubóstwa. Krajowa Strategia Kapitału Społecznego wskazuje jako innowacyjny instrument wpływający na zwiększenie integracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych społecznie oraz kapitału społecznego ekonomię społeczną, której stabilny rozwój, w tym stymulowanie tworzenia miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej dla osób w niekorzystnej sytuacji życiowej w sposób znaczący może wpłynąć na redukcję skali ubóstwa. Sektor ten w naturalny sposób może pełnić funkcję wspomagającą rozwiązywanie problemów społecznych w wielu obszarach życia publicznego i uzupełniającą niedostatek dostępu do usług realizowanych przez rynek i państwo. Ponadto, wybór priorytetów inwestycyjnych uzasadniony jest kierunkami rozwoju regionu wskazanymi w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” w ramach obszarów priorytetowych, dzięki którym region stanie się miejscem o atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni, sprzyjającym wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie. Zgodnie z w/w dokumentem działania, które będą realizowane
--	--	--

		do 2020 r. powinny przyczynić się do zwiększenia harmonii społecznej i wzmocnienia kapitału zaufania przy jednoczesnym zachowaniu dogodnych warunków życia mieszkańców, szczególnie na obszarach o niskiej aktywności społecznej i zawodowej oraz nagromadzonych problemach społecznych. Powyższe znajduje potwierdzenie w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”, gdzie jednym z obszarów strategicznej interwencji w ujęciu regionalnym są tereny wymagające rewitalizacji. Są to obszary, na których istnieją tereny i obiekty zdegradowane, zdewastowane, w tym głównie przemysłowe, dotknięte problemami związanymi z degradacją środowiska przyrodniczego oraz szczególnym nasileniem negatywnych zjawisk społecznych, dezintegracją społeczną i zawodową. Główne wyzwania będą dotyczyć wzmocnienia kompetencji grup defaworyzowanych i zagrożonych marginalizacją przy jednoczesnym przywróceniu funkcji społecznych, jak i gospodarczych obszarów dotkniętych degradacją fizyczną. Obszary zdegradowane fizycznie w przypadku województwa śląskiego charakteryzują się jednocześnie natężeniem negatywnych zjawisk gospodarczych oraz licznymi deficytami społecznymi. Jednocześnie wszelkie działania terytorium mające na celu wyrównywanie szans różnych grup społecznych, z różnych środowisk, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju, będą realizowane przy zachowaniu zasady równości szans i niedyskryminacji. Wobec powyższego, spośród zaproponowanego przez Komisję Europejską katalogu celów tematycznych, które mają przyczynić się do realizacji unijnej strategii na rzecz inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, jako najbardziej odpowiadający powyższym wyzwaniom jest cel tematyczny Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem. Szczegółowy opis planowanych do realizacji działań w zakresie włączenia społecznego i rewitalizacji zawierają opisy priorytetów, stanowiące część niniejszego dokumentu.
CT 10 Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie	10.1 zapobieganie i ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej i promowanie dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, podstawowej i ponadpodstawowej	Interwencja w ramach Priorytetu XI i XII wpisuje się w zidentyfikowane, w pkt. 1.1.1. niniejszego dokumentu, potencjały wyzwania, stojące przed województwem śląskim w zakresie edukacji. Wskazane wyzwania wpłynęły na wybór priorytetów inwestycyjnych (10.1., 10.3., 10.4.) w ramach Celu Tematycznego 10. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu „Europa 2020” stawia przed Państwami Członkowskimi wyzwania, którym jako region musimy sprostać. Wśród priorytetów ww. Strategii należy wymienić rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji, rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki
	10.3 poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe	

	życie, podniesienie umiejętności i kwalifikacji siły roboczej i zwiększenie dopasowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy 10.4 inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej oraz rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną. W kontekście tego ostatniego, ważne jest zapewnienie warunków do nabywania kwalifikacji zawodowych oraz zwiększanie dostępu do opieki nad dziećmi, tak aby w efekcie możliwe było zwiększenie zatrudnienia. Ponadto wskazuje się na konieczność poprawy wskaźnika dotyczącego ograniczenia liczby osób przedwcześnie kończących edukację. Oznacza to poprawę dostępności i jakości edukacji, a także wyników instytucji edukacyjnych na wszystkich etapach – od edukacji przedszkolnej do kształcenia ustawicznego. Dzięki temu poprawi się poziom wykształcenia mieszkańców regionu, a dzięki temu zwiększą się szanse na zatrudnienie. W kontekście modernizacji systemu kształcenia w Polsce, w tym objęcia opieką przedszkolną młodszych dzieci czy kształcenia zawodowego, Krajowy Program Reform wskazuje na konieczność poprawy dostępności form wczesnej edukacji i opieki, w tym edukacji przedszkolnej, lepsze dostosowanie kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, poprawę jakości edukacji (jakości pracy szkół i placówek edukacyjnych) doskonalenie metod i warunków nauczania i wychowania, ulepszanie organizacji pracy oraz podnoszenie kompetencji kadry oraz opieranie polityki edukacyjnej na kompleksowej i spójnej strategii uczenia się przez całe życie, ze szczególnym uwzględnieniem poprawy w zakresie upowszechnienia uczenia się dorosłych. Oczywiście jest, że niezbędne przy tym jest inwestowanie w rozwój kapitału ludzkiego i poprawę dostępności do instytucji edukacyjnych, aby w efekcie z jednej strony nabywając niezbędne umiejętności zawodowe oraz kompetencje takie jak kreatywność, komunikatywność czy współpraca przeciwdziałać wykluczeniu z rynku pracy, a z drugiej zapewniając dostęp do wysokiej jakości usług publicznych (wychowania przedszkolnego) przyspieszać tym samym powrót do aktywności zawodowej osób wychowującymi małe dzieci. Zgodnie ze Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego, w perspektywie roku 2020 jedną z kluczowych kwestii jest upowszechnienie dostępu do wychowania przedszkolnego, tak aby umożliwiać łączenie funkcji rodzicielskich z kontynuowaniem kariery zawodowej, a także wyrównywać na możliwie wczesnym etapie deficyty społeczne i intelektualne dzieci, aby w efekcie umożliwić im równy start z rówieśnikami. Bardzo istotne jest wyrównanie dysproporcji w dostępności do przedszkoli między obszarami wiejskimi i miejskimi. Ponadto, w kontekście postulowanego wzrostu zatrudnienia konieczne jest zapewnienie powszechnego dostępu do wysokiej jakości kształcenia czy szkolenia, ale dostosowanego do potrzeb pracodawców, aby w efekcie zapewnić płynne przejście z edukacji do zatrudnienia. W tym kontekście jako ważne
--	---	---

		uznaje się kompetencje cyfrowe, z przedmiotów przyrodniczo-matematycznych czy umiejętności twórcze. Bardzo istotne przy tym jest wyrównywanie szans różnych grup społecznych, z różnych środowisk. W tym celu konieczne jest stosowanie zasad równości szans i niedyskryminacji. Podkreśla się konieczność indywidualnego podejścia do ucznia na każdym etapie kształcenia oraz uwzględnienie potrzeb uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego. W Stanowisku służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014–2020, podnoszona jest kwestia niskiego wskaźnika zatrudnienia wśród kobiet w Polsce, czego częściowo powodem jest brak przystępnych cenowo usług opieki nad dziećmi. Ponadto, podkreśla się, że Polska zmaga się z niedopasowaniem umiejętności czy kwalifikacji zawodowych do aktualnych potrzeb rynku pracy, czego przyczyną jest niewystarczająca jakość i adekwatność oferty edukacyjnej. Konsekwencją tego jest wskazanie w dokumencie priorytetów, w których podkreśla się konieczność poprawy dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji, kształcenia podstawowego i średniego oraz poprawę dostępności uczenia się przez całe życie, podnoszenie umiejętności i kwalifikacji siły roboczej i lepsze dopasowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy. Wśród priorytetów, które Komisja Europejska chciałaby współfinansować w Polsce w następnym okresie programowania na lata 2014–2020 wskazuje się na zwiększanie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji. Priorytet ten ma być realizowany poprzez m.in. inwestycje w obszarze kształcenia i szkolenia zawodowego, zarówno w kapitał ludzki oraz infrastrukturę, aby przezwyciężyć bariery w znalezieniu zatrudnienia. Ponadto, w kontekście wzrostu zatrudnienia wśród kobiet, rekomenduje się wsparcie inwestycji w infrastrukturę przedszkolną na słabiej rozwiniętych obszarach oraz na obszarach miejskich, w których liczba placówek przedszkolnych jest niewystarczająca. W projekcie Umowy Partnerstwa podkreśla się, że konkurencyjność gospodarki w dużej mierze zależy od jakości kapitału ludzkiego, a zatem należy podejmować działania ukierunkowane na wzmocnienie kadr gospodarki. Efektem interwencji powinno być zapewnienie wykwalifikowanych pracowników, o umiejętnościach dostosowanych do potrzeb lokalnej czy regionalnej gospodarki, a przede wszystkim do wymagań pracodawców. Z tego względu niezbędna jest poprawa jakości kształcenia, w tym praktycznego oraz umiejętności dopasowania do zmieniającego się rynku pracy, a także tworzenie warunków do podwyższania lub zmiany kwalifikacji zawodowych wśród osób dorosłych, m.in. poprzez poprawę jakości kształcenia formalnego i nieformalnego pracowników przedsiębiorstw oraz osób dorosłych uczestniczących w kształceniu ustawicznym oraz poprawę jakości kadry pedagogicznej. Wpływ na wzrost efektywności kształcenia upatruje się także
--	--	---

		w realizacji współpracy szkół z otoczeniem, zwłaszcza z pracodawcami. Ponadto, niekorzystne tendencje demograficzne tj. niewielki przyrost naturalny i starzenie się społeczeństwa powodują stopniowe zmniejszanie się zasobów pracy. W tym aspekcie, należy podejmować działania sprzyjające powrotom osób wychowujących dzieci do pracy, w szczególności kobiet, np. poprzez zwiększanie dostępu do usług opieki nad dziećmi. W kontekście zwiększania spójności społecznej i terytorialnej, istotne jest podejmowanie działań wyrównujących dostęp do usług edukacyjnych dla osób z różnych obszarów i środowisk, aby eliminować zjawisko marginalizacji. W dokumencie Elementy wspólnych ram strategicznych na lata 2014-2020, podkreśla się konieczność wspierania inwestycji w infrastrukturę edukacyjno-szkoleniową, szczególnie w celu zmniejszenia nierówności w ujęciu terytorialnym i promowania kształcenia zgodnie z zasadą równości szans oraz niedyskryminacji. Bardzo istotne jest dostosowanie systemu kształcenia i szkolenia do zmieniających się potrzeb rynku pracy, w zakresie wzorców umiejętności. Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju wskazuje na konieczność unowocześnienia i poprawy jakości edukacji oraz dopasowanie edukacji do potrzeb zmieniającej się gospodarki i społeczeństwa. Ważne jest zapewnienie dostępu do usług opieki nad dziećmi, nastawionej na wspomaganie osób wychowujących dzieci. Jednocześnie, inwestycje w edukację powinny wzmacniać kształcenie kluczowych kompetencji, wdrażając model kształcenia zawodowego opartego na uczeniu się praktycznym i na elastycznych ścieżkach uczenia się oraz powiązanego z rynkiem pracy oraz oczekiwaniami uczelni wyższych. Wskazuje się na to, aby system edukacji tworzył warunki dla wyrównywania szans dla osób o różnym statusie społecznym oraz sprzyjał wyławianiu talentów. W tym miejscu, należy również pamiętać o udziale osób niepełnosprawnych w celu stworzenia im warunków do edukacji od najmłodszych lat. Strategia Rozwoju Kraju 2020 wskazuje, że wśród podstawowych barier rozwoju w Polsce można wymienić niski wskaźnik zatrudnienia oraz niedostosowanie edukacji do potrzeb rynku pracy. W dokumencie tym podkreśla się, iż poprawa jakości kapitału ludzkiego oznacza sytuację w której obywatele od najmłodszych do najstarszych lat życia i różnymi drogami – w szkole i innych instytucjach edukacji formalnej, na kursach, ale również w pracy i środowisku zaangażowania społecznego, ucząc się samodzielnie i od siebie nawzajem - uzyskują kompetencje i kwalifikacje zgodne z potrzebami społeczno-gospodarczymi oraz indywidualną potrzebą rozwoju osobistego. W kontekście wzrostu zatrudnienia, bardzo istotne jest podejmowanie działań zmierzających do pobudzania aktywności zawodowej wśród osób wychowujących dzieci np. poprzez tworzenie rozwiązań umożliwiających i ułatwiających godzenie życia zawodowego i rodzinnego oraz inwestowanie w rozwój umiejętności i kwalifikacji zawodowych. W kontekście zmieniających się
--	--	---

		potrzeb rynku pracy, konieczne jest wyrównywanie szans edukacyjnych na wszystkich etapach kształcenia i szkolenia, jak również wyrównywanie dostępu i podnoszenie jakości i efektywności usług edukacyjnych, odpowiadających warunkom gospodarki opartej na wiedzy. Podkreśla się, aby w programach nauczania zwiększać zakres o zagadnienia m.in. kompetencje matematyczne oraz przyrodnicze, dotyczące kreatywnego myślenia i umiejętność kooperacji. W przypadku kształcenia dorosłych konieczne jest stworzenie spójnego systemu, w ramach którego realizowana będzie polityka rynku pracy oraz edukacji, towarzyszyć więc będzie rozwój uczenia się przez całe życie. Szczególnie ważne jest pobudzanie aktywności wśród osób niepełnosprawnych, mowa tu nie tylko o podnoszeniu kwalifikacji zawodowych, ale też architektonicznym i urbanistycznym dostosowaniu przestrzeni do ich potrzeb, co jest ważne dla budowania więzi społecznych. Zgodnie z zapisami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, w kontekście wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów należy podejmować działania m.in. dotyczące poprawy jakości kapitału ludzkiego, aby wykorzystać potencjał największych ośrodków miejskich oraz w celu kreowania warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych na obszar całego województwa. Równie istotne jest podejmowanie interwencji na obszarach problemowych polityki regionalnej w celu wzmacniania spójności terytorialnej i przeciwdziałania marginalizacji. Zgodnie z Zaleceniem Rady w sprawie krajowego programu reform Polski z 2013 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na lata 2012–2016, w kontekście rosnącego bezrobocia wśród osób młodych, niezbędne jest zwiększenie dostępności przyuczania do zawodu oraz uczenia się poprzez praktykę w celu zacieśnienia współpracy między szkołami a pracodawcami oraz poprawy jakości nauczania. Zaleca się dalsze zwiększenie udziału kobiet w rynku pracy, m.in. poprzez inwestowanie w wysokiej jakości, przystępne cenowo nauczanie przedszkolne. Strategia Innowacyjności i efektywności gospodarki „Dynamiczna Polska 2020” wskazuje, że jednym z czynników wpływających na osiągnięcie celu głównego strategii tj. wysoce konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i współpracy jest wspieranie rozwoju kapitału ludzkiego, np. poprzez promowanie i rozwój kształcenia i szkolenia zawodowego. Mowa tu o wzmocnieniu kompetencji kluczowych w kształceniu zawodowym i szkoleniach zawodowych osób dorosłych. Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020 podkreśla, że poziom przedsiębiorczości i zatrudnienia w głównej mierze zależy od jakości kapitału ludzkiego, co oznacza również, że inwestycje w rozwój wiedzy i podnoszenie kwalifikacji osób zatrudnionych lub potencjalnych pracowników, zwiększa ich szanse na znalezienie zatrudnienia. W kontekście
--	--	---

		wyrównywania dostępu do dóbr i usług na obszarach wiejskich, podkreśla się konieczność inwestowania w szeroko rozumianą infrastrukturę edukacyjną. W kontekście celu strategicznego określonego w dokumencie Perspektywa uczenia się przez całe życie tj. dzieci i młodzież dobrze przygotowane do uczenia się przez całe życie oraz osoby dorosłe poszerzające i uzupełniające swoje kompetencje i kwalifikacje odpowiednio do stojących przed nimi wyzwań w życiu zawodowym, społecznym i osobistym, jednym z działań zmierzających do osiągnięcia celu jest tworzenie warunków do nabywania kompetencji i kwalifikacji zawodowych np. poprzez rozwijanie metod uczenia się aktywnego i praktycznego na wszystkich poziomach kształcenia i szkolenia. Jednocześnie, ważne jest wspomaganie rodziców w wychowaniu dzieci, poprzez zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług wczesnej edukacji. Ponadto, w kontekście prognoz do 2020 roku związanych zapotrzebowaniem na średnio i wysoko wykwalifikowanych pracowników, ważne jest, aby kształcenie i szkolenie zawodowe umożliwiała nabycie umiejętności, w tym kompetencji kluczowych, niezbędnych na rynku pracy. Jednym z działań jakie należy podjąć jest zapewnienie w placówkach i szkołach kształcących w zawodach warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej. Zgodnie z wizją zarysowaną w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” region stanie się miejscem stwarzającym szanse rozwojowe dla mieszkańców i zapewniającym wysoką jakość kształcenia, dostosowanego do potrzeb rynku pracy, którego ludność cechują wysokie kompetencje. Działania, które będą podejmowane do roku 2020 powinny przyczynić się do rozwoju kompetencji i umiejętności wśród mieszkańców województwa, co w efekcie przełoży się na wzrost poziomu zatrudnienia oraz ułatwi mieszkańcom radzenie sobie ze zmianami i wyzwaniami na rynku pracy. Ponadto, istotne będzie zapewnienie dostępu do wychowania przedszkolnego, aby w efekcie stworzyć warunki do powrotu na rynek pracy dla osób wychowujących dzieci.
--	--	--

1.2 ROZKŁAD ŚRODKÓW FINANSOWYCH

1.2.1. Uzasadnienie podziału środków między cele tematyczne i priorytety inwestycyjne

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego jest programem dwufunduszowym współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Każdy priorytet odpowiadający osi priorytetowej będzie jednofunduszowy co usprawni zarządzanie programem. Zgodnie z projektem Umowy Partnerstwa z dn. 12 lipca 2013 roku całkowita alokacja na RPO WSL 2014-2020 wyniesie 3 117 mln euro z tego 72% z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz 28% z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Zgodnie z zapisami projektów rozporządzeń Komisji Europejskiej ustanawiających szczegółowe przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego minimum 50% środków EFRR musi zostać przeznaczone na cele tematyczne 1, 2, 3 i 4 w tym min. 15% na cel tematyczny 4 oraz minimum 20% środków EFS musi zostać przeznaczone na cel tematyczny 9. Zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa Polska przyjęła wyższe poziomy koncentracji tematycznej dla regionów mniej rozwiniętych odpowiednio 59%, 16% oraz 21%. Dla Regionalnych Programów Operacyjnych poziomy koncentracji ramowo wynoszą:

- Cel 1, 2, 3, 4 – 38,3% alokacji każdego RPO
- Cel 4 – 13,1% alokacji każdego RPO
- Cel 9 – 7,8% alokacji każdego RPO

Realizując te wymogi w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego planuje się przeznaczyć ponad 40% całkowitej alokacji na priorytety (I Nowoczesna gospodarka, II Cyfrowe śląskie, III Wzmocnienie konkurencyjności MŚP, IV Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna) realizujące pierwsze cztery cele tematyczne, w tym ponad 22% na cel tematyczny nr 4 oraz ponad 12% na priorytety realizujące cel tematyczny 9 (IX Włączenie społeczne, X Rewitalizacja i infrastruktura zdrowotna).

Powyższy podział wynika również z przeprowadzonej diagnozy społeczno-gospodarczej oraz sformułowanymi na jej podstawie najważniejszymi wyzwaniem stojącymi przed regionem.

W obszarach objętych koncentracją tematyczną w zakresie EFRR, ponad 5% środków przeznaczono na priorytety inwestycyjne 1.1. oraz 1.2. w obszarze innowacyjności, a także ponad 8% na priorytety inwestycyjne 3.1., 3.3., 3.4. Są to obszary wpisujące się bezpośrednio w cel Strategii Europa 2020 w zakresie inteligentnego rozwoju. Ponad 4% środków zostanie przeznaczonych na priorytety inwestycyjne 2.2. oraz 2.3. w obszarze społeczeństwa informacyjnego.

Znaczne środki (ponad 7% alokacji) zostaną przeznaczone również na sektor związany z ochroną środowiska w ramach priorytetu V Ochrona środowiska i efektywne wykorzystywanie zasobów, który realizuje cele tematyczne 5 i 6. Wynika to ze złego stanu środowiska w województwie śląskim, będącego konsekwencją działalności przemysłowej oraz silnej urbanizacji regionu. W tym zakresie najwięcej środków (ponad 3,5% alokacji RPO) zostanie przeznaczonych na priorytety inwestycyjne 6.1. oraz 6.2. w celu dostosowania do wymogów traktatowych w zakresie gospodarki odpadami oraz wodno-ściekowej. Ponad 2,5% alokacji zostanie przeznaczone na priorytety inwestycyjne 6.3. oraz 6.4., 6.5., a 0,64% na priorytet inwestycyjny 5.2. w zakresie wyposażenia odpowiednich służb w sprzęt niezbędny do przeciwdziałania i usuwania skutków klęsk żywiołowych.

Ponadto zdecydowano o przeznaczeniu ponad 16% alokacji programu na priorytet VI Transport realizujący cel tematyczny 7 (priorytety inwestycyjne 7.2. oraz 7.4.). Wynika to z niedostatecznie rozwiniętej infrastruktury komunikacyjnej w regionie o największym natężeniu ruchu w kraju. Konieczne jest także wsparcie transportu kolejowego poprzez wspieranie modernizacji linii kolejowych oraz zakup taboru co doprowadzi do zwiększenia jego znaczenia w systemie transportu województwa śląskiego.

W zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego rozkład środków finansowych w głównej mierze wynika z przyjętej zasady koncentracji tematycznej na poziomie priorytetów inwestycyjnych, jednocześnie kierunki wsparcia zidentyfikowane na podstawie diagnozy oraz wizji rozwoju województwa, a także priorytetów wyznaczanych przez Europę 2020 i polityki krajowe opiera się na podziale, w którym zdecydowana ilość środków w ramach RPO wspierać będzie obszar zatrudnienia (w wysokości 7,6%), w tym w sposób znaczący priorytet inwestycyjny 8.7 dedykowany wsparciu przedsiębiorczości i samozatrudnienia (na poziomie 5,7% alokacji RPO), ze szczególnym uwzględnieniem środków dedykowanych rozwijaniu instrumentów inżynierii finansowej (0,6%). Jednocześnie na działania wzmacniające osoby zagrożone wykluczeniem społecznym i wykluczone w aktywizacji społecznej i zawodowej dedykowana została pula ponad 5,8% środków Programu, w tym 3,5% środków RPO w ramach wsparcia aktywnej integracji społeczno-zawodowej realizowanej w priorytecie 9.4. Świadczenie usług społecznych i nieograniczony dostęp do nich jest warunkiem niezbędnym dla wsparcia polityki aktywnej integracji społecznej i ekonomicznej stąd 1,6% środków zostanie alokowane na priorytet inwestycyjny 9.7 wspierający dostęp do usług. W dalszej mierze znaczna część środków Europejskiego Funduszu Społecznego została alokowana na priorytet inwestycyjny 8.9, gdzie posłuży rozwijaniu potencjału adaptacyjnego sektora MMŚP i jego pracowników (poziom 3,9% alokacji RPO). Wobec wyzwań starzejącego się społeczeństwa około 1,8% środków RPO zostanie przeznaczonych na wsparcie godzenia życia zawodowego i prywatnego oraz ochronę i profilaktykę zdrowia osób tworzących zasoby pracy w województwie (priorytety inwestycyjne 8.8 i 8.10). Powyższe obszary nie mogą funkcjonować sprawnie bez wysoko wykształconej kadry pracowniczej, stąd na wsparcie obszaru edukacji przeznaczono alokację na poziomie 5,1% środków RPO, w tym na obszar edukacji zawodowej (1,7% alokacji). Jako uzupełnienie działań finansowanych z EFS zaprogramowano również osobne priorytety finansowane z EFRR dotyczące rewitalizacji i infrastruktury zdrowotnej (Priorytet X Rewitalizacja i infrastruktura zdrowotna) – ponad 6%

alokacji programu oraz edukacji (Priorytet XII Infrastruktura edukacyjna) – prawie 2% alokacji programu.

Struktura podziału środków w ramach dostępnej alokacji Europejskiego Funduszu Społecznego w RPO wynika także z przyjętego w Umowie Partnerstwa poziomu i sposobu wyznaczania wartości pomocy technicznej, zgodnie z którym jest ona finansowana w całości ze środków tego funduszu na poziomie 3,5% alokacji RPO. Mając na uwadze jedną z największych alokacji Województwa, jakimi dysponować będą regiony w perspektywie 2014-2020 oraz szerokie wykorzystanie nowych narzędzi wsparcia wskazanych przez Komisję Europejską, w tym także konieczność udźwignięcia administracyjnego ciężaru zarządzania i wdrażania tak dużej alokacji i przyjęcie nowych zadań przez Instytucję Zarządzającą wartość pomocy technicznej Programu oszacowano na maksymalnym poziomie wskazanym w Umowie Partnerstwa.

1.2.2. Matryca logiczna strategii inwestycyjnej programu**Tabela 2. Matryca logiczna strategii inwestycyjnej programu**

Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytety Inwestycyjne	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych	Wskaźniki rezultatu	Fundusz	Wsparcie UE (EUR)	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu
I. Nowoczesna gospodarka	CT 1 Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1.1.	Podniesienie jakości badań naukowych prowadzonych w regionie poprzez rozwój kluczowej infrastruktury badawczej	Liczba wspartych laboratoriów badawczych	EFRR	90 000 000	2,89
		1.2.	Zwiększenie zaangażowania przedsiębiorstw na rzecz wzrostu innowacyjności gospodarki	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	EFRR	84 414 000	2,71
		1.2.	Wzrost poziomu wyspecjalizowanych usług oferowanych przez ośrodki innowacji na rzecz gospodarki	Liczba wspartych instytucji otoczenia biznesu - ośrodki innowacji	EFRR		
II. Cyfrowe śląskie	CT 2 Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych,	2.2	Zwiększenie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	EFRR	30 696 000	0,98
		2.3	Zwiększenie poziomu dostępności i wykorzystania publicznych usług cyfrowych w regionie	Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości 3 - dwustronna interakcja	EFRR	109 794 000	3,52
III. Wzmocnienie konkurencyjności MŚP	CT 3 Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz	3.1	Wzrost rozwoju przedsiębiorczości w regionie	Liczba wspartych instytucji otoczenia biznesu - ośrodki przedsiębiorczości	EFRR	62 143 763	1,99

	sektora rybołówstwa i akwakultury	3.1.	Zwiększenie potencjału inwestycyjnego na terenach typu brownfield	Powierzchnia wspartych (przygotowanych) terenów inwestycyjnych)	EFRR		
		3.3.	Wzrost konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	EFRR	194 408 000	6,24
		3.4.	Wzmocnienie Instytucji Otoczenia Biznesu	Liczba wspartych instytucji otoczenia biznesu - ośrodki przedsiębiorczości	EFRR	15 348 000	0,49
IV. Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna	CT 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.1.	Przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom klimatu oraz poprawa konkurencyjności regionalnej gospodarki, poprzez zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w stosunku do energii ze źródeł konwencjonalnych	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej	EFRR	67 433 337	2,16
		4.2.	Przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom klimatu oraz poprawa konkurencyjności regionalnej gospodarki, poprzez zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w stosunku do energii ze źródeł konwencjonalnych w przedsiębiorstwach Zmniejszenie energochłonności przedsiębiorstw	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	EFRR	28 000 000	0,9
		4.3.	Przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom klimatu oraz poprawa konkurencyjności regionalnej gospodarki, poprzez zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w stosunku do energii ze źródeł konwencjonalnych	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej	EFRR	149 235 757	4,79

		4.3.	Zmniejszenie energochłonności infrastruktury publicznej i sektora mieszkaniowego	Ilość zaoszczędzonej energii pierwotnej w wyniku realizacji projektów	EFRR		
		4.3.	Poprawa jakości powietrza w regionie	Ilość zaoszczędzonej energii pierwotnej w wyniku realizacji projektów	EFRR		
		4.5.	Sprawny zintegrowany transport publiczny	Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych	EFRR	423 907 143	13,60
		4.5.	Wzrost atrakcyjności transportu publicznego dla pasażerów	Liczba zakupionych lub zmodernizowanych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej	EFRR		
		4.5.	Zmniejszenie energochłonności infrastruktury publicznej	Liczba zakupionych lub zmodernizowanych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej	EFRR		
		4.7.	Zwiększenie efektywności produkcji energii elektrycznej i ciepłej poprzez wykorzystanie źródeł kogeneracyjnych	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie Liczba wybudowanych / zmodernizowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej w ramach kogeneracji	EFRR	20 000 000	0,64

V. Ochrona środowiska i efektywne wykorzystywanie zasobów	CT 6 Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów, w tym następujące Priorytety Inwestycyjne	5.2.	Skuteczna i efektywna pomoc mieszkańcom regionu w sytuacjach wystąpienia zjawisk katastrofalnych	Liczba jednostek służb ratowniczych wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof	EFRR	20 000 000	0,64
		6.1.	Zmniejszenie ilości odpadów zagrażających mieszkańcom regionu oraz środowisku.	Moc przerobowa zakładów zagospodarowania odpadów	EFRR	24 571 000	0,79
		6.2.	Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych	Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonego oczyszczania ścieków	EFRR	88 798 000	2,85
		6.3.	Ochrona dziedzictwa kulturowego	Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem	EFRR	30 500 000	0,98
		6.4.	Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej	Liczba objętych wsparciem ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji lub ochrony bioróżnorodności	EFRR	27 515 000	0,88
		6.5.	Stworzenie atrakcyjnej przestrzeni miejskiej	Liczba inwestycji zlokalizowanych na zrewitalizowanych obszarach	EFRR	28 834 000	0,93
VI. Transport	CT 7 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie	7.2.	poprawa dostępności głównych szlaków drogowych województwa poprzez zintegrowanie regionalnej i lokalnej sieci drogowej z główną, szkieletową siecią transportową regionu	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	EFRR	411 020 000	13,19

	niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych	7.4.	Rozwój regionalnego transportu kolejowego	Liczba zakupionych lub zmodernizowanych jednostek taboru kolejowego Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych	EFRR	92 906 000	2,98
VII. Regionalny rynek pracy	CT 8 Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników	8.5.	Wzrost aktywności zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia, Aktywizacja pracodawców w zakresie tworzenia dodatkowych miejsc pracy. Wzrost mobilności geograficznej związanej z zatrudnieniem	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	EFS	58 349 800	1,87
		8.7.	Rozwój przedsiębiorczości i samozatrudnienia, poprzez poprawę dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania	Liczba osób zatrudnionych po opuszczeniu programu	EFS	179 140 200	5,75
VIII. Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy	CT 8 Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników	8.8.	Rozwój warunków godzenia życia zawodowego i prywatnego Poprawa świadomości pracodawców do zatrudniania osób z grup znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	EFS	14 200 000	0,46

		8.9.	Podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw i wzmocnienie ich potencjału adaptacyjnego oraz doskonalenie umiejętności i kompetencji kadr zarządzających i pracowników. Poprawa zdolności przedsiębiorców do obsługi inwestorów Zwiększenie współpracy pomiędzy firmami sektora MŚP oraz jednostek B+R oraz ich internacjonalizacja Wzrost transferu wiedzy pomiędzy sektorem nauki a gospodarką	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	EFS	123 059 900	3,95
		8.10.	Tworzenie warunków zdrowotnych na rzecz wydłużenia aktywności zawodowej	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	EFS	41 000 000	1,32
IX. Włączenie społeczne	CT 9 Wsparcie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	9.4.	Rozwój instrumentów aktywnej integracji w aktywizacji osób rodzin, grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym	Liczba osób nieaktywnych zawodowo, poszukujących pracy po opuszczeniu programu Liczba osób zatrudnionych po opuszczeniu programu	EFS	109 869 500	3,52
		9.7.	Wzrost dostępu do podstawowych usług warunkujących możliwości rozwojowe dla osób i grup marginalizowanych.	Liczba osób, które podjęły kształcenie i szkolenie po opuszczeniu Programu Liczba osób nieaktywnych zawodowo, poszukujących pracy po opuszczeniu programu	EFS	49 000 000	1,57

		9.8.	Rozwój sektora ekonomii społecznej jako dostarczyciela usług społecznych w regionie i wzmocnienie roli gospodarki społecznej w integracji społeczno-zawodowej grup o utrudnionym dostępie do zatrudnienia i nieaktywnych zawodowo	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych Liczba miejsc pracy utworzonych w podmiotach ekonomii społecznej nie będących przedsiębiorstwami społecznymi Liczba utworzonych podmiotów ekonomii społecznej	EFS	21 814 000	0,70
X. Rewitalizacja i infrastruktura zdrowotna	CT 9 Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	9.1.	Zwiększenie jakości specjalistycznych usług medycznych w ośrodkach regionalnych	Liczba wspartych podmiotów leczniczych	EFRR	100 840 000	3,24
		9.1.	Zwiększenie spójności społecznej poprzez eliminowanie barier przyczyniających się do wykluczenia	Liczba wybudowanych/ przebudowanych/ rozbudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej	EFRR		
		9.2.	Rozwój i wzmocnienie spójności lokalnej poprzez rewitalizację fizyczną, gospodarczą, społeczną terytoriów zmarginalizowanych	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	EFRR	91 310 000	2,93

XI. Wzmocnienie potencjału edukacyjnego	CT 10 Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie	10.1	Zwiększenie o% stopnia upowszechnienia edukacji przedszkolnej w województwie śląskim. Wzrost dostępu do wysokiej jakości oferty kształcenia ogólnokształcącego	Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych edukacją przedszkolną	EFS	58 888 200	1,89
		10.3	Zwiększenie efektywności i atrakcyjności szkolnictwa zawodowego Zwiększenie efektywności kształcenia i szkoleń w regionie	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	EFS	101 183 300	3,25
XII. Infrastruktura edukacyjna	CT 10 Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie	10.4.	Zwiększenie dostępności do placówek wychowania przedszkolnego	Potencjalna liczba użytkowników infrastruktury opieki nad dziećmi lub edukacyjnej wspartej w programie	EFRR	59 726 000	1,92
		10.4.	Zwiększenie dostępności i poprawa warunków kształcenia zawodowego i ustawicznego	Liczba placówek i ponadgimnazjalnych szkół zawodowych wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego	EFRR		
Pomoc techniczna			zapewnienie efektywnego i sprawnego systemu zarządzania i wdrażania zapewnienie skutecznego systemu informacji o programie oraz promocji jego rezultatów w regionie	Liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów	EFS	109 095 000	3,5

2. OPIS OSI PRIORYTETOWYCH

2.1. PRIORYTET I NOWOCZESNA GOSPODARKA

2.1.1. Priorytet inwestycyjny 1.1 wzmocnienie infrastruktury badań i innowacji, a także podnoszenie zdolności do tworzenia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności leżących w interesie Europy

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 1.1. przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- podniesienie jakości badań naukowych prowadzonych w regionie poprzez rozwój kluczowej infrastruktury badawczej.

Dzięki realizacji PI 1.1. wzrośnie liczba prowadzonych badań stosowanych i prac rozwojowych realizowanych przez kluczowe instytucje badawczo-rozwojowe w regionie wykorzystujące wsparcie infrastrukturę badawczą.

Tabela 3. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wspartych laboratoriów badawczych	[szt.]	regiony słabiej rozwinięte					

Opis planowanych przedsięwzięć

Priorytet inwestycyjny 1.1 realizowany będzie poprzez wsparcie przedsięwzięć przyczyniających się do podnoszenia innowacyjności regionu.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1.1 finansowane będą przedsięwzięcia, które przyczynią się do realizacji założeń *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020* poprzez wsparcie strategicznej infrastruktury badawczej służącej innowacjom i badaniom naukowym kreowanym przez ośrodki naukowe, badawcze, w tym interdyscyplinarne oraz Instytucje Otoczenia Biznesu w zakresie tworzenia i komercjalizacji rozwiązań zgodnych z inteligentnymi specjalizacjami województwa. W ramach przedsięwzięcia dotyczącego rozwoju infrastruktury badawczej dopuszcza się realizację badań stosowanych i prac rozwojowych będących integralną częścią projektu.

W ramach powyższego priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wsparcie skierowane na stworzenie miejsca o znaczeniu regionalnym, mającego na celu promocję, popularyzację nauki i innowacji wśród mieszkańców regionu, w szczególności dzieci i młodzieży, a także umożliwiającym stymulację zainteresowań naukowych oraz upowszechniającym wiedzę w regionie.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1.1 dopuszcza się również inwestycje w technologiach informacyjno-komunikacyjnych niezbędne do realizacji przedsięwzięcia.

Powyższe przedsięwzięcia realizowane będą na obszarze całego województwa.

Główni Beneficjenci:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych, posiadające osobowość prawną;
- Uczelnie;
- Jednostki naukowe;
- Konsorcja naukowe;
- Konsorcja naukowo-przemysłowe;
- Podmioty wykonujące działalność leczniczą, w rozumieniu ustawy o działalności leczniczej, posiadające osobowość prawną lub zdolność prawną;
- Instytucje Otoczenia Biznesu;
- Porozumienia ww. podmiotów, reprezentowane przez lidera.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wsparcie kluczowej infrastruktury badawczo-rozwojowej oraz prac badawczych realizowane będzie w ścieżce pozakonkursowej – projekty kluczowe. Wybór ten pozwoli na realizację projektów wyróżniających się swoim strategicznym i kompleksowym podejściem, ściśle powiązanych ze *Strategią Śląskie 2020+* oraz imiennie wskazanych w dokumencie wykonawczym do *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020*. Wybrane przedsięwzięcia strategiczne muszą uzyskać pozytywną rekomendację Ministerstwa Rozwoju Regionalnego oraz Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Są to przedsięwzięcia na obszarach wysokiej szansy, bezpośrednio wpisujące się w inteligentne specjalizacje regionu. Ponadto decyzja o zastosowaniu ścieżki pozakonkursowej podyktowana jest wkładem projektów kluczowych do realizacji priorytetu oraz przyspieszenia i intensyfikacji wystąpienia jego częściowych i docelowych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Preferowane będą projekty charakteryzujące się wysokim stopniem przygotowania, przekładającym się na gotowość do ich realizacji.

W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się zastosowanie innego trybu wyboru projektów.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1.1 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1.1 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 4. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wspartych laboratoriów badawczych	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.1.2. Priorytet inwestycyjny 1.2 promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, budowanie sieci współpracy pomiędzy firmami, ośrodkami naukowo-badawczymi, ośrodkami akademickimi w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych i aplikacji z dziedziny usług publicznych, tworzenie sieci, pobudzanie popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację (...), wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii (...)

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 1.2 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- zwiększenie zaangażowania przedsiębiorstw na rzecz wzrostu innowacyjności gospodarki.

Dzięki realizacji PI 1.2 zwiększeniu ulegną nakłady przedsiębiorstw na działalność badawczo-rozwojową.

Tabela 5. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	[szt.]	regiony słabiej rozwinięte					

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach Priorytetu Inwestycyjnego 1.2 planuje się możliwość uzyskania wsparcia na projekty polegające na tworzeniu lub rozwojowi istniejącej infrastruktury badawczej w przedsiębiorstwach. Planuje się również wsparcie prac badawczo-rozwojowych prowadzonych przez przedsiębiorstwa z regionu zgodnych z inteligentnymi specjalizacjami wskazanymi w *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020*. Wsparcie uzyskają również projekty polegające na wdrożeniu własnych lub zakupionych wyników badań naukowych oraz technologii. Przewiduje się również wsparcie transferu wiedzy i praw niematerialnych związanych z wdrażanym produktem lub usługą oraz wsparcie dla pozyskania praw wyłącznych dla własnych rozwiązań technicznych.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1.2 dopuszcza się również inwestycje w technologie informacyjno-komunikacyjne niezbędne do realizacji przedsięwzięcia.

Powyższe przedsięwzięcia realizowane będą na obszarze całego województwa.

Główni Beneficjenci:

- Przedsiębiorstwa;
- Konsorcja naukowo-przemysłowe.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Planowaną formą wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego 1.2 jest tryb konkursowy.

Wszystkie projekty wybierane będą na podstawie kryteriów wyboru zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020. Zatwierdzone kryteria wyboru zapewnią realizację celu szczegółowego oraz wskaźników produktu i rezultatu.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1.2 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1.2 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 6. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 1.2 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- wzrost poziomu wyspecjalizowanych usług oferowanych przez ośrodki innowacji na rzecz gospodarki.

Dzięki realizacji PI 1.2 podniesie się jakość świadczonych usług innowacyjnych oferowanych przez ośrodki innowacji.

Tabela 7. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wspartych instytucji otoczenia biznesu - ośrodki innowacji	[szt.]	regiony słabiej rozwinięte					

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1.2 przewidywane jest wsparcie ośrodków innowacji, przyczyniające się do podnoszenia jakości świadczonych usług innowacyjnych, zgodnych z *Regionalną Strategią Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020* w szczególności

oferowanych przez istniejące centra transferu technologii, inkubatory technologiczne, parki technologiczne (parki naukowo-technologiczne, badawcze i przemysłowo-technologiczne) działające w regionie oraz w ograniczonym zakresie rozwój niezbędnej infrastruktury przyczyniającej się do wzrostu innowacyjności przedsiębiorstw.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1.2 dopuszcza się również inwestycje w technologie informacyjno-komunikacyjne niezbędne do realizacji przedsięwzięcia.

Powyższe przedsięwzięcia realizowane będą na obszarze całego województwa.

Główni Beneficjenci:

- Podmioty zarządzające ośrodkami innowacji;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie zgodnie z zapisami ustawy o partnerstwie publiczno-prywatnym oraz ustawy o koncesji na roboty budowlane lub usługi.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Planowaną formą wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego 1.2 jest tryb konkursowy.

Wszystkie projekty wybierane będą na podstawie kryteriów wyboru zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020. Zatwierdzone kryteria wyboru zapewnią realizację celu szczegółowego oraz wskaźników produktu i rezultatu.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1.2 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1.2 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 8. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wspartych instytucji otoczenia biznesu - ośrodki innowacji	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.1.3. Ramy wykonania priorytetu*[do uzupełnienia na późniejszym etapie]***Tabela 9. Ramy wykonania priorytetu**

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.

2.1.4. Kategorie interwencji priorytetu*[do uzupełnienia na późniejszym etapie]***Tabela 10. Kategorie interwencji zastosowane w priorytecie**

Region słabiej rozwinięty - EFRR											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.2. PRIORYTET II CYFROWE ŚLĄSKIE

2.2.1. Priorytet inwestycyjny 2.2 rozwój produktów i usług opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych, handlu elektronicznym oraz zwiększenie zapotrzebowania na technologie informacyjno-komunikacyjne

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 2.2 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- zwiększenie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach.

Dzięki realizacji PI 2.2 wzrośnie liczba przedsiębiorstw w województwie śląskim korzystających z technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Tabela 11. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	[szt.]	regiony słabiej rozwinięte					

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach priorytetu inwestycyjnego 2.2 planuje się wspierać projekty realizowane przez mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa w zakresie inwestycji w rozwiązania teleinformatyczne służące rozwojowi przedsiębiorstwa, a w szczególności - rozwojowi produktów i usług opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych (w tym treści cyfrowe), sprzedaży produktów i usług w Internecie, tworzeniu i udostępnianiu usług elektronicznych, jak również usprawniających procesy biznesowe.

Wsparcie dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw nie będzie obejmowało dostępu do Internetu dla przedsiębiorstw. Budowa sieci dostępowych planowana jest z poziomu krajowego.

W ramach RPO WSL 2014-2020 wsparcie dla rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach niezbędnych do realizacji przedsięwzięcia dopuszcza się również w ramach innych priorytetów inwestycyjnych.

Główni Beneficjenci:

- Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Planowaną formą wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego 2.2 jest tryb konkursowy.

Wszystkie projekty wybierane będą na podstawie kryteriów wyboru zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020. Zatwierdzone kryteria wyboru zapewnią realizację celu szczegółowego oraz wskaźników produktu i rezultatu.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 2.2 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 2.2 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 12. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.2.2. Priorytet inwestycyjny 2.3 wzmacnianie zastosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 2.3 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- zwiększenie poziomu dostępności i wykorzystania publicznych usług cyfrowych w regionie.

Dzięki realizacji PI 2.3 wzrośnie liczba osób korzystających z usług publicznych udostępnianych on-line w województwie śląskim.

Tabela 13. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości 3 - dwustronna interakcja	[szt.]	regiony słabiej rozwinięte					

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach tego priorytetu inwestycyjnego przewiduje się dofinansowanie projektów polegających na tworzeniu usług publicznych (w tym nowych treści) w postaci cyfrowej (w tym mobilnej) z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz ich udoskonalaniu, integracji i zapewnieniu bezpieczeństwa a także powszechnego, otwartego do nich dostępu. Planuje się również wsparcie projektów ukierunkowanych na digitalizację zasobów i treści w celu udostępnienia zasobów będących w posiadaniu instytucji szczebla regionalnego i/lub lokalnego, jak również utworzenie nowych treści cyfrowych i/lub podniesienie jakości istniejących danych, stanowiących element zasobów publicznych. W ramach realizowanych przedsięwzięć dopuszcza się również inwestycje w rozwiązania teleinformatyczne oraz budowę publicznych punktów dostępu do Internetu np. w formie *hotspotów* w miejscach publicznych, ułatwiających dostęp do wdrażanych e-usług publicznych.

Wsparcie rozwoju e-usług publicznych nie będzie obejmowało dostępu do Internetu dla osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym. Budowa sieci dostępowych planowana jest z poziomu krajowego. W ramach priorytetu inwestycyjnego 2.3 nie będzie możliwości uzyskania wsparcia na projekty mające na celu podniesienie umiejętności obywateli w zakresie korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnej w postaci kursów i szkoleń. Tego typu wsparcie planowane jest ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

W ramach RPO WSL 2014-2020 wsparcie dla rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych niezbędnych do realizacji przedsięwzięcia dopuszcza się również w ramach innych priorytetów inwestycyjnych.

Główni Beneficjenci:

- Podmioty organizujące lub świadczące usługi publiczne o charakterze lokalnym, ponadlokalnym lub regionalnym.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 2.3 przewidywany jest konkursowy oraz pozakonkursowy tryb wyboru projektów.

Wszystkie projekty wybierane będą na podstawie kryteriów wyboru zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020. Zatwierdzone kryteria wyboru zapewnią realizację celu szczegółowego oraz wskaźników produktu i rezultatu.

Z uwagi na zintegrowany charakter projektów medycznych zaplanowanych do ujęcia w czterech priorytetach programu (tj. pierwszym, drugim, dziewiątym i dziesiątym), część wsparcia w priorytecie drugim zostanie wdrożona w trybie pozakonkursowym. Tryb ten planuje się w odniesieniu do działań mających na celu wykorzystanie nowoczesnych technologii teleinformatycznych dla polepszenia jakości i zwiększenia dostępu do kompleksowych elektronicznych usług zdrowotnych w regionie. Ponadto projekty te powinny być zgodne tematycznie z pierwszym obszarem technologicznym: Technologie medyczne (ochrona zdrowia) oraz z czwartym obszarem technologicznym: Technologie informacyjne i telekomunikacyjne *Programu Rozwoju Technologii Województwa Śląskiego na lata 2010-2020*.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 2.3 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 2.3 przewiduje się możliwość realizacji dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 14. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości 3 - dwustronna interakcja	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Liczba utworów z zasobów publicznych zdigitalizowanych i udostępnionych on-line	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.2.3. Ramy wykonania priorytetu*[do uzupełnienia na późniejszym etapie]***Tabela 15. Ramy wykonania priorytetu**

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.

2.2.4. Kategorie interwencji priorytetu*[do uzupełnienia na późniejszym etapie]***Tabela 16. Kategorie interwencji zastosowane w priorytecie**

Region słabiej rozwinięty - EFRR											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.3. PRIORYTET III WZMOCNIENIE KONKURENCYJNOŚCI MŚP

2.3.1. Priorytet inwestycyjny 3.1 promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz wspieranie tworzenia nowych firm, z uwzględnieniem inkubatorów przedsiębiorczości

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 3.1 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- wzrost rozwoju przedsiębiorczości w regionie.

Dzięki realizacji PI 3.1 wzrośnie liczba przedsiębiorstw korzystających z wsparcia inkubatorów.

Tabela 17. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wspartych instytucji otoczenia biznesu - ośrodki przedsiębiorczości	[szt.]	regiony słabiej rozwinięte					

Opis planowanych przedsięwzięć

Priorytet inwestycyjny 3.1 realizowany będzie poprzez wsparcie przedsięwzięć przyczyniających się do wzrostu przedsiębiorczości w regionie.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.1 dofinansowanie uzyskają projekty przyczyniające się do rozwoju przedsiębiorczości poprzez rozwój istniejących inkubatorów przedsiębiorczości oraz akademickich inkubatorów przedsiębiorczości.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.1 dopuszcza się również inwestycje w technologie informacyjno-komunikacyjne niezbędne do realizacji przedsięwzięcia.

Powyższe przedsięwzięcia realizowane będą na obszarze całego województwa.

Główni Beneficjenci:

- Podmioty zarządzające inkubatorami przedsiębiorczości;
- Podmioty zarządzające akademickimi inkubatorami przedsiębiorczości.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Planowaną formą wsparcia w ramach przedsięwzięć realizowanych przez inkubatory przedsiębiorczości oraz akademickie inkubatory przedsiębiorczości jest tryb konkursowy.

Wszystkie projekty wybierane będą na podstawie kryteriów wyboru zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020. Zatwierdzone kryteria wyboru zapewnią realizację celu szczegółowego oraz wskaźników produktu i rezultatu.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.1 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.1 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 18. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wspartych instytucji otoczenia biznesu - ośrodki przedsiębiorczości	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 3.1 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- zwiększenie potencjału inwestycyjnego na terenach typu brownfield.

Dzięki realizacji PI 3.1 wzrośnie powierzchnia terenów inwestycyjnych w regionie.

Tabela 19. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Powierzchnia wspartych (przygotowanych) terenów inwestycyjnych	[ha]	regiony słabiej rozwinięte					

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.1 dofinansowanie uzyskają projekty przyczyniające się do ponownego wykorzystania na cele gospodarcze terenów typu *brownfield*²⁴. Możliwe działania w tym zakresie będą polegały na kompleksowym uzbrojeniu terenów pod inwestycje (w tym rekultywacja) wraz z możliwością ich promocji.

Z uwagi na kompleksowe podejście do polityki przestrzennej, w tym zarządzanie terenami pod działalność gospodarczą wsparcie uzyskają wyłącznie tereny zdiagnozowane i wskazane przez JST w ramach „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych”.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.1 dopuszcza się również inwestycje w technologie informacyjno-komunikacyjne niezbędne do realizacji przedsięwzięcia.

Powyższe przedsięwzięcia realizowane będą na obszarze subregionów.

Główni Beneficjenci:

- Państwowe i samorządowe osoby prawne.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W celu osiągnięcia większej efektywności w zakresie ponownego wykorzystania terenów typu *brownfield* tego typu interwencje planowane są w instrumencie Zintegrowane Inwestycje Terytorialne. Zastosowanie ZIT pozwoli na dostosowanie kompleksowego rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów. Ponadto decyzja o zastosowaniu ścieżki pozakonkursowej podyktowana jest wkładem ZIT do realizacji priorytetu oraz przyspieszenia i intensyfikacji wystąpienia jego częściowych i docelowych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się zastosowanie innego trybu wyboru projektów.

²⁴ Obszary typu brownfield obejmują obszary poprzemysłowe, popegeerowskie, powojenne, pokolejowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.1 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.1 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu**Tabela 20. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego**

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Powierzchnia wspartych (przygotowanych) terenów inwestycyjnych	[ha]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.3.2. Priorytet inwestycyjny 3.3 wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług**Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu**

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 3.3 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- wzrost konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.

Dzięki realizacji PI 3.3 wprowadzone zostaną nowe bądź znacznie ulepszone produkty lub usługi oferowane przez mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa.

Tabela 21. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	[szt.]	regiony słabiej rozwinięte					

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.3 realizowane będą działania przyczyniające się do rozwoju mikro, małych oraz średnich przedsiębiorstw. Wsparcie uzyskają przede wszystkim projekty koncentrujące się na pozyskaniu i implementacji innowacji produktowych i procesowych z możliwością zastosowania innowacji nietechnologicznych jako wspomagające wraz z możliwością ich promocji. Preferencje w zakresie wdrażania innowacji posiadać będą projekty zgodne z *Regionalną Strategią Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020* oraz *Programem Rozwoju Technologii Województwa Śląskiego na lata 2010-2020*.

Ponadto, przewiduje się również wsparcie mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w zakresie przedsięwzięć turystycznych, wykorzystujących potencjał turystyczny i kulturowy oraz walory krajobrazowo-przyrodnicze regionu.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.3 planuje się również wsparcie dostępu przedsiębiorstw do kapitału zewnętrznego poprzez rozwój instrumentów finansowych przyczyniających się do zwiększenia konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw z regionu.

Ponadto, przewiduje się kompleksowe wsparcie rozwoju klastrów o znaczeniu regionalnym przyczyniające się do wzmocnienia współpracy pomiędzy jego członkami, jak również umacnianiu pozycji klastra i jego członków na arenie międzynarodowej.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.3 dopuszcza się również inwestycje w technologie informacyjno-komunikacyjne niezbędne do realizacji przedsięwzięcia.

Powyższe przedsięwzięcia realizowane będą na obszarze całego województwa.

Główni Beneficjenci:

- Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa;
- Podmioty zarządzające instrumentami finansowymi;
- Podmioty zarządzające klastrami.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Planowaną formą wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego 3.3 jest tryb konkursowy.

Wszystkie projekty wybierane będą na podstawie kryteriów wyboru zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020. Zatwierdzone kryteria wyboru zapewnią realizację celu szczegółowego oraz wskaźników produktu i rezultatu.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.3 planuje się wykorzystywanie instrumentów finansowych w ramach wsparcia dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.

Instrumenty finansowe przeznaczone będą dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw na rozwój ich działalności.

Instrumenty zwrotne będą co do zasady wykorzystywane w projektach, które mają problemy z finansowaniem ze względu na niedoskonałości rynku kapitałowego. W przyszłej perspektywie IZ RPO WSL planuje wykorzystać takie instrumenty inżynierii finansowej jak:

1. Pożyczki rynkowe skierowane do MŚP o ograniczonej zdolności kredytowej lub do MŚP jako uzupełnienie wsparcia dotacyjnego, ze względu na konieczny wkład własny.
2. Pożyczki preferencyjne kierowane do MŚP, JST i innych podmiotów nierynkowych.
3. Poręczenia skierowane do MŚP.

Wyżej wymienione formy wsparcia będą wdrażanie w oparciu o model wdrażania: wybór jednego menadżera funduszy w danym obszarze wsparcia.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.3 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 22. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Liczba wspartych klastrów	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.3.3. Priorytet inwestycyjny 3.4 wspieranie zdolności MŚP w zaangażowanie się w proces wzrostu ekonomicznego i innowacji

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 3.4 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- wzmocnienie Instytucji Otoczenia Biznesu.

Dzięki realizacji PI 3.4 zwiększy się jakość usług oferowanych przez Instytucje Otoczenia Biznesu przyczyniających się do wzrostu konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.

Tabela 23. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wspartych instytucji otoczenia biznesu - ośrodki przedsiębiorczości	[szt.]	regiony słabiej rozwinięte					

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.4 planuje się także realizację projektów zmierzających do rozwoju istniejących Instytucji Otoczenia Biznesu, przyczyniających się do zwiększenia konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.4 dopuszcza się również inwestycje w technologie informacyjno-komunikacyjne niezbędne do realizacji przedsięwzięcia.

Powyższe przedsięwzięcia realizowane będą na obszarze całego województwa.

Główni Beneficjenci:

- Instytucje Otoczenia Biznesu.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Planowaną formą wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego 3.4 jest tryb konkursowy.

Wszystkie projekty wybierane będą na podstawie kryteriów wyboru zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020. Zatwierdzone kryteria wyboru zapewnią realizację celu szczegółowego oraz wskaźników produktu i rezultatu.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.4 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.4 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu**Tabela 24. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego**

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wspartych instytucji otoczenia biznesu - ośrodki przedsiębiorczości	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.3.4. Ramy wykonania priorytetu*[do uzupełnienia na późniejszym etapie]***Tabela 25. Ramy wykonania priorytetu**

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.

2.3.5. Kategorie interwencji priorytetu*[do uzupełnienia na późniejszym etapie]***Tabela 26. Kategorie interwencji zastosowane w priorytecie**

Region słabiej rozwinięty - EFRR											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.4. PRIORYTET IV EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA, ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII I GOSPODARKA NISKOEMISYJNA

2.4.1. Priorytet inwestycyjny 4.1 promowanie produkcji i dystrybucji energii z odnawialnych źródeł

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W Priorytecie IV RPO WSL 2014-2020, w zakresie PI 4.1. wyznaczono jeden cel szczegółowy:

- przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom klimatu oraz poprawa konkurencyjności regionalnej gospodarki, poprzez zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w stosunku do energii ze źródeł konwencjonalnych.

Cel szczegółowy Priorytetu Inwestycyjnego 4.1. jest spójny z celami głównymi i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *zmniejszenie emisyjności gospodarki*.

Planowanym rezultatem wsparcia budowy i przebudowy infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych będzie dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej.

Ponadto, biorąc pod uwagę zidentyfikowane w diagnozie: zanieczyszczenie powietrza (tzw. niska emisja) oraz niski udział energii wytwarzanej z odnawialnych źródeł w stosunku do energii wytwarzanej ze źródeł konwencjonalnych, istotnymi rezultatami będą również: czystsze powietrze (w wyniku ograniczenia emisji m.in. dwutlenku węgla do atmosfery ze spalania m.in. węgla kamiennego w indywidualnych i przemysłowych piecach/kotłach na paliwa stałe) oraz zmniejszenie ilości produktów ubocznych w/w procesu spalania. Wsparcie produkcji i dystrybucji energii z odnawialnych źródeł przyczyni się również do efektywnego wykorzystywania regionalnych zasobów.

Tabela 27. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej	[MW]	regiony słabiej rozwinięte					

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach Priorytetu Inwestycyjnego 4.1. promowanie produkcji i dystrybucji energii z odnawialnych źródeł wspierane będą działania, polegające na budowie i przebudowie infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, których celem jest przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom klimatu będącym konsekwencją m.in. zanieczyszczeń gazowych i pyłowych wprowadzanych do powietrza. W celu eliminacji tych niekorzystnych zmian planowane jest wsparcie w/w działań. Realizacja zaprogramowanych działań przyczyni się również do poprawy konkurencyjności regionalnej gospodarki, poprzez: zmniejszenie energochłonności sektora publicznego, zmniejszenie zapotrzebowania na energię oraz dywersyfikację źródeł energii w kierunku energii odnawialnej.

Z uwagi na wspieranie kompleksowego podejścia do polityki energetycznej, część środków zostanie dedykowana na projekty zdiagnozowane i wskazane przez JST w ramach „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych”. Część przedsięwzięć wskazanych do realizacji w formule ZIT, a zlokalizowanych na terenie subregionu centralnego stanowiąc będą projekty komplementarne w stosunku do projektu rdzeniowego zaplanowanego do wsparcia ze środków krajowych.

Główni Beneficjenci:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej);
- Podmioty wykonujące działalność leczniczą, w rozumieniu ustawy o działalności leczniczej, posiadające osobowość prawną lub zdolność prawną;
- Szkoły wyższe;
- Organizacje pozarządowe;
- Spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe;
- Porozumienia podmiotów wymienionych wyżej reprezentowane przez lider;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie, zgodne z zapisami ustawy o partnerstwie publiczno – prywatnym;
- Organy administracji rządowej.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Typy projektów, planowane w Priorytecie IV RPO WSL 2014-2020, wpisujące się w PI 4.1., realizowane będą w ramach formuły konkursowej oraz Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w formule pozakonkursowej.

Podstawą do zaprogramowania interwencji w zakresie Priorytetu Inwestycyjnego 4.1. w ramach RPO WSL 2014-2020 jest naturalny potencjał przyrodniczy istniejący w regionie (lokalne potencjały, takie jak: energia słoneczna, wodna, wiatrowa, biomasa, geotermia).

Dodatkowo, w celu praktycznego i wymiernego sposobu uwzględniania zasady zrównoważonego rozwoju w Priorytecie IV RPO WSL 2014-2020, w zakresie Priorytetu Inwestycyjnego 4.1., wyznaczono horyzontalne kryteria środowiskowe:

- Promowanie rozwiązań, które w perspektywie długookresowej będą minimalizowały koszty eksploatacji inwestycji, poprzez wybór wariantu zapewniającego racjonalne gospodarowanie zasobami,

Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się:

- Wspieranie instalacji służących do produkcji energii ze źródeł odnawialnych, w pierwszej kolejności na obszarach o najwyższym stwierdzonym zanieczyszczeniu powietrza,
- Stan gotowości projektu do realizacji,
- Możliwość uzyskania określonej mocy do 2020 r. (wkład w realizację 15% udziału OZE w produkcji energii wyznaczonej w Strategii Europa 2020).

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.1 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.1 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 28. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej	[MW]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.4.2. Priorytet inwestycyjny 4.2 promowanie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w MŚP

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W Priorytecie IV RPO WSL 2014-2020, w zakresie Priorytetu Inwestycyjnego 4.2. wyznaczono dwa cele szczegółowe:

- przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom klimatu oraz poprawa konkurencyjności regionalnej gospodarki, poprzez zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w stosunku do energii ze źródeł konwencjonalnych w przedsiębiorstwach,
- zmniejszenie energochłonności przedsiębiorstw.

Cele szczegółowe Priorytetu Inwestycyjnego 4.2. są spójne z celami głównym i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw*.

Planowanymi rezultatami wsparcia budowy i przebudowy infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w przedsiębiorstwach oraz poprawy efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach, będą dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej oraz oszczędność energii pierwotnej.

Wsparcie przewidziane w ramach PI 4.2. stanowi uzupełnienie interwencji PI 4.1. w zakresie obniżenia emisji zanieczyszczeń (niska emisja) oraz przyczyni się do wzrostu udziału energii wytwarzanej z odnawialnych źródeł energii.

Planuje się wsparcie produkcji i dystrybucji energii z odnawialnych źródeł, które pozwoli na efektywne wykorzystanie regionalnych zasobów przez przedsiębiorstwa, a w dłuższej perspektywie czasowej, w wyniku wsparcia w/w działań, nastąpi poprawa konkurencyjności firm, poprzez obniżenie kosztów działalności.

Tabela 29. Wskaźniki rezultatu strategicznego dla celów szczegółowych

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej	[MW]	regiony słabiej rozwinięte					
2.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	[szt.]	regiony słabiej rozwinięte					

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach Priorytetu Inwestycyjnego 4.2 promowanie efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii przez przedsiębiorstwa wspierane będą działania polegające na budowie i przebudowie infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w przedsiębiorstwach oraz poprawie efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach. Realizacja zaprogramowanych

działań przyczyni się do poprawy konkurencyjności regionalnej gospodarki oraz obniży energochłonność przedsiębiorstw.

Główni Beneficjenci:

- Przedsiębiorstwa.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Typy projektów, planowane w Priorytecie IV RPO WSL 2014-2020, wpisujące się w PI 4.2. dedykowane przedsiębiorcom, realizowane będą w całości za pomocą instrumentów zwrotnych.

Podstawą do zaprogramowania interwencji w zakresie Priorytetu Inwestycyjnego 4.2. w ramach RPO WSL 2014-2020 jest naturalny potencjał przyrodniczy istniejący w regionie (lokalne potencjały, takie jak: energia słoneczna, wodna, wiatrowa, biomasa, geotermia).

Dodatkowo celu praktycznego i wymiernego sposobu uwzględniania zasady zrównoważonego rozwoju w Priorytecie IV RPO WSL 2014-2020, w zakresie Priorytetu Inwestycyjnego 4.2., wyznaczono horyzontalne kryteria środowiskowe:

- Promowanie rozwiązań, które w perspektywie długookresowej będą minimalizowały koszty eksploatacji inwestycji, poprzez wybór wariantu zapewniającego racjonalne gospodarowanie zasobami.

Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się:

- Wspieranie instalacji służących do produkcji energii ze źródeł odnawialnych, w pierwszej kolejności na obszarach o najwyższym stwierdzonym zanieczyszczeniu powietrza,
- Stan gotowości projektu do realizacji,
- Możliwość uzyskania określonej mocy do 2020 r. (wkład w realizację 15% udziału OZE w produkcji energii wyznaczonej w Strategii Europa 2020),
- Zastosowanie instrumentów zwrotnych w OZE i efektywności energetycznej.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Wykorzystanie instrumentów finansowych dotyczy całego Priorytetu Inwestycyjnego 4.2.

Dla sektora przedsiębiorstw w przyszłej perspektywie IZ RPO WSL planuje wykorzystać instrumenty inżynierii finansowej w postaci pożyczek rynkowych, preferencyjnych oraz poręczeń.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.2 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu**Tabela 30. Wskaźniki produktu dla celów szczegółowych**

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej	[MW]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Ilość zaoszczędzonej energii pierwotnej w wyniku realizacji projektów	[kW/rok]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
3.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.4.3. Priorytet inwestycyjny 4.3 wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej i sektorze mieszkaniowym**Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu**

W Priorytecie IV RPO WSL 2014-2020, w zakresie Priorytetu Inwestycyjnego 4.3. wyznaczono trzy cele szczegółowe:

- przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom klimatu oraz poprawa konkurencyjności regionalnej gospodarki, poprzez zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w stosunku do energii ze źródeł konwencjonalnych,
- zmniejszenie energochłonności infrastruktury publicznej i sektora mieszkaniowego,
- poprawa jakości powietrza w regionie.

Cele szczegółowe Priorytetu Inwestycyjnego 4.3. są spójne z celami głównym i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *zmniejszenie emisyjności gospodarki*.

Planowanymi rezultatami wsparcia, likwidacji „niskiej emisji” poprzez wymianę/modernizację indywidualnych źródeł ciepła lub podłączanie budynków do sieciowych nośników ciepła oraz termomodernizacji w budynkach użyteczności publicznej, wielorodzinnych budynkach mieszkalnych wraz z instalacją OZE w modernizowanych energetycznie budynkach, będą: dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej, spadek emisji gazów cieplarnianych oraz ilość zaoszczędzonej energii pierwotnej w wyniku realizacji projektów w infrastrukturze publicznej i sektorze mieszkaniowym.

Ponadto, biorąc pod uwagę zidentyfikowane w diagnozie: zanieczyszczenie powietrza (tzw. niska emisja), niski udział energii wytwarzanej z odnawialnych źródeł w stosunku do energii wytwarzanej ze źródeł konwencjonalnych, dużą energochłonność budynków użyteczności publicznej i sektora mieszkaniowego, istotnymi rezultatami będą również: czystsze powietrze (w wyniku ograniczenia emisji m.in. dwutlenku węgla do atmosfery ze spalania m.in. węgla kamiennego w indywidualnych i przemysłowych piecach/kotłach na paliwa stałe) oraz zmniejszenie ilości produktów ubocznych w/w procesu spalania. Wsparcie produkcji i dystrybucji energii z odnawialnych źródeł oraz efektywności energetycznej przyczyni się również do efektywnego wykorzystywania regionalnych zasobów przez sektor publiczny i mieszkaniowy. Co więcej, w dłuższej perspektywie czasowej, w wyniku wsparcia w/w działań, nastąpi obniżenie kosztów funkcjonowania administracji publicznej i sektora mieszkaniowego.

Tabela 31. Wskaźniki rezultatu strategicznego dla celów szczegółowych

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej	[MW]	regiony słabiej rozwinięte					
2.	Ilość zaoszczędzonej energii pierwotnej w wyniku realizacji projektów ²⁵	[kW/rok]	regiony słabiej rozwinięte					

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach Priorytetu Inwestycyjnego 4.3 wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej i sektorze mieszkaniowym wspierane będą działania polegające na budowie i przebudowie infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych; likwidacji „niskiej emisji” poprzez wymianę/modernizację indywidualnych źródeł ciepła lub podłączanie budynków do sieciowych nośników ciepła oraz termomodernizacji w budynkach użyteczności publicznej, wielorodzinnych budynkach mieszkalnych wraz z instalacją OZE w modernizowanych energetycznie budynkach. Realizacja zaprogramowanych działań przyczyni się do poprawy konkurencyjności regionalnej gospodarki, obniżenia energochłonności infrastruktury publicznej i sektora mieszkaniowego oraz poprawy jakości powietrza w regionie.

²⁵ Wskaźnik rezultatu strategicznego odnosi się do dwóch celów szczegółowych z zakresu ochrony powietrza oraz zmniejszenia energochłonności w sektorze publicznym i mieszkaniowym.

Z uwagi na wspieranie kompleksowego podejścia do polityki energetycznej, część środków zostanie dedykowana na projekty zdiagnozowane i wskazane przez JST w ramach „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych”. Część przedsięwzięć wskazanych do realizacji w formule ZIT, a zlokalizowanych na terenie subregionu centralnego stanowić będą projekty komplementarne w stosunku do projektu rdzeniowego zaplanowanego do wsparcia ze środków krajowych.

Główni Beneficjenci:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej);
- Podmioty wykonujące działalność leczniczą, w rozumieniu ustawy o działalności leczniczej, posiadające osobowość prawną lub zdolność prawną;
- Szkoły wyższe;
- Organizacje pozarządowe;
- Spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe;
- TBS;
- Porozumienia podmiotów wymienionych wyżej reprezentowane przez lidera;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie, zgodne z zapisami ustawy o partnerstwie publiczno – prywatnym;
- Organy administracji rządowej.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Typy projektów, planowane w Priorytecie IV RPO WSL 2014-2020, wpisujące się w PI 4.3., realizowane będą w ramach formuły konkursowej oraz Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w formule pozakonkursowej.

Podstawą do zaprogramowania interwencji w zakresie PI 4.3. w ramach RPO WSL 2014-2020 jest naturalny potencjał przyrodniczy istniejący w regionie (lokalne potencjały, takie jak: energia słoneczna, wodna, wiatrowa, biomasa, geotermia).

Dodatkowo w celu praktycznego i wymiernego sposobu uwzględniania zasady zrównoważonego rozwoju w Priorytecie IV RPO WSL 2014-2020, w zakresie Priorytetu Inwestycyjnego 4.3., wyznaczono horyzontalne kryteria środowiskowe:

- Promowanie rozwiązań, które w perspektywie długookresowej będą minimalizowały koszty eksploatacji inwestycji, poprzez wybór wariantu zapewniającego racjonalne gospodarowanie zasobami.

Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się:

- Wspieranie instalacji służących do produkcji energii ze źródeł odnawialnych, w pierwszej kolejności na obszarach o najwyższej stwierdzonej niskiej emisji,

- Stan gotowości projektu do realizacji,
- Możliwość uzyskania określonej mocy do 2020 r. (wkład w realizację 15% udziału OZE w produkcji energii wyznaczonej w Strategii Europa 2020).

Przewiduje się również przeznaczenie specjalnej puli środków na obszary strategicznej interwencji miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Planuje się wykorzystanie instrumentów zwrotnych i mieszanych (dotacja + pożyczka) w odniesieniu do projektów z zakresu wspierania efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w sektorze mieszkaniowym.

Dla sektora mieszkaniowego w przyszłej perspektywie IZ RPO WSL planuje wykorzystać instrumenty inżynierii finansowej w postaci pożyczek rynkowych, preferencyjnych oraz poręczeń.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.3 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 32. Wskaźniki produktu dla celów szczegółowych

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej	[MW]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych	[tony ekwiwalentu CO ₂]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
3.	Ilość zaoszczędzonej energii pierwotnej w wyniku realizacji projektów	[kW/rok]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.4.4. Priorytet inwestycyjny 4.5 promowanie strategii niskoemisyjnych dla obszarów miejskich – niskoemisyjny transport miejski

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W Priorytecie IV RPO WSL 2014-2020, w zakresie Priorytetu Inwestycyjnego 4.5. wyznaczono trzy cele szczegółowe:

- sprawny zintegrowany transport publiczny,
- wzrost atrakcyjności transportu publicznego dla pasażerów,
- zmniejszenie energochłonności infrastruktury publicznej.

Cele szczegółowe Priorytetu Inwestycyjnego 4.5. są spójne z celami głównym i szczegółowymi Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki, zmniejszenie emisyjności gospodarki oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju.*

Planowanymi rezultatami wsparcia budowy, przebudowy liniowej i punktowej infrastruktury transportu zbiorowego (np. zintegrowanych centrów przesiadkowych, dróg rowerowych, parkingów Park&Ride i Bike&Ride); zakupu taboru autobusowego, tramwajowego na potrzeby transportu publicznego; wdrażania inteligentnych systemów transportowych (ITS - w tym SDIP) oraz montażu/instalacji efektywnego energetycznie oświetlenia w gminach, będą: zaoszczędzona energia pierwotna (w środkach transportu i infrastrukturze publicznej), czystsze powietrze w miastach (w wyniku ograniczenia emisji ze środków transportu), zmniejszone niedobory w zakresie efektywności transportu publicznego (tramwajowego, autobusowego) oraz poprawa atrakcyjności komunikacji publicznej względem indywidualnych środków transportu. Ponadto, wynikiem realizacji w/w typów projektów będzie zwiększenie dostępności przestrzennej obszarów miejskich.

Tabela 33. Wskaźniki rezultatu strategicznego dla celów szczegółowych

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych	[szt.]	regiony słabiej rozwinięte					
2.	Liczba zakupionych lub zmodernizowanych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej ²⁶	[szt.]	regiony słabiej rozwinięte					

Opis planowanych przedsięwzięć

²⁶ Wskaźnik rezultatu strategicznego odnosi się do dwóch celów szczegółowych z zakresu wzrostu atrakcyjności transportu publicznego oraz zmniejszenia energochłonności.

W ramach Priorytetu Inwestycyjnego 4.5 promowanie strategii niskoemisyjnych dla obszarów miejskich – niskoemisyjny transport miejski wspierane będą działania polegające na budowie, przebudowie liniowej i punktowej infrastruktury transportu zbiorowego (np. zintegrowanych centrów przesiadkowych, dróg rowerowych, parkingów Park&Ride i Bike&Ride; zakupie taboru autobusowego, tramwajowego wraz z infrastrukturą na potrzeby transportu publicznego, wdrażaniu inteligentnych systemów transportowych (ITS - w tym SDIP) oraz montażu/instalacji efektywnego energetycznie oświetlenia w gminach. Realizacja zaprogramowanych działań przyczyni się do zwiększenia efektywności transportu publicznego, poprawy jakości powietrza oraz do obniżenia energochłonności infrastruktury publicznej.

Główni Beneficjenci:

- Jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, których statutowym zadaniem jest wykonywanie ustawowych zadań jednostek samorządu terytorialnego w zakresie transportu publicznego;
- Przedsiębiorcy.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Z uwagi na wspieranie kompleksowego podejścia do niskoemisyjnej polityki transportowej, całość środków zostanie dedykowana na projekty zdiagnozowane i wskazane przez JST w ramach „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych”. Część przedsięwzięć wskazanych do realizacji w formule ZIT, a zlokalizowanych na terenie subregionu centralnego stanowią będą projekty komplementarne w stosunku do projektu rdzeniowego zaplanowanego do wsparcia ze środków krajowych. Stąd typy projektów, planowane w Prioryecie IV RPO WSL 2014-2020, wpisujące się w PI 4.5., realizowane będą w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w formule pozakonkursowej.

Dodatkowo w celu praktycznego i wymiernego sposobu uwzględniania zasady zrównoważonego rozwoju w Prioryecie Inwestycyjnym 4.5 wyznaczono horyzontalne kryteria środowiskowe:

- Promowanie rozwiązań, które w perspektywie długookresowej będą minimalizowały koszty eksploatacji inwestycji, poprzez wybór wariantu zapewniającego racjonalne gospodarowanie zasobami,

W zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się:

- Stan gotowości projektu do realizacji.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.5 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.5 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 34. Wskaźniki produktu dla celów szczegółowych

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Liczba zakupionych lub zmodernizowanych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
3.	Liczba zainstalowanych inteligentnych systemów transportowych	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
4.	Ilość zaoszczędzonej energii pierwotnej w wyniku realizacji projektów	[kW/rok].	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.4.5. Priorytet inwestycyjny 4.7 promowanie wysoko wydajnej kogeneracji energii cieplnej i elektrycznej w oparciu o popyt na użytkową energię ciepłą

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W Priorytecie IV RPO WSL 2014-2020, w zakresie Priorytetu Inwestycyjnego 4.7. wyznaczono jeden cel szczegółowy:

- zwiększenie efektywności produkcji energii elektrycznej i cieplnej poprzez wykorzystanie źródeł kogeneracyjnych.

Cel szczegółowy PI 4.7. jest spójny z celami głównym i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *zmniejszenie emisyjności gospodarki*.

Planowanymi rezultatami wsparcia produkcji energii poprzez wykorzystanie źródeł kogeneracyjnych będą: obniżenie ilości zużywanego paliwa, zmniejszenie emisji dwutlenku węgla emitowanego do atmosfery, większa elastyczność produkcji ciepła do ogrzewania i ciepłej wody użytkowej oraz możliwość zwiększenia produkcji energii bez przekroczenia ustawowych limitów emisji CO₂.

Tabela 35. Wskaźniki rezultatu strategicznego dla celów szczegółowych

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	[szt.]	regiony słabiej rozwinięte					
2.	Liczba wybudowanych / zmodernizowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej w ramach kogeneracji	[szt.]	regiony słabiej rozwinięte					

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach Priorytetu Inwestycyjnego 4.7 promowanie wysoko sprawnej kogeneracji energii cieplnej i elektrycznej w oparciu o popyt na użytkową energię ciepłą wspierane będą działania polegające na produkcji energii poprzez wykorzystanie źródeł kogeneracyjnych opartych o źródła energii inne aniżeli OZE, za wyjątkiem instalacji wykorzystujących jako paliwo węgiel kamienny lub brunatny. Realizacja zaprogramowanych działań przyczyni się do poprawy konkurencyjności regionalnej gospodarki poprzez obniżenie jej emisyjności.

Główni Beneficjenci:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej);
- Podmioty wykonujące działalność leczniczą, w rozumieniu ustawy o działalności leczniczej, posiadające osobowość prawną lub zdolność prawną;
- Szkoły wyższe;
- Organizacje pozarządowe;
- Spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe;

- Porozumienia podmiotów wymienionych wyżej reprezentowane przez lidera;
- Przedsiębiorcy;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie, zgodne z zapisami ustawy o partnerstwie publiczno – prywatnym;
- Organy administracji rządowej.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Typ projektu planowany w Priorytecie IV RPO WSL 2014-2020, wpisuje się w Priorytet Inwestycyjny 4.7. i realizowany będzie w ramach formuły konkursowej.

W celu praktycznego i wymiernego sposobu uwzględniania zasady zrównoważonego rozwoju w Priorytecie IV RPO WSL 2014-2020, w zakresie Priorytetu Inwestycyjnego 4.7., wyznaczono horyzontalne kryteria środowiskowe:

- Promowanie rozwiązań, które w perspektywie długookresowej będą minimalizowały koszty eksploatacji inwestycji, poprzez wybór wariantu zapewniającego racjonalne gospodarowanie zasobami;

Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się:

- Stan gotowości projektu do realizacji.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.7 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.7 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 36. Wskaźniki produktu dla celów szczegółowych

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wybudowanych / zmodernizowanych jednostek wytwarzania energii	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

	elektrycznej i ciepłej w ramach kogeneracji						
2.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.4.6. Ramy wykonania priorytetu

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Tabela 37. Ramy wykonania priorytetu

KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
Wskaźnik produktu	(w stosownych przypadkach)						(w stosownych przypadkach)	
Wskaźnik postępu finansowego								
Wskaźnik rezultatu								

2.4.7. Kategorie interwencji priorytetu

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Tabela 38. Kategorie interwencji zastosowane w priorytecie

Region słabiej rozwinięty - EFRR					
Wymiar 1	Wymiar 2	Wymiar 3	Wymiar 6	Wymiar 7	Wymiar 8
Zakres interwencji	Forma finansowania	Typ terytorium	Terytorialne mechanizmy	EFS secondary theme (Wylącznie EFS)	Cel tematyczny (EFRR/ FS)

						wdrażania					
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.5. PRIORYTET V OCHRONA ŚRODOWISKA I EFEKTYWNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW

2.5.1. Priorytet inwestycyjny 6.1 zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze odpadów w celu spełnienia wymogów dorobku prawnego dotyczącego środowiska

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W Priorytecie V RPO WSL 2014-2020, w zakresie PI 6.1. wyznaczono jeden cel szczegółowy:

- zmniejszenie ilości odpadów zagrażających mieszkańcom regionu oraz środowisku.

Cel szczegółowy Priorytetu Inwestycyjnego 6.1. jest spójny z celem głównym Umowy Partnerstwa, a mianowicie *zwiększeniem konkurencyjności gospodarki*.

Planowanymi rezultatami wsparcia budowy/rozwoju/modernizacji zakładów odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, budowy instalacji do zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych będą: poprawa jakości życia ludzi dzięki zapewnieniu lepszego stanu środowiska, likwidacja uciążliwości związanych ze składowaniem odpadów oraz ponowne wykorzystanie surowców i odzysk energii z odpadów.

Tabela 39. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Moc przerobowa zakładów zagospodarowania odpadów	[Mg/rok]	regiony słabiej rozwinięte					

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach Priorytetu Inwestycyjnego 6.1. zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze odpadów w celu spełnienia wymogów dorobku prawnego dotyczącego środowiska wspierane będą działania, polegające na budowie/rozwoju/modernizacji zakładów odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, budowie instalacji do zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych oraz kompleksowego unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest.

Realizacja zaprogramowanych działań przyczyni się do poprawy konkurencyjności regionalnej gospodarki, poprzez zmniejszenie ilości odpadów zagrażających mieszkańcom regionu oraz środowisku.

Główni Beneficjenci:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej);
- Porozumienia podmiotów wyżej wymienionych reprezentowane przez lidera;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie zgodne z zapisami ustawy o partnerstwie publiczno – prywatnym lub ustawy o koncesji na roboty budowlane lub usługi;
- Spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe;
- TBS;
- Przedsiębiorcy.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Z uwagi na wspieranie kompleksowego podejścia do polityki środowiskowej dot. w szczególności gospodarki odpadami całość środków zostanie dedykowana na projekty zdiagnozowane i wskazane przez JST w ramach „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych”. Stąd działania z zakresu Priorytetu V Ochrona środowiska i efektywne wykorzystywanie zasobów RPO WSL 2014-2020, Priorytetu Inwestycyjnego 6.1., realizowane będą w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w formule pozakonkursowej.

W zakresie projektów związanych z gospodarką odpadami w ramach PI 6.1. RPO WSL 2014-2020 wspierane będą inwestycje dla których podstawą będą: dyrektywa 2008/98/WE *ws. odpadów* (ramowa dyrektywa odpadowa) i dyrektywa 1999/31/WE *ws. składowania odpadów* (dyrektywa składowiskowa) oraz Wojewódzki plan gospodarki odpadami i wskazane w nim inwestycje do realizacji.

Dodatkowo w celu praktycznego i wymiernego sposobu uwzględniania zasady zrównoważonego rozwoju w Priorytecie V RPO WSL 2014-2020, w zakresie Priorytetu Inwestycyjnego 6.1., wyznaczono horyzontalne kryteria środowiskowe:

- Promowanie rozwiązań, które w perspektywie długookresowej będą minimalizowały koszty eksploatacji inwestycji, poprzez wybór wariantu zapewniającego racjonalne gospodarowanie zasobami.

Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się:

- Stan gotowości projektu do realizacji.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.1 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.1 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 40. Wskaźniki produktu dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wybudowanych / rozbudowanych / zmodernizowanych zakładów zagospodarowania odpadów	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
3.	Moc przerobowa zakładów zagospodarowania odpadów	[Mg/rok]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
4.	Masa unieszkodliwionych wyrobów zawierających azbest	[Mg]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.5.2 Priorytet inwestycyjny 6.2 zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze wodnym w celu spełnienia wymogów dorobku prawnego dotyczącego środowiska

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W Priorytecie V RPO WSL 2014-2020, w zakresie PI 6.2. wyznaczono jeden cel szczegółowy:

- poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych.

Cel szczegółowy Priorytetu Inwestycyjnego 6.2. jest spójny z celami głównym i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych*.

Planowanymi rezultatami wsparcia budowy i modernizacji sieci kanalizacyjnych dla ścieków komunalnych oraz budowy sieci kanalizacji deszczowej, budowy i modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowy i modernizacji systemów zaopatrzenia w wodę będą: ograniczenie zużycia wody, zmniejszenie ilości ścieków nieoczyszczonych ogółem wprowadzanych do rzek itd., zwiększenie odsetka oczyszczonych ścieków komunalnych oraz

zwiększenie odsetka ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków na terenie województwa śląskiego.

Tabela 41. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego oczyszczania ścieków	[RLM]	regiony słabiej rozwinięte					

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach Priorytetu Inwestycyjnego 6.2. zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze wodnym w celu spełnienia wymogów dorobku prawnego dotyczącego środowiska wspierane będą działania, polegające na: budowie i modernizacji sieci kanalizacyjnych dla ścieków komunalnych oraz budowie sieci kanalizacji deszczowej; budowie i modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowie i modernizacji systemów zaopatrzenia w wodę.

Realizacja zaprogramowanych działań przyczyni się do poprawy konkurencyjności regionalnej gospodarki poprzez zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych.

Główni Beneficjenci:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej);
- Porozumienia podmiotów wyżej wymienionych reprezentowane przez lidera;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie zgodne z zapisami ustawy o partnerstwie publiczno – prywatnym oraz ustawy o koncesji na roboty budowlane lub usługi.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Z uwagi na wspieranie kompleksowego podejścia do polityki środowiskowej dot. w szczególności gospodarki wodno-ściekowej całość środków zostanie dedykowana na projekty zdiagnozowane i wskazane przez JST w ramach „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych”. Stąd działania z zakresu Priorytetu V Ochrona środowiska

i efektywne wykorzystywanie zasobów RPO WSL 2014-2020 PI 6.2., realizowane będą w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w formule pozakonkursowej.

W zakresie projektów związanych z gospodarką wodno-ściekową w ramach PI 6.2. RPO WSL 2014-2020 wspierane będą inwestycje, dla których podstawą będą: dyrektywa 91/271/EWG *dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych* (tzw. dyrektywa ściekowa) oraz wdrażający ww. dyrektywę Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

Na poziomie regionalnym wspierane będą aglomeracje²⁷ poniżej 10 tys. RLM.

Dodatkowo w celu praktycznego i wymiernego sposobu uwzględniania zasady zrównoważonego rozwoju w Priorytecie V RPO WSL 2014-2020, w zakresie PI 6.2., wyznaczono horyzontalne kryteria środowiskowe:

- Promowanie rozwiązań, które w perspektywie długookresowej będą minimalizowały koszty eksploatacji inwestycji, poprzez wybór wariantu zapewniającego racjonalne gospodarowanie zasobami.

Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się:

- Stan gotowości projektu do realizacji.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.2 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.2 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 42. Wskaźniki produktu dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego oczyszczania ścieków	[RLM]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego zaopatrzenia w wodę	[osoby]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

²⁷ Zgodnie z Ustawą Prawo Wodne (Dz. U. nr 115 poz. 1229 z późn. zmianami)

2.5.3. Priorytet inwestycyjny 6.3 ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego**Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu**

W Priorytecie V RPO WSL 2014-2020, w zakresie Priorytetu Inwestycyjnego 6.3. wyznaczono jeden cel szczegółowy:

- ochrona dziedzictwa kulturowego.

Cel szczegółowy Priorytetu Inwestycyjnego 6.3. jest spójny z celami głównym i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych*.

Planowanym rezultatem wsparcia działań w ramach ochrony dziedzictwa kulturowego będzie zwiększenie atrakcyjności turystycznej regionu w pełni wykorzystującego swoje zasoby kulturowe. Realizacja w/w przedsięwzięć przyczyni się także do uzyskania realnych korzyści ekonomicznych i pojawienia się nowych możliwości inwestycyjnych stymulujących lokalne gospodarki.

Tabela 43. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem	[szt.]	regiony słabiej rozwinięte					

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach Priorytetu Inwestycyjnego 6.3. ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego wspierane będą działania, polegające na przeprowadzeniu prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych przy zabytkach i w ich otoczeniu wraz z promocją obiektu. Wsparciem objęte będą również inwestycje polegające na zabezpieczeniu obiektów dziedzictwa kulturowego na wypadek zagrożeń. Realizacja zaprogramowanych działań przyczyni się do poprawy konkurencyjności regionalnej gospodarki poprzez zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów kulturowych.

Główni Beneficjenci:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Instytucje kultury;
- Organizacje pozarządowe;

- Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych;
- Inne państwowe lub samorządowe osoby prawne utworzone na podstawie odrębnych ustaw w celu wykonywania zadań publicznych, których ustawowym lub statutowym celem jest działalność w zakresie kultury;
- Porozumienia podmiotów wyżej wymienionych, reprezentowane przez lidera;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/ porozumienie zgodne z zapisami ustawy o partnerstwie publiczno – prywatnym oraz ustawy o koncesji na roboty budowlane lub usługi.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Typy projektów, planowane w Priorytecie V Ochrona środowiska i efektywne wykorzystywanie zasobów RPO WSL 2014-2020, wpisujące się Priorytet Inwestycyjny 6.3., realizowane będą w formule konkursowej.

Dodatkowo w celu praktycznego i wymiernego sposobu uwzględniania zasady zrównoważonego rozwoju w Priorytecie V RPO WSL 2014-2020, w zakresie PI 6.3., wyznaczono horyzontalne kryteria środowiskowe:

- Promowanie rozwiązań, które w perspektywie długookresowej będą minimalizowały koszty eksploatacji inwestycji, poprzez wybór wariantu zapewniającego racjonalne gospodarowanie zasobami.

Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się:

- Stan gotowości projektu do realizacji.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.3 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.3 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 44. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.5.4. Priorytet inwestycyjny 6.4 ochrona różnorodności biologicznej, ochrona gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym programu NATURA 2000 i zielonej infrastruktury

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W Priorytecie V RPO WSL 2014-2020, w zakresie PI 6.4. wyznaczono jeden cel szczegółowy:

- ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej.

Cel szczegółowy Priorytetu Inwestycyjnego 6.4. jest spójny z celami głównym i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych*.

Planowanym rezultatem wsparcia budowy, modernizacji i doposażenia ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej lub ochrony bioróżnorodności; ochrony obszarów nadwodnych poprzez wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych, budowy i modernizacji niezbędnej infrastruktury związanej z ochroną, przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków (również na terenach chronionych) będą: powstrzymanie procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie potencjału rozwoju gospodarczego i społecznego w oparciu o wykorzystanie walorów przyrodniczych oraz rozwój infrastruktury związanej z właściwym ukierunkowaniem ruchu turystycznego na obszarach cennych przyrodniczo – zapewniającej z jednej strony lepszą ochronę wartości przyrodniczych, a jednocześnie przyczyniającej się do zwiększenia atrakcyjności turystycznej tych obszarów.

Tabela 45. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba objętych wsparciem ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji lub ochrony bioróżnorodności	[szt.]	regiony słabiej rozwinięte					

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach Priorytetu V RPO WSL 2014-2020 wpisującego w Priorytetu Inwestycyjnego 6.4. wspierane będą działania, polegające na budowie, modernizacji i doposażeniu ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej lub ochrony bioróżnorodności; ochronie obszarów nadwodnych poprzez wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych,

budowie i modernizacji niezbędnej infrastruktury związanej z ochroną, przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków (również na terenach chronionych).

Główni Beneficjenci:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej);
- Organizacje pozarządowe;
- Porozumienia podmiotów wyżej wymienionych reprezentowane przez lidera;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie;
- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne;
- Parki krajobrazowe i narodowe;
- Organy administracji rządowej.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Z uwagi na wspieranie kompleksowego podejścia do polityki środowiskowej dot. w szczególności ochrony bioróżnorodności przyrodniczej całość środków zostanie dedykowana na projekty zdiagnozowane i wskazane przez JST w ramach „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych”. Stąd typy projektów, planowane w Priorytecie V Ochrona środowiska i efektywne wykorzystywanie zasobów RPO WSL 2014-2020, wpisujące się PI 6.4., realizowane będą w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w formule pozakonkursowej.

Dodatkowo celu praktycznego i wymiernego sposobu uwzględniania zasady zrównoważonego rozwoju w PI 6.4., wyznaczono horyzontalne kryteria środowiskowe:

- Promowanie rozwiązań, które w perspektywie długookresowej będą minimalizowały koszty eksploatacji inwestycji, poprzez wybór wariantu zapewniającego racjonalne gospodarowanie zasobami,

Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się:

- Stan gotowości projektu do realizacji.

Przewiduje się również przeznaczenie specjalnej puli środków na obszary strategicznej interwencji miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.4 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.4 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 46. Wskaźniki produktu dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba objętych wsparciem ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji lub ochrony bioróżnorodności	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Łączna powierzchnia zrekultywowanych gruntów [ha]	[ha]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
3.	Powierzchnia siedlisk wspartych w zakresie uzyskania lepszego statusu ochrony	[ha]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.5.5. Priorytet inwestycyjny 6.5 działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W Priorytecie V RPO WSL 2014-2020, w zakresie PI 6.5. wyznaczono jeden cel szczegółowy:

- stworzenie atrakcyjnej przestrzeni miejskiej.

Cel szczegółowy Priorytetu Inwestycyjnego 6.5. jest spójny z celem głównym Umowy Partnerstwa, którym jest *zwiększenie konkurencyjności gospodarki*.

Planowanymi rezultatami wsparcia zagospodarowania przestrzeni miejskich przyczyniającego się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych lub społecznych na obszarach miejskich; przebudowy oraz remontu obiektów przemysłowych, powojennych i popegeerowskich przyczyniające się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych lub społecznych na obszarach miejskich; przebudowy lub remontu zdegradowanych budynków przyczyniającej się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych lub społecznych na obszarach miejskich, będą: atrakcyjna gospodarczo i społecznie przestrzeń miejska, ograniczenie problemów społeczno-gospodarczych na obszarach miejskich oraz ożywienie gospodarcze na zdegradowanych terenach obejmujących budynki, obiekty powojenne, przemysłowe, popegeerowskie.

Tabela 47. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba inwestycji zlokalizowanych na zrewitalizowanych obszarach	[szt.]	regiony słabiej rozwinięte					

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach Priorytetu V RPO WSL 2014-2020, wpisującego w PI 6.5., wspierane będą działania polegające na zagospodarowaniu przestrzeni miejskich; przebudowie oraz remoncie obiektów przemysłowych, powojaskowych i popegeerowskich oraz przebudowie lub remoncie zdegradowanych budynków, co przyczyni się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych lub społecznych na obszarach miejskich.

Realizacja zaprogramowanych działań przyczyni się do osiągnięcia celu szczegółowego Priorytetu V, a mianowicie stworzenia atrakcyjnych przestrzeni miejskich.

Grupy docelowe:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty działające na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego wybrane zgodnie z prawem zamówień publicznych;
- Szkoły wyższe;
- Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych;
- Organizacje pozarządowe;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych, posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej);
- Spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe;
- Przedsiębiorcy;
- TBS;
- Administracja rządowa;
- Porozumienia w/w podmiotów;
- Podmioty działające w oparciu o umowę o partnerstwie publiczno-prywatnym.

Główni Beneficjenci:

- Banki krajowe, banki zagraniczne, instytucje kredytowe lub instytucje finansowe – w rozumieniu ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 2002 r. Nr 72, poz. 664, z późn. zm.);
- Banki spółdzielcze – w rozumieniu ustawy z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających (DZ. U. Nr 119, poz. 1252, z późn. zm.).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Typy projektów, planowane w Priorytecie V Ochrona środowiska i efektywne wykorzystywanie zasobów RPO WSL 2014-2020, wpisujące się PI 6.5., realizowane będą w ramach kontynuacji inicjatywy JESSICA lub zastosowania podobnego instrumentu w formule konkursowej.

Dodatkowo celu praktycznego i wymiernego sposobu uwzględniania zasady zrównoważonego rozwoju w PI 6.5., wyznaczono horyzontalne kryteria środowiskowe:

- Promowanie rozwiązań, które w perspektywie długookresowej będą minimalizowały koszty eksploatacji inwestycji, poprzez wybór wariantu zapewniającego racjonalne gospodarowanie zasobami,

Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się:

- Stan gotowości projektu do realizacji.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W zakresie działań mających na celu poprawę stanu środowiska miejskiego (PI 6.5.), planuje się kontynuację inicjatywy JESSICA lub zastosowanie podobnego instrumentu dla wsparcia spójności społecznej i terytorialnej wybranych obszarów miejskich. Nacisk będzie położony przede wszystkim na przeciwdziałanie degradacji społeczno-gospodarczej wybranych dzielnic.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.5 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu**Tabela 48. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego**

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba inwestycji zlokalizowanych na zrewitalizowanych obszarach	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.5.6. Priorytet inwestycyjny 5.2 promowanie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka, zapewniających odporność na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi

W związku z tym, iż IZ RPO WSL planuje wsparcie tylko jednego typu projektu w ramach ww. priorytetu inwestycyjnego, nie jest zasadne tworzenie odrębnego Priorytetu w ramach RPO WSL 2014-2020. Co więcej, interwencja RPO WSL 2014-2020 będzie bardziej czytelna, gdyż wsparcie działań z zakresu ochrony środowiska i dostosowania do zmian klimatu zaprogramowane będzie w jednym priorytecie.

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W Priorytecie V RPO WSL 2014-2020, w zakresie PI 5.2. wyznaczono jeden cel szczegółowy:

- skuteczna i efektywna pomoc mieszkańcom regionu w sytuacjach wystąpienia klęsk żywiołowych.

Cel szczegółowy Priorytetu Inwestycyjnego 5.2. jest spójny z celami głównym i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu*.

Planowanymi rezultatami wsparcia wyposażenia jednostek ochotniczej straży pożarnej w sprzęt niezbędny do przeciwdziałania i usuwania skutków klęsk żywiołowych będą lepsza gotowość, wyposażenie i wzmocnienie potencjału służb ratowniczych do niesienia pomocy poszkodowanym w wyniku wystąpienia niekorzystnych zjawisk. Ponadto, dzięki ww. działaniom, wzrośnie w regionie skuteczność ograniczania skutków klęsk żywiołowych.

Tabela 49. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba jednostek służb ratowniczych wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof	[szt.]	regiony słabiej rozwinięte					

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach Priorytetu V RPO WSL 2014-2020, w zakresie w PI 5.2., wspierane będą działania polegające wyposażeniu jednostek ochotniczej straży pożarnej w sprzęt niezbędny do przeciwdziałania i usuwania skutków klęsk żywiołowych. Realizacja zaprogramowanych działań przyczyni się do skuteczniejszej i efektywniejszej pomocy mieszkańcom regionu w sytuacjach wystąpienia zjawisk katastrofalnych.

Główni Beneficjenci:

- Organizacje pozarządowe.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Typ projektu, planowany w Priorytecie V Ochrona środowiska i efektywne wykorzystywanie zasobów RPO WSL 2014-2020, wpisuje się Priorytet Inwestycyjny 5.2.i realizowane będzie w formule konkursowej.

Dodatkowo, w celu praktycznego i wymiernego sposobu uwzględniania zasady zrównoważonego rozwoju w Priorytecie Inwestycyjnym 5.2., wyznaczono horyzontalne kryteria środowiskowe:

- Promowanie rozwiązań, które w perspektywie długookresowej będą minimalizowały koszty eksploatacji inwestycji, poprzez wybór wariantu zapewniającego racjonalne gospodarowanie zasobami.

Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się:

- Stan gotowości projektu do realizacji.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 5.2 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 5.2 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu**Tabela 50. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego**

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba jednostek służb ratowniczych wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.5.7. Ramy wykonania priorytetu

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Tabela 51. Ramy wykonania priorytetu

KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
Wskaźnik produktu	(w stosownych przypadkach)							
Wskaźnik postępu finansowego							(w stosownych przypadkach)	
Wskaźnik rezultatu								

2.5.8. Kategorie interwencji priorytetu*[do uzupełnienia na późniejszym etapie]***Tabela 52. Kategorie interwencji zastosowane w priorytecie**

Region słabiej rozwinięty - EFRR											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.6. PRIORYTET VI TRANSPORT

2.6.1. *Priorytet inwestycyjny 7.2 zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T*

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 7.2. przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- poprawa dostępności głównych szlaków drogowych województwa poprzez zintegrowanie regionalnej i lokalnej sieci drogowej z główną, szkieletową siecią transportową regionu.

Dzięki realizacji PI 7.2. poprawi się jakość dróg w regionie, co wpłynie na zwiększenie bezpieczeństwa, dostępności głównych szlaków transportowych oraz skrócenie czasu przejazdu pomiędzy najważniejszymi ośrodkami w województwie.

Tabela 53. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	[km]	regiony słabiej rozwinięte					

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie uzyskają inwestycje z zakresu rozbudowy i przebudowy kluczowej infrastruktury drogowej regionu. Będą to projekty polegające na przebudowie dróg istniejących, prowadzące do wzrostu ich nośności, w mniejszym zaś stopniu budowie nowych odcinków dróg. W szczególności, wsparcie uzyskają inwestycje poprawiające dostępność do dróg znajdujących się w sieci TEN-T. Wsparcie skoncentrowane zostanie na drogach wojewódzkich, które łączą sieci lokalne z drogami krajowymi, ekspresowymi i autostradami. Ograniczone wsparcie otrzymają również inwestycje dotyczące dróg powiatowych. Nie przewiduje się wsparcia dróg gminnych.

Główni Beneficjenci:

- Jednostki Samorządu Terytorialnego.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów dotyczących wsparcia infrastruktury drogowej będzie odbywał się w procedurze pozakonkursowej, w formie projektów kluczowych – w zakresie dróg wojewódzkich – oraz w procedurze konkursowej – w zakresie dróg powiatowych.

Niezależnie od zastosowanej ścieżki, wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Warunkiem realizacji tego typu działań w trybie pozakonkursowym jest uwzględnienie w założeniach projektowych wniosków i celów, określonych w dokumentach strategicznych szczebla wojewódzkiego w zakresie transportu, co oznacza, iż konieczność realizacji danej inwestycji musi wynikać ze zdiagnozowanych potrzeb i wniosków, wskazanych w Strategii. Preferowane będą projekty charakteryzujące się wysokim stopniem przygotowania, przekładającym się na gotowość do ich realizacji.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7.2 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7.2 przewiduje się możliwość realizacji dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 75 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 54. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	[km]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Całkowita długość nowych dróg	[km]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.6.2. *Priorytet inwestycyjny 7.4 rozwój i rehabilitacja kompleksowego, nowoczesnego i interoperacyjnego systemu transportu kolejowego*

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 7.4. przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- rozwój regionalnego transportu kolejowego.

Dzięki realizacji PI 7.4. poprawi się jakość liniowej infrastruktury kolejowej oraz wzrośnie bezpieczeństwo i komfort podróży realizowanych na terenie województwa.

Tabela 55. Wskaźniki rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba zakupionych lub zmodernizowanych jednostek taboru kolejowego	[szt.]	regiony słabiej rozwinięte					
2.	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych	[km]	regiony słabiej rozwinięte					

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie uzyskają przedsięwzięcia z zakresu poprawy infrastruktury transportu kolejowego (modernizacji linii kolejowych), oraz poprawy jakości taboru dla rozwoju połączeń regionalnych.

Główni Beneficjenci:

- Polskie Koleje Państwowe Polskie Linie Kolejowe S.A.;
- Jednostki Samorządu Terytorialnego.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów dotyczących wsparcia infrastruktury kolejowej odbywał się będzie w procedurze pozakonkursowej, w formie projektów kluczowych.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji

celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Warunkiem realizacji tego typu działań w trybie pozakonkursowym jest uwzględnienie w założeniach projektowych wniosków i celów, określonych w dokumentach strategicznych szczebla wojewódzkiego w zakresie transportu, co oznacza, iż konieczność realizacji danej inwestycji musi wynikać ze zdiagnozowanych potrzeb i wniosków, wskazanych w Strategii.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7.4 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7.4 przewiduje się możliwość realizacji dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 75 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 56. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba zakupionych lub zmodernizowanych jednostek taboru kolejowego	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych	[km]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.6.3. Ramy wykonania priorytetu*[do uzupełnienia na późniejszym etapie]***Tabela 57. Ramy wykonania priorytetu**

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.

2.6.4. Kategorie interwencji priorytetu*[do uzupełnienia na późniejszym etapie]***Tabela 58. Kategorie interwencji zastosowane w priorytecie**

Region słabiej rozwinięty - EFRR											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.7. PRIORYTET VII REGIONALNY RYNEK PRACY

Oś priorytetowa została utworzona w oparciu o dwa priorytety inwestycyjne celu tematycznego nr 8 *Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników*: **8.5 Zapewnienie zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników oraz 8.7 Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy.**

Celem interwencji w ramach przedmiotowej osi jest przede wszystkim wzrost poziomu zatrudnienia, poprzez efektywne wykorzystanie kapitału ludzkiego w tworzeniu wysokiej jakości miejsc pracy.

Zmiany zachodzące obecnie na rynku pracy, wynikające m.in. z czynników demograficznych, strukturalnych i ekonomicznych, warunkują konieczność podjęcia efektywnych działań na rzecz podniesienia aktywności mieszkańców, obejmującą szczególnie aktywizację zawodową osób pozostających bez zatrudnienia, w tym osób biernych zawodowo. Wyzwaniem dla polityki rozwoju jest wyrównywanie szans w zakresie dostępu do rynku pracy i awansu zawodowego, w tym: wyrównanie szans kobiet w zakresie dostępu do awansu zawodowego, znoszenie barier utrudniających osobom niepełnosprawnym znalezienie zatrudnienia oraz ułatwienie powrotu na rynek pracy osobom długotrwale bezrobotnym.

Aktywizacja zawodowa jest najważniejszym celem polityki zatrudnieniowej. Bezrobocie to nie tylko główny problem śląskiego rynku pracy ale także poważna bariera całego rozwoju województwa.

Rozwój przedsiębiorczości jest jedną z najefektywniejszych form walki z bezrobociem oraz podnoszenia poziomu aktywności, przy jednoczesnym pobudzaniu wzrostu ekonomicznego regionu. Istnieje zatem potrzeba wspierania powstawania nowych firm oraz wzmacniania potencjału nowoutworzonych przedsiębiorstw.

Sytuacja społeczno-ekonomiczna województwa oraz kraju wymusza konieczność kontynuowania działań, podjętych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na rzecz osób bezrobotnych i biernych zawodowo.

Działania realizowane w ramach Priorytetu cechować będzie spójność społeczna. Służyć temu mają działania w zakresie równego dostępu do wsparcia kobiet i mężczyzn, ale również zwiększenie udziału osób niepełnosprawnych we wsparciu.

2.7.1. Priorytet inwestycyjny 8.5 zapewnienie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 8.5. przyczyni się do osiągnięcia następujących celów szczegółowych:

- C1. wzrost aktywności zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia,
- C2. aktywizacja pracodawców w zakresie tworzenia dodatkowych miejsc pracy,
- C3. wzrost mobilności geograficznej, związanej z zatrudnieniem.

Dzięki realizacji PI 8.5 planuje się osiągnąć następujące rezultaty:

- zwiększenie poziomu zatrudnienia na terenie województwa śląskiego,
- zmniejszenie odsetka liczby osób nieaktywnych zawodowo.

Tabela 59. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celów szczegółowych

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowego) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu lub YEI	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości	Rok bazowy	Wartość docelowa ²⁸ (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	regiony słabiej rozwinięte	osoby							

Opis planowanych przedsięwzięć

Aktywizacja zawodowa jest najważniejszym celem polityki zatrudnieniowej. Bezrobocie to nie tylko główny problem śląskiego rynku pracy ale także poważna bariera dla rozwoju województwa. Osoby nieaktywne zawodowo potrzebują kompleksowego wsparcia, dostosowanego do ich indywidualnych potrzeb. Osoby pozostające bez zatrudnienia nierzadko posiadają zdezaktualizowane kwalifikacje czy umiejętności, które są już nieużyteczne na obecnym rynku pracy. Działania dla osób nieaktywnych zawodowo w przyszłym okresie programowania będą nakierowane głównie pod ich indywidualne

²⁸ lista ta obejmuje wspólne wskaźniki rezultatu, dla których wartości docelowe zostały ustalone oraz wszystkich wszystkie wskaźniki rezultatu specyficzne dla programu. Wartości docelowe dla wspólnych wskaźników rezultatu muszą być skwantyfikowane. Wskaźniki rezultatu specyficzne dla programu mogą być określone ilościowo lub jakościowo. MRR rekomenduje stosowanie wyłącznie wskaźników wyrażonych ilościowo lub jakościowo i ilościowo łącznie.

potrzeby, w drugiej kolejności będą zgodne z wymogami regionalnego czy też lokalnego rynku pracy. Brak dostosowania wsparcia pod kątem predyspozycji, wykształcenia czy zainteresowań też znacznie obniża efektywność udzielanego wsparcia. Wyniki badań ewaluacyjnych wskazują jednoznacznie, że źle dobrane wsparcie w stosunku do indywidualnych potrzeb osób niezatrudnionych, nawet jeżeli jest adekwatne z punktu widzenia rynku pracy, z dużo większym prawdopodobieństwem może okazać się nieskuteczne.

Osoby pozostające bez zatrudnienia (w szczególności długotrwale bezrobotne) mają problemy z odnalezieniem się na rynku pracy. Obecny rynek pracy stawia przed potencjalnymi pracownikami coraz to większe wymagania. Realizacja działania wspierającego osoby poszukujące pracy i pozostające bez zatrudnienia w uzyskaniu zatrudnienia poprzez aktywne środki rynku pracy prowadzone na wczesnym etapie i dostępne dla wszystkich, służące między innymi określaniu indywidualnych potrzeb, świadczeniu zindywidualizowanych usług i porad, prowadzeniu ukierunkowanych i dopasowanych do potrzeb szkoleń, weryfikacji zdobytych kompetencji i umiejętności, przyczyni się do wzrostu zatrudnienia oraz spójności społecznej. Działania te przełożą się na faktyczne efekty na rynku pracy, w postaci wzrostu zatrudnienia.

Pomimo relatywnie niskiej stopy bezrobocia panującej w regionie w porównaniu do danych ogólnokrajowych to w województwie śląskim można zaobserwować znacznie mniejszy odsetek osób aktywnych zawodowo. Liczba osób biernych zawodowo w IV kwartale 2012 roku wynosiła 46,5% populacji mieszkańców województwa śląskiego w wieku aktywności zawodowej. Dla kraju ten współczynnik był na poziomie 44%.²⁹ W związku z czym specyfika województwa śląskiego wymusza podjęcie działań mających na celu podniesienie liczby osób aktywnych zawodowo.

Zgodnie z *Wytycznymi Komisji Europejskiej dla polityki zatrudnienia państw członkowskich* - (Wytyczna 8: Rozwijanie zasobów wykwalifikowanej siły roboczej odpowiadającej potrzebom rynku pracy, promowanie jakości zatrudnienia i uczenia się przez całe życie) Zadaniem państw członkowskich powinno być przede wszystkim popularyzowanie wydajność i zwiększania szans na rynku pracy, poprzez zapewnienie szerokiego dostępu wiedzy i umiejętności dostosowanych do bieżących i przyszłych potrzeb rynku pracy. Każda osoba dorosła powinna mieć możliwość podwyższenia swoich kwalifikacji zawodowych. Polityka zatrudnieniowa członków Unii Europejskiej ma obowiązek wspierać swych obywateli także poprzez ukierunkowaną politykę migracyjną i integracyjną. Należy rozwijać systemy nabytych kompetencji, wspierać mobilność zawodową i geograficzną pracowników, promować nabywanie kompetencji interdyscyplinarnych i kreatywność. Koncentracja

²⁹ Aktywność ekonomiczna ludności w województwie śląskim w IV kwartale 2012 r, Urząd Statystycznych w Katowicach, marzec 2013 r.

wsparcia ma uwzględniać osoby o niskich kwalifikacjach, starszych pracowników, przy jednoczesnym podnoszeniu kwalifikacji pracowników wysoko wykwalifikowanych.

Pomimo iż, według raportu z badania pn. „Mobilność zawodowa, społeczna i przestrzenna a potrzeby gospodarki regionalnej”, wykonanego na zlecenie Wojewódzkiego Urzędu Pracy mieszkańcy województwa są w stanie dojeżdżać do pracy nawet i do 100 km, istnieje konieczność zaplanowania w ramach programu wsparcia w zakresie zwiększenia mobilności mieszkańców, w szczególności tych pozostających bez zatrudnienia. Co wskazują tendencje nie tylko regionalne czy krajowe ale także światowe. Obecnie do najbardziej pożądanых cech na rynku pracy należą: gotowość i umiejętność przekwalifikowania oraz mobilność. Polska i inne kraje Europy Środkowo-Wschodniej, przystępując w 2004 r. do Unii Europejskiej, stały się uczestnikami wewnętrznego rynku europejskiego, który opiera się na czterech podstawowych filarach: swobodzie przepływu towarów, kapitału, usług i osób. Swobodny przepływ pracowników oznacza nie tylko prawo do podejmowania zatrudnienia i osiedlania się w dowolnym państwie Wspólnoty, czy zniesienie wszelkiej dyskryminacji wobec pracowników pochodzących z państw członkowskich w zakresie warunków pracy i płacy, ale także prawo pracodawcy i pracownika do korzystania z wzajemnej wymiany ofert zatrudnienia oraz prawo pracownika do uzyskania pomocy ze strony służb zatrudnienia państwa Wspólnoty na zasadach identycznych z przysługującymi pracownikom krajowym.

EURES³⁰ powinien wspierać lepsze działanie rynków pracy oraz zaspokojenie potrzeb gospodarczych ułatwiając transnarodową i transgraniczną mobilność geograficzną pracowników, zapewniając jednocześnie uczciwe warunki mobilności i poszanowanie mających zastosowanie norm pracy. Sieć powinna umożliwić większą przejrzystość na rynkach pracy, zapewniając wymianę i przetwarzanie ofert zatrudnienia i wniosków o zatrudnienie oraz działania towarzyszące w zakresie zatrudnienia, doradztwa i wskazówek na szczeblu krajowym i transgranicznym, przyczyniając się tym samym do osiągnięcia celów strategii „Europa 2020”. Komisja Europejska podkreśla, że należy mocniej skoncentrować działalność EURES na zarządzaniu przez cele i wyniki, w zakresie kojarzenia pasujących ofert i osób poszukujących pracy, pośrednictwa pracy i rekrutacji.

Przykładowymi typami operacji realizowanymi w ramach PI 8.5 będą:

- Pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy;
- Działania na rzecz podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz ich lepszego dopasowania do potrzeb rynku pracy;
- Pomoc w zdobywaniu doświadczenia zawodowego;
- Wspieranie mobilności zawodowej;

³⁰ ³⁰ EURES (European Employment Services - Europejskie Służby Zatrudnienia) jest siecią współpracy publicznych służb zatrudnienia i ich partnerów na rynku pracy, wspierającą mobilność w dziedzinie zatrudnienia na poziomie międzynarodowym i transgranicznym, w krajach Unii Europejskiej oraz Norwegii, Islandii i Szwajcarii, Lichtensteinu.

- Działania EURES związane z bezpośrednim świadczeniem usług dla bezrobotnych, poszukujących pracy i pracodawców.

Główne grupy docelowe:

- Osoby pozostające bez zatrudnienia;
- Pracodawcy.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym: publiczne służby zatrudnienia, Ochotnicze Hufce Pracy; agencje zatrudnienia; instytucje szkoleniowe, instytucje dialogu społecznego, instytucje partnerstwa lokalnego.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach Priorytetu ze względu na zakres planowanego wsparcia oraz jego charakter planuje się realizację wsparcia zarówno w formule konkursowej, jak i pozakonkursowej.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Na etapie wyboru projektów premiowane będą projekty zlokalizowane na obszarach strategicznej interwencji. Odpowiednie terytorialne ukierunkowanie działań w tym zakresie przyczyni się do wzrostu spójności społecznej w regionie.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Z uwagi na zakres i charakter interwencji oraz potencjalne grupy docelowe nie planuje się wykorzystania instrumentów zwrotnych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8.5 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu**Tabela 60. Wskaźnik produktu dla celów szczegółowych**

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte			

2.7.2. Priorytet inwestycyjny 8.7 samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy**Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu**

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 8.7. przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- C1. rozwój przedsiębiorczości i samozatrudnienia. Dzięki realizacji PI 8.7 planuje się osiągnąć następujący rezultat:
- wzrost liczby nowoutworzonych przedsiębiorstw oraz miejsc pracy.

Tabela 61. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredni o lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu lub YEI	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i	Rok bazowy	Wartość docelowa ³¹ (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	liczba osób zatrudnionych po opuszczeniu programu (w tym samozatrudnieni)	regiony słabiej rozwinięte	sztuki							

³¹ lista ta obejmuje wspólne wskaźniki rezultatu, dla których wartości docelowe zostały ustalone oraz wszystkich wskaźniki rezultatu specyficzne dla programu. Wartości docelowe dla wspólnych wskaźników rezultatu muszą być skwantyfikowane. Wskaźniki rezultatu specyficzne dla programu mogą być określone ilościowo lub jakościowo. MRR rekomenduje stosowanie wyłącznie wskaźników wyrażonych ilościowo lub jakościowo i ilościowo łącznie.

Opis planowanych przedsięwzięć

Tworzenie nowych miejsc pracy to jedno z najważniejszych wyzwań nie tylko dla regionu czy kraju, ale dla całej Unii Europejskiej, zwłaszcza, że obecnie zmaga się ona z dotkliwymi skutkami kryzysu gospodarczego. Brak pracy, dotyczący setek tysięcy osób w regionie³², stanowi przyczynę dramatów osobistych, ogranicza także szanse rozwojowe województwa.

Rozwój przedsiębiorczości jest jednym z najważniejszych elementów rozwoju gospodarki w większości krajów Unii Europejskiej. Samozatrudnienie jest najbardziej efektywną formą aktywizacji zawodowej bezrobotnych. Z uwagi na złożone procedury administracyjne, bariery prawne i finansowe otwieranie własnej firmy przez osoby pozostające bez zatrudnienia jest w Polsce zjawiskiem marginalnym. W związku z czym należy podjąć działania ułatwiające i wspierające osoby, które chcą rozpocząć własną działalność gospodarczą.

Zgodnie z oceną polityków i ekspertów dobrze rozwinięty sektor MŚP gwarantuje płynne przechodzenie przez kryzysy gospodarcze. To właśnie małe i średnie firmy są najbardziej elastyczne. Ze względu na niezbyt rozbudowane struktury są w stanie skutecznie reagować na rynkowe zmiany.

Wsparcie procesu tworzenia przedsiębiorstw i rozpoczynania działalności gospodarczej jest działaniem najbardziej pro wzrostowym i prorozwojowym w zakresie celu 8: Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników. To przedsiębiorcy tworzą miejsca pracy. Powstanie nowej firmy przybliży nas do realizacji celu określonego w *Strategii Europa 2020 na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu* dotyczącego wskaźnika zatrudnienia. Wzrost liczby przedsiębiorstw ma znaczny wpływ na wskaźniki makroekonomiczne: wzrost PKB oraz wskaźnik HDI.

Przykładowymi typami operacji realizowanymi w ramach PI 8.7 będą:

- Bezzwrotne dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej;
- Preferencyjne pożyczki dla osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej;
- Preferencyjne pożyczki dla przedsiębiorstw w początkowym okresie działalności;
- Wsparcie doradczo-szkoleniowe dla osób planujących rozpoczęcie działalności.

Główne grupy docelowe:

- Osoby planujące rozpocząć działalność gospodarczą
- Przedsiębiorstwa w początkowym okresie działalności

Główni beneficjenci:

- w zakresie instrumentów zwrotnych:
podmioty zarządzające instrumentami inżynierii finansowej, w szczególności:

³² Na dzień 28 lutego 2013 r. liczba osób bezrobotnych w województwie śląskim wynosiła 226 790.

- banki krajowe, banki zagraniczne, instytucje kredytowe lub instytucje finansowe,
 - banki spółdzielcze,
 - podmioty, które nie działają w celu osiągnięcia zysku lub przeznaczają zyski na cele statutowe służące tworzeniu korzystnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości przez udzielanie pożyczek i poręczeń,
 - konsorcja powyższych podmiotów.
- w zakresie pozostałych form wsparcia:
- Wszystkie podmioty - z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach Priorytetu ze względu na zakres planowanego wsparcia oraz jego charakter planuje się realizację wsparcia zarówno w formule konkursowej, jak i pozakonkursowej.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Na etapie wyboru projektów premiowane będą projekty zlokalizowane na obszarach strategicznej interwencji. Odpowiednie terytorialne ukierunkowanie działań w tym zakresie przyczyni się do wzrostu spójności społecznej w regionie.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej, wyniki przeprowadzonych warsztatów subregionalnych i konsultacji z ekspertami w zakresie rynku pracy a także dotychczasowych doświadczeń w zakresie wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w województwie śląskim dały podstawę do sformułowania propozycji instrumentów finansowych w okresie programowania 2014-2020. Instrumenty finansowe w ramach Priorytetu będą koncentrowały się na wsparciu przedsiębiorstw w początkowym okresie działalności oraz osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą poprzez uruchomienie zwrotnej pomocy finansowej tj. pożyczek oraz poręczeń.

Prawidłowe wykorzystanie inżynierii finansowej pozwala m.in. na:

- zwiększenie trwałości polityki spójności UE poprzez możliwość reinwestowania środków,

- wzmacnianie współpracy administracji, przedsiębiorstw i instytucji finansowych,
- budowę zdolności instytucjonalnej – partnerstwa i zaufania pomiędzy sektorem publicznym i prywatnym,
- stwarzanie mocniejszej zachęty dla efektywności wydatkowania środków publicznych,
- wykorzystanie efektu dźwigni finansowej.³³

Z punktu widzenia efektywnego wykorzystania IF, zasadnym jest również objęcie wsparciem zwrotnym działań mających na celu inwestycje w przedsiębiorstwa na początkowym okresie działalności, które znacząco przyczynią się do rozwoju tych podmiotów a co za tym idzie tworzenia nowych miejsc pracy.

Instrumenty finansowe będą wdrażane w oparciu o model wdrażania: wybór operatora/ów we wskazanych obszarach wsparcia.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8.7 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 62. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób, które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte			

2.7.3. Ramy wykonania priorytetu

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Tabela 63. Ramy wykonania priorytetu

KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie
Wskaźnik produktu	(w stosownych)						(w	

³³ M. Szczepański; Pozadotacyjne instrumenty finansowe w polityce spójności UE po 2013 roku – wymiar wspólnotowy i krajowy. Analiza propozycji Komisji Europejskiej dotyczącej rozszerzenia zakresu stosowania instrumentów inżynierii finansowej w polityce spójności po 2013 r., Warszawa 2011 r.

Wskaźnik postępu finansowego	przypadkach)						stosownych przypadkach)	ostatecznie alokowana w 2019 r.
Wskaźnik rezultatu								

2.7.4. Kategorie interwencji priorytetu

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Tabela 64. Kategorie interwencji zastosowane w priorytecie

Region słabiej rozwinięty - EFS											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.8. PRIORYTET VIII REGIONALNE KADRY GOSPODARKI OPARTEJ NA WIEDZY

Oś priorytetowa została utworzona w oparciu o trzy priorytety inwestycyjne celu tematycznego nr 8 *Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników*: **8.8 Równość mężczyzn i kobiet oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego**, **8.9 Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian** oraz **8.10 Aktywne i zdrowe starzenie się**.

Zakres wsparcia w osi priorytetowej VIII skierowany będzie na podnoszenie adaptacyjności przedsiębiorców, przedsiębiorstw i pracowników. Cel ten musi uwzględniać prawo pracowników do godzenia życia zawodowego i prywatnego, jak również równość szans płci na każdym etapie rozwoju zawodowego, co pozwoli na większy udział w rynku pracy osób opiekujących się osobami zależnymi. Priorytet został sformułowany tak, aby jak najpełniej realizować wsparcie możliwe w ramach EFS w zakresie kontynuacji polityki województwa śląskiego wobec poprawy zdolności adaptacyjnych w regionie do zmian zachodzących w gospodarce. Ponadto podnoszenie adaptacyjności przedsiębiorstw i pracowników będzie realizowane poprzez dystrybucję środków opartą na podejściu popytowym, zintegrowaną z krajowym systemem zapewnienia jakości usług rozwojowych.

O adaptacyjności nie można mówić bez wspomagania procesów modernizacyjnych w regionie. Zachodzące procesy restrukturyzacyjne przyczyniają się do zwiększania wydajności pracy, m.in. poprzez przesunięcia zasobów pracy do najbardziej efektywnych działów gospodarki oraz dzięki wprowadzaniu zmian technologicznych i organizacyjnych. Istotną rolę odgrywać będzie również wdrażanie zarządzania strategicznego jak również nowoczesnych metod zarządzania przedsiębiorstwem. W ramach Priorytetu wspierane będą działania, mające na celu zachęcenie pracodawców do zatrudniania osób z grup znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy w myśl *Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*.

Udział osi priorytetowej w zwiększeniu poziomu innowacyjności przedsiębiorstw będzie polegał na rozwoju i wzmacnianiu powiązań między sektorem biznesu i sektorem nauki a samorządami, z uwzględnieniem wdrażania *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020*, poprzez tworzenie i rozbudowę ekosystemu innowacji województwa śląskiego na rzecz tego rozwoju. Jednocześnie budowa konkurencyjności regionu, oparta o potencjały gospodarcze, społeczne i technologiczne (w tym inteligentne specjalizacje) opierać się powinna na rzetelnych danych dot. sytuacji społeczno – ekonomicznej i technologicznej poszczególnych sektorów w powiązaniu z potrzebami rynku pracy. Informacje te w sposób cykliczny powinny być komunikowane zarówno podmiotom sektora gospodarki i nauki, jak i mieszkańcom województwa, a rozwój poszczególnych sektorów powinien być stale monitorowany przez branżowe obserwatoria. Pozwoli to nie tylko na monitorowanie zmian gospodarczych i na rynku pracy ale przede wszystkim umożliwi przewidywanie i szybkie reagowanie na negatywne zjawiska.

Jednym z najważniejszych priorytetów rozwoju województwa śląskiego są działania dotyczące sfery zdrowia, z uwagi na obserwowaną tendencję (w województwie podobnie jak

w kraju i w całej Unii Europejskiej) malejącej liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Główne cele polityki zdrowotnej ukierunkowane są na zapewnienie powszechności dostępu do profilaktyki i świadczeń zdrowotnych oraz podnoszenie jakości usług medycznych z zachowaniem równych praw dla wszystkich, co pozwoli na poprawę stanu zdrowia mieszkańców i wydłużenie ich aktywności zawodowej.

2.8.1. Priorytet Inwestycyjny 8.8 równość mężczyzn i kobiet oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 8.8 przyczyni się do osiągnięcia następujących celów szczegółowych:

- C 1. rozwój warunków do godzenia życia zawodowego i prywatnego.
- C 2. poprawa świadomości pracodawców do zatrudniania osób z grup znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

Dzięki realizacji PI 8.8 planuje się osiągnąć następujący rezultat:

- zwiększenie szans w zakresie dostępu do rynku pracy i awansu zawodowego, w szczególności grup defaworyzowanych.
- Ograniczenie barier utrudniających osobom niepełnosprawnym znalezienie zatrudnienia oraz ułatwienie powrotu na rynek pracy osobom długotrwale bezrobotnym.

Tabela 65. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub pośredniego)	Kategoria regionu lub YEI	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa ³⁴ (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu		osoby							

Opis planowanych przedsięwzięć

W aspekcie godzenia życia zawodowego i prywatnego należy stwierdzić, że niedostateczny poziom rozwoju systemu opieki nad dziećmi oraz innymi osobami zależnymi stanowi aktualnie strukturalny problem rynku pracy. Dlatego niezbędne jest podjęcie działań, które umożliwią zwiększenie dostępu do usług opieki, a tym samym umożliwią osobą pełniącym opiekę powrót do zatrudnienia. Działanie to związane jest z aktywnością w zakresie kampanii promocyjnych i akcji informacyjnych, uzupełniane o realizację koncepcji *flexicurity* poprzez aktywne wsparcie innowacyjnych sposobów organizacji pracy. Działania umożliwią pracownikom łączenie obowiązków opiekuńczych z pracą, przez co można zmniejszyć segmentację rynku pracy oraz ułatwić pogodzenie życia zawodowego i rodzinnego, a także realne działania mające na celu pomoc dla firm zmieniających organizację pracy.

Przykładowymi typami operacji realizowanymi w ramach PI 8.8 będą:

Opracowanie narzędzi i przetestowanie programów przygotowujących pracodawców do zmiany organizacji pracy, z wykorzystaniem elastycznych form zatrudnienia oraz metod organizacji pracy, organizacja kampanii promocyjnych, połączonych z działaniami brokerskimi/animacyjnymi, mającymi na celu zachęcanie pracodawców do zatrudniania osób z grup znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy;

Główne grupy docelowe:

- Pracodawcy, Pracownicy;
- Organizacje pozarządowe;
- Przedsiębiorstwa;
- Organizacje Pożytku Publicznego;
- Partnerzy Społeczni;
- Samorząd zawodowy;
- Jednostki Samorządu Terytorialnego;
- Instytucje Rynku Pracy;
- Społeczność lokalna;
- Osoby podejmujące pracę po przerwie związanej z urodzeniem dziecka i/lub wychowujące dzieci lub sprawujące opiekę nad osobami zależnymi;
- Osoby zatrudnione, wychowujące dzieci lub sprawujące opiekę nad osobami zależnymi.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym:

- Podmioty prowadzące działalność leczniczą,
- Pracodawcy,

- Organizacje pracodawców,
- Związki zawodowe,
- Instytucje Otoczenia Biznesu,
- Samorząd Województwa.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach Priorytetu ze względu na zakres planowanego wsparcia oraz jego charakter planuje się realizację wsparcia zarówno w formule konkursowej, jak i pozakonkursowej.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Na etapie wyboru projektów premiowane będą projekty zlokalizowane na obszarach strategicznej interwencji. Odpowiednie terytorialne ukierunkowanie działań w tym zakresie przyczyni się do wzrostu spójności społecznej w regionie.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Z uwagi na zakres i charakter interwencji oraz potencjalne grupy docelowe nie planuje się wykorzystania instrumentów zwrotnych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8.8 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 66. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania

1.	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat trzech	[szt.]	EFS	regiony słabiej rozwinięte			
----	--	--------	-----	----------------------------	--	--	--

2.8.2. Priorytet inwestycyjny 8.9 adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 8.9. przyczyni się do osiągnięcia następujących celów szczegółowych :

- C 1. podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw i wzmocnienie ich potencjału adaptacyjnego oraz doskonalenie umiejętności i kompetencji kadr zarządzających i pracowników;
- C 2. Poprawa zdolności przedsiębiorców do obsługi inwestorów.
- C 3. Zwiększenie współpracy pomiędzy firmami sektora MŚP oraz jednostek B+R oraz ich internacjonalizacja.

Dzięki realizacji PI 8.9 planuje się osiągnąć następujący rezultat:

- zwiększenie konkurencyjności i zdolności adaptacyjnych przedsiębiorstw.

Tabela 67. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub pośredniego)	Kategoria regionu lub YEI	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu		osoby							

Opis planowanych przedsięwzięć

Zmiany globalne w tym również te które powodują negatywne skutki takie jak spowolnienie gospodarcze implikują konieczność wsparcia przedsiębiorstw, przede wszystkim w zakresie koniecznych do przeprowadzenia procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych. Mając na uwadze, iż kwestia modernizacji wiąże się z koniecznością weryfikacji umiejętności i kwalifikacji osób zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw, a także może pociągać za sobą

niekorzystne zmiany w strukturze zatrudnienia, w tym nieść ze sobą ryzyko zwolnień pracowników w celu łagodzenia skutków zmian konieczne będzie dostosowania umiejętności oraz kwalifikacji pracowników i ich pracodawców do sytuacji gospodarczej i na rynku pracy. Tym samym, działania podejmowane w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8.9 będą koncentrować się zarówno na bezpośrednim wsparciu przedsiębiorstw (m.in. dostarczanie kompleksowych usług odpowiadających na potrzeby przedsiębiorstw, wdrażanie zarządzania strategicznego i nowoczesnych metod zarządzania przedsiębiorstwem) jak i na wdrażaniu programów ochrony osób zagrożonych zwolnieniem/przewidzianych do zwolnienia i zwolnionych np. formie outplacementu.

Przykładowymi typami operacji realizowanymi w ramach PI 8.9 będą:

- Dostarczenie kompleksowych usług (m.in. doradczych, szkoleniowych) dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw,
- Wsparcie dla modernizowanych przedsiębiorstw poprzez usługi okołobiznesowe,
- Doradztwo oraz animowanie współpracy gospodarczej przyczyniającej się do wzmacniania MMŚP, prowadzące do internacjonalizacji,
- Wsparcie doradcze na rzecz zapobieganiu sytuacjom kryzysowym przedsiębiorstw, które odczuwają negatywne skutki zmiany gospodarczej,
- Prognozowanie zmian gospodarczych, z uwzględnieniem specjalizacji regionalnych,
- Wspieranie rozwoju kwalifikacji pracowników, zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami pracodawców

Główne grupy docelowe:

- Pracownicy przedsiębiorstw, w tym pracownicy przedsiębiorstw przechodzących procesy restrukturyzacyjne, pracownicy przedsiębiorstw odczuwających negatywne skutki zmiany gospodarczej, pracownicy przedsiębiorstw znajdujących się w sytuacji kryzysowej;
- Nauczyciele przewidziani do zwolnienia lub zwalniani;
- Przedsiębiorstwa z sektora MMŚP;
- Kadra zarządzająca przedsiębiorstwem;
- Przedsiębiorcy;
- Przedsiębiorstwa;
- Instytucje Otoczenia Biznesu;
- Instytucje Naukowe;
- Instytuty Badawcze;
- Jednostki Samorządu Terytorialnego;
- Pracodawcy i pracownicy oraz osoby pracujące na podstawie umów cywilno – prawnych i wolontaryjnych, osoby z promesą zatrudnienia, stażyści, osoby współpracujące;
- Organizacje zamawiające usługi rozwojowe;
- Podmioty świadczące usługi rozwojowe;
- Dysponenci środków publicznych.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym:

- Przedsiębiorstwa z sektora MMŚP,
- Instytucje Otoczenia Biznesu,
- Partnerzy Społeczni,
- Organizacje pozarządowe,
- Samorząd gospodarczy,
- Kłustry/Podmioty koordynujące (zarządzające Klasterem).
- Jednostki Samorządu Terytorialnego.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach Priorytetu ze względu na zakres planowanego wsparcia oraz jego charakter planuje się realizację wsparcia zarówno w formule konkursowej, jak i pozakonkursowej.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Na etapie wyboru projektów premiowane będą projekty zlokalizowane na obszarach strategicznej interwencji. Odpowiednie terytorialne ukierunkowanie działań w tym zakresie przyczyni się do wzrostu spójności społecznej w regionie.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Z uwagi na zakres i charakter interwencji oraz potencjalne grupy docelowe nie planuje się wykorzystania instrumentów zwrotnych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8.9 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu**Tabela 68. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego**

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób zatrudnionych objętych wsparciem w programie (w tym samozatrudnieni)	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte			

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 8.9. przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- C 4. wzrost transferu wiedzy pomiędzy sektorem nauki a gospodarką.

Dzięki realizacji PI 8.9 planuje się osiągnąć następujące rezultaty:

- zwiększenie poziomu zaawansowania technologicznego i innowacyjności przedsiębiorstw,
- wzmocnienie roli regionu w budowaniu powiązań pomiędzy środowiskami przedsiębiorców, sferą badań i rozwoju i działaniami władz publicznych na rzecz rozwoju gospodarczego.

Tabela 69. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub pośredniego)	Kategoria regionu lub YEI	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu		osoby							

Opis planowanych przedsięwzięć

W województwie śląskim dobrze wykorzystano czas transformacji gospodarczej. Na poziomie lokalnym rozbudowano infrastrukturę w tym zakresie oraz stworzono żywą tkankę instytucji otoczenia biznesu i rozwoju lokalnego. W prace te włączył się sektor badawczo-rozwojowy. Środki pre-akcesyjne i finansowanie z funduszy strukturalnych zostały wykorzystane na rozwój wielu narzędzi polityki proinnowacyjnej regionu – zarówno tych określanych jako „miękkie” jak i infrastrukturalnych. Z perspektywy kreowania polityki regionalnej szczególnie istotne dla rozpoznawania zmian w otoczeniu i dalszego identyfikowania wyzwań strategicznych innowacyjnego rozwoju regionu jest powszechne współcześnie podejście bazujące na konfrontowaniu ze sobą procesów zmian zachodzących na rynkach z procesami zmian w prowadzeniu polityki rozwoju rozumianej jako interwencja władzy publicznej. Podkreślić należy zaangażowanie zarówno regionu jak i środowisk innowacyjnych w regionie w rozwój wybranych dziedzin nauki i gospodarki pozwalających uzyskiwać rynkowe przewagi globalne bądź zaawansowanie technologiczne branż i sektorów gospodarki województwa śląskiego, a także kształtować przedsiębiorczość i rynek pracy w wymiarze regionalnym lub subregionalnym.

W ramach tego Priorytetu realizowane będą przedsięwzięcia mające na celu rozbudowę ekosystemu innowacji województwa śląskiego m.in. poprzez wsparcie współpracy pomiędzy instytucjami sfery B + R, przedsiębiorstwami, administracją publiczną i prosumentami³⁵.

Przykładowymi typami operacji realizowanymi w ramach PI 8.9 będą:

- Wsparcie sieci współpracy osób i podmiotów, działających na rzecz rozwoju klastrów utworzonych wokół kluczowych obszarów technologicznych,
- Szkolenia w zakresie transferu i komercjalizacji wiedzy oraz ochrony własności przemysłowej,
- Wsparcie tworzenia interdyscyplinarnych zespołów komercjalizacyjnych w obszarach istotnych dla rozwoju województwa i/lub wsparcie opracowania strategii komercjalizacji nowego produktu lub usługi,
- Monitorowanie działań na rzecz specjalizacji regionalnych;

Główne grupy docelowe:

- Przedsiębiorstwa;
- Pracownicy przedsiębiorstw;
- Klastry/podmioty koordynujące (zarządzające klastrem);
- Pracownicy naukowcy jednostek naukowych;
- Pracownicy uczelni niebędących nauczycielami akademickimi;
- Pracownicy naukowcy i naukowo – dydaktyczni uczelni;
- Instytucje Otoczenia Biznesu;
- Jednostki Samorządu Terytorialnego;

³⁵ **Prosument** (ang. *prosumer – professional/producer + consumer*) – profesjonalista/producent i konsument – konsument zaangażowany w współtworzenie i promowanie produktów ulubionej marki czy jednoczesną produkcję oraz konsumpcję dóbr i usług.

- Uczelnie;
- Jednostki naukowe;
- Instytuty badawcze;
- Doktoranci.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym:

- Przedsiębiorstwa,
- Jednostki Samorządu Terytorialnego,
- Uczelnie,
- Jednostki naukowe,
- Instytuty badawcze,
- Instytucje Otoczenia Biznesu,
- Kłasy/ Podmioty koordynujące (zarządzające Klastrem),
- Samorząd Województwa.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach Priorytetu ze względu na zakres planowanego wsparcia oraz jego charakter planuje się realizację wsparcia zarówno w formule konkursowej, jak i pozakonkursowej.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań,

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Z uwagi na zakres i charakter interwencji oraz potencjalne grupy docelowe nie planuje się wykorzystania instrumentów zwrotnych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8.9 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 70. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych wsparciem w programie.	[szt.]	EFS	regiony słabiej rozwinięte			

2.8.3. Priorytet inwestycyjny 8.10 aktywne i zdrowe starzenie się

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 8.10. przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- C 1. tworzenie warunków zdrowotnych na rzecz wydłużenia aktywności zawodowej.

Dzięki realizacji PI 8.10 planuje się osiągnąć następujący rezultat:

- upowszechnienie zdrowego i aktywnego trybu życia osób będących w wieku aktywności zawodowej.

Tabela 71. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub	Kategoria regionu lub YEI	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa ³⁶ (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu.		osoby							

Opis planowanych przedsięwzięć

Aktywne starzenie się stanowi część flagowej polityki UE: „Europa 2020” na rzecz zatrudnienia i inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu”, ogłoszonej dnia 3 marca 2010 r. Ta strategia na rzecz wzrostu w nadchodzących dziesięcioleciach podkreśla „znaczenie zdolności Unii Europejskiej do podjęcia wyzwania związanego ze wspieraniem zdrowia i aktywności osób starszych, by umożliwić osiągnięcie spójności społecznej oraz wyższej wydajności”. Jednym z pięciu głównych wskaźników strategii „Europa 2020” jest osiągnięcie do 2020 roku wskaźnika zatrudnienia w państwach członkowskich UE-27 na poziomie 75% wśród ludności w wieku od 20 do 64 lat. Aby osiągnąć ten cel, większy odsetek społeczeństwa musi pozostać na rynku pracy do późniejszego wieku. Do polepszenia jakości życia w regionie przyczyni się zwiększenie dostępności do świadczeń zdrowotnych zarówno podstawowych, jak i specjalistycznych oraz tworzenie warunków do prowadzenia aktywnego trybu życia. Jest to tym bardziej istotne w przypadku województwa śląskiego, które charakteryzuje się niskim poziomem zdrowotności. Zapewnienie właściwej opieki zdrowotnej osobom pracującym pozwoli na wydłużenie czasu aktywności zawodowej oraz ograniczy wyłączenie osób z rynku pracy z powodów zdrowotnych. Działania, przedsięwzięcia podejmowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego w zakresie aktywnego i zdrowego starzenia się będą przede wszystkim służyły aktywizacji zawodowej poprzez np. opracowanie i wdrożenie projektów profilaktycznych – kampanii, dotyczących chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu.

Przykładowymi typami operacji w ramach PI 8.10 będą:

- opracowywanie i wdrożenie programów rehabilitacji leczniczej, ułatwiających powroty do pracy,
- realizacja popularnych programów profilaktycznych w kierunku wczesnego wykrywania nowotworów m.in. jelita grubego, piersi, szyjki macicy;
- opracowanie i wdrożenie projektów profilaktycznych dot. chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu;

Główne grupy docelowe:

- Osoby w wieku aktywności zawodowej;

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym:

- Samorząd Województwa,
- Pracodawcy,
- Organizacje pozarządowe,
- Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej,
- Samodzielne Publiczne Zakłady Opieki Zdrowotnej,
- Instytuty Badawcze.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach Priorytetu ze względu na zakres planowanego wsparcia oraz jego charakter planuje się realizację wsparcia zarówno w formule konkursowej, jak i pozakonkursowej.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań,

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Na etapie wyboru projektów premiowane będą projekty zlokalizowane na obszarach strategicznej interwencji. Odpowiednie terytorialne ukierunkowanie działań w tym zakresie przyczyni się do wzrostu spójności społecznej w regionie.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Z uwagi na zakres i charakter interwencji oraz potencjalne grupy docelowe nie planuje się wykorzystania instrumentów zwrotnych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8.10 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 72. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób objętych badaniami profilaktycznymi w programie.	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte			

2.8.4. Ramy wykonania priorytetu

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Tabela 73. Ramy wykonania priorytetu

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.

2.8.5. Kategorie interwencji priorytetu

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Tabela 74. Kategorie interwencji zastosowane w priorytecie

Region słabiej rozwinięty - EFS											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.9. PRIORYTET IX WŁĄCZENIE SPOŁECZNE

Oś priorytetowa została utworzona w oparciu o trzy priorytety inwestycyjne celu tematycznego nr 9 *Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem*: **9.4 aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności; 9.7 ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym oraz 9.8 wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych.**

Zakres wsparcia w osi priorytetowej IX Włączenie społeczne ukierunkowany będzie na zmniejszanie poziomu zagrożenia ubóstwem oraz integracji społecznej i poprawie zdolności do zatrudnienia osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Zjawisko wykluczenia społecznego nie jest łatwe do zdefiniowania, ponieważ najczęściej dotyczy współistniejących ze sobą wymiarów marginalizacji. Wykluczenie jest spowodowane zarówno rezygnacją ze społecznie akceptowanego sposobu życia lub wypadnięciu z niego z różnych powodów i często czynników niezależnych. Dotyczy osób, rodzin lub grup ludności, które żyją w niekorzystnych warunkach materialnych (ubóstwo ekonomiczne), zostają dotknięte niekorzystnymi procesami społecznymi, gospodarczymi, fizycznymi, mają utrudniony dostęp do usług pozwalających na przezwyciężenie barier i wsparcie rozwoju lub posiadają cechy utrudniające korzystanie z powszechnych dóbr społecznych (niepełnosprawność zwłaszcza sprzężona, uzależnienia, długotrwała choroba). Wykluczenie może być spowodowane zewnętrznymi działaniami destruktywnymi (przemoc) lub po prostu być wynikiem dyskryminacji.

Najczęstszym powodem korzystania ze świadczeń pomocy społecznej jest na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia pozostawanie bez pracy, które to w ogromnym stopniu determinuje budżety gospodarstw domowych oraz dysponowanie środkami ekonomicznymi, a tym samym wpływa na stopień zabezpieczania podstawowych obszarów jak zdrowie czy edukacja warunkujących godne bytowanie. Słaba kondycja zdrowotna – często spowodowana złymi warunkami życia – stanowi jeden z decydujących powodów zubożenia, zmniejsza zdolność do pracy i jej intensywność oraz zwiększa koszty opieki zdrowotnej i leczenia. Zapobieganie chorobom i zapewnianie dostępu do efektywnej i ekonomicznie dostępnej opieki zdrowotnej oraz usług społecznych będzie w związku z tym istotnym elementem zwalczania ubóstwa³⁷.

Kolejnym kluczowym aspektem będzie zapobieganie negatywnym zjawiskom oraz podejmowanie wczesnej interwencji, szczególnie w stosunku do najsłabszych grup: noworodków, dzieci oraz osób starszych. Mając na uwadze procesy społeczno-gospodarcze zachodzące w województwie, niekorzystne zamiany w strukturze demograficznej regionu można wskazać, iż na wykluczenie społeczne w województwie śląskim szczególnie narażone są dzieci i młodzież zwłaszcza ze środowisk zaniedbanych lub wychowujące się poza rodziną

³⁷ Europejska platforma współpracy w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym: europejskie ramy na rzecz spójności społecznej i terytorialnej; KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO ORAZ KOMITETU REGIONÓW; Bruksela, dnia 16.12.2010 KOM(2010) 758 wersja ostateczna; str. 8.

(w tym opuszczające różne formy pieczy zastępczej), osoby samotnie wychowujące dzieci, osoby długotrwale bezrobotne, lub znacznie oddalone od rynku pracy (w szczególności kobiety po okresie opieki nad dziećmi lub innymi osobami zależnymi), ofiary patologii życia rodzinnego, osoby żyjące w trudnych warunkach mieszkaniowych (szczególnie bezdomni), osoby o niskich kwalifikacjach lub bez kwalifikacji, osoby starsze i samotne, niepełnosprawne, z zaburzeniami psychicznymi, opuszczające zakłady karne, imigranci, osoby należące do mniejszości etnicznych (np. społeczność romska), ale także osoby oraz grupy wykluczone terytorialnie.

Osiągnięcie spójności społecznej rozumianej jako eliminacja ubóstwa, maksymalizacja dobrobytu i osiąganie równości wymaga kompleksowego podejścia, zindywidualizowanego na poziomie jednostek, rodzin i grup społecznych podejmowanych przede wszystkim w formie długofalowych działań wzmacniających i rozwijających, przy wykorzystaniu dostępnych na danym terytorium zasobów podmiotowych i przedmiotowych. Jedną z podstawowych zasad ograniczania zjawiska ubóstwa i wykluczenia jest zwiększanie dostępności do usług warunkujących możliwości rozwojowe oddalonym od życia społecznego i aktywności zawodowej. Mowa przede wszystkim o usługach medycznych (lecniczych, opieki zdrowotnej, ochrony zdrowia), usługach wspierających warunki mieszkaniowe, usługach edukacyjnych, aktywizacyjnych integrujących z rynkiem pracy, ale i usługach opiekuńczych. Zintegrowane i dostosowane do potrzeb odbiorcy świadczenie usług społecznych jest warunkiem niezbędnym dla wsparcia polityki aktywnej integracji społecznej i ekonomicznej. Biorąc pod uwagę procesy demograficzne oraz narastające zjawisko dezorganizacji rodzin niezmiernie ważne jest wsparcie rozwoju infrastruktury społecznej (zarówno publicznej jak i niepublicznej) oferującej usługi wspierające dla rodzin zagrożonych dysfunkcją i będących w kryzysie oraz dla wybranych grup ludności (dzieci, młodzież, osoby starsze, niepełnosprawne, długotrwale chore, z zaburzeniami psychicznymi, mniejszości narodowe). Skutkiem wsparcia powinno w stosunku do narażonych lub doświadczających ubóstwa grup powinno być życiowe usamodzielnienie się i trwała integracja ze środowiskiem.

W prowadzonych działaniach nie należy zapomnieć o roli, jaką pełnić może ekonomia społeczna zarówno jako przestrzeń dla życiowego usamodzielniania się jak naturalnego dostarczyciela usług społecznych w lokalnym środowisku. Dlatego ważnym jest budowanie i wzmacnianie partnerstw działających na rzecz rozwoju ekonomii społecznej oraz wzmacnianie potencjału podmiotów ekonomii społecznej oraz akredytowanych instytucji wspierających podmioty ekonomii społecznej w świadczeniu usług opartych na określonych standardach, w szczególności w zakresie działań animujących i inkubacyjnych.

2.9.1. Priorytet inwestycyjny 9.4 aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 9.4. przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- C1. rozwój instrumentów aktywnej integracji w aktywizacji osób rodzin, grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Dzięki realizacji PI 9.4 planuje się osiągnąć następujący rezultat:

- poprawa zdolności do zatrudnienia osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wzrost spójności społecznej na obszarach kryzysowych.

Tabela 75. Wskaźniki rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowego) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób nieaktywnych zawodowo, poszukujących pracy po opuszczeniu programu	regiony słabiej rozwinięte	osoby						
2.	Liczba osób zatrudnionych po opuszczeniu programu	regiony słabiej rozwinięte	osoby						

Opis planowanych przedsięwzięć

Aktywna integracja to szeroki katalog usług i instrumentów o charakterze zatrudnieniowym, edukacyjnym, zdrowotnym i społecznym, których celem jest przywrócenie możliwości lub zdolności do zatrudnienia oraz integracji społecznej osób często korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Ich podstawowym celem jest działanie na rzecz pełnego uczestnictwa osób i rodzin w społeczeństwie. Funkcjonujący system organizacyjny polityki społecznej jest nadal niewystarczająco efektywny i skuteczny, niemniej jednak z punktu widzenia dotychczas zbudowanego potencjału oraz wyzwań na przyszłość niezbędne jest kontynuowanie stosowania aktywnych i zapobiegawczych środków wzmacniających integrację społeczną i funkcjonowanie na rynku pracy, w tym usług i form wsparcia dostosowanych do zmieniających się potrzeb poszczególnych osób i grup zarówno poprzez wczesną identyfikację potrzeb, jak i wzmacnianie kompetencji oraz mobilizowanie do zmiany. Cel

priorytetu zostanie osiągnięty poprzez wdrażanie kompleksowych, długofalowych działań skierowanych do indywidualnych osób i społeczności, w tym zamieszkujących obszary kryzysowe, mających na celu aktywizację społeczną i zawodową. Wysoki wskaźnik gospodarstw domowych o bardzo niskiej intensywności pracy w województwie, przy uwzględnieniu, jako wiodącego powodu korzystania ze świadczeń pomocy społecznej, długotrwałego bezrobocia i ubóstwa warunkuje działania mające na celu z jednej strony zindywidualizowane wsparcie, z drugiej wymaga koordynacji wsparcia i integrowania działań podejmowanych przez służby publiczne i sektor pozarządowy, zwłaszcza publiczne służby zatrudnienia i instytucje pomocy społecznej we współpracy z lokalnie działającymi aktorami, w tym podmiotami ekonomii społecznej. Pozwoli to na uzyskanie najbardziej optymalnych wyników wsparcia, w efekcie obniży kosztochłonność podejmowanych dotąd, często odrębnie przez sektor publiczny i pozarządowy działań.

Działania wspierające rozwój i organizację społeczności lokalnych jako wsparcie procesów rewitalizacji będą realizowane w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, w których pożądane będą projekty zakładające rewitalizację przestrzeni publicznych, z przeznaczeniem części udostępnionej w ten sposób infrastruktury na cele związane z reintegracją społeczną i zawodową, animacją lokalną, zaspakajaniem potrzeb społecznych oraz dostarczaniem/udzielaniem usług społecznych.

Przykładowymi typami operacji realizowanymi w ramach PI 9.4 będą:

- Programy na rzecz integracji osób, rodzin, grup wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową wykorzystującą instrumenty aktywizacji edukacyjnej, zdrowotnej, społecznej, zawodowej ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju środowiskowej pracy socjalnej;
- Wsparcie lokalnych inicjatyw partnerskich i kooperacji instytucji publicznych oraz podmiotów działających na rzecz zatrudnienia i integracji społecznej;
- Wsparcie lokalnych inicjatyw opartych o samopomoc i wolontariat.

Główne grupy docelowe:

- Osoby niezatrudnione lub zatrudnione w wieku aktywności zawodowej zagrożone wykluczeniem społecznym lub wykluczone ;
- Otoczenie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym w zakresie projektów skierowanych do Romów osoby z otoczenia społeczności romskiej (w zakresie wspólnych projektów prowadzących do integracji Romów ze społeczeństwem);
- Osoby zatrudnione o niskich dochodach i otoczenie tych osób;
- Pracownicy służb publicznych i podmiotów reprezentujących sektor prywatny i pozarządowy w zakresie wspólnych działań na rzecz osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty (z wyłączeniem osób fizycznych, nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym:

- Jednostki organizacyjne pomocy społecznej;
- Jednostki organizacyjne Służby Więziennej;
- Podmioty i instytucje, w szczególności reprezentujące sektor pozarządowy działające w obszarze pomocy i integracji społecznej lub działające na rzecz mniejszości etnicznych, narodowych, w tym społeczności romskiej.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Mając na uwadze zakres tematyczny interwencji w ramach Priorytetu inwestycyjnego tj. wsparcie działań należących w głównej mierze do sfery polityki społecznej podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb pozakonkursowy, który pozwoli na osiągnięcie efektu skali w polityce społecznej jako polityce sektorowej państwa, poprzez wprowadzenie zmian o systemowym charakterze w sposób możliwie szeroki oddziałujących na zjawiska wykluczenia społecznego, realizowanych według określonych standardów.

Z uwagi na fakt, iż Śląskie jest na tle kraju jednym z regionów o wysokiej reprezentacji społeczności romskiej³⁸ wsparcie skierowane do tej grupy realizowane będzie w formule uwzględniającej jej specyfikę.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Na etapie wyboru projektów premiowane będą projekty zlokalizowane na obszarach strategicznej interwencji. Odpowiednie terytorialne ukierunkowanie działań w tym zakresie przyczyni się do wzrostu spójności społecznej w regionie.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Z uwagi na zakres i charakter interwencji oraz potencjalne grupy docelowe nie planuje się wykorzystania instrumentów zwrotnych.

³⁸ Na podstawie Spisu Powszechnego 2011 Województwo Śląskie zamieszkuje ok. 1,7 tys. Romów, w kraju 16 tys.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9.4 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu**Tabela 76. Wskaźniki produktu dla celu szczegółowego**

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, objętych wsparciem w ramach programu	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w ramach programu	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte			
3.	Liczba osób nieaktywnych zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, objętych wsparciem w ramach programu	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte			
4.	Liczba migrantów, osób obcego pochodzenia, należących do mniejszości, objętych wsparciem w ramach programu	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte			

2.9.2. Priorytet inwestycyjny 9.7 ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 9.7. przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- C1. wzrost dostępu do podstawowych usług warunkujących możliwości rozwojowe dla osób i grup marginalizowanych.

Dzięki realizacji PI 9.7 planuje się osiągnąć następujący rezultat:

- dostosowanie sposobu i formy świadczenia usług do potrzeb wynikających z uwarunkowań społecznych i demograficznych.

Tabela 77. Wskaźniki rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowego) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób, które podjęły kształcenie i szkolenie po opuszczeniu programu	regiony słabiej rozwinięte	osoby						
2.	Liczba osób nieaktywnych zawodowo, poszukujących pracy po opuszczeniu programu	regiony słabiej rozwinięte	osoby						

Opis planowanych przedsięwzięć

Świadczenie usług społecznych i nieograniczony dostęp do nich jest warunkiem niezbędnym dla wsparcia polityki aktywnej integracji społecznej i ekonomicznej. Do podstawowych usług warunkujących prawidłowe funkcjonowanie osób i grup w społeczeństwie i wyrównujących szanse rozwojowe należą usługi w zakresie zatrudnienia, edukacji, wspierające warunki bytowe (mieszkania socjalne, treningowe, chronione), opieki nad dziećmi i osobami starszymi, niepełnosprawnymi, opieki długoterminowej i usługi zdrowotne w zakresie ochrony i profilaktyki zdrowia oraz ochrony macierzyństwa. Równy dostęp do powyższych usług publicznych świadczonych w sposób wystandaryzowany oraz sposób ich dystrybucji uznający strukturę społeczną, demograficzną oraz ekonomiczną danego terytorium i zamieszkującej je ludności jest jednym z podstawowych kryteriów, dzięki któremu zmniejszy się zagrożenie ubóstwem i wzrośnie dobrostan. Identyfikacja problemów społecznych w województwie pozwoliła wyodrębnić te rodzaje usług, które obecnie i w przyszłości będą miały istotny wpływ na sytuację społeczno-ekonomiczną regionu, ale też będą ważne z punktu widzenia osiągnięcia wskaźników Strategii Europa 2020. Wsparcie podejmowane w ramach priorytetu będzie miało na celu podniesienie standardów jakościowych i ilościowych realizowanych usług. W ramach priorytetu podejmowane będą przede wszystkim działania mające na celu ułatwienie dostępu do usług publicznych deficytowych na danym obszarze, a stanowiących barierę w rozwoju jego mieszkańców.

Rekomendowane będą działania polegające na udzielaniu kompleksowych usług pozwalających łączyć opiekę nad osobami zależnymi z pracą zawodową, usług umożliwiających wyrównywanie szans dzieci i młodzieży, usług środowiskowych na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych, długotrwale chorych, osób z zaburzeniami psychicznymi oraz zintegrowanych usług na rzecz rodzin i osób zagrożonych wykluczeniem lub wykluczonych społecznie.

Przykładowymi typami operacji realizowanymi w ramach PI 9.7 będą:

- Świadczenie spersonalizowanych oraz zintegrowanych usług społecznych (m.in. pomocy społecznej, wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, opiekuńczych i zdrowotnych) w celu zwiększenia ich dostępności oraz wzrost standardów realizacji tych usług;
- Wsparcie i pomoc w tworzeniu warunków mieszkaniowych z uwzględnieniem specyficznych potrzeb (np. mieszkania wykorzystywane na rodzinne domy dziecka, mieszkania socjalne, chronione);
- Ochrona macierzyństwa, w szczególności w zakresie profilaktyki i opieki nad matką i małym dzieckiem;
- Badania diagnostyczne i programy profilaktyczne w zakresie wykrywania chorób i wad rozwojowych i cywilizacyjnych dzieci i młodzieży.

Główne grupy docelowe:

- Osoby niezatrudnione lub zatrudnione w wieku aktywności zawodowej zagrożone wykluczeniem społecznym lub wykluczone;
- Dzieci i młodzież;
- Otoczenie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- Osoby zatrudnione o niskich dochodach i otoczenie tych osób;
- Dzieci oraz młodzież w zakresie działań z zakresu ochrony zdrowia, w tym diagnostyki i programów profilaktycznych w zakresie chorób rozwojowych i cywilizacyjnych;
- Osoby starsze i niepełnosprawne;
- Podmioty realizujące usługi pożytku publicznego wyłącznie w zakresie działań podnoszących standard i jakość udzielanych usług.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty (z wyłączeniem osób fizycznych, nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym:

- Jednostki sektora finansów publicznych, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej;
- Podmioty i instytucje, w szczególności reprezentujące sektor pozarządowy, działające w obszarze pomocy i integracji społecznej;

- Przedsiębiorstwa społeczne i podmioty ekonomii społecznej prowadzące działalność statutową lub gospodarczą w obszarze pomocy i integracji społecznej, usług opiekuńczych;
- Podmioty lecznicze.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Mając na uwadze zakres tematyczny interwencji w ramach priorytetu oraz pożądaną konkurencyjność w obszarze świadczenia usług w szczególności usług opiekuńczych podstawowym trybem wyboru operacji będzie tryb konkursowy. Wsparcie zintegrowane jest szczególnie ważne w odniesieniu do terytorialnej koncentracji problemów, dlatego stosunku do usług znajdujących się m.in.: w obszarze wsparcia dzieci i młodzieży oraz rodzin, w tym pieczy zastępczej oraz innych zidentyfikowanych w obszarze polityki społecznej jako niezbędne dla wsparcia rozwoju terytorium, dla którego realizowana będzie strategia rozwoju (ZIT), przewiduje się zastosowanie trybu pozakonkursowego.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań, w szczególności podejmowanych we współpracy sektora publicznego z przedsiębiorstwami społecznymi i podmiotami ekonomii społecznej.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Na etapie wyboru projektów premiowane będą projekty zlokalizowane na obszarach strategicznej interwencji. Odpowiednie terytorialne ukierunkowanie działań w tym zakresie przyczyni się do wzrostu spójności społecznej w regionie

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Z uwagi na zakres i charakter interwencji oraz potencjalne grupy docelowe nie planuje się wykorzystania instrumentów zwrotnych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9.7 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 78. Wskaźniki produktu dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, objętych wsparciem w ramach programu	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w ramach programu	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte			
3.	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które skorzystały z podstawowych usług społecznych w ramach programu	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte			

2.9.3. Priorytet inwestycyjny 9.8 wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 9.8. przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- C1. rozwój sektora ekonomii społecznej jako dostawcy usług społecznych w regionie i wzmocnienie roli gospodarki społecznej w integracji społeczno-zawodowej grup o utrudnionym dostępie do zatrudnienia i nieaktywnych zawodowo.

Dzięki realizacji PI 9.8 planuje się osiągnąć następujący rezultat:

- zwiększenie udziału sektora ekonomii społecznej we wsparciu rozwoju i funkcjonowaniu osób i grup marginalizowanych.

Tabela 79. Wskaźniki rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezppośredniego lub długoterminowego) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
-----	---	-------------------	-------------------	--	----------------	------------	-------------------------	---------------	----------------------------

1.	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	regiony słabiej rozwinięte	sztuki						
2.	Liczba miejsc pracy utworzonych w podmiotach ekonomii społecznej nie będących przedsiębiorstwami społecznymi	regiony słabiej rozwinięte	sztuki						
3.	Liczba utworzonych podmiotów ekonomii społecznej	regiony słabiej rozwinięte	sztuki						

Opis planowanych przedsięwzięć

Sektor ekonomii społecznej może pełnić istotną rolę w osiąganiu spójności społecznej i terytorialnej oraz zwalczaniu ubóstwa w regionie. Gospodarka społeczna dotychczas w sposób niewystarczający jest dostrzegana jako element efektywnego systemu wsparcia oraz jako generator miejsc pracy dla osób, które doświadczyły wykluczenia społecznego i mają trudności w sprawnym funkcjonowaniu na rynku pracy oraz miejsce ich reintegracji zawodowej i społecznej. Podmioty ekonomii społecznej są potencjalnym dostawcą dóbr i usług podstawowych dla funkcjonowania społeczeństwa, często zakorzenione lokalnie stają się znakomitą przestrzenią dla rozwijania przedsiębiorczości czyniącej obszar i mieszkających na nim ludzi konkurencyjnymi gospodarczo. Podmioty te mogą dostarczać na lokalnym poziomie usługi użyteczności publicznej, związane z zaspokojeniem potrzeb bytowych jak i osobiste. Samorządy powinny wspierać tworzenie i funkcjonowanie podmiotów sektora ekonomii społecznej, w celu pobudzenia lokalnej przedsiębiorczości i konkurencyjności zwłaszcza w obliczu zmian demograficznych. Wymiernym wsparciem powinno być stosowanie kryteriów wspierających rozwój podmiotów ekonomii społecznej w sektorze publicznym oraz wspieranie lokalnych kooperacji wszystkich podmiotów gospodarczych na rzecz zaspokajania potrzeb społecznych.

Przykładowymi typami operacji realizowanymi w ramach PI 9.8 będą:

- Działania edukacyjne, skierowane do otoczenia ekonomii społecznej i potencjalnych partnerów biznesowych realizowane na poziomie regionalnym, wspieranie systemu zachęt oraz wdrażania rozwiązań w zakresie stosowania klauzul społecznych;
- Tworzenie regionalnych i lokalnych partnerstw na rzecz rozwoju ekonomii społecznej, w tym sieciowanie;
- Świadczenie usług doradczych na rzecz podmiotów ekonomii społecznej;
- Wsparcie dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym za pośrednictwem podmiotów ekonomii społecznej, w tym o charakterze integracyjnych (np. CIS);

- Wsparcie działań w zakresie poszukiwania i wdrażania długookresowych źródeł finansowania instytucji wspierających ekonomię społeczną oraz podmioty ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorstwa społeczne.

Główne grupy docelowe:

- Podmioty ekonomii społecznej, w tym podmioty integracji społecznej, instytucje wsparcia ekonomii społecznej, przedsiębiorstwa społeczne i ich pracownicy³⁹;
- Pracownicy podmiotów i instytucji należących sektora finansów publicznych;
- Instytucje i podmioty uprawnione do założenia podmiotów ekonomii społecznej o charakterze integracyjnym oraz przedsiębiorstw społecznych;
- Osoby niezatrudnione lub zatrudnione w wieku aktywności zawodowej zagrożone wykluczeniem społecznym lub wykluczone;
- Osoby fizyczne w zakresie doradztwa i szkoleń umożliwiających uzyskanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do założenia i/lub prowadzenia działalności w sektorze ekonomii społecznej;
- Przedsiębiorcy oraz pracodawcy w zakresie działań partnerskich i społecznej odpowiedzialności biznesu.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty (z wyłączeniem osób fizycznych, nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym:

- Samorząd województwa;
- Akredytowane podmioty świadczące usługi na rzecz podmiotów ekonomii społecznej (w tym ośrodki wsparcia ekonomii społecznej);
- Organizacje pozarządowe działające w obszarze ekonomii społecznej.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Mając na uwadze zakres tematyczny interwencji w ramach priorytetu tj. kontynuowanie lokalnego modelu wsparcia i funkcjonowania ekonomii społecznej podstawowym trybem wyboru będzie tryb konkursowy. Działania koordynujące i monitorujące rozwój ekonomii społecznej, w tym edukacyjne, szkoleniowe skierowane do szerokiego grona interesariuszy będą realizowane w trybie pozakonkursowym.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

³⁹ W rozumieniu projektu ustawy o przedsiębiorstwie społecznym.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Z uwagi na zakres i charakter interwencji oraz potencjalne grupy docelowe nie planuje się wykorzystania instrumentów zwrotnych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9.8 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 80. Wskaźniki produktu dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, objętych wsparciem w ramach programu	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w ramach programu	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte			
3.	Liczba osób nieaktywnych zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, objętych wsparciem w ramach programu	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte			
4.	Liczba podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych objętych wsparciem	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte			

2.9.4. Ramy wykonania priorytetu

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Tabela 81. Ramy wykonania priorytetu

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.

2.9.5. Kategorie interwencji priorytetu

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Tabela 82. Kategorie interwencji zastosowane w priorytecie

Region słabiej rozwinięty - EFS											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.10. PRIORYTET X REWITALIZACJA I INFRASTRUKTURA ZDROWOTNA

2.10.1. Priorytet inwestycyjny 9.1 inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 9.1 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- zwiększenie jakości specjalistycznych usług medycznych w ośrodkach regionalnych.

Dzięki realizacji PI 9.1 wzrośnie dostępność do specjalistycznych usług medycznych w regionie.

Tabela 83. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wspartych podmiotów leczniczych	[szt.]	regiony słabiej rozwinięte					

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach priorytetu wspierane będą kompleksowe przedsięwzięcia mające na celu zwiększenie jakości specjalistycznych usług medycznych w ośrodkach regionalnych, odnoszące się do zidentyfikowanych obszarów deficytowych, bądź odzwierciedlające zdiagnozowane specyficzne potrzeby regionalne – w szczególności dotyczące dostosowania systemu ochrony zdrowia do zmieniających się trendów demograficznych (proces starzenia się społeczeństwa). Realizowane będą inwestycje, polegające na zwiększeniu dostępności i jakości świadczenia usług zdrowotnych, wyposażenia i modernizacji placówek ochrony zdrowia, przyczyniające się do rozwiązania istotnych problemów zdrowotnych mieszkańców regionu.

Wsparcie infrastruktury ochrony zdrowia przyczyni się do zwiększenia spójności społecznej poprzez lepszy dostęp do specjalistycznych usług medycznych, a w konsekwencji do poprawy zdrowotności mieszkańców regionu.

Wsparcie inwestycyjne projektów ze środków EFRR ma charakter uzupełniający i możliwe jest wyłącznie w powiązaniu z działaniami realizowanymi ze środków EFS.

Główni Beneficjenci:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty działające na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego wybrane zgodnie z prawem zamówień publicznych;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (niewymienione wyżej);
- Podmioty wykonujące działalność leczniczą, w rozumieniu ustawy o działalności leczniczej, posiadające osobowość prawną lub zdolność prawną;
- Porozumienia ww. podmiotów;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/ porozumienie zgodnie z zapisami ustawy o partnerstwie publiczno-prywatnym.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów dotyczących wsparcia infrastruktury zdrowotnej będzie odbywał się w procedurze pozakonkursowej w formie projektów kluczowych. Wybór ten podyktowany jest tym, iż planuje się wsparcie jednostek świadczących specyficzne usługi specjalistyczne w zakresie zdiagnozowanych problemów zdrowotnych, dotyczących znaczną część mieszkańców województwa. Realizacja projektów w ramach tej ścieżki pozwoli na koncentrację wsparcia finansowego w ramach zidentyfikowanych obszarów deficytowych systemu ochrony zdrowia regionu.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Warunkiem realizacji tego typu działań jest uwzględnienie w założeniach projektowych wniosków i celów, określonych w dokumentach strategicznych szczebla wojewódzkiego w zakresie ochrony zdrowia, co oznacza, iż konieczność realizacji danej inwestycji musi wynikać ze zdiagnozowanych potrzeb i wniosków, wskazanych w Strategii. Preferowane będą projekty charakteryzujące się wysokim stopniem przygotowania, przekładającym się na gotowość do ich realizacji.

Projekty z zakresu ochrony zdrowia, współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego muszą być komplementarne względem projektów, realizowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Przewiduje się również przeznaczenie specjalnej puli środków na obszary strategicznej interwencji miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9.1 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9.1 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 84. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wspartych podmiotów leczniczych	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 9.1 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- zwiększenie spójności społecznej poprzez eliminowanie barier w dostępie do usług na rzecz osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Dzięki realizacji PI 9.1 zwiększy się dostęp do usług społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Tabela 85. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wybudowanych/ przebudowanych/ rozbudowanych obiektów, w których	[szt.]	regiony słabiej rozwinięte					

	realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej							
--	---	--	--	--	--	--	--	--

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach priorytetu inwestycyjnego finansowane będą inwestycje dotyczące mieszkalnictwa socjalnego, wspomagane i chronione, w oparciu o istniejącą infrastrukturę, w powiązaniu z procesem aktywizacji zawodowej, mające na celu usamodzielnienie ekonomiczne osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Uzasadnieniem podjętego działania są olbrzymie potrzeby w zakresie mieszkań wspomaganych, chronionych i socjalnych. Wsparcie uzyskają inwestycje polegające na przebudowie lub remoncie zdegradowanych budynków w celu ich adaptacji na mieszkania socjalne, wspomagane i chronione.

Ponadto możliwa będzie aktywizacja osób wymagających wsparcia poprzez dostosowanie budynków do pełnienia funkcji centrów usług dla społeczności, które staną się miejscem spotkań, zdobywania wiedzy oraz aktywizacji społecznej, zaspokajając tym samym potrzeby lokalnej społeczności, często dotkniętej dysfunkcjami i patologiami społecznymi. Wsparcie uzyskają również projekty polegające na zakupie wyposażenia niezbędnego do prawidłowego funkcjonowania takich centrów. Wymaga to spójnego i wielowymiarowego podejścia do zwiększania dostępu do podstawowych usług społecznych, w tym socjalnych, edukacyjnych, opiekuńczych i doradczych, warunkujących prawidłowe funkcjonowanie społeczeństwa. Zintegrowane wykorzystanie wsparcia jest szczególnie istotne w odniesieniu do terytorialnej koncentracji problemów, dlatego pożądane będą działania przyjmujące formę przedsięwzięć odpowiadających kompleksowo na potrzeby grup wykluczonych w zakresie ich aktywizacji, które będą miały charakter długofalowego organizowania społeczności lokalnej.

Projekty finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego będą realizowane w ścisłym połączeniu z działaniami podejmowanymi w ramach wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego.

Główni Beneficjenci:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty działające na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego wybrane zgodnie z prawem zamówień publicznych;
- Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych;
- Organizacje pozarządowe;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (niewymienione wyżej);
- Spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, TBS, spółdzielnie;
- Porozumienia ww. podmiotów;

- Podmioty działające w oparciu o umowę/ porozumienie zgodnie z zapisami ustawy o partnerstwie publiczno-prywatnym.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego zastosowana zostanie pozakonkursowa procedura wyboru projektów w formule Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Zastosowanie ZIT pozwoli na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkującej je społeczności. Instrument pozwoli także na realizację powiązanych ze sobą projektów, uwzględniając tym samym zasadę zintegrowanego podejścia.

Przewiduje się również przeznaczenie specjalnej puli środków na obszary strategicznej interwencji miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Wsparcie inwestycyjne projektów ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) ma charakter uzupełniający (dodatkowy) i możliwe będzie wyłącznie w powiązaniu z działaniami realizowanymi ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), które pełnią rolę wiodącą względem EFRR. Wsparcie będą mogły uzyskać wyłącznie projekty oparte o istniejącą infrastrukturę, nie ma możliwości budowy nowych obiektów.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9.1 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9.1 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu**Tabela 86. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego**

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wybudowanych/ przebudowanych/ rozbudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Powierzchnia użytkowa nowych mieszkań socjalnych, chronionych, wspomaganych	[m kw.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.10.2. Priorytet inwestycyjny 9.2 wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich**Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu**

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 9.2 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- rozwój i wzmocnienie spójności lokalnej poprzez rewitalizację fizyczną, gospodarczą i społeczną terytoriów zmarginalizowanych.

Dzięki realizacji PI 9.2 zmniejszy się ilość obszarów wymagających kompleksowej rewitalizacji.

Tabela 87. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	[ha]	regiony słabiej rozwinięte					

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie uzyskają kompleksowe projekty rewitalizacyjne. Rewitalizacja dotyczyć będzie kompleksowych działań mających na celu przywracanie do życia zdegradowanych społecznie, gospodarczo i środowiskowo obszarów poprzez przywrócenie im starej lub nadanie nowej funkcji. W jej ramach prowadzony będzie szereg wielowątkowych, wzajemnie uzupełniających się i wzmacniających działań, mających na celu wywołanie jakościowej, pozytywnej zmiany na zidentyfikowanym obszarze. Celem działań infrastrukturalnych będzie wsparcie społeczności zamieszkującej obszar zdegradowany. Jako iż każda ze społeczności charakteryzuje się innymi potrzebami, ich diagnoza powinna zawierać się w kompleksowym *Lokalnym Programie Rewitalizacji* tworzonym przy zaangażowaniu wszystkich aktorów lokalnej sceny, zarówno władzy samorządowej, biznesu i organizacji obywatelskich jak i samych mieszkańców. W ramach kompleksowej rewitalizacji obszarów zdegradowanych, finansowane w ograniczonym zakresie będą również inwestycje (części wspólne budynków), dotyczące tkanki mieszkaniowej, tylko jako część większego projektu mającego na celu rewitalizację zubożonych obszarów publicznych.

Wsparcie uzyskają projekty polegające na przebudowie i remoncie obiektów przemysłowych/ powojennych/ popegeerowskich/ pokolejowych, zagospodarowaniu przestrzeni miejskich, w tym przebudowie i remoncie obiektów oraz remoncie zdegradowanych budynków wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, przyczyniające się do likwidacji istotnych problemów społecznych i gospodarczych na obszarze rewitalizowanym wynikającym z Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Projekty finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego będą realizowane w ścisłym połączeniu z działaniami podejmowanymi w ramach wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego.

Główni Beneficjenci:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty działające na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego wybrane zgodnie z prawem zamówień publicznych;
- Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych;
- Organizacje pozarządowe;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (niewymienione wyżej);
- Spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, TBS, spółdzielnie;
- Przedsiębiorcy;
- Porozumienia ww. podmiotów;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/ porozumienie zgodnie z zapisami ustawy o partnerstwie publiczno-prywatnym.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego zastosowana zostanie pozakonkursowa procedura wyboru projektów w formule Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Zastosowanie ZIT pozwoli na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkującej je społeczności. Instrument pozwoli także na realizację powiązanych ze sobą projektów, uwzględniając tym samym zasadę zintegrowanego podejścia.

Przewiduje się również przeznaczenie specjalnej puli środków na obszary strategicznej interwencji miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Wsparcie inwestycyjne projektów ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) ma charakter uzupełniający (dodatkowy) i możliwe będzie wyłącznie w powiązaniu z działaniami realizowanymi ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), które pełnią rolę wiodącą względem EFRR. Wsparcie będą mogły uzyskać wyłącznie projekty oparte o istniejącą infrastrukturę, nie ma możliwości budowy nowych obiektów. Ponadto projekty muszą wynikać z Lokalnych Programów Rewitalizacji przygotowanych zgodnie z wytycznymi IZ RPO WSL 2014-2020.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9.2 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9.2 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 88. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	[ha]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.10.3. Ramy wykonania priorytetu*[do uzupełnienia na późniejszym etapie]***Tabela 89. Ramy wykonania priorytetu**

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.

2.10.4. Kategorie interwencji priorytetu*[do uzupełnienia na późniejszym etapie]***Tabela 90. Kategorie interwencji zastosowane w priorytecie**

Region słabiej rozwinięty - EFRR											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.11. PRIORYTET XI WZMOCNIENIE POTENCJAŁU EDUKACYJNEGO

Oś priorytetowa została utworzona w oparciu o dwa priorytety inwestycyjne celu tematycznego nr 10 *Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie:*
10.1 zapobieganie i ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej i promowanie dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, podstawowej i ponadpodstawowej oraz
10.3 poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie, podniesienie umiejętności i kwalifikacji siły roboczej i zwiększenie dopasowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy.

Wsparcie w ramach Priorytetu XI koncentruje się na poprawie dostępu do wysokiej jakości edukacji. Poziom edukacji przekłada się na jakość kapitału ludzkiego i w konsekwencji jakość zasobów pracy – z drugiej strony to zapotrzebowanie na kwalifikacje wyznacza lub powinno w dużym stopniu wyznaczać kierunek zmian w edukacji.

Przemiany gospodarcze wynikające w głównej mierze z postępującej globalizacji oraz rozwoju technologicznego, wymuszają na potencjalnych pracownikach posiadanie odpowiednich kompetencji. Szybkie tempo zachodzących zmian, znajdujące swe odzwierciedlenie w sytuacji na rynku pracy wymusza, aby oferta edukacyjna odpowiadała i nadążała za potrzebami pracodawców – bez tego coraz trudniej o znalezienie zatrudnienia w dzisiejszej wyspecjalizowanej gospodarce. Następstwa restrukturyzacji przemysłu w województwie śląskim powodują, iż zmienia się zarówno funkcjonowanie osób w wieku produkcyjnym, jak i wymagania stawiane dzieciom i młodzieży przez system edukacji. Zmniejszająca się w skali globalnej przewaga kosztowa branż polskiej gospodarki takich jak m.in. górnictwo czy hutnictwo, jak również (w coraz większym stopniu) konieczność wprowadzania innowacyjnych rozwiązań także wiążą się z koniecznością dysponowania kadrami gospodarki, które odpowiadać będą aktualnym wymaganiom. Komunikatywność, korzystanie z nowych technologii, przedsiębiorczość i kreatywność to elementy bez których coraz trudniej wyobrazić sobie nie tylko absolwenta uczelni wyższej czy szkoły, ale przede wszystkim również osoby już funkcjonujące na rynku pracy. W ramach podejmowanych działań dążyć się więc będzie do tego, aby na wszystkich etapach kształcenia, począwszy od edukacji przedszkolnej aż do kształcenia ustawicznego, realizować zajęcia, które podniosą jakość edukacji m.in. poprzez świadczenie usług wyposażających kapitał ludzki w specyficzne umiejętności niezbędne na rynku pracy, jak również w umiejętności kluczowe wyzwalające inicjatywę, zaradność, obycie na rynku pracy.

2.11.1. Priorytet inwestycyjny 10.1 zapobieganie i ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej i promowanie dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, podstawowej i ponadpodstawowej

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 10.1 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- C1. zwiększenie o% stopnia upowszechnienia edukacji przedszkolnej w województwie śląskim.

Oczekiwany rezultat:

- zwiększenie odsetka dzieci objętych wysokiej jakości usługami placówek wychowania przedszkolnego w województwie śląskim.

Tabela 91. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu lub YEI	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa ⁴⁰ (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych edukacją przedszkolną	Region słabo rozwinięty	procent							

Opis planowanych przedsięwzięć

Zarówno wskaźnik dotyczący liczby dzieci uczęszczających do placówek przedszkolnych na 1 000 dzieci w wieku przedszkolnym, jak i wskaźnik liczby miejsc w placówkach przedszkolnych na 10 000 mieszkańców plasują województwo śląskie w ścisłej czołówce w kraju. Z drugiej strony dynamika wzrostu wskazanych wskaźników od roku 2008 jest jedną z najniższych w kraju. Pomimo tego, iż poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej stawia województwo śląskie w krajowej czołówce, znaczny dystans jest jeszcze do nadrobienia, aby osiągnąć zakładany w programach rządowych poziom 90% dzieci w wieku 3-5 lat, które miałyby być objęte edukacją przedszkolną w roku 2020⁴¹. Poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej w krajach takich jak Dania, czy cel postawiony

⁴⁰ lista ta obejmuje wspólne wskaźniki rezultatu, dla których wartości docelowe zostały ustalone oraz wszystkich wszystkie wskaźniki rezultatu specyficzne dla programu. Wartości docelowe dla wspólnych wskaźników rezultatu muszą być skwantyfikowane. Wskaźniki rezultatu specyficzne dla programu mogą być określone ilościowo lub jakościowo. MRR rekomenduje stosowanie wyłącznie wskaźników wyrażonych ilościowo lub jakościowo i ilościowo łącznie.

⁴¹ Edukacja przedszkolna, pod redakcją Pawła Swaniewicza, 2012, s. 21

przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w tym zakresie na rok 2020 determinują podjęcie działań w celu umożliwienia wszystkim dzieciom w wieku przedszkolnym uczestnictwo w efektywnym wychowaniu przedszkolnym. Dodatkowo konieczne będzie zagwarantowanie w przedszkolach wysokiej jakości zajęć, które zachęcą rodziców wszystkich dzieci do skorzystania z szansy na rozwój jaką będą oferowały placówki.

Obowiązki osób aktywnych zawodowo powodują, iż nie mają one wystarczająco dużo czasu, aby poświęcić go na czynności wychowawcze i edukacyjne wobec swoich dzieci. Ponadto znacząco niższa liczba dzieci w rodzinie wpływa także negatywnie na kształtowanie umiejętności społecznych tj. współpracę, komunikatywność, które z kolei na rynku pracy są umiejętnościami kluczowymi. W tym kontekście, bardzo istotne staje się zwiększenie dostępności do usług wychowania przedszkolnego. Usługi te powinny być przy tym usługami wysokiej jakości, gdyż dostrzega się jak ważna jest wczesna stymulacja i organizowanie środowiska sprzyjającego rozwojowi, docenia się wpływ wczesnej edukacji na późniejsze osiągnięcia dziecka. Wiek przedszkolny jest etapem, w którym najskuteczniej i najłatwiej jest niwelować różnice wynikające z wpływu środowiska rodzinnego. Wiele czynników społecznych i ekonomicznych ma wpływ na rozwój psychiczny dziecka i jego szanse powodzenia w szkole. W przedszkolu dzieci nabywają umiejętności, które ułatwiają im uczenie się i korzystanie z różnorodnych możliwości edukacyjnych oferowanych przez szkoły podstawowe i średnie. Efektywna edukacja w szkole, zależy przede wszystkim od posiadanych umiejętności w momencie rozpoczynania nauki. Inwestycje w efektywne i wysokiej jakości programy przedszkolne dla dzieci, które w innym przypadku nie byłyby pod tym względem odpowiednio przygotowane do nauki w szkole, działają jak "dźwignia", zwielokrotniając efekty inwestycji w systemie szkolnym. Dlatego inwestycja w edukację przedszkolną, w tym - w przypadku gdy jest to uzasadnione i wiąże się z koniecznością dostosowania placówki do właściwych standardów z uwzględnieniem potrzeb w zakresie adaptacji pomieszczeń lub doposażenia danej placówki, powinna być zasadniczym elementem polityki wyrównywania szans edukacyjnych.

Dążąc do tego, aby system edukacji był jak najpełniejszy i jak najlepiej odpowiadał potrzebom gospodarki koniecznym jest spopularyzowanie edukacji w wieku przedszkolnym, poprawa jakości realizowanych zajęć. Działania te wzmocnią ofertę edukacyjną ww. placówek, zwłaszcza na terenach o niskim upowszechnieniu edukacji przedszkolnej. W tym obszarze uwzględnione zostaną głównie tereny charakteryzujące się przyrostem liczby mieszkańców, za którym idzie wzrost zapotrzebowania na usługi edukacyjne. Wsparcie w obszarze edukacji przedszkolnej będzie uwzględniało również działania na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych poprzez organizowanie i prowadzenie dodatkowych (w tym wykraczających poza podstawę programową) zajęć wspierających w placówkach wychowania przedszkolnego (np. logopedycznych, wsparcia psychologiczno-pedagogicznego itp.) szczególnie w środowiskach wiejskich, które charakteryzuje niższy dostęp do specjalistycznego wsparcia.

Przykładowymi typami operacji realizowanymi w ramach PI 10.1 będą:

- utworzenie dodatkowych oddziałów przedszkolnych, w tym ewentualnie adaptacja pomieszczeń lub doposażenie danej placówki w pomoce dydaktyczne;
- organizowanie i prowadzenie dodatkowych (w tym wykraczających poza podstawę programową) zajęć wspierających w placówkach wychowania przedszkolnego.

Główne grupy docelowe:

- Dzieci w wieku przedszkolnym;
- Rodzice dzieci w wieku przedszkolnym;
- Przedszkola, w tym z oddziałami integracyjnymi, przedszkola specjalne;
- Istniejące oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych;
- Funkcjonujące inne formy wychowania przedszkolnego;
- Nauczyciele i kadra pedagogiczna przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach oraz innych formach wychowania przedszkolnego;
- Organy prowadzące przedszkola;
- Organizacje pozarządowe;
- Partnerzy społeczno – gospodarczy.

Udział nauczycieli, kadry pedagogicznej i rodziców będzie możliwy jedynie jako dodatkowe, uzupełniające działanie względem działań skierowanych do dzieci w wieku przedszkolnym.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty - z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach Priorytetu ze względu na zakres planowanego wsparcia oraz jego charakter planuje się realizację wsparcia w formule konkursowej, jak i pozakonkursowej. W ramach tego obszaru przewidziano zastosowanie instrumentu ZIT.

Niezależnie od zastosowanej ścieżki, wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Przewiduje się również przeznaczenie specjalnej puli środków na obszary strategicznej interwencji. Odpowiednie terytorialne ukierunkowanie działań w tym zakresie przyczyni się do wzrostu spójności społecznej w regionie.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Z uwagi na zakres i charakter interwencji oraz potencjalne grupy docelowe nie planuje się wykorzystania instrumentów zwrotnych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10.1 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 92. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej [osoby]	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte			

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 10.1 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- C2. wzrost dostępu do wysokiej jakości oferty kształcenia ogólnokształcącego.

Oczekiwane rezultaty:

- zmniejszenie odsetka dzieci i młodzieży przedwcześnie kończących edukację;
- poprawa wyników z nauczania - sprawdzianów szóstoklasistów, egzaminów gimnazjalnych i maturalnych.

Tabela 93. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu lub YEI	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa ⁴² (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania

Opis planowanych przedsięwzięć

W latach 2014-2020 kontynuowane będą działania na rzecz poprawy jakości edukacji w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, z uwzględnieniem wniosków wyciągniętych z działań realizowanych w perspektywie finansowej 2007-2013. Szkoły te pełnią często rolę lokalnych centrów kultury, starają się dbać o szeroki dostęp uczniów do odpowiedniej infrastruktury, dążą do zagwarantowania uczniom takich warunków do rozwoju, jakie mają ich rówieśnicy z innych krajów. Utrudnieniem w efektywnej realizacji zadań edukacyjnych są zmiany demograficzne oraz pomimo znacznego udziału w budżetach samorządów, niewystarczające jednak środki finansowe. Ograniczony dostęp do usług edukacyjnych na wysokim poziomie przekłada się na wyniki uczniów oraz często determinuje ich przyszłe miejsce na rynku pracy. Świadczyć o tym może sytuacja w niektórych powiatach województwa śląskiego, gdzie młodzież stanowi aż 1/4 wszystkich zarejestrowanych osób bezrobotnych. Potwierdzeniem istnienia problemu są wyniki z egzaminów gimnazjalnych oraz maturalnych z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych osiągnięte w roku 2012, które odpowiadają pomimo wysokiego rozwoju gospodarczego na tle kraju, jedynie średniej krajowej. Przekłada się to na niskie miejsca szkół z województwa śląskiego w rankingach placówek oświatowych, co stanowi wypadkową jakości kształcenia dzieci i młodzieży w regionie. Odpowiedzią na to będzie zatem koncentracja na rozwiązaniach, które uwzględnią potencjał regionalnego rynku pracy, powiązanych z nim dziedzin nauki, współczesny stopień rozwoju oraz zaawansowania technologicznego.

Znaczna część organów prowadzących obok konieczności reorganizacji sieci szkół musi zmierzyć się także z koniecznością uwzględnienia założeń reformy systemu oświaty. Wynikające z niej m.in. obniżenie wieku szkolnego do 6 roku życia powoduje, że dzieci

⁴² lista ta obejmuje wspólne wskaźniki rezultatu, dla których wartości docelowe zostały ustalone oraz wszystkich wskaźników rezultatu specyficznych dla programu. Wartości docelowe dla wspólnych wskaźników rezultatu muszą być skwantyfikowane. Wskaźniki rezultatu specyficzne dla programu mogą być określone ilościowo lub jakościowo. MRR rekomenduje stosowanie wyłącznie wskaźników wyrażonych ilościowo lub jakościowo i ilościowo łącznie.

młodsze będą mogły liczyć na wsparcie, które pomoże zidentyfikować ich potrzeby i zminimalizować problemy związane z pokonywaniem kolejnych progów edukacyjnych. Działania wyrównujące szanse edukacyjne dzieci i uwzględniające potrzeby uczniów uzyskujących niskie wyniki w nauce, należy podejmować od jak najwcześniejszych lat.

W przypadku szkolnictwa ogólnokształcącego dążyć się będzie do kształcenia na wszystkich poziomach edukacji uniwersalnych kompetencji, które pomogą absolwentom w najlepszym i szybkim dopasowaniu do zmieniającego się świata i potrzeb rynku pracy. Dostrzegając niezadawalające wyniki z egzaminów w szkołach oraz niższe od oczekiwanego zainteresowanie nauką w szkołach zawodowych i studiowaniem na kierunkach technicznych kontynuowane będzie wsparcie w ramach programów rozwojowych, uwzględniających przedmioty kluczowe, a szczególnie przedmioty matematyczno-przyrodnicze, techniczne oraz języki obce. Wzrost jakości szkolnictwa wymaga także, aby placówki oferowały warunki kształcenia pozwalające zdobycie wiedzy w jak największym stopniu opartej o praktykę. Dlatego pracownie szkolne powinny być wyposażane w nowoczesne narzędzia do nauczania przyrody, matematyki, biologii, chemii i fizyki. W celu zwiększenia zainteresowania ze strony uczniów wskazanymi przedmiotami zasadne będzie także częściowe odejście od tradycyjnej, lekcyjnej formy realizacji zajęć na rzecz zaangażowania specjalistów w poszczególnych dziedzinach, którzy m.in. poprzez uczelnie wyższe czy fundacje będą wzmacniać dotychczasowe funkcjonowanie placówek oświatowych, a forma ich realizacji będzie atrakcyjna dla samych uczniów. Umożliwi to uzdolnionym uczniom szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych prawidłowy rozwój i realizację pasji w pracy akademickiej lub przy asyście specjalistów z dziedzin rozwoju regionu. W celu zwiększenia poziomu innowacyjności regionu zasadnym jest realizacja projektów z zakresu kreatywności. Realizacja projektów z tego zakresu dla uczniów i nauczycieli pozwoli kształtować umiejętności kluczowe tj. myślenie projektowe, działanie skierowane na klienta, które w życiu zawodowym niejednokrotnie wpływają na skuteczność podejmowanych działań. Podnoszenie wiedzy i kompetencji z zakresu designu zarówno u nauczycieli jak i uczniów jest formą dostosowania szkolnictwa do potrzeb i obowiązujących w Polsce i Europie trendów na dynamicznie zmieniającym się rynku pracy. Wykształcenie kadry wyposażonej w kompetencje z zakresu szeroko rozumianego designu spowoduje wzrost liczby specjalistów z zakresu strategii konkurowania w oparciu o design w różnorodnych dziedzinach rynkowych, a także z zakresu wykorzystywania designu jako skutecznego narzędzia do wprowadzania pomysłów na rynek i przekształcaniu ich w produkty, czy usługi odpowiadające na potrzeby użytkowników. Spowoduje to wykorzystanie rozwiniętych kompetencji w pracy zawodowej z korzyścią dla gospodarki regionu oraz wzrost liczby studentów kierunków technicznych co jest kluczem do rozwoju innowacyjnej gospodarki oraz krajowego i regionalnego rynku pracy.

W działaniach w zakresie edukacji należy uwzględnić potrzeby wszystkich uczniów i ilość barier w dostępie do oświaty oraz różnorodne potrzeby mieszkańców województwa śląskiego. Trudna sytuacja placówek oświatowych, które zmagają się z problemami finansowymi lub barierami, które stanowi m.in. brak odpowiedniego zaplecza technicznego sprawia, iż nie ma możliwości realizacji zadawalających celów kształcenia, które determinują następnie

kompetencje zawodowe i wpisanie się w oczekiwania pracodawców. Dlatego uczniowie osiągający słabsze wyniki z nauczania oraz uczniowie, którzy chcą się doskonalić w zakresie przedmiotów kluczowych będą mogli liczyć na realizację zajęć wyrównawczych i dodatkowych.

Szkoła jako instytucja kształcąca i wychowująca musi w większym stopniu angażować się w planowanie rozwoju zawodowego młodzieży. Dynamiczne zmiany zachodzące na rynku pracy wymuszają włączenie efektywnych form wsparcia, które wypełnią deficyt zajęć z zakresu poradnictwa zawodowego i edukacyjnego. Dopelnieniem tych działań byłyby stypendia wypłacane uczniom, które pomogą zniwelować ograniczenia, na które napotykają uczniowie. Szczególną uwagę zwracać będzie się również na potrzeby uczniów ze specjalnymi potrzebami. Właściwy rozwój wymaga indywidualnego podejścia do tej grupy uczniów. Wiąże się z tym zakup sprzętu specjalistycznego, pomocy dydaktycznych koniecznych do rozpoznawania potrzeb, wspomagania rozwoju i prowadzenia terapii dzieci i młodzieży, organizowanie udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej, przygotowanie kadry pedagogicznej szkół i placówek do efektywnego stosowania pozyskanych pomocy dydaktycznych i sprzętu specjalistycznego.

Planując do realizacji tak szeroki katalog działań skierowanych do dzieci i młodzieży nie można pominąć wsparcia dla nauczycieli w taki sposób, aby ich udział w inicjatywach wiązał się ze wsparciem nastawionym na jakość działań realizowanych następnie z uczniem, szczególnie kompetencji cyfrowych. Należy przy tym uwzględnić sytuację demograficzną w regionie, skutkującą zmniejszaniem się liczby placówek oświatowych i koniecznością racjonalizacji wsparcia kierowanego do tej grupy zawodowej. Dlatego oferta kierowana do nauczycieli będzie traktowana jako uzupełnienie wsparcia kierowanego do uczniów, tak, aby uniknąć sytuacji, w których nabywane kompetencje nie zostaną następnie wykorzystane.

Przykładowymi typami operacji realizowanymi w ramach PI 10.1 będą:

- wsparcie nauczycieli prowadzących kształcenie ogólne i specjalne;
- przeciwdziałanie rozwarstwieniu społecznemu w edukacji, w tym wsparcie placówek z terenów defaworyzowanych;
- wyrównanie szans edukacyjnych uczniów, w tym poprzez działania służące indywidualizacji podejścia dla ucznia;
- realizacja projektów, które pozwolą opracować ścieżkę pracy z uczniem zdolnym - zaangażowanie specjalistów w poszczególnych dziedzinach, którzy m.in. poprzez uczelnie wyższe czy fundacje będą wzmacniać dotychczasowe funkcjonowanie placówek oświatowych;
- poprawa jakości edukacji w szkołach prowadzących kształcenie ogólne;
- doposażenie bazy dydaktycznej i naukowej szkół i placówek oświatowych.

Główne grupy docelowe:

- Szkoły oraz placówki realizujące kształcenie ogólne (z wyłączeniem szkół dla dorosłych i szkół ponadgimnazjalnych kształcących w zawodach oraz szkół specjalnych przysposabiających do pracy) i ich organy prowadzące;
- Uczniowie i wychowankowie szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne (z wyłączeniem szkół dla dorosłych i szkół ponadgimnazjalnych kształcących w zawodach oraz szkół specjalnych przysposabiających do pracy);
- Osoby, które są zagrożone przedwczesnym opuszczeniem systemu oświaty;
- Pracodawcy;
- Nauczyciele i pracownicy pedagogiczni szkół i placówek oświatowych;
- Jednostki samorządu terytorialnego;
- Organizacje pozarządowe;
- Partnerzy społeczno – gospodarczy.

Udział nauczycieli i kadry pedagogicznej będzie możliwy jedynie jako dodatkowe, uzupełniające działanie względem działań skierowanych do uczniów.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty - z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach Priorytetu ze względu na zakres planowanego wsparcia oraz jego charakter planuje się realizację wsparcia zarówno w formule konkursowej, jak i pozakonkursowej.

Niezależnie od zastosowanej ścieżki, wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Z uwagi na zakres i charakter interwencji oraz potencjalne grupy docelowe nie planuje się wykorzystania instrumentów zwrotnych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10.1 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu**Tabela 94. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego**

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba uczniów objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte			

2.11.2 Priorytet inwestycyjny 10.3 poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie, podniesienie umiejętności i kwalifikacji siły roboczej i zwiększenie dopasowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 10.3 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- C1. zwiększenie efektywności i atrakcyjności szkolnictwa zawodowego.

Oczekiwane rezultaty:

- zmniejszenie odsetka młodzieży przedwcześnie kończącej edukację;
- zwiększenie liczby szkół zawodowych, które współpracują z pracodawcami, w zakresie szerszym, niż to wynika z podstawy programowej;
- poprawa wyników z nauczania - egzaminów maturalnych i zawodowych;

Tabela 95. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu lub YEI	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa ⁴³ (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	Słabo rozwinięty	osoba							

Opis planowanych przedsięwzięć

Na przełomie lat 90 ubiegłego wieku i w pierwszej dekadzie XXI wieku obserwowany był spadek znaczenia szkolnictwa zawodowego w województwie śląskim. Był to z jednej strony skutek upadku przedsiębiorstw, które utrzymywały i wspierały szkoły zawodowe, a także gwarantowały zatrudnienie wielu absolwentom, a z drugiej obniżenie poziomu zainteresowania szkołami zawodowymi ze strony uczniów, a w konsekwencji zamykanie wielu szkół. Ponieważ poziom kształcenia w szkołach zawodowych nie cieszył się dobrą opinią, zjawisko spadku popularności szkolnictwa zawodowego spotykało się ze społeczną aprobatą. Obniżanie się bezwzględnej liczby uczniów szkół zawodowych, doprowadziło w konsekwencji do „kurczenia się” liczby wykwalifikowanych pracowników. Natomiast silne niedopasowanie popytu do podaży w zakresie zawodów specjalistycznych spowodowało występowanie luk kompetencyjnych i kwalifikacyjnych na rynku pracy.

Dużą wagę w RPO WSL 2014-2020 przykładac się będzie do poprawy jakości szkolnictwa zawodowego, które nie jest dopasowane do współczesnych wymagań. Dostrzegając zalety kształcenia zawodowego należy w działaniach zwrócić uwagę, aby szkolnictwo zawodowe było elastyczne tj. umożliwiało sprawne dostosowanie absolwenta do potrzeb konkretnego pracodawcy, jak również mając na uwadze zachodzące zmiany w gospodarce nie zamykało drogi do dalszego rozwoju lub przekwalifikowania. Konieczność zmian w szkolnictwie zawodowym wymuszają m.in. globalizacja, rosnący udział handlu międzynarodowego, mobilność geograficzna i zawodowa, nowe technologie oraz zmiany w organizacji pracy⁴⁴. Ważne, aby szkolnictwo zawodowe uwzględniało te wszystkie trendy i gwarantowało wysoką jakość kształcenia i odpowiadało na potrzeby regionalnego rynku pracy. W chwili obecnej najczęstszym powodem trudności ze znalezieniem pracowników wskazywanym przez pracodawców w województwie śląskim, jest trudność znalezienia osoby o wymaganych kwalifikacjach lub doświadczeniu, przy czym najwięcej ofert pracy na regionalnym rynku pracy kierowanych jest do absolwentów szkół zawodowych.

⁴³ lista ta obejmuje wspólne wskaźniki rezultatu, dla których wartości docelowe zostały ustalone oraz wszystkich wskaźników rezultatu specyficznych dla programu. Wartości docelowe dla wspólnych wskaźników rezultatu muszą być skwantyfikowane. Wskaźniki rezultatu specyficzne dla programu mogą być określone ilościowo lub jakościowo. MRR rekomenduje stosowanie wyłącznie wskaźników wyrażonych ilościowo lub jakościowo i ilościowo łącznie.

⁴⁴ http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/nvnau_ppf/2010_155_2/10zi.pdf

Podobnie jak w przypadku szkolnictwa ogólnokształcącego w szkolnictwie zawodowym będzie możliwa również realizacja działań dotyczących m.in.: kształcenia na wszystkich poziomach edukacji uniwersalnych kompetencji, działań w zakresie przedmiotów kluczowych, wyposażenie pracowni, realizacji zajęć wyrównawczych i dodatkowych, realizacji zajęć z kreatywności oraz wypłaty stypendiów. Mając na uwadze cele jakie stawia się przed szkolnictwem zawodowym i jego związek z rynkiem pracy podstawą realizacji zajęć będzie jednak zwrócenie uwagi na zdobywanie praktycznych umiejętności. Występuje duży niezagospodarowany obszar w zakresie szkoleń (modułowa oferta szkoleń, powiązanie oferty edukacyjnej z praktyką). Szansą na to, by szkolnictwo zawodowe odpowiadało na potrzeby rynku pracy upatruje się także w udziale pracodawców w kształceniu praktycznym oraz wyposażeniu szkół i placówek w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne zapewniające wysoką jakość kształcenia i umożliwiające realizację podstawy programowej kształcenia w zawodach. Istotne dla poprawy efektywności całego systemu kształcenia będzie podjęcie inicjatywy promocji szkolnictwa zawodowego.

Wyzwania, przed którymi stoi oświata w województwie śląskim, a w szczególności system kształcenia zawodowego, są ściśle związane z jakością kapitału intelektualnego, jakim dysponują lub będą dysponować w najbliższym czasie szkoły. To właśnie dzięki wiedzy, kwalifikacjom i kompetencjom oraz zaangażowaniu nauczycieli mogą być innowacyjne, konkurencyjne, a także sprostać wyzwaniom, jakie stawia przed nimi współczesny rynek pracy. W dobrej gospodarce opartej na wiedzy, wartością decydującą o przewadze konkurencyjnej szkoły zawodowej i możliwościach jej rozwoju na rynku usług edukacyjnych, staje się posiadanie uzdolnionych i odpowiednio wykwalifikowanych pracowników. W tym ostatnim aspekcie dążyć się będzie do tego, aby nauczyciele i instruktorzy praktycznej nauki zawodu mieli możliwość aktualizacji swoich kompetencji w wyniku współpracy z pracodawcami, ale także w taki sposób, który gwarantować będzie faktyczne wykorzystanie nabytych umiejętności. Dodatkowo w priorytecie XI przewiduje się wsparcie nauczycieli w zakresie kompetencji cyfrowych. Należy przy tym uwzględnić sytuację demograficzną w regionie i zmniejszającą się liczbę placówek oświatowych i konieczność racjonalizacji wsparcia kierowanego do tej grupy zawodowej. Dlatego oferta kierowana do nauczycieli będzie traktowana jako uzupełnienie wsparcia kierowanego do uczniów. Tak, aby uniknąć sytuacji, w których nabywane kompetencje nie zostaną następnie wykorzystane.

Projekty dotyczące kształcenia zawodowego będą realizowane m.in. w formule ZIT. Uwzględnienie szkolnictwa zawodowego w ZIT podyktowane faktem, iż obszar ten powiązany jest bezpośrednio z rynkiem pracy. Jednym z najważniejszych kryteriów, które decydują o podjęciu zatrudnienia jest odległość od miejsca zamieszkania. Uwarunkowania logistyczne sprawiają, iż obszar subregionu wraz ze swoim potencjałem gospodarczym jest istotny pod kątem organizowania rynku pracy i towarzyszącego mu kształcenia zawodowego. Decyzje młodzieży są pochodną oceny sytuacji w najbliższym otoczeniu miejsca zamieszkania.

Nie do przecenienia jest także udział osób i podmiotów, które na ten swoisty ekosystem się składają – pracodawców oraz samorządy lokalne. Wspólne działanie na rzecz poprawy

kwalifikacji mieszkańców stanowi przewagę kształcenia zawodowego nad innymi rodzajami edukacji. Możliwość nabywania umiejętności w środowisku pracy zwiększa szanse na rozwój branż gospodarki istotnych dla lokalnego rynku pracy, a także buduje pozytywny wizerunek subregionu i działających tutaj podmiotów.

Dominacja powiatów jako organów prowadzących szkoły zawodowe gwarantuje integralność działań i w sprawniejszy sposób pozwala odpowiadać na zachodzące na rynku pracy zmiany. Dodatkowo powiaty realizują szereg działań w zakresie aktywizacji rynku pracy, gdzie oferta programowa szkół zawodowych może przyczynić realizacji strategii powiatu w zakresie rynku pracy.

Przykładowymi typami operacji realizowanymi w ramach PI 10.3 będą:

- promocja szkolnictwa zawodowego;
- realizacja projektów, które pozwolą opracować ścieżkę pracy z uczniem zdolnym - zaangażowanie specjalistów w poszczególnych dziedzinach, którzy m.in. poprzez uczelnie wyższe czy fundacje będą wzmacniać dotychczasowe funkcjonowanie placówek oświatowych;
- realizacja projektów z zakresu kreatywności - podnoszenie wiedzy i kompetencji z zakresu designu zarówno u nauczycieli jak i uczniów jest formą dostosowania szkolnictwa do potrzeb i obowiązujących trendów na dynamicznie zmieniającym się rynku pracy;
- udział pracodawców w kształceniu praktycznym i w opracowywaniu programów nauczania;
- wsparcie nauczycieli prowadzących kształcenie zawodowe i specjalne;
- przeciwdziałanie rozwarstwieniu społecznemu w edukacji, w tym wsparcie placówek z terenów defaworyzowanych;
- doposażenie bazy dydaktycznej i naukowej szkół i placówek oświatowych.

Główne grupy docelowe:

- Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych prowadzących kształcenie zawodowe, w tym młodociani pracownicy;
- Szkoły ponadgimnazjalne i placówki oświatowe prowadzące kształcenie zawodowe
- Szkoły specjalne przyspasabiające do pracy;
- Pracodawcy/Przedsiębiorcy/Rzemieślnicy oraz ich zrzeszenia i stowarzyszenia;
- Nauczyciele i pracownicy pedagogiczni szkół ponadgimnazjalnych i placówek oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe, instruktorzy praktycznej nauki zawodu
- Osoby, które są zagrożone przedwczesnym opuszczeniem systemu oświaty,
- Placówki kształcenia praktycznego;

- Uczniowie szkół gimnazjalnych;
- Nauczyciele szkół gimnazjalnych;
- Doradcy zawodowi i brokerzy edukacyjni;
- Rodzice i opiekunowie dzieci w wieku szkolnym;
- Jednostki samorządu terytorialnego oraz inne organy prowadzące szkoły zawodowe;
- Organizacje pozarządowe;
- Partnerzy społeczno – gospodarczy.

Udział nauczycieli, kadry pedagogicznej będzie możliwy jedynie jako dodatkowe, uzupełniające działanie względem działań skierowanych do uczniów.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty - z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach Priorytetu ze względu na zakres planowanego wsparcia oraz jego charakter planuje się realizację wsparcia w formule konkursowej oraz pozakonkursowej.

Projekty dotyczące kształcenia zawodowego będą realizowane w formule ZIT. Uwzględnienie szkolnictwa zawodowego w ZIT podyktowane faktem, iż obszar ten powiązany jest bezpośrednio z rynkiem pracy. Jednym z najważniejszych kryteriów, które decydują o podjęciu zatrudnienia jest odległość od miejsca zamieszkania. Uwarunkowania logistyczne sprawiają, iż obszar subregionu wraz ze swoim potencjałem gospodarczym jest istotny pod kątem organizowania rynku pracy i towarzyszącego mu kształcenia zawodowego. Decyzje młodzieży są pochodną oceny sytuacji w najbliższym otoczeniu miejsca zamieszkania.

Nie do przecenienia jest także udział osób i podmiotów, które na ten swoisty ekosystem się składają – pracodawców oraz samorządy lokalne. Wspólne działanie na rzecz poprawy kwalifikacji mieszkańców stanowi przewagę kształcenia zawodowego nad innymi rodzajami edukacji. Możliwość nabywania umiejętności w środowisku pracy zwiększa szanse na rozwój branż gospodarki istotnych dla lokalnego rynku pracy, a także buduje pozytywny wizerunek subregionu i działających tutaj podmiotów.

Dominacja powiatów jako organów prowadzących szkoły zawodowe gwarantuje integralność działań i w sprawniejszy sposób pozwala odpowiadać na zachodzące na rynku pracy zmiany. Dodatkowo powiaty realizują szereg działań w zakresie aktywizacji rynku pracy, gdzie oferta programowa szkół zawodowych może przyczynić realizacji strategii powiatu w zakresie rynku pracy.

Niezależnie od zastosowanej ścieżki, wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Z uwagi na zakres i charakter interwencji oraz potencjalne grupy docelowe nie planuje się wykorzystania instrumentów zwrotnych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10.3 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 96. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba uczniów objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte			

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 10.3 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- C2. zwiększenie efektywności kształcenia i szkoleń w regionie.

Oczekiwane rezultaty:

- zwiększenie odsetka osób dorosłych uczestniczących w kształceniu formalnym i pozaformalnym.

Tabela 97. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu lub YEI	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa ⁴⁵ (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (C) [osoby]	słabo rozwinięty	osoba							

Opis planowanych przedsięwzięć

Nowoczesny system edukacyjny, umożliwiający rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy, powinien być zorientowany na warunki nowej rzeczywistości, cechującej się szybkim tempem rozwoju cywilizacji informacyjnej i przyspieszonym rytmem przeobrażeń, powinien nadszperzać za rozwojem cywilizacyjnym i informacyjnym społeczeństwa, a przede wszystkim służyć jego potrzebom. Tak rozumiany system oświaty wymaga kreowania przedsiębiorczości, zaradności, dynamizmu, kształcenia ludzi, przystosowanych do niełatwych wymagań rynku pracy, którzy potrafiliby odnaleźć się w tym podlegającym nieustannym zmianom środowisku. Postęp naukowo-techniczny powoduje bowiem ciągłą potrzebę zdobywania dodatkowych, nowych kwalifikacji zawodowych i doskonalenia tych już posiadanych.

W ramach Priorytetu realizowane będą działania, które pozwolą osobom dorosłym nabyć lub uzupełnić kompetencje zawodowe niezbędne na współczesnym rynku pracy. Bardzo często osoby dorosłe nie dostrzegają konieczności podnoszenia swoich kwalifikacji. Jednym z odpowiednich działań będzie wsparcie w postaci kształcenia w formach szkolnych osób dorosłych z własnej inicjatywy zainteresowanych zdobyciem, uzupełnieniem lub podwyższeniem wykształcenia ogólnego lub wykształcenia ogólnego i kwalifikacji zawodowych, a także kursy i szkolenia przekwalifikujące. Szczególnie ważne są przedsięwzięcia podejmowane na rzecz poszerzenia oferty kursów zawodowych dla osób dorosłych realizowanych we współpracy z pracodawcami poprzez organizację pozaszkolnych form kształcenia ustawicznego oraz organizację innych kursów umożliwiających uzyskanie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych bądź nabycie uprawnień zawodowych, w tym potwierdzanie umiejętności i wiedzy uzyskanych w sposób pozaformalny i nieformalny. W ramach programu planuje się wdrożenie systemowych rozwiązań na rzecz usprawnienia współpracy przedstawicieli pracodawców z sektorem edukacji formalnej i pozaformalnej, zwiększenie dostępu do informacji edukacyjno-zawodowej o możliwościach

⁴⁵ lista ta obejmuje wspólne wskaźniki rezultatu, dla których wartości docelowe zostały ustalone oraz wszystkich wszystkich wskaźniki rezultatu specyficzne dla programu. Wartości docelowe dla wspólnych wskaźników rezultatu muszą być skwantyfikowane. Wskaźniki rezultatu specyficzne dla programu mogą być określone ilościowo lub jakościowo. MRR rekomenduje stosowanie wyłącznie wskaźników wyrażonych ilościowo lub jakościowo lub ilościowo łącznie.

dalszego kształcenia i uczenia się, zintegrowanej z informacją o rynku pracy. W ramach priorytetu możliwa będzie realizacja kwalifikacyjnych kursów zawodowych dla osób dorosłych zainteresowanych zdobyciem nowej szkoleniem przygotowującym do egzaminu sprawdzającego lub czeladniczego. Kontynuowane będzie wsparcie w m.in. w zakresie komunikacji i umiejętności cyfrowych.

Przykładowymi typami operacji realizowanymi w ramach PI 10.3 będą:

- wsparcie dla osób dorosłych, w zakresie kształcenia formalnego i pozaformalnego.

Główne grupy docelowe:

- Osoby w wieku aktywności zawodowej, zgłaszające z własnej inicjatywy chęć kształcenia formalnego (podnoszenia, uzupełniania kwalifikacji lub ich formalnego potwierdzenia);
- Placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego, ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego, szkoły dla dorosłych;
- Osoby w wieku aktywności zawodowej uczestniczące z własnej inicjatywy w szkoleniach i kursach;
- Pracodawcy;
- Organizacje pozarządowe;
- Partnerzy społeczno – gospodarczy.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty - z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach Priorytetu ze względu na zakres planowanego wsparcia oraz jego charakter planuje się realizację wsparcia zarówno w formule konkursowej jak i pozakonkursowej.

Niezależnie od zastosowanej ścieżki, wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Z uwagi na zakres i charakter interwencji oraz potencjalne grupy docelowe nie planuje się wykorzystania instrumentów zwrotnych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10.3 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu**Tabela 98. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego**

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia realizowanych we współpracy z pracodawcami	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte			

2.11.3. Ramy wykonania priorytetu

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Tabela 99. Ramy wykonania priorytetu

KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
Wskaźnik produktu	(w stosownych przypadkach)						(w stosownych przypadkach)	
Wskaźnik postępu finansowego								
Wskaźnik rezultatu								

2.11.4. Kategorie interwencji priorytetu

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Tabela 100. Kategorie interwencji zastosowane w priorytecie

Region słabiej rozwinięty - EFS											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.12. PRIORYTET XII INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA

2.12.1. Priorytet inwestycyjny 10.4 inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej**Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu**

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 10.4 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- zwiększenie dostępności do placówek wychowania przedszkolnego.

Realizacja PI 10.4. przyczyni się do zapewnienia dzieciom w wieku od trzech do pięciu lat miejsca w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego, a w efekcie przewiduje się zwiększenie aktywności zawodowej osób wychowujących dzieci, w szczególności kobiet powracających na rynek pracy, w związku z przerwą związaną z macierzyństwem. Postęp w realizacji niniejszego priorytetu inwestycyjnego będzie mierzony za pomocą wskaźnika: potencjalna liczba użytkowników infrastruktury opieki nad dziećmi lub edukacyjnej wspartej w programie.

Tabela 101. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Potencjalna liczba użytkowników infrastruktury opieki nad dziećmi lub edukacyjnej wspartej w programie	osoby	regiony słabiej rozwinięte					

Opis planowanych przedsięwzięć

Jednym z determinantów niezbędnych do podniesienia poziomu wykształcenia społeczeństwa jest stworzenie warunków powszechnego dostępu do opieki nad dziećmi, w tym realizowania funkcji edukacyjnej od najmłodszych lat. Niezadowalający poziom rozwoju systemu opieki nad dziećmi, stanowi jeden z ważniejszych czynników niekorzystnie wpływających na poziom aktywności zawodowej w regionie, szczególnie wśród kobiet. Promowanie godzenia życia zawodowego i prywatnego oraz równego dostępu do wysokiej jakości edukacji wczesnoszkolnej, staje się zatem jednym z priorytetów interwencji w ramach funduszy objętych zakresem WRS. Istotne przy tym jest nie tylko zwiększenie udziału kobiet w rynku pracy, ale również zwiększenie szans dzieci ze środowisk znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na nadrobienie zaległości m.in. w zakresie umiejętności społecznych oraz uczenia się,

aby w efekcie miały szansę na równy start z innymi dziećmi na późniejszym etapie nauki. Mając na uwadze powyższe, niezbędne jest podjęcie działań mających na celu stworzenie warunków do powrotu na rynek pracy przez osoby wychowujące dzieci. W tym celu, w kontekście wychowania przedszkolnego bardzo ważne staje się zwiększenie dostępności do usług opieki nad dziećmi. Należy podkreślić, że województwo śląskie mimo jednego z wyższych wyników w Polsce w zakresie wskaźnika upowszechniania edukacji przedszkolnej wśród dzieci 3-4-letnich w roku szkolnym 2011/2012, nadal boryka się z problemem niedostosowania przestrzennego sieci placówek wychowania przedszkolnego do istniejących potrzeb. W ramach priorytetu inwestycyjnego, przewiduje się zatem wsparcie inwestycji w infrastrukturę wychowania przedszkolnego, polegających na budowie, przebudowie⁴⁶ przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych i innych form wychowania przedszkolnego wraz z zapewnieniem niezbędnego wyposażenia, w tym przystosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych. Efektem realizowanych inwestycji będzie wzrost liczby miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego, co powinno przełożyć się na wzrost aktywności zawodowej rodziców czy opiekunów.

Przystosowanie infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych będzie miało na celu zwiększenie dostępności do usług opieki nad dziećmi niepełnosprawnymi, a także dostępu dla ich niepełnosprawnych rodziców czy opiekunów. Jednocześnie, inwestycje te umożliwią integrację osób pełno i niepełnosprawnych, a w efekcie zmniejszenie skutków wykluczenia społecznego tej grupy społecznej. Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną przyczynią się do poprawy spójności społecznej i terytorialnej w zakresie wyrównywania dostępu do usług edukacyjnych oraz wyrównywania szans rozwojowych dzieci z różnych środowisk i obszarów.

Wsparcie inwestycyjne projektów ze środków EFRR ma charakter uzupełniający i możliwe jest wyłącznie w powiązaniu z działaniami realizowanymi ze środków EFS.

Główni Beneficjenci:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Inne państwowe lub samorządowe jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną, których ustawowym lub statutowym zadaniem jest pełnienie zadań publicznych w zakresie edukacji;
- Organizacje pozarządowe;
- Osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych i inne formy wychowania przedszkolnego⁴⁷;
- Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych;
- Porozumienia podmiotów wyżej wymienionych, reprezentowane przez lidera.

⁴⁶ Zgodnie z Ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo Budowlane, Dz. U. 1994, Nr 89, poz. 414, z późn. zm.

⁴⁷ Zgodnie z Ustawą z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, Dz. U. 1991, Nr 95, poz. 425 z późn. zm.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W celu zwiększenia skuteczności podejmowanej interwencji planowane jest szerokie zastosowanie instrumentu terytorialnego tj. Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, tzn. pozakonkursowej ścieżki wyboru projektów. Wzmocnienie zintegrowanego podejścia terytorialnego oraz lepsze dostosowanie interwencji do potrzeb i potencjałów określonych obszarów ma przyczynić się do zapewnienia większej efektywności podejmowanych działań. Ponadto, decyzja o zastosowaniu ścieżki pozakonkursowej podyktowana jest wkładem ZIT do realizacji priorytetu inwestycyjnego oraz przyspieszenia i intensyfikacji wystąpienia jego częściowych i docelowych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu. Podejmowane działania będą realizowane na obszarach subregionów (na obszarach miejskich i wiejskich).

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Wsparcie inwestycyjne projektów ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) ma charakter uzupełniający (dodatkowy) i możliwe będzie wyłącznie w powiązaniu z działaniami realizowanymi ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), które pełnią rolę wiodącą względem EFRR. Wobec powyższego, interwencja ze środków EFRR musi przyczynić się do wzrostu upowszechniania edukacji przedszkolnej w regionie.

Przewiduje się również przeznaczenie specjalnej puli środków na obszary strategicznej interwencji miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10.4 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10.4 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu**Tabela 102. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego**

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Potencjalna liczba użytkowników infrastruktury opieki nad dziećmi lub edukacyjnej wspartej w programie	osoby	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 10.4 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- zwiększenie dostępności i poprawa warunków kształcenia i szkolenia zawodowego.

Dzięki realizacji PI 10.4. nastąpi poprawa jakości i dostępności bazy techno-dydaktycznej szkół i placówek kształcących w zawodach⁴⁸, a przy tym wzrost kompetencji i umiejętności zawodowych osób, co przyczyni się do zwiększenia konkurencyjności na rynku pracy. W efekcie, zwiększy się efektywność kształcenia zawodowego. Postęp w realizacji niniejszego priorytetu inwestycyjnego będzie mierzony za pomocą wskaźnika: liczba placówek i ponadgimnazjalnych szkół zawodowych wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego.

Tabela 103. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba placówek i ponadgimnazjalnych szkół zawodowych wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego	[szt.]	regiony słabiej rozwinięte					

⁴⁸ Zgodnie z Ustawą z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, Dz. U. 1991, Nr 95, poz. 425 z późn. zm.

Opis planowanych przedsięwzięć

Najważniejszymi cechami kapitału ludzkiego zwiększającymi jego zdolność do zatrudnienia są wiedza, kwalifikacje i umiejętności zawodowe. Zwiększenie poziomu zatrudnienia powinno być poprzedzone rozwojem kompetencji i kwalifikacji przyszłych pracowników i dostosowaniem ich wiedzy oraz umiejętności do potrzeb pracodawców. Istotne jest przy tym przejście od kształcenia opartego o przekazywanie wiedzy encyklopedycznej do modelu edukacji, mającej na celu nabywanie kluczowych kompetencji w powiązaniu z praktyką.

Jednocześnie, rozwój nowoczesnego, dopasowanego do potrzeb rynku pracy kształcenia i szkolenia zawodowego w Polsce stanowi duże wyzwanie. Szkolnictwo zawodowe w obecnej sytuacji znacznie odbiega jakością od szkolnictwa ogólnego, przez co cieszy się znacznie mniejszym zainteresowaniem wśród potencjalnych uczniów. Dotychczas funkcjonujący w kraju system kształcenia zawodowego, spotykał się z zarzutami niskiej efektywności oraz słabego powiązania z otoczeniem gospodarczym. Warto jednak dodać, że w kontekście prowadzonych badań socjologicznych pod względem relacji preferencji w wyborze szkoły a statusem rodziny pochodzenia, generalnie w kraju obserwuje się, że młodzi ludzie coraz częściej dokonują zmian w wybranej ścieżce kształcenia tzn. częściej niż kiedyś wybierają szkoły kształcące w zawodach. Wynika to zapewne z niekorzystnej sytuacji młodych ludzi na rynku pracy. Zgodnie ze Stanowiskiem służb Komisji ws. opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014-2020, fundusze objęte zakresem WRS powinny przyczyniać się do przezwycięzania barier, powstałych w efekcie niedopasowania rezultatów kształcenia do potrzeb rynku pracy. Ponadto, ciągła potrzeba kształcenia czy uzupełniania wiedzy, wynika w szczególności z tempa zmian dokonujących się w świecie, a co za tym idzie tempa rozwoju poziomu wiedzy. Pracodawcy oczekują dziś od potencjalnych pracowników oprócz uniwersalnych umiejętności, przydatnych w każdej pracy, również praktycznych umiejętności, najlepiej powiązanych z określoną branżą. Osoby wchodzące na rynek pracy muszą posiadać zdolność dostosowywania się do zmieniających się warunków pracy, np. umiejętność obsługi coraz to nowocześniejszych urządzeń, zmiana sposobu dotychczas wykonywanych czynności. W ramach priorytetu inwestycyjnego, przewiduje się zatem wsparcie inwestycji w infrastrukturę szkół i placówek kształcących w zawodach, polegających na budowie, przebudowie, remoncie⁴⁹ laboratoriów, sal do praktycznej nauki zawodu wraz z zapewnieniem wyposażenia, w tym przystosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych. Efektem realizowanych inwestycji będzie stworzenie warunków do nabycia, uzupełnienia praktycznych umiejętności i kwalifikacji zawodowych w celu dostosowania ich do potrzeb rynku pracy i zmian zachodzących w gospodarce. Jednocześnie, wraz ze wzrostem umiejętności zwiększy się konkurencyjność na rynku pracy. Istnieje prawdopodobieństwo realizowania projektów z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Przystosowanie infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych będzie miało na celu likwidację barier w dostępie i użytkowaniu obiektów jak również stworzenie możliwości

⁴⁹ Zgodnie z Ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo Budowlane, Dz. U. 1994, Nr 89, poz. 414, z późn. zm.

nabywania umiejętności i kompetencji zawodowych przez osoby niepełnosprawne. Jednocześnie, inwestycje te umożliwią integrację osób pełno i niepełnosprawnych, a w efekcie zmniejszenie skutków wykluczenia społecznego tej grupy społecznej.

Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną przyczynią się do poprawy spójności społecznej i terytorialnej w zakresie wyrównywania dostępu do usług edukacyjnych oraz wyrównywania szans rozwojowych osób z różnych środowisk i obszarów.

W kontekście planowanego zakresu wsparcia, istnieje prawdopodobieństwo wystąpienia pomocy publicznej.

Wsparcie inwestycyjne projektów ze środków EFRR ma charakter uzupełniający i możliwe jest wyłącznie w powiązaniu z działaniami realizowanymi ze środków EFS.

Główni Beneficjenci:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Inne państwowe lub samorządowe jednostki sektora finansów publicznych, których ustawowym lub statutowym zadaniem jest pełnienie zadań publicznych w zakresie kształcenia ustawicznego;
- Organizacje pozarządowe;
- Podmioty prowadzące placówki kształcenia ustawicznego;
- Osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły ponadgimnazjalne (wyłącznie w zakresie kształcenia zawodowego);
- Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych;
- Porozumienia podmiotów wyżej wymienionych, reprezentowane przez lidera.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W celu zwiększenia skuteczności podejmowanej interwencji planowane jest szerokie zastosowanie instrumentu terytorialnego tj. Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, tzn. pozakonkursowej ścieżki wyboru projektów. Wzmocnienie zintegrowanego podejścia terytorialnego oraz lepsze dostosowanie interwencji do potrzeb i potencjałów określonych obszarów ma przyczynić się do zapewnienia większej efektywności podejmowanych działań. Ponadto, decyzja o zastosowaniu ścieżki pozakonkursowej podyktowana jest wkładem ZIT do realizacji priorytetu inwestycyjnego oraz przyspieszenia i intensyfikacji wystąpienia jego częściowych i docelowych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu. Podejmowane działania będą realizowane na obszarach subregionów (na obszarach miejskich i wiejskich).

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne.

Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Wsparcie inwestycyjne projektów ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) ma charakter uzupełniający (dodatkowy) i możliwe będzie wyłącznie w powiązaniu z działaniami realizowanymi ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), które pełnią rolę wiodącą względem EFRR. Wobec powyższego, interwencja ze środków EFRR musi przyczynić się do zwiększenia efektywności szkolnictwa zawodowego.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10.4 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10.4 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Tabela 104. Wskaźnik produktu dla celu szczegółowego

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba placówek i ponadgimnazjalnych szkół zawodowych wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.12.2. Ramy wykonania priorytetu*[do uzupełnienia na późniejszym etapie]***Tabela 105. Ramy wykonania priorytetu**

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.

2.12.3. Kategorie interwencji priorytetu*[do uzupełnienia na późniejszym etapie]***Tabela 106. Kategorie interwencji zastosowane w priorytecie**

Region słabiej rozwinięty - EFRR											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 : EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.13. PRIORYTET XIII POMOC TECHNICZNA

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja Priorytetu przyczyni się do osiągnięcia następujących celów szczegółowych:

C 1: zapewnienie efektywnego i sprawnego systemu zarządzania i wdrażania.

Osiągnięcie powyższego celu powinno przynieść rezultat w postaci dostępności do kompetentnych zasobów kadrowych oraz innych, niezbędnych zasobów umożliwiających sprawne zarządzanie i wdrażanie programu, a także monitorowanie postępów we wdrażaniu programu.

C2: zapewnienie skutecznego systemu informacji o programie oraz promocji jego rezultatów w regionie.

Osiągnięcie powyższego celu powinno przynieść rezultaty w postaci:

- dostępności informacji dla potencjalnych beneficjentów o możliwościach finansowania projektów w ramach programu;
- dostarczenia beneficjentom informacji niezbędnych do realizacji projektów na ich różnych etapach;
- upowszechnienia wśród mieszkańców województwa roli i efektów programu.

Opis planowanych przedsięwzięć

Cel 1: Zapewnienie efektywnego i sprawnego systemu zarządzania i wdrażania.

Do realizacji celu przyczyni się finansowanie działań związanych z przygotowaniem, zarządzaniem, wdrażaniem, monitorowaniem, ewaluacją oraz kontrolą RPO WSL 2014-2020.

Zapewnieniu efektywnego i sprawnego systemu zarządzania i wdrażania służyć będzie finansowanie wynagrodzeń pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie i wdrażanie Programu, podnoszenie kwalifikacji zawodowych tychże pracowników poprzez finansowanie takich form kształcenia jak m.in. studia podyplomowe, staże, szkolenia, seminaria, warsztaty, konferencje, kursy językowe oraz inne formy przygotowania zawodowego. Istotnym jest zapewnienie stabilności zatrudnienia i zwiększenie motywacji pracowników poprzez stosowanie bodźców płacowych i pozapłacowych, a także wprowadzenie nowoczesnych metod zarządzania zasobami ludzkimi.

Budowanie odpowiedniego potencjału administracyjnego odbywać się będzie również poprzez usprawnienie funkcjonowania instytucji polegające na zapewnieniu odpowiedniej powierzchni biurowej i magazynowej, przygotowanie stanowisk i narzędzi pracy oraz budowy, wdrożenia i utrzymania sprawnego systemu informatycznego służącego obsłudze procesu realizacji RPO WSL 2014-2020, w tym dostosowanie systemów informatycznych do elektronicznego obiegu dokumentacji. IZ RPO deklaruje uczestnictwo w krajowym, jednolitym komputerowym systemie monitoringu.

Ze środków Priorytetu finansowane będą działania związane z przeprowadzaniem badań ewaluacyjnych, prace związane z prowadzeniem wieloaspektowych analiz, ekspertyz, ocen, studiów regionalnych (w tym periodyk Śląskie Studia Regionalne), których celem będzie usprawnienie systemu wdrażania i zarządzania funduszami unijnymi w obecnym i przyszłym okresie programowania.

Środkami Priorytetu wspierane będą również działania związane z procesem oceny i selekcji projektów dofinansowanych w ramach Programu. Finansowane będą także wydatki związane z funkcjonowaniem Komitetu Monitorującego oraz innych ciał doradczych (np. Regionalne Forum Terytorialne, Regionalne Obserwatorium Terytorialne).

Wsparciem ze środków pomocy technicznej objęte są również Zintegrowane Inwestycje Terytorialne. Finansowanie kosztów operacyjnych funkcjonowania ZIT ze środków pomocy technicznej przeznaczone będą dla ZIT-ów obejmujących subregion południowy, północny oraz zachodni.

Poza wspieraniem obecnej perspektywy środki Priorytetu będzie można przeznaczyć na finansowanie zadań związanych z zamknięciem RPO WSL na lata 2007-2013 oraz programowanie funduszy europejskich w nowej perspektywie finansowej 2021-2027.

Wymienione powyżej działania pozwolą osiągnąć zamierzony rezultat w postaci dostępności do kompetentnych zasobów kadrowych oraz innych, niezbędnych zasobów umożliwiających sprawne zarządzanie i wdrażanie programu, a także monitorowanie postępów we wdrażaniu programu.

Cel 2: Zapewnienie skutecznego systemu informacji o programie oraz promocji jego rezultatów w regionie.

Do realizacji celu przyczyni się finansowanie działań związanych m.in. z organizacją szkoleń dla beneficjentów i potencjalnych beneficjentów, utrzymaniem portalu informacyjnego/serwisu internetowego o programie oraz działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu.

Pozwolą one na osiągnięcie zamierzonego rezultatu w postaci dostępności informacji dla potencjalnych beneficjentów o możliwościach finansowania projektów w ramach programu, dostarczenia beneficjentom informacji niezbędnych do realizacji projektów na ich różnych etapach oraz upowszechnienia wśród mieszkańców województwa roli i efektów programu.

Wskaźniki produktu**Tabela 107. Wskaźniki produktu dla celów szczegółowych**

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych
1.	Liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji	osoba	EFS	regiony słabiej rozwinięte		
2.	Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów	osoba	EFS	regiony słabiej rozwinięte		

2.13.1. Kategorie interwencji priorytetu*[do uzupełnienia na późniejszym etapie]***Tabela 108. Kategorie interwencji zastosowane w priorytecie**

Region słabiej rozwinięty - EFS					
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium	
Kod	€	Kod	€	Kod	€

3. PLAN FINANSOWY

Tabela 109. Całkowita kwota środków finansowych przewidzianych jako wkład każdego z funduszy do programu, w podziale na lata (EUR)

Kategoria regionu	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Razem
EFRR								(1)
EFS								(5)
Razem								(10)

Tabela 110. Plan finansowy programu (EUR)

Priorytet	Fundusz	Podstawa kalkulacji wsparcia UE (Całkowite koszty kwalifikowalne albo koszty kwalifikowalne publiczne)	Wkład UE (a)	Wkład Krajowy (b) = (c) + (d)	Szacunkowy podział wkładu krajowego		Finansowanie ogółem (e) = (a) + (b)	Stopa współfinansowania (f) = (a)/(e) <u>(2)</u>	Informacyjnie Wkład EBI
					Krajowe środki pub. (c)	Krajowe środki pryw. (d) <u>(1)</u>			
I	EFRR	Wydatki kwalifikowane ogółem	174 414 000						
II	EFRR	Wydatki kwalifikowane ogółem	140 490 000						
III	EFRR	Wydatki kwalifikowane ogółem	271 899 763						
IV	EFRR	Wydatki kwalifikowane ogółem	688 576 237						
V	EFRR	Wydatki kwalifikowane ogółem	220 218 000						
VI	EFRR	Wydatki kwalifikowane ogółem	503 926 000						
VII	EFS	Wydatki kwalifikowane ogółem	237490 000						
VIII	EFS	Wydatki kwalifikowane ogółem	178 260 000						
IX	EFS	Wydatki kwalifikowane ogółem	180 683 500						
X	EFRR	Wydatki kwalifikowane ogółem	192 150 000						

XI	EFS	Wydatki kwalifikowane ogółem	160 071 500						
XII	EFRR	Wydatki kwalifikowane ogółem	59 726 000						
XIII	EFS	Wydatki kwalifikowane ogółem	109 095 000						
Razem	EFRR	Wydatki kwalifikowane ogółem	2 251 400 000						
Razem	EFS	Wydatki kwalifikowane ogółem	865 600 000						
ŁĄCZNIE			3 117 000 000						

Tabela 111. Podział alokacji programu pomiędzy priorytety, fundusze oraz cele tematyczne

Priorytet	Fundusz	Cel tematyczny	Wsparcie UE	Wkład krajowy	Finansowanie ogółem
I	EFRR	Cel tematyczny 1	174 414 000		
II	EFRR	Cel tematyczny 2	140 490 000		
III	EFRR	Cel tematyczny 3	271 899 763		
IV	EFRR	Cel tematyczny 4	688 576 237		
V	EFRR	Cel tematyczny 5	20 000 000		
		Cel tematyczny 6	200 218 000		
VI	EFRR	Cel tematyczny 7	503 926 000		
VII	EFS	Cel tematyczny 8	237 490 000		

VIII	EFS	Cel tematyczny 8	178 260 000		
IX	EFS	Cel tematyczny 9	180 683 500		
X	EFRR	Cel tematyczny 9	192 150 000		
XI	EFS	Cel tematyczny 10	160 071 500		
XII	EFRR	Cel tematyczny 10	59 726 000		
XIII	EFS	Nie dotyczy	109 095 000		
RAZEM			3 117 000 000		

Tabela 112. Szacunkowa kwota wsparcia celów związanych ze zmianami klimatu

Priorytet	Szacunkowa wysokość środków na cele związane ze zmianami klimatu (EUR)	Udział w całości alokacji na program (%)
IV	688 576 237	22,09
VI	37 162 400	2,98
RAZEM	725 738 637	25,07

4. ZINTEGROWANE PODEJŚCIE TERYTORIALNE

Zgodnie z zapisami projektów rozporządzeń dotyczących Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych (EFIS) oraz zapisami Umowy Partnerstwa w ramach RPO WSL 2014-2020 wszędzie tam, gdzie jest to możliwe i zasadne, zostanie zastosowane zintegrowane podejście terytorialne. Wymiar terytorialny będzie realizował zapisy art. 14 i 87 projektu Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólne przepisy dla EFIS.

Podejście terytorialne w ramach RPO WSL 2014-2020 będzie oparte na unikalnych w skali Polski doświadczeniach uzyskanych przy wdrażaniu Programów Rozwoju Subregionów (PRS) w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013. Przy realizacji podejścia terytorialnego zostaną wykorzystane doświadczenia, w tym dobre praktyki oraz potencjał instytucjonalny zbudowany w latach 2007-2013 m.in. w zakresie partnerskiej współpracy gmin oraz udziału partnerów lokalnych w wyborze przedsięwzięć do dofinansowania. Zasadność kontynuacji podejścia terytorialnego wypracowanego w regionie potwierdzają m.in. analizy i badania ewaluacyjne, z których wynika, iż przyczyniło się ono do pogłębienia współpracy jednostek samorządu terytorialnego, a realizowana w jego ramach interwencja w większym stopniu odzwierciedla potrzeby społeczności lokalnych.

Zintegrowane podejście terytorialne w ramach RPO WSL 2014-2020 będzie wdrażane na **obszarach funkcjonalnych czterech Subregionów: Centralnego, Północnego, Południowego i Zachodniego**, stanowiących - zgodnie ze Strategią rozwoju województwa śląskiego „Śląskie 2020+” - obszary polityki rozwoju. Jednocześnie, dodatkowe wsparcie, pochodzące z krajowej rezerwy programowej będzie ukierunkowane na obszary strategicznej interwencji państwa (OSI) wskazane w Umowie Partnerstwa.

Wsparcie **wymiaru miejskiego** w ramach RPO WSL 2014-2020 obejmie wszystkie typy ośrodków miejskich, zarówno regionalnych, subregionalnych, jak i lokalnych, ze szczególnym uwzględnieniem Metropolii Górnośląskiej i jej obszaru funkcjonalnego (Subregion Centralny), aglomeracji subregionalnych (bieguny rozwojowe Subregionów: Północnego, Południowego i Zachodniego) oraz miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji.

Metropolia Górnośląska i jej otoczenie funkcjonalne – stanowią największy i najbardziej zurbanizowany obszar w Polsce i drugi najsilniejszy ośrodek gospodarczy w kraju. Metropolia składa się z 23 położonych w bliskiej odległości miast, w tym miasta wojewódzkiego. W skład jej bezpośredniego otoczenia funkcjonalnego wchodzi 29 gmin, a pośredniego kolejnych 21 gmin. Obszar jest zamieszkały przez około 2,79 mln ludzi (ok. 60% mieszkańców regionu). Ponadto, w regionie zlokalizowane są trzy duże ośrodki miejskie o znaczeniu krajowym tj.: Częstochowa, Bielsko-Biała i Rybnik, które wraz z przyległymi gminami tworzą aglomeracje subregionalne, będące ważnymi biegunami rozwojowymi województwa śląskiego i centrami społeczno-gospodarczymi Subregionów.

Głównymi wyzwaniami rozwojowymi w Metropolii Górnośląskiej i ww. aglomeracjach są: wsparcie działań ukierunkowanych na poprawę warunków inwestycyjnych, wsparcie rozwoju funkcji metropolitalnych i aglomeracyjnych, w tym rozszerzenie i poprawa jakości usług otoczenia biznesu, instytucji kultury, wysokospecjalistycznych placówek ochrony zdrowia oraz rozwój branż kreatywnych; poprawa integracji infrastrukturalnej i organizacyjnej transportu publicznego w miastach i na ich obszarach funkcjonalnych; ograniczenie zanieczyszczenia powietrza i poprawa efektywności energetycznej; poprawa jakości i organizacji usług komunalnych m.in. w zakresie gospodarki odpadami, gospodarki wodno-ściekowej, usług społecznych oraz edukacji, poprawa środowiska miejskiego oraz rewitalizacja zdegradowanych dzielnic miast. Wsparcie Metropolii Górnośląskiej oraz ww. miast i ich obszarów funkcjonalnych zostanie dostosowane do ich znaczenia dla rozwoju regionu, potencjału rozwojowego oraz skali problemów i potrzeb.

W województwie śląskim wiele miast wymaga podjęcia działań rewitalizacyjnych. W konsekwencji procesów restrukturyzacyjnych przemysłu oraz nasilających się niekorzystnych zjawisk demograficznych tj. starzenie się społeczeństwa, procesy migracyjne, suburbanizacja, wiele miast stopniowo traci swoje funkcje społeczno-gospodarcze, a na ich terenach występuje silna koncentracja negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych tj. zamieranie centrów miast, wysokie bezrobocie, niska jakość infrastruktury technicznej, zagrożenia wynikające z ubóstwa i wykluczenia społecznego. Z konkluzji badań unijnego w ramach projektu SHRINK SMART - The Governance of Shrinkage within a European Context, wynika, że wśród miast Unii Europejskiej z największymi problemami społecznymi i najszybciej się wyludniającymi są zlokalizowane w województwie śląskim: Bytom i Sosnowiec. Szczególnie w Bytomiu, oprócz wysokiego bezrobocia, występują znaczne szkody pogórnice, które powodują m.in. zawalenia budynków, a także postępuje wyludnienie i dekapitalizacja obiektów w centrum miasta.

Głównymi wyzwaniami rozwojowymi dla tych obszarów jest przeciwdziałanie zamieraniu centrów miast, degradacji przestrzeni publicznych oraz dezurbanizacji, przejawiającej się m.in. depopulacją i dekapitalizacją zasobów budowlanych, niwelowanie kumulacji negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych tj. bezrobocie, ubóstwo, wykluczenie społeczne poprzez działania aktywizacyjne i integracyjne na rzecz społeczności lokalnych zamieszkujących ww. obszary.

Wsparcie obszarów wymagających rewitalizacji zostanie skoncentrowane na ośrodkach o największym natężeniu problemów społecznych, gospodarczych i infrastrukturalnych, którymi są w szczególności Bytom oraz funkcjonalnie powiązany z nim Radzionków (będący niegdyś dzielnicą Bytomia). W dalszej kolejności wsparcie zostanie skierowane do miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze i wymagających rewitalizacji wskazanych w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020⁵⁰ do których należą poza Bytomiem: Będzin, Bielsko-Biała, Chorzów, Częstochowa, Dąbrowa Górnicza, Gliwice, Jastrzębie-Zdrój, Jaworzno, Katowice, Mysłowice, Piekary Śląskie, Racibórz, Ruda Śląska, Rybnik, Siemianowice Śląskie, Sosnowiec, Świętochłowice, Tarnowskie Góry, Tychy, Zabrze,

⁵⁰ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, str. 101.

Zawiercie, Wodzisław Śląski, Żory. Promowane będzie kompleksowe podejście do rewitalizacji obszarów miejskich w tym m.in. poprzez zintegrowaną interwencję Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego oraz realizację komplementarnych działań w obszarze efektywności energetycznej budynków, budownictwa socjalnego, włączenia społecznego, poprawy dostępu do usług społecznych, zdrowotnych i edukacyjnych oraz poprawy stanu środowiska. Ponadto, w ramach ZIT wsparcie otrzymają inne ośrodki miejskie wymagające rewitalizacji, wskazane w Strategiach ZIT.

Działania o charakterze terytorialnym realizowane na obszarach miejskich w ramach RPO WSL 2014-2020 będą komplementarne z działaniami w ramach krajowych programów operacyjnych m.in. PO IR, PO WER, PO LiŚ 2014-2020, w tym finansowanych z Funduszu Spójności, w ramach których będzie wspierana realizacja ważnych przedsięwzięć, przyczyniających się do osiągnięcia celów rozwojowych OSI, w tym miasta wojewódzkiego i jego obszaru funkcjonalnego oraz ośrodków miejskich w szczególnej sytuacji społeczno-gospodarczej. Działania na obszarach miejskich będą realizowane w zgodności z celami wsparcia obszarów miejskich określonymi w dokumentach europejskich i krajowych oraz z komplementarnym zastosowaniem instrumentów i inicjatyw tj. URBACT, JESSICA.

W ramach RPO WSL 2014-2020 wspierany będzie zintegrowany i zrównoważony **rozwój obszarów wiejskich**, służący ich szerszemu włączeniu w procesy rozwojowe m.in. poprzez wzmocnienie potencjału lokalnych ośrodków rozwoju, poprawę skomunikowania z obszarami miast, działania ukierunkowane na poprawę dostępu i jakości usług, w tym edukacyjnych i społecznych, aktywizację zawodową, przeciwdziałanie ubóstwu i wyłączeniu społecznemu, a także ochronę i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska, w tym wsparcie efektywności energetycznej, gospodarki odpadami, gospodarki wodno-ściekowej, wykorzystania lokalnych potencjałów odnawialnych źródeł energii oraz zagospodarowania zasobów przyrody na rzecz zwiększenia atrakcyjności turystycznej i podniesienia jakości życia.

Działania na obszarach wiejskich będą realizowane w zgodności z celami wsparcia obszarów wiejskich określonymi w dokumentach europejskich i krajowych. Ponadto, Zintegrowany wymiar terytorialny w ramach RPO WSL 2014-2020 na obszarach wiejskich będzie realizowany w spójności z innymi politykami publicznymi dot. obszarów wiejskich, w szczególności Wspólną Polityką Rolną i Rybacką, w tym wsparciem w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego.

W ramach RPO WSL 2014-2020 wymiar terytorialny będzie wdrażany poprzez szerokie zastosowanie instrumentu **Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT)** w oparciu o zapisy art. 99 projektu Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólne przepisy dla EFSI. Przy pomocy instrumentu ZIT, partnerstwa jednostek samorządu terytorialnego na obszarach czterech subregionów będą realizowały, w oparciu o wspólną strategię terytorialną, zintegrowane przedsięwzięcia lub wiązki przedsięwzięć łączące wsparcie z kilku Priorytetów RPO WSL 2014-2020, w tym łączące interwencję dwóch

funduszy tj. Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego.

Poprzez mechanizm koncentracji środków finansowych na wskazanych wyżej obszarach oraz zastosowanie instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT), podejście terytorialne w ramach RPO WSL 2014-2020 zostanie zastosowane i przyczyni się do efektywnego osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów programu w następujących Priorytetach:

- w ramach Priorytetu III pozwoli na poprawę potencjału inwestycyjnego subregionów, w tym zagospodarowanie znacznych powierzchni terenów typu brownfield na cele inwestycyjne;
- w ramach Priorytetu IV przyczyni się do bardziej kompleksowego podejścia do działań niskoemisyjnych na obszarach subregionów, w tym rozwoju zrównoważonej mobilności miejskiej, komplementarności działań w zakresie zmniejszenia energochłonności infrastruktury publicznej i sektora mieszkaniowego oraz wykorzystania odnawialnych źródeł energii;
- w ramach Priorytetu V przyczyni się do bardziej kompleksowego podejścia do ochrony środowiska oraz poprawy jakości życia w subregionach poprzez zmniejszenia ilości odpadów zagrażających mieszkańcom regionu oraz środowisku, poprawy jakości wód w regionie, a także ochrony subregionalnych zasobów przyrody i przywrócenia różnorodności biologicznej;
- w ramach Priorytetów IX i X poprzez integrację wsparcia EFRR i EFS przyczyni się w sposób kompleksowy do zwiększenia spójności społecznej poprzez eliminowanie barier w dostępie do usług na rzecz osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz rozwoju i wzmocnienia spójności lokalnej poprzez rewitalizację fizyczną, gospodarczą i społeczną obszarów zmarginalizowanych i zdegradowanych;
- w ramach Priorytetów XI i XII. poprzez integrację wsparcia EFRR i EFS przyczyni się w sposób kompleksowy do zwiększenia dostępności do placówek wychowania przedszkolnego oraz zwiększenia dostępności i poprawy warunków kształcenia i szkolenia zawodowego;
- w ramach Priorytetu VII przyczyni się do wzrostu zatrudnienia, mobilności zawodowej mieszkańców;
- w ramach Priorytetu VIII przyczyni się do modernizacji i rozwoju przedsiębiorstw, adaptacyjności pracowników przedsiębiorstw, godzenia ich życia zawodowego i rodzinnego oraz do zapewnienia warunków do aktywnego starzenia się w dobrym zdrowiu.

Ewaluacja ex-ante instrumentu ZIT w ramach RPO WSL 2014-2020 wykazała, iż zastosowano go poprawnie tj. wprowadzono w Priorytetach i obszarach wsparcia, w których jest to zasadne pod względem efektywności oraz możliwości realizacji projektów przy zastosowaniu ZIT. Ponadto, w opinii Ewaluatora, instrument pozwoli w znaczącym

stopniu na osiągnięcie celów rozwojowych subregionów tj. dostosowany jest do ich potencjałów

i potrzeb ogólnie zdefiniowanych w subregionach.

ZIT będą realizowane z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa oraz w zgodności ze szczegółowymi wytycznymi dot. realizacji instrumentu ZIT, zawartymi w materiale MRR pn. „Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce”.

Istotnym elementem realizacji ZIT będzie **zawiązanie zinstytucjonalizowanej formy partnerstwa** jednostek samorządu terytorialnego w subregionach. W województwie śląskim podobne partnerstwa zostały już zawiązane dla realizacji Programów Rozwoju Subregionów w latach 2007-2013.

Podstawą interwencji będzie opracowanie przez każdy z czterech subregionów **Strategii ZIT** wraz z listami projektów (listy podstawowe i rezerwowe). Strategia ZIT będzie uwzględniała wspólne strategiczne wybory uzgodnione przez jednostki wchodzące w skład zawiązanych partnerstw ZIT. Cele ZIT zostaną opracowane w spójności z celami szczegółowymi RPO WSL 2014-2020. Mierniki efektów realizacji przedsięwzięć wskazanych do realizacji w formule ZIT będą powiązane z systemem wskaźników RPO WSL 2014-2020 oraz będą wpisywać się w system monitorowania postępów i efektów wdrażania programu. Warunkiem brzegowym dla przedsięwzięć w ramach ZIT będzie spełnienie przez nie kryteriów wyborów projektów oraz dostępność alokacji. Tym samym interwencja ukierunkowana terytorialnie przyczyni się do efektywnej realizacji wskaźników produktu dla poszczególnych Priorytetów RPO WSL 2014-2020, w których zastosowany będzie instrument ZIT.

W ramach RPO WSL 2014-2020 przewiduje się powierzenie partnerom, w tym władzom miejskim, uczestniczącym w realizacji ZIT zakresu zadań obejmującego w szczególności **wybór przedsięwzięć/projektów do dofinansowania** (indywidualna pozakonkursowa ścieżka wdrażania oraz w ograniczonym zakresie uzupełniająco tryb konkursowy) oraz udział w procesie przygotowania i akceptacji kryteriów wyboru projektów w obszarach dedykowanych ZIT poprzez udział przedstawicieli subregionów w Komitecie Monitorującym RPO WSL 2014-2020.

Ważnym elementem realizacji ZIT jest zapewnienie **zdolności instytucjonalnej** do udziału w zarządzaniu Programem. Podmiot zarządzający i administrujący realizacją ZIT będzie musiał spełnić warunki związane z systemem realizacji, monitorowania i sprawozdawczości określone przez IZ RPO WSL 2014-2020. Ogólny zakres i sposób realizacji tych warunków zostanie określony w Porozumieniu zawartym między podmiotem reprezentującym partnerów uczestniczących w realizacji ZIT a IZ RPO WSL 2014-2020.

Koszty operacyjne funkcjonowania ZIT, włączając poniesione koszty instytucji zarządzających i administrujących ZIT, będą finansowane w ramach pomocy technicznej RPO WSL 2014-2020 oraz w uzgodnionym zakresie w ramach krajowego Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

Ze względu na szerokie zastosowanie instrumentu ZIT oraz promowanie uwzględnienia w ramach ZIT elementów podejścia bottom-up tj. m.in. realizacji działań z udziałem

lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych oraz prowadzenia szerokich konsultacji społecznych Strategii ZIT, nie planuje się uwzględnienia w ramach RPO WSL 2014-2020 instrumentu CCLD.

4.1. RAMY REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ Z ZAKRESU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU OBSZARÓW MIEJSKICH (W TYM ZIT), SZACUNKOWA KWOTA WSPARCIA Z EFRR ORAZ SZACUNKOWA ALOKACJA EFS

Zgodnie z zapisami projektu Umowy Partnerstwa działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich będą realizowane m.in. w miastach wojewódzkich i na obszarach powiązanych z nimi funkcjonalne. W ramach RPO WSL 2014-2020 obszar ten stanowi **Metropolia Górnośląska i jej otoczenie funkcjonalne - obejmujące cały subregion centralny**. Metropolia Górnośląska i jej obszar funkcjonalny stanowią największy w Polsce i jeden z większych w Europie obszarów metropolitalnych. W skład obszaru wchodzi 81 jednostek samorządu terytorialnego m.in. miasto wojewódzkie, wszystkie miasta z rdzenia obszaru funkcjonalnego oraz inne gminy i powiaty obszaru funkcjonalnego. Delimitacja obszaru została dokonana w oparciu o dwa elementy: Strategię rozwoju województwa śląskiego „Śląskie 2020+” oraz uzgodnienia z jednostkami samorządu terytorialnego zainteresowanymi współpracą w ramach obszaru. Pełna lista gmin i powiatów wchodzących w skład subregionu centralnego znajduje się w załączniku do Programu (Załącznik nr 4).

Wsparcie obszaru subregionu centralnego będzie realizowane w szczególności z zastosowaniem instrumentu ZIT w oparciu o zapisy Strategii ZIT. W odniesieniu do obszaru subregionu centralnego Strategia ZIT pełni rolę „strategii określającej zintegrowane działania służące rozwiązywaniu problemów gospodarczych, środowiskowych, klimatycznych, demograficznych i społecznych, które mają wpływ na obszary miejskie”, o której mowa w art. 7 Rozporządzenia o EFRR. Zgodnie z w/w Rozporządzeniem oraz projektem Umowy Partnerstwa na działania w zakresie zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich zostanie przeznaczony minimum 5% krajowej alokacji EFRR.

Na realizację działań w zakresie zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich w subregionie centralnym przeznaczone zostaną:

- środki pochodzące z tzw. rezerwy programowej w wysokości 4,5% funduszy strukturalnych (EFRR i EFS) w kwocie 434 300 000 EUR;
- środki z podstawowej alokacji RPO WSL 2014-2020 (EFRR i EFS) w kwocie 361 949 899 EUR;

które złożą się na jeden montaż finansowy dla wspólnej listy zintegrowanych wiązek projektów ujętych w ramach jednej Strategii ZIT.

Wsparcie zrównoważonego rozwoju obszarów z wykorzystaniem środków RPO WSL 2014-2020 w formule ZIT, w ramach poszczególnych Priorytetów programu, skoncentrowane będzie na następujących kierunkach interwencji:

- przygotowanie terenów inwestycyjnych na obszarach typu „brownfield”,

- kompleksowe wspieranie efektywności energetycznej oraz odnawialnych źródeł energii,
- rozwój zrównoważonego, sprawnego transportu łączącego cały subregion centralny,
- poprawa gospodarowania odpadami,
- poprawa gospodarki wodno-ściekowej,
- poprawa stanu środowiska przyrodniczego na obszarze subregionu,
- przywracanie funkcji społeczno-gospodarczych zdegradowanych obszarów subregionu,
- poprawa dostępu i jakości usług edukacyjnych na obszarze funkcjonalnym subregionu.

Wsparcie w ramach ZIT będzie skoncentrowane zarówno terytorialnie, jak i tematycznie, zgodnie z uzgodnionymi zapisami Strategii ZIT. Głównymi kryteriami wyboru przedsięwzięć do wsparcia w formule ZIT będzie ich zintegrowany charakter i komplementarność. W szczególności w obszarze przywracania funkcji społeczno-gospodarczych zdegradowanych obszarów subregionu oraz poprawy dostępu i jakości usług edukacyjnych na obszarze funkcjonalnym wspierana będzie realizacja przedsięwzięć integrujących działania „miękkie” finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz działania inwestycyjne wspierane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Typy działań rekomendowane do wsparcia w ramach wskazanych wyżej kierunków interwencji zostały szerzej wskazane w opisach Priorytetów RPO WSL 2014-2020.

Działania w zakresie zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich realizowane w ramach ZIT w subregionie centralnym będą komplementarne z działaniami w ramach innych Priorytetów RPO WSL 2014-2020 m.in. w obszarze wzmacniania badań, rozwoju technologicznego oraz innowacji (Cel tematyczny 1, Priorytety inwestycyjne: 1.1 i 1.2), wsparcia potencjału instytucji otoczenia biznesu (Cel tematyczny 3, Priorytet Inwestycyjny 3.4), zachowania dziedzictwa kulturowego (Cel tematyczny 6, Priorytet inwestycyjny 6.4), wsparcia infrastruktury społecznej, w tym infrastruktury ochrony zdrowia (Cel tematyczny 9, Priorytet inwestycyjny 9.1), wsparcia kompleksowych działań rewitalizacyjnych na obszarach o szczególnym nagromadzeniu problemów społecznych i gospodarczych (OSI „miasta i dzielnice miast wymagające rewitalizacji”).

Działania w zakresie zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich realizowane w ramach ZIT w subregionie centralnym będą komplementarne z działaniami w ramach krajowych programów operacyjnych, w szczególności PO IiŚ 2014-2020, finansowanego z Funduszu Spójności w zakresie wsparcia kompleksowych projektów dotyczących efektywności energetycznej i niskoemisyjnego transportu publicznego (Cel tematyczny 4, Priorytety Inwestycyjne 4.3 i 4.5, Cel tematyczny 7, Priorytet inwestycyjny 7.4).

Zasady zarządzania i wdrażania ZIT, w tym w subregionie centralnym, zostały opisane w części wprowadzającej rozdziału 4. Zintegrowane podejście terytorialne.

Tabela 113. Szacunkowa kwota wsparcia z EFRR dla zintegrowanych przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich (art. 7.2 rozporządzenia EFRR) oraz szacunkowa alokacja EFS

1. Fundusz	2. szacunkowa kwota wsparcia EFRR dla zintegrowanych przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich (art. 7.2 rozporządzenia EFRR) oraz szacunkowa alokacja EFS (EUR)	2. udział alokacji z kolumny 2 w całości alokacji funduszu na program
Łącznie EFRR	693 119 913	30,8%
Łącznie EFS	99 977 886	11,6%
Razem EFRR + EFS	793 097 799	25,4%

4.2. RAMY REALIZACJI ZIT POZA ZINTEGROWANYMI PRZEDSIĘWZIĘCIAMI Z ZAKRESU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU OBSZARÓW MIEJSKICH ORAZ SZACUNKOWA ALOKACJA Z POSZCZEGÓLNYCH OSI PRIORYTETOWYCH

Zgodnie z zapisami wstępnego projektu Umowy Partnerstwa Instytucja Zarządzająca programem operacyjnym może podjąć decyzję o realizacji ZIT na innych niż wskazane w UP obszarach wymagających zintegrowanego podejścia. Instytucja Zarządzająca RPO WSL 2014-2020, w uzgodnieniu z partnerami lokalnymi, zdecydowała o kontynuacji podejścia do rozwoju terytorialnego realizowanego w latach 2007-2013 i wskazała, jako dodatkowe obszary strategicznej interwencji, obszary trzech Subregionów województwa śląskiego tj. **Subregiony: Północny, Południowy i Zachodni** (poza opisanym w poprzednim rozdziale Subregionem Centralnym).

Podobnie jak w przypadku miasta wojewódzkiego i jego obszaru funkcjonalnego, wyznaczenie obszarów wsparcia zostało dokonane w oparciu o dwa elementy: Strategię rozwoju województwa śląskiego „Śląskie 2020+” oraz uzgodnienia z jednostkami samorządu terytorialnego zainteresowanymi współpracą w ramach obszarów. Pełna list gmin i powiatów wchodzących w skład Subregionów znajduje się w załączniku do Programu. (Załącznik nr 5).

Na ww. obszarach planowane jest szerokie zastosowanie instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT). Wsparcie będzie realizowane w oparciu o zapisy Strategii ZIT poszczególnych Subregionów. W odniesieniu do obszaru subregionów Strategia ZIT pełni rolę „strategii terytorialnej”, zgodnie z zapisami art. 99 projektu Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólne przepisy dla EFSI.

Na realizację zintegrowanych działań terytorialnych na obszarach ww. subregionów przeznaczone zostaną środki z podstawowej alokacji RPO WSL 2014-2020 w kwocie 314 710 751 EUR.

Dla zachowania jednolitości konstrukcji instrumentu ZIT na poziomie programu, wsparcie ww. subregionów w formule ZIT w ramach poszczególnych Priorytetów RPO WSL 2014-

2020 jest tożsame tematycznie ze wsparciem kierowanym do opisanego w poprzednim rozdziale subregionu centralnego i odnosi się do następujących kierunków interwencji:

- przygotowanie terenów inwestycyjnych na obszarach typu „brownfield”,
- kompleksowe wspieranie efektywności energetycznej oraz odnawialnych źródeł energii,
- rozwój zrównoważonego, sprawnego transportu w subregionie,
- poprawa gospodarowania odpadami,
- poprawa gospodarki wodno-ściekowej,
- poprawa stanu środowiska przyrodniczego na obszarze subregionu,
- przywracanie funkcji społeczno-gospodarczych zdegradowanych obszarów subregionu,
- poprawa dostępu i jakości usług edukacyjnych na obszarze funkcjonalnym subregionu.

Wsparcie będzie skoncentrowane zarówno terytorialnie, jak i tematycznie, zgodnie z uzgodnionymi zapisami Strategii ZIT. Konkretnie kierunki interwencji i poziom wsparcia będą dostosowane do specyficznych wyzwań i potrzeb subregionów. Środki przeznaczone na realizację ZIT „subregionalnych” zostaną podzielone z uwzględnieniem m.in. liczby mieszkańców, poziomu bezrobocia oraz PKB/1 mieszkańca. Głównymi kryteriami wyboru przedsięwzięć do wsparcia w formule ZIT będzie ich zintegrowany charakter i komplementarność. W szczególności w obszarze przywracania funkcji społeczno-gospodarczych zdegradowanych obszarów subregionu oraz poprawy dostępu i jakości usług edukacyjnych na obszarze funkcjonalnym wspierana będzie realizacja przedsięwzięć integrujących działania „miękkie” finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz działania inwestycyjne wspierane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Typy działań rekomendowane do wsparcia w ramach wskazanych wyżej kierunków interwencji zostały szerzej wskazane w opisach Priorytetów RPO WSL 2014-2020.

Działania w ramach ZIT w subregionach północnym, południowym i zachodnim będą komplementarne z działaniami w ramach innych Priorytetów RPO WSL 2014-2020 m.in. w obszarze wsparcia potencjału instytucji otoczenia biznesu (Cel tematyczny 3, Priorytet Inwestycyjny 3.4), zachowania dziedzictwa kulturowego (Cel tematyczny 6, Priorytet inwestycyjny 6.4), wsparcia infrastruktury społecznej, w tym infrastruktury ochrony zdrowia (Cel tematyczny 9, Priorytet inwestycyjny 9.1), wsparcia kompleksowych działań rewitalizacyjnych na obszarach o szczególnym nagromadzeniu problemów społecznych i gospodarczych (OSI „miasta i dzielnice miast wymagające rewitalizacji” oraz OSI „obszary wiejskie, w tym o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe”).

Działania w ramach ZIT w subregionach północnym, południowym i zachodnim będą komplementarne z działaniami w ramach krajowych programów operacyjnych, w szczególności PO LiŚ 2014-2020, finansowanego z Funduszu Spójności, PO WER oraz działań realizowanych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020.

Zasady zarządzania i wdrażania ZIT, w tym w subregionie centralnym, zostały opisane w części wprowadzającej rozdziału 4. Zintegrowane podejście terytorialne.

Tabela 114. Szacunkowa alokacja dla ZIT, realizowanych poza zintegrowanymi przedsięwzięciami z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich wskazanymi w sekcji 4.2 (wielkość zagregowana)

Oś priorytetowa	Fundusz	Szacunkowa alokacja (wsparcie unijne) (EUR)
Oś 1	EFRR	
Oś 2	EFS	
Razem		

4.3.MECHANIZMY ZAPEWNIAJĄCE KOORDYNACJĘ PRZEDSIĘWZIĘĆ OPARTYCH NA WSPÓŁPRACY, STRATEGII MAKROREGIONALNYCH I STRATEGII DLA BASENÓW MORSKICH

Strategia dla rozwoju Polski Południowej w obszarze województw małopolskiego i śląskiego do roku 2020

Interwencja w ramach RPO WSL 2014-2020 będzie realizowana z uwzględnieniem zapisów *Strategii dla rozwoju Polski Południowej w obszarze województw małopolskiego i śląskiego do roku 2020*. Niniejsza Strategia, przyjęta przez Sejmiki obu województw w dniu 5 kwietnia 2013 r., odzwierciedla aktualne trendy związane z terytorialnym wymiarem polityki rozwoju, przedstawione w ramach *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020* oraz *Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*.

Celem nadrzędnym jest wykreowanie Polski Południowej jako nowoczesnego i atrakcyjnego regionu w Europie poprzez realizację następujących celów strategicznych:

- Europol śląsko-krakowski obszarem koncentracji innowacji i kreatywności, wyznaczającym trendy rozwojowe i wpisującym się w sieć najdynamiczniej rozwijających się metropolii europejskich,
- Polska Południowa przestrzenią partnerskiej współpracy na rzecz efektywnego wykorzystywania możliwości rozwojowych,
- Polska Południowa miejscem przyciągającym ludzi, podmioty i inicjatywy wzmacniające potencjały makroregionu.

Strategia dla Rozwoju Polski Południowej do roku 2020 identyfikuje możliwości współpracy pomiędzy województwami śląskim i małopolskim oraz wskazuje kierunki, typy projektów i projekty umożliwiające rozwijanie i zacieśnianie tej współpracy. Za kluczową uznano współpracę w następujących dziedzinach: kapitał ludzki, gospodarka i sektor badawczo-rozwojowy, turystyka i kultura, system komunikacyjny oraz ochrona środowiska.

W ramach regionalnych programów operacyjnych obu województw wspierane będą obszary, które wpisują się w realizację celów Strategii. Programy te mogą służyć wsparciu zadań

o skali regionalnej (wykorzystujące wspólny potencjał i oddziałujące pozytywnie na pozycję rozwojową makroregionu), podczas gdy kluczowe projekty strategii powinny być realizowane w ramach programów krajowych. W ramach procesu negocjacji kontraktu terytorialnego, zaproponowane zostaną przez Urzędy Marszałkowskie obu województw uzgodnione przedsięwzięcia, realizujące cele Strategii Polski Południowej.

Wkład działań RPO WSL 2014-2020 w realizacji celów Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego

Przyjęta w 2009 r. przez Radę Europejską *Strategia dla Regionu Morza Bałtyckiego* (SUE RMB) stawia sobie za cel rozwiązywanie istotnych problemów środowiska naturalnego Morza Bałtyckiego oraz poprawę dynamiki rozwoju gospodarczego obszarów nad nim położonych.

Kluczowe cele Strategii to:

- A. Ocalenie morza
- B. Rozwój połączeń w regionie,
- C. Zwiększenie dobrobytu.

Katalog obszarów priorytetowych Strategii dotyczy m. in. tematów z zakresu ochrony środowiska, edukacji, energii, transportu, innowacji.

RPO WSL 2014-2020 przewiduje wsparcie obszarów, które są spójne z Planem Działań Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego i realizują jej cele.

Przede wszystkim dotyczy to wsparcia przedsiębiorczości i wzmocnienia innowacyjności gospodarki, co przyczyni się do realizacji celu trzeciego Strategii - Zwiększenie dobrobytu.

Niezwykle istotne znaczenie przyznaje się w Programie wzmacnianiu powiązań transportowych. Ponadto przewiduje się wsparcie działań z zakresu energetyki i technologii informacyjno-komunikacyjnych. Wszystkie te działania wpisują się w realizację celów Strategii w zakresie priorytetu drugiego – Rozwój połączeń w regionie.

Część środków Programu przeznaczona zostanie również na gospodarkę ściekową i gospodarkę odpadami. Przyczyniać się będzie zatem do realizacji Priorytetu pierwszego Strategii – Ocalenie morza.

5. SYSTEM INSTYTUCJONALNY

5.1. IDENTYFIKACJA INSTYTUCJI ZAANGAŻOWANYCH W REALIZACJĘ PROGRAMU

Tabela 115. Wykaz IZ, IC, IA, IP oraz dane kontaktowe

Instytucja	Nazwa instytucji, departament lub inna jednostka organizacyjna	Kierownictwo instytucji (zajmowane stanowisko)
Podmiot udzielający desygnacji	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego	minister właściwy ds. rozwoju regionalnego
Instytucja Zarządzająca	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	Zarząd Województwa Śląskiego
Instytucja Pośrednicząca	Śląskie Centrum Przedsiębiorczości	Dyrektor Śląskiego Centrum Przedsiębiorczości
Instytucja Pośrednicząca	Wojewódzki Urząd Pracy	Dyrektor Wojewódzkiego Urzędu Pracy
Instytucja Wdrażająca	<i>Do uzupełnienia na późniejszym etapie</i>	
Instytucja Certyfikująca (jeśli dotyczy)	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	Zarząd Województwa Śląskiego
Instytucja Audytowa	Ministerstwo Finansów	minister właściwy ds. finansów publicznych
Instytucja odpowiedzialna za otrzymywanie płatności z KE	Ministerstwo Finansów	minister właściwy ds. finansów publicznych

Podmiot udzielający desygnacji

Desygnacji podlegają instytucje zarządzające, pełniące jednocześnie funkcje instytucji certyfikujących. W przypadku, gdy część zadań instytucji zarządzającej związanych z realizacją programu operacyjnego zostaje powierzona innej instytucji, obowiązkowi uzyskania desygnacji podlegają wszystkie instytucje, którym zostały powierzone zadania, tj. instytucje pośredniczące i wdrażające.

Instytucja Zarządzająca

Instytucja Zarządzająca odpowiada za całokształt zagadnień związanych z zarządzaniem programem, w zakresie określonym przepisami [art. 114] rozporządzenia ramowego, zgodnie z zasadami należytego zarządzania finansowego. W celu zapewnienia prawidłowej realizacji zadań związanych z wdrażaniem programu instytucja zarządzająca przygotowuje i wydaje między innymi dokumenty - szczegółowy opis priorytetów programu operacyjnego i opis

systemu zarządzania i kontroli. Regulują one szczegółowo zasady wdrażania programu, a także określają kompetencje instytucji zaangażowanych w realizację programu oraz wzajemne relacje między nimi. Instytucja zarządzająca może też wydawać wytyczne programowe regulujące kwestie szczegółowe regionalnego programu operacyjnego oraz inne dokumenty. Treść dokumentów przygotowywanych przez instytucję zarządzającą nie może stać w sprzeczności z zapisami dokumentów o charakterze horyzontalnym, takich jak wytyczne horyzontalne (które regulują kwestie dotyczące różnych aspektów wdrażania obowiązujące w całym systemie realizacji programów Polityki Spójności i są wydawane przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego).

Poza funkcjami związanymi z zarządzaniem i kontrolą, instytucjom zarządzającym powierzone zostały zadania związane z certyfikacją wydatków do Komisji Europejskiej, zgodnie z przepisami [art. 115] rozporządzenia ramowego. Warunkiem niezbędnym dla pełnienia przez instytucję zarządzającą zadań związanych z certyfikacją w ramach danego programu operacyjnego jest zapewnienie rozdzielenia realizacji zadań zarządczo - kontrolnych od certyfikacji.

Instytucja Pośrednicząca

Zgodnie z [art. 113 ust. 6] rozporządzenia ramowego instytucja zarządzająca może powierzyć realizację części zadań związanych z zarządzaniem, kontrolą i monitorowaniem programu, na poziomie osi priorytetowej, jednej albo większej liczbie instytucji pośredniczących. Rolę instytucji pośredniczącej w ramach regionalnego programu operacyjnego pełni podmiot publiczny albo podmiot prywatny.

Delegacja uprawnień odbywa się na drodze porozumienia, zawieranego pomiędzy instytucją zarządzającą a daną instytucją pośredniczącą. Porozumienie to określa szczegółowo zakres zadań instytucji pośredniczącej oraz prawa i obowiązki obu stron porozumienia. Delegacja uprawnień nie może dotyczyć zagadnień związanych z certyfikacją wydatków. Dokonując delegacji, instytucja zarządzająca zachowuje całkowitą odpowiedzialność za całość realizacji programu.

Instytucja wdrażająca

W celu zapewnienia sprawnego wdrażania programu operacyjnego, instytucja pośrednicząca może delegować część zadań związanych z realizacją programu (na poziomie działania albo poddziałania) jednej albo większej liczbie instytucji wdrażających. Rolę instytucji wdrażającej może pełnić podmiot publiczny albo prywatny. Powierzenie części kompetencji odbywa się, w drodze porozumienia (w przypadku, gdy rolę IW pełni podmiot publiczny) albo umowy (w przypadku, gdy rolę IW pełni podmiot prywatny), za zgodą instytucji zarządzającej i przy zachowaniu przez tę ostatnią całkowitej odpowiedzialności za całość realizacji programu. Zakres delegacji obejmuje w szczególności działania wykonywane w związku z realizacją projektów, np. wybór projektów do dofinansowania (na podstawie kryteriów finansowania operacji zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący), kontrolą realizacji projektów, weryfikacją wniosków o płatność beneficjentów.

Instytucja audytowa

Instytucja audytowa powoływana jest, zgodnie z [art. 113 ust. 4] rozporządzenia ramowego. Rola instytucji audytowej dla regionalnego programu operacyjnego jest powierzona Generalnemu Inspektorowi Kontroli Skarbowej, który sprawuje swoją funkcję przy pomocy jednej z komórek organizacyjnych (departamentów) w Ministerstwie Finansów oraz 16 urzędów kontroli skarbowej.

Instytucja odpowiedzialna za otrzymywanie płatności z KE

Instytucją odpowiedzialną za otrzymywanie płatności z KE jest minister właściwy do spraw finansów publicznych. Środki przekazywane przez Komisję Europejską jako zaliczki oraz płatności okresowe i płatność końcowa zostaną włączone do budżetu państwa jako jego dochody. Z kolei z budżetu państwa będą przekazywane środki na finansowanie projektów.

System monitorowania i sprawozdawczości

Sprawozdawczość i monitorowanie realizowane będzie systematycznie i terminowo przez cały okres programowania oraz na wszystkich poziomach wdrażania programu operacyjnego w tym również w zakresie Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT). Za prawidłowy przebieg procesu sprawozdawczości odpowiedzialna będzie Instytucja Zarządzająca. Zasady i tryb sprawozdawczości w ramach programu operacyjnego oparte będą na regulacjach unijnych/krajowych i zostaną sprecyzowane w podręcznikach procedur wdrażania i wytycznych.

Mierzeniu postępu rzeczowego programu operacyjnego posłużą przede wszystkim wskaźniki z listy wskaźników kluczowych (WLWK).

W terminie trzech miesięcy od daty powiadomienia Polski o decyzji dotyczącej przyjęcia przez Komisję Europejską programu operacyjnego zostanie powołany Komitet Monitorujący. W jego skład wchodzić będą przedstawiciele Instytucji Zarządzającej, wszelkich Instytucji Pośredniczących oraz przedstawiciele właściwych organów regionalnych, lokalnych, miejskich i innych władz publicznych, partnerów gospodarczych i społecznych, instytucji naukowych, badawczych i rozwojowych oraz podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, w tym partnerzy działający na rzecz ochrony środowiska, organizacje pozarządowe oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie równości i niedyskryminacji. W pracach komitetu w roli doradcy uczestniczyć będzie przedstawiciel Komisji Europejskiej. Ponadto jeżeli Europejski Bank Inwestycyjny wnieśli wkład w program, jego przedstawiciel także może uczestniczyć w pracach Komitetu Monitorującego w charakterze doradczym.

Komitet Monitorujący będzie dokonywał m.in. przeglądu realizacji PO i postępów w osiąganiu jego celów, a także zaangażowany będzie w proces ewaluacji.

System ewaluacji

Instytucja Zarządzająca odpowiada za prowadzenie ewaluacji (oceny) Programu. Zgodnie z [art. 47] rozporządzenia ramowego ewaluację przeprowadza się w celu poprawy jakości projektowania i realizacji programów, jak również w celu analizy ich efektywności, skuteczności oraz ich wpływu.

Dla perspektywy finansowej 2014-2020 prowadzone będą następujące rodzaje ewaluacji:

- Ewaluacja ex ante, przeprowadzana w celu poprawy jakości programowania, przekazywana do Komisji Europejskiej wraz ze streszczeniem w tym samym czasie co Program.
- Ewaluacje bieżące oceniające trafność, skuteczność oraz efektywność Programu, realizowane podczas realizacji Programu
- Ewaluacja ex post, przeprowadzona będzie nie później niż 31 grudnia 2023. Realizowana będzie przez KE we współpracy z Państwem członkowskim i Instytucjami Zarządzającymi PO. Obejme skuteczność i efektywność Programu, jak również jego wkład w realizację strategii Europa 2020.

Szczegółowy plan działań z zakresu ewaluacji Programu zawarty jest w planie ewaluacji. Instytucja Zarządzająca sporządza plan ewaluacji i przedstawia go na posiedzeniu Komitetu Monitorującego nie później niż rok po przyjęciu RPO WSL 2014-2020. Plan ewaluacji stanowi podstawę organizacji oceny programu w trakcie jego trwania. Plan ewaluacji składa się z następujących elementów: 1) listy tematów badań ewaluacyjnych wraz z uzasadnieniem ich realizacji, 2) metod przewidzianych do zastosowania wraz z określeniem zapotrzebowania na dane, 3) sposobów zapewnienia dostarczenia odpowiedniego zakresu danych na użytek ewaluacji, 4) harmonogramu procesu ewaluacji, 5) sposobów komunikacji wyników ewaluacji, 6) zasobów ludzkich, 7) budżetu oraz 8) planu szkoleń.

Instytucja Zarządzająca odpowiedzialna jest za przeprowadzanie oceny w trakcie trwania okresu programowania w tym oceny w celu analizy efektywności, skuteczności i wpływu Programu. Co najmniej raz podczas okresu programowania ocena obejmie analizę sposobu, w jaki wsparcie z funduszy przyczyniło się do osiągnięcia celów w odniesieniu do każdego priorytetu.

W trakcie realizacji procesu ewaluacji Regionalnego Programu Operacyjnego Instytucja Zarządzająca współpracuje z Krajową Jednostką Ewaluacji. Realizacja planów ewaluacji podlega monitorowaniu przez KE oraz - dodatkowo - przez KJE. Instytucja Zarządzająca zobowiązana jest do raportowania wyżej wymienionym podmiotom postępów z realizacji planu ewaluacji w tym m.in. stopnia wdrożonych rekomendacji.

Komitet Monitorujący jest włączony w realizację procesu ewaluacji. Rolą Komitetu jest akceptacja planu ewaluacji (oraz jego ewentualnych zmian), a także analiza postępu realizacji planu oraz uczestnictwo w pracach grupy ds. ewaluacji. W ramach prac Komitetu analizowane są wyniki badań ewaluacyjnych oraz sposób ich wykorzystania, a także

monitorowana jest realizacja zasady partnerstwa w procesie ewaluacji. W proces ewaluacji, na różnych jej etapach, włączani są aktywnie członkowie Komitetu Monitorującego.

Badania ewaluacyjne są przeprowadzane przez funkcjonalnie niezależnych ekspertów. Niezależność funkcjonalna zapewniona będzie poprzez zlecenie badań ewaluacyjnych zgodnie z przepisami obejmującymi zamówienia publiczne, a w przypadku analiz wykonywanych w ramach Instytucji Zarządzającej, gdy ich zakres tematyczny będzie obejmować funkcjonowanie IZ, także z zachowaniem zasady rozdzielenia funkcji jednostek oceniających i podlegających ocenie. Aby zapewnić prawidłową realizację procesu ewaluacji Instytucja Zarządzająca zapewnia odpowiednie zasoby, w tym w szczególności odpowiedni potencjał kadrowy i organizacyjny.

Wszystkie oceny będą poddawane do publicznej wiadomości w całości.

System kontroli

Zgodnie z zapisami rozporządzenia ramowego podstawową funkcją kontrolną Instytucji Zarządzającej jest weryfikacja wydatków, polegająca na sprawdzeniu dostarczenia towarów i usług współfinansowanych w ramach projektów, faktyczność poniesienia wydatków oraz ich zgodność z zasadami wspólnotowymi i krajowymi. Instytucja Zarządzająca weryfikuje także czy beneficjenci uczestniczący w realizacji operacji prowadzili oddzielny system księgowości lub korzystali z odpowiedniego kodu księgowego dla wszystkich transakcji związanych z operacją. Ponadto Instytucja Zarządzająca wprowadza skuteczne i proporcjonalne środki zwalczania nadużyć finansowych, uwzględniając rodzaje ryzyka.

Niniejsza weryfikacja może odbywać się w ramach następujących typów kontroli:

- kontrola na miejscu realizacji projektów (kontrole na zakończenie realizacji projektu, kontrole w trakcie realizacji projektu, kontrole doraźne);
- kontrola wydatków – kontrola dokumentów, w tym kontrole dokumentów w trakcie realizacji projektu (m. in. kontrola w trakcie weryfikacji wniosków o płatność, kontrole ex-ante Zamówień Publicznych,), kontrole dokumentów na zakończenie realizacji projektu;
- kontrola po zakończeniu realizacji projektu (w tym sprawdzająca trwałość projektu);
- kontrola krzyżowa (zgodnie z wytycznymi krajowymi).

Instytucja Zarządzająca sporządza również poświadczenie wiarygodności dotyczące zarządzania w sprawie funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli, legalności i prawidłowości operacji leżących u podstaw oraz przestrzegania zasady należytego zarządzania finansami, wraz ze sprawozdaniem zawierającym wyniki przeprowadzonych kontroli zarządzania, wszelkie niedociągnięcia stwierdzone w systemach zarządzania i kontroli oraz wszelkie podjęte działania naprawcze.

Instytucja Zarządzająca określa warunki prowadzenia weryfikacji wydatków oraz podział obowiązków w ramach systemu zarządzania i kontroli RPO. W przypadku gdy Instytucja Zarządzająca jest również beneficjentem programu operacyjnego zapewnia się odpowiednie rozdzielenie funkcji, co do uzgodnień dotyczących weryfikacji wydatków.

Z uwagi na fakt, iż Instytucja Zarządzająca przekazuje część swoich zadań innym podmiotom, jest ona zobowiązana do prowadzenia kontroli systemowej, mającej na celu zapewnienie że wszystkie delegowane funkcje są realizowane w odpowiedni sposób, a system zarządzania i kontroli RPO działa prawidłowo, efektywnie i zgodnie z prawem.

W razie stwierdzenia w trakcie prowadzenia czynności kontrolnych nieprawidłowości, Instytucja Zarządzająca jest zobowiązana do ich zgłoszenia zgodnie z systemem informowania o nieprawidłowościach.

System informatyczny

Minister Rozwoju Regionalnego zapewnia budowę i funkcjonowanie centralnego systemu informatycznego SL 2014, który będzie wspierał realizację programów operacyjnych. System ten tworzony jest w celu spełnienia wymogów rozporządzenia ogólnego w zakresie:

1. obowiązku rejestrowania i przechowywania danych dotyczących każdego projektu, niezbędnych do monitorowania, oceny, zarządzania finansowego, kontroli i audytu, w tym danych osobowych uczestników projektów na potrzeby monitorowania i ewaluacji projektów współfinansowanych z EFS (art. 114 ust. 2 rozporządzenia ogólnego);
2. zapewnienia systemu komputerowego służącego prowadzeniu księgowości, przechowywaniu i przekazywaniu danych finansowych i danych na temat wskaźników, dla celów monitorowania i sprawozdawczości (art. 62 rozporządzenia ogólnego);
3. zapewnienia funkcjonowania systemu informatycznego, za pomocą którego pełna komunikacja pomiędzy beneficjentem a właściwymi instytucjami odbywać się będzie wyłącznie drogą elektroniczną (art. 112 ust. 3 rozporządzenia ogólnego).

System informatyczny SL 2014 służy w szczególności do wspierania procesów związanych z:

1. obsługą projektu od momentu podpisania umowy o dofinansowanie projektu albo podjęcia decyzji o dofinansowaniu projektu;
2. ewidencjonowaniem danych dotyczących programów operacyjnych;
3. obsługą procesów związanych z certyfikacją wydatków.

System informatyczny SL 2014 umożliwia tworzenie określonych raportów, między innymi:

- informacji o poziomie wydatkowania środków UE;
- prognoz wydatków;
- informacji o stanie wdrażania funduszy strukturalnych;
- informacji na temat przeprowadzonych kontroli.

Dla celów zarządzania i sprawozdawczości, zgodnie z [art. 62 d), e) oraz g)] rozporządzenia ramowego, poza systemem SL 2014 w instytucji zarządzającej oraz instytucjach pośredniczących będą wykorzystywane systemy informatyczne:

- Systemy finansowo-księgowe służące prowadzeniu księgowości;

- Systemy usprawniające monitorowanie wykonania programu, w tym w zakresie wskaźników;
- Systemy do zarządzania dokumentami w tych instytucjach.

Systemy informatyczne umożliwią komunikację pomiędzy beneficjentami a instytucjami zarządzającymi, certyfikującymi, audytowymi i pośredniczącymi, zgodnie z [art.] 112 ust. 3] rozporządzenia ramowego. Na potrzeby wniosków o dofinansowanie, wniosków o płatność oraz innych ustandaryzowanych formularzy wykorzystywany będzie Lokalny System Informatyczny (LSI). Krajowy System Informatyczny SL2014 będzie zasilany danymi LSI, zgodnie z minimalnym zakresem określonym w wytycznych MRR, poprzez systemy wymiany danych (tzw. webserwisy).

W celu zmniejszenia obciążeń administracyjnych dla beneficjentów systemy informatyczne będą posiadały następujące funkcjonalności:

- Interaktywne wypełnianie formularzy na podstawie danych, które zostały zebrane w poprzednich etapach procedury;
- Automatyczne obliczenia w celu zapobiegania ewentualnym błędom;
- Automatyczna weryfikacja poprawności formularzy, która pozwoli zmniejszyć liczbę korekt, a także ograniczyć liczbę dokumentów/wyjaśnień;
- Komunikaty wskazujące na możliwość wykonywania określonych działań;
- Automatyczne (on-line) śledzenie statusu załatwienia sprawy oraz stanu realizacji projektu;
- Dostępność historii projektu/dokumentów.

System informacji i promocji

Instytucja Zarządzająca jest odpowiedzialna za zapewnienie właściwej informacji i promocji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020.

Działania informacyjno-promocyjne dla RPO WSL 2014-2020 prowadzone będą zgodnie z opracowaną przez IZ strategią i rocznymi planami działań o charakterze wykonawczym. Strategia zostanie opracowana w zgodności ze *Strategią Komunikacji* na poziomie kraju.

Działania informacyjne i promocyjne będą wspierać realizację RPO WSL 2014-2020, w szczególności poprzez działania skierowane m.in. do potencjalnych Beneficjentów, Beneficjentów i ogółu społeczeństwa. Ich rezultatem będzie m.in. :

- poinformowanie potencjalnych beneficjentów o możliwościach finansowania w ramach programu oraz sposobach jego pozyskania,
- dostarczenie beneficjentom informacji potrzebnych do realizacji projektów na ich różnych etapach,
- upowszechnienie wśród mieszkańców województwa roli oraz efektów programu oraz poszczególnych projektów.

Skuteczna komunikacja zostanie wsparta dokumentami skierowanymi do potencjalnych beneficjentów i beneficjentów, a także materiałami przeznaczonymi do komunikacji w mediach, z zastosowaniem czytelnego i zrozumiałego powszechnie języka.

W działaniach informacyjno-promocyjnych wykorzystywany będzie także potencjał komunikacyjny samych Beneficjentów a działania charakteryzować się będą spójnością przekazu i komplementarnością komunikatów oraz narzędzi.

Kluczowe jest również wdrażanie polityk horyzontalnych, jak równy dostęp do informacji dla osób niepełnosprawnych, dbałość o środowisko naturalne oraz współpraca z partnerami społeczno-gospodarczymi.

Zarządzanie finansowe

Komisja Europejska przekazuje Polsce środki na realizację Programu Operacyjnego w formie płatności:

- Zaliczkowych;
- Okresowych;
- Salda rocznego, w stosownych przypadkach;
- Salda końcowego.

W nowym okresie programowania Komisja Europejska planuje wprowadzić mechanizm tzw. *czyszczenia kont*, w ramach którego wprowadza się rozróżnienie pomiędzy rokiem obrotowym a rokiem budżetowym. Rok obrotowy oznacza okres od dnia 1 lipca roku n do dnia 30 czerwca roku n+1. Natomiast rok budżetowy oznacza okres od dnia 1 stycznia roku n do dnia 31 grudnia roku n.

5.2 DZIAŁANIA ANGAŻUJĄCE STOSOWNYCH PARTNERÓW W PROCES PRZYGOTOWANIA PROGRAMU ORAZ ROLA PARTNERÓW ZAANAGAŻOWANYCH WE WDRAŻANIE, MONITOROWANIE, EWALUACJĘ PROGRAMU

5.2.1. Rola partnerów w procesach przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji programu

Podmioty zaangażowane w przygotowanie programu

Proces przygotowania *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* rozpoczął się w 2011 r., kiedy to Zarządzeniem Dyrektora Wydziału Rozwoju Regionalnego Nr 11/2011 z dnia 12.10.2011 r. powołano *Międzyreferatowy Zespół ds. Polityki Spójności 2014-2020* w ramach Wydziału Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego. Zadaniem Zespołu jest realizacja zadań związanych z analizą rozporządzeń Komisji Europejskiej, dotyczących Polityki Spójności w perspektywie 2014-2020 oraz wykorzystaniem w tym procesie doświadczeń Wydziału Rozwoju Regionalnego we wdrażaniu *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013*, na rzecz programu operacyjnego na lata 2014-2020.

Kolejnym krokiem, było powołanie 2.11.2011 r. Zarządzeniem Nr 00161/2011 Marszałka Województwa Śląskiego *Zespołu ds. opracowania projektu ramowego zintegrowanego programu regionalnego na lata 2014-2020* (dalej: Zespół ds. opracowania RZPR), w skład którego weszli przedstawiciele Wydziałów Urzędu Marszałkowskiego oraz przedstawiciele Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej, Wojewódzkiego Urzędu Pracy, Śląskiego Centrum Społeczeństwa Informacyjnego, Śląskiego Centrum Przedsiębiorczości. W celu realizacji zasady partnerstwa oraz uwzględnienia podejścia terytorialnego, w prace Zespołu zostali włączeni przedstawiciele czterech subregionów województwa śląskiego (centralnego, północnego, południowego, zachodniego), których powołano Uchwałą Nr 2994/93/IV/2011 Zarządu Województwa Śląskiego, z dnia 3.11.2011 r. Ponadto, Zarząd Województwa Śląskiego Uchwałą Nr 2993/93/IV/2011 z dnia 3.11.2011 r. powołał konsultanta strategicznego do współpracy z *Zespołem ds. opracowania projektu ramowego zintegrowanego programu regionalnego na lata 2014-2020* oraz do prac nad opracowaniem projektu ramowego zintegrowanego programu regionalnego.

Dotychczas odbyło się pięć posiedzeń ww. Zespołu, odpowiednio 7.11.2011 r., 11.06.2012 r., 10.05.2013 r., 7.08.2013 r. oraz 19.09.2013 r.

Zgodnie z zadaniami wynikającymi z zapisów *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie* (dalej: KSRR), która zakłada wzmocnienie strategicznego wymiaru polityki regionalnej poprzez tworzenie warunków instytucjonalnych dla kształtowania i rozwijania strategicznego myślenia o rozwoju, zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym, Zarząd Województwa podjął decyzję o powołaniu *Regionalnego Forum Terytorialnego* (dalej: Forum) - Uchwała Nr 3318/102/IV/2011 z dnia 1.12.2011 r., jako organu opiniotwórczo-konsultacyjnego, działającego przy Zarządzie Województwa. Członkami Forum są osoby zasiadające w Komitecie Monitorującym Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, Podkomitecie Monitorującym Program Operacyjny Kapitał Ludzki, jak również w Komitecie Sterującym Regionalną Strategią Innowacji.

Członkowie *Regionalnego Forum Terytorialnego* Województwa Śląskiego reprezentują stronę samorządową (województwo, gminy, powiaty), stronę gospodarczą (przedsiębiorstwa i ich zrzeszenia), naukowo-badawczą (najważniejsze w regionie uczelnie wyższe oraz ośrodki badawczo-naukowe), społeczną (organizacje pozarządowe oraz związki zawodowe). W skład Forum wchodzi również *stali obserwatorzy* z prawem głosu, którzy reprezentują stronę rządową, Kuratorium Oświaty w Katowicach oraz Komisję Europejską. Głównym zadaniem *Regionalnego Forum Terytorialnego* jest stymulowanie dyskusji strategicznej dotyczącej celów, kierunków i efektów polityki regionalnej w województwie. Dotychczas odbyło się pięć posiedzeń Forum, odpowiednio 14.12.2011 r., 13.06.2012 r., 10.12.2012 r., 15.05.2013 r. oraz 24.09.2013 r.

Dodatkowo, *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie* zakłada również obligatoryjne utworzenie w każdym z województw *Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego*, działającego na wzór analogicznej instytucji na poziomie

krajowym. Zgodnie z założeniami KSRR, *Regionalne Obserwatoria Terytorialne* mają tworzyć system współpracy i przepływu informacji między najważniejszymi podmiotami publicznymi, biorącymi udział w realizacji polityki rozwoju na szczeblu regionalnym, w celu monitorowania i oceny całości interwencji publicznej, mającej wpływ terytorialny. Mając na uwadze powyższe, Zarząd Województwa Śląskiego w 2011 r. podjął decyzję o utworzeniu w ramach Wydziału Planowania Strategicznego i Przestrzennego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, Referatu pn. *Regionalne Centrum Analiz Strategicznych* (SP RCAS), który pełni funkcję *Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego*. SP RCAS wraz z właściwymi referatami w Wydziale Rozwoju Regionalnego oraz Wydziale Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, tworzy strukturę sieciową.

W toku prac nad Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 (dalej: RPO WSL na lata 2014-2020), jak również w kontekście przygotowywanego mandatu negocjacyjnego do Kontraktu Terytorialnego, Zarząd Województwa Śląskiego podjął decyzję o konieczności powołania grupy roboczej ds. transportu dla perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2014-2020 – Uchwała Nr 452/237/IV/2013 z dnia 28.02.2013 r. W skład grupy roboczej weszli przedstawiciele Zarządu Województwa Śląskiego, Kolei Śląskich Sp. z o.o., przedstawiciel Zarządu Dróg Wojewódzkich, jak również przedstawiciele merytorycznych Wydziałów Urzędu Marszałkowskiego: Komunikacji i Transportu, Planowania Strategicznego i Przestrzennego, Rozwoju Regionalnego oraz Publicznego Transportu Zbiorowego. Głównym zadaniem ww. grupy roboczej jest określenie kryteriów wyboru kluczowych inwestycji transportowych oraz przygotowanie list rankingowych projektów, wskazanych do realizacji z udziałem wsparcia środków wspólnotowych z poziomu krajowego oraz regionalnego w ramach Polityki Spójności na lata 2014-2020.

Efektem prac ww. grupy roboczej jest wypracowanie list rankingowych projektów przewidzianych do realizacji na poziomie regionalnym w ramach przyszłego Regionalnego Programu Operacyjnego, najistotniejszych projektów z zakresu infrastruktury drogowej, projektów drogowych (obwodnic) oraz projektów kolejowych jako rekomendacji do mandatu negocjacyjnego do Kontraktu Terytorialnego. W rezultacie, Zarząd Województwa Śląskiego podjął uchwałę ws. przyjęcia list najistotniejszych przedsięwzięć w zakresie infrastruktury drogowej i kolejowej do realizacji w województwie śląskim w okresie programowania Unii Europejskiej 2014-2020 - Uchwała Nr 703/246/IV/2013 z dnia 4.04.2013 r.

Zgodnie z rekomendacją Międzyresortowego Zespołu ds. Programowania i Wdrażania Funduszy Strukturalnych i Funduszy Spójności Unii Europejskiej ws. powołania w regionach Grup roboczych dla wsparcia przygotowania regionalnych programów operacyjnych finansowanych z polityki spójności, Zarząd Województwa Śląskiego podjął w tym zakresie niezbędne działania. Aby wykorzystać potencjał działającego w Województwie *Regionalnego Forum Terytorialnego* (RFT) oraz *Zespołu ds. opracowania projektu ramowego zintegrowanego programu regionalnego na lata 2014-2020* (*Zespół ds. opracowania RZPR*)

podjęto decyzję o rozszerzeniu bądź weryfikacji zakresu działania obu ciał, aktualizacji ich składu oraz konieczności nawiązania między nimi ściślejszej współpracy.

Zgodnie z Uchwałą Nr 1834/277/IV/2013 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 13.08.2013 r. do grona członków RFT dołączył przedstawiciel Stowarzyszenia Współpracy Regionalnej, natomiast skład stałych obserwatorów RFT został uzupełniony o przedstawicieli Sejmiku Województwa Śląskiego, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Środowiska, a także kolejnych przedstawicieli Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Ponadto, skład stałych obserwatorów został uzupełniony o Pełnomocnika Marszałka ds. Organizacji Pozarządowych i Równych Szans, Pełnomocnika Marszałka ds. osób niepełnosprawnych, Pełnomocnika Marszałka ds. współpracy ze środowiskami kombatanckimi, Pełnomocnika Marszałka ds. Centrum Obsługi Inwestora i Eksportera. Jednocześnie, Zarządzeniem Nr 00025/13 Marszałka Województwa Śląskiego z dnia 7.06.2013 r. skład Zespołu został uzupełniony o Pełnomocnika Marszałka ds. Organizacji Pozarządowych i Równych Szans, a także została zmieniona nazwa Zespołu. Ponadto, w kontekście zmiany lidera Subregionu Centralnego oraz powołania lidera dla tzw. „ZIT krajowego” w Uchwale Zarządu Województwa Śląskiego Nr 2994/93/IV/2011, z dnia 3.11.2011 r. w sprawie powołania przedstawicieli subregionów do współpracy z Zespołem ds. opracowania projektu ramowego zintegrowanego programu regionalnego na lata 2014-2020 oraz do prac nad opracowaniem projektu ramowego zintegrowanego programu regionalnego, dokonano aktualizacji składu przedstawicieli subregionów - Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego Nr 1602/271/ IV/2013 z dnia 16.07.2013 r.

W efekcie, RFT oraz ww. Zespół w zmienionej nazwie na *Zespół ds. opracowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* (RPO WSL 2014-2020), zawiązały współpracę na rzecz opracowania projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020.

Współpraca z partnerami

Jednym z kluczowych elementów procesu programowania oraz zgodnie z podejściem opartym na partnerstwie i wielopoziomowym sprawowaniu rządów, w prace nad programem regionalnym po roku 2013 zostali włączeni partnerzy, w tym społeczno-gospodarczy.

Kierunkowymi kryteriami wyboru partnerów były:

- *status*, tzn. możliwość zakwalifikowania danego podmiotu do określonego w projekcie Rozporządzenia Ogólnego⁵¹ typu partnera;

⁵¹ Projekt Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego objętych zakresem Wspólnych Ram Strategicznych oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1083/2006.

- *tematyczny zakres działania*, biorąc pod uwagę cele oraz planowany zakres interwencji w ramach programu regionalnego;
- *potencjał instytucjonalny partnerów*, tzn. wiedzę i doświadczenie dające gwarancję wysokiej jakości dialogu merytorycznego.

Wybór partnerów bazował na doświadczeniach perspektywy 2007-2013 z funkcjonowania Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, Podkomitetu Monitorującego Program Operacyjny Kapitał Ludzki, jak również Komitetu Sterującego Regionalną Strategią Innowacji. W prace nad opracowaniem Programu zostali włączeni przedstawiciele strony rządowej (Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Wojewoda), Komisji Europejskiej, samorządowej (województwo, gminy, powiaty), gospodarczej (przedsiębiorstwa i ich zrzeszenia), naukowo-badawczej i rozwojowej (najważniejsze w regionie uczelnie wyższe oraz ośrodki naukowo-badawcze), społecznej (organizacje pozarządowe oraz związki zawodowe). Dobrym przykładem zinstytucjonalizowanej formy współpracy z ww. partnerami jest *Regionalne Forum Terytorialne*, jako platforma wymiany informacji i doświadczeń między aktorami polityki regionalnej z obszaru województwa śląskiego. Skład Forum został ustalony z zachowaniem proporcji ilościowych wszystkich tych grup. Już na pierwszym posiedzeniu członkowie Forum zostali poproszeni o deklarację, w zakresie jakiego zagadnienia chcieliby pracować podczas posiedzeń tematycznych, które przewiduje Regulamin Forum. W ramach kolejnych posiedzeń, prezentowano podstawy procesu programowania perspektywy 2014+, a także opracowane przez Instytucję Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 (dalej: IZ RPO WSL) we współpracy z ww. partnerami, dokumenty programowe tj. odpowiednio *Założenia do przyszłego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, finansowanego z EFRR* (dalej: *Założenia*), *Wstępny projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* oraz *Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*.

Dużą rolę dla wypracowania bądź skonsultowania zakresu interwencji, typów beneficjentów w ramach poszczególnych celów tematycznych odegrały zorganizowane warsztaty z ekspertami. Do udziału w procesie przygotowania programu regionalnego zostali zaproszeni eksperci m.in. z dziedziny B+R, innowacji, przedsiębiorczości, samozatrudnienia, energetyki, środowiska, zrównoważonego rozwoju, transportu, edukacji, technologii informacyjno-komunikacyjnych, włączenia społecznego, rewitalizacji, równouprawnienia i niedyskryminacji, współpracy z organizacjami pozarządowymi, dialogu obywatelskiego oraz sfery działalności pożytku publicznego. Warsztaty zorganizowano dwukrotnie, tj. w celu konsultacji zapisów wspomnianych wyżej Założeń oraz w celu zaprezentowania projektu Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020. Efektem prac warsztatowych było zweryfikowanie np. zakresu wsparcia, typów projektów, katalogu beneficjentów oraz wypracowanie rekomendacji wobec rozwiązań proponowanych dla projektu RPO WSL 2014-2020, w tym również w kontekście opracowywanych dokumentów wdrożeniowych.

Należy podkreślić, że zgodnie z zasadą partnerstwa na każdym etapie opracowywania regionalnego programu operacyjnego po roku 2013, począwszy od czerwca 2012 r. kiedy Zarząd Województwa Śląskiego przyjął dokument pn. *Założenia do przyszłego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, finansowanego z EFRR*, następnie *Wstępny projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* oraz kolejnych wersji przyjętego przez Zarząd Województwa Śląskiego w kwietniu 2013 r. *Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*, zapewniono możliwość zgłaszania uwag, komentarzy poprzez prowadzone przez IZ RPO WSL konsultacje społeczne ww. dokumentów. Informacja o rozpoczęciu konsultacji społecznych *Założeń* i *Wstępnego Projektu* (...) została zamieszczona na stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, w zakładce poświęconej perspektywie 2014+, a w przypadku konsultacji społecznych projektu Programu również na oficjalnym serwisie Województwa Śląskiego, stronie internetowej Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 (komponent regionalny w województwie śląskim), a także w dzienniku o zasięgu regionalnym. Ponadto, w ramach prowadzonych konsultacji społecznych IZ RPO WSL zorganizowała cykl spotkań i konferencji, skierowanych do wszystkich zainteresowanych osób czy podmiotów. Rejestracja uczestników na wspomniane wyżej wydarzenia odbywała się elektronicznie, poprzez zamieszczony na stronie internetowej formularz rejestracyjny. Należy podkreślić, że IZ RPO WSL dołożyła wszelkich starań, aby zapewnić szeroki dostęp do informacji nt procesu przygotowania programu regionalnego, poprzez regularne zamieszczanie informacji na stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, w zakładce poświęconej perspektywie 2014+ oraz Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 (komponent regionalny w województwie śląskim). Wspomniane wyżej spotkania konsultacyjne organizowano we wszystkich subregionach, we współpracy z samorządami lokalnymi, tak aby zapewnić łatwy dostęp dla mieszkańców większych i mniejszych miast oraz wsi. Ponadto, dla osób, które z różnych przyczyn nie mogły osobiście wziąć udziału w konferencji konsultacyjnej projekt RPO WSL na lata 2014-2020, wersja 2.0., stworzono możliwość transmisji wydarzenia poprzez łącza internetowe. Na stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 zamieszczono aplikację umożliwiającą transmisję wydarzenia na żywo.

Ważnym narzędziem wzmacniającym współpracę z partnerami, które jednocześnie pozwoliło m.in. na diagnozę potrzeb występujących w województwie, okazało się uruchomienie bazy *PARTNER 3*, o czym mowa w dalszej części dokumentu. Warto w tym miejscu jednak podkreślić, że dostęp do bazy miały zarówno podmioty czy instytucje pełniące rolę Koordynatora bazy, jak również opcjonalnie tworzone konta Użytkownika (decyzja w tym zakresie należała do Koordynatora). Rola tego ostatniego była dość istotna ze względu na niekiedy ich lokalny charakter działania, co mogło przełożyć się na lepszą identyfikację potrzeb rozwojowych w województwie. Na uwagę zasługuje również stała współpraca IZ RPO WSL z przedstawicielami subregionów, w kontekście zamiaru kontynuacji podejścia terytorialnego w postaci Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, np. poprzez konsultacje

planowanego zakresu interwencji, która miałaby zostać objęta ww. instrumentem terytorialnym, a także zaangażowanie przedstawicieli subregionów do prac w utworzonych w województwie gremiach tj. *Regionalnym Forum Terytorialnym* oraz *Zespole ds. opracowania ramowego zintegrowanego programu regionalnego na lata 2014-2020*. Należy podkreślić, że oprócz zacieśnionej współpracy z partnerami, wartością dodaną partnerstwa w przygotowaniu programu jest wypracowanie przy udziale partnerów list projektów strategicznych dla rozwoju województwa, w szczególności z zakresu działalności badawczo-rozwojowej, transportu, ochrony środowiska czy ochrony zdrowia, a także wypracowanie obszarów/zakresu wsparcia np. w ramach instrumentu terytorialnego tj. *Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych*. Warto podkreślić, że partnerzy wykazali się dużym zaangażowaniem i chęcią współpracy przy opracowaniu Programu, również w kontekście zgłaszanych propozycji projektów. Szczegółowa lista partnerów biorących udział w przygotowaniu bądź konsultacjach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, stanowi załącznik nr 2 do Programu.

Zaangażowanie partnerów we wdrażanie, monitorowanie i ewaluację programu

Korzystając z doświadczeń perspektywy 2007-2013, a także zgodnie z zapisami art. 41 projektu Rozporządzenia Ogólnego⁵² w celu monitorowania realizacji programu zostanie utworzony Komitet Monitorujący. W jego skład wejdą m.in. przedstawiciele wszelkich instytucji pośredniczących i przedstawiciele partnerów, tj. przedstawiciele właściwych organów regionalnych, lokalnych, miejskich i innych władz publicznych, partnerów gospodarczych i społecznych, instytucji naukowych, badawczych i rozwojowych, podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, w tym partnerzy działający na rzecz ochrony środowiska, organizacje pozarządowe oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie równości i niedyskryminacji. Skład Komitetu zostanie ustalony z zachowaniem proporcji ilościowych wszystkich tych grup. Komitet Monitorujący będzie aktywnie włączony w realizację procesu ewaluacji programu, np. poprzez akceptację planu ewaluacji, jak również analizę postępu realizacji planu. W ramach prac Komitetu analizowane będą wyniki badań ewaluacyjnych, sposób ich wdrożenia, a także monitorowanie realizacji zasady partnerstwa w procesie ewaluacji. Jednocześnie, w kontekście wdrażania *Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych*, w prace Komitetu zostaną włączeni przedstawiciele Związku ZIT, który będzie uczestniczył w procesie przygotowania i akceptacji kryteriów wyboru projektów dla ZIT. W tym miejscu warto podkreślić, że w odniesieniu do kosztów operacyjnych funkcjonowania ZIT, planowane jest zaangażowanie środków Pomocy Technicznej w ramach programu krajowego oraz ze środków pomocy technicznej RPO WSL 2014-2020. W kontekście oceny postępu prowadzonej polityki regionalnej oraz oceny raportów, wniosków i rekomendacji nt kierunków rozwoju województwa śląskiego i usprawnienia

⁵² Projekt Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego objętych zakresem Wspólnych Ram Strategicznych oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1083/2006.

procesu zarządzania, wdrażania, monitorowania, ewaluacji wykorzystany zostanie potencjał funkcjonującego w regionie *Regionalnego Forum Terytorialnego*. Ponadto, w celu sprawnego i efektywnego wdrażania RPO WSL na lata 2014-2020⁵³ w ramach IZ RPO WSL planowane jest utworzenie grup roboczych, w skład których wejdą przedstawiciele Wydziału Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, merytorycznie odpowiedzialnego za wdrażanie programu oraz przedstawiciele Instytucji Pośredniczącej.

Opis najistotniejszych przedsięwzięć, podjętych w kierunku opracowania programu

Jednym z pierwszych kroków w ramach przygotowań do opracowania *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* było uruchomienie 15.12.2011 r. bazy *PARTNER 3*, jako elektronicznego narzędzia, pomocnego w diagnozie potrzeb rozwojowych województwa śląskiego oraz identyfikacji przedsięwzięć (infrastrukturalnych oraz o charakterze społecznym) o strategicznym znaczeniu dla rozwoju regionu, które byłyby przewidziane do realizacji po 2013 roku. Propozycje projektów zgłaszane były w ramach 11 celów tematycznych, wynikających z projektu Rozporządzenia Ogólnego⁵⁴. Zaproszenie do składania propozycji przedsięwzięć zostało skierowane do jednostek samorządu terytorialnego, uczelni wyższych, organizacji pozarządowych, stowarzyszeń, parków przemysłowych, izb, inkubatorów przedsiębiorczości, klastrów oraz Wydziałów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego. Zgodnie z założeniami funkcjonowania bazy *PARTNER 3*, każda z zaproszonych jednostek miała możliwość wytypowania osoby do pełnienia funkcji Koordynatora, którego zadaniem było zgłaszanie projektów do bazy. W okresie działania bazy, tj. od 15.12.2011 r. do 30.06.2012 r. zostało zgłoszonych 1 325 projektów, na łączną kwotę 12 248 529 593 zł.

Należy podkreślić, że IZ RPO WSL przeprowadziła analizę wszystkich projektów zgłoszonych do bazy *PARTNER 3*, pod względem ich strategicznego znaczenia dla rozwoju województwa śląskiego. W efekcie, do każdej jednostki, która złożyła propozycję projektu zostało skierowane osobne pismo, w którym wskazano charakter projektu/projektów tj. jego/ich przewidywany zasięg oddziaływania (lokalny, regionalny) wraz z informacją, czy dany projekt/projekty będzie mógł być rekomendowany jako projekt strategiczny dla rozwoju województwa śląskiego, czy taki, który mógłby ubiegać się o dofinansowanie w ramach ścieżki konkursowej programu regionalnego po 2013 r., z zastrzeżeniem, jeśli wpisze się w kryteria ogłaszanych naborów. Jednocześnie, IZ RPO WSL poinformowała ww. jednostki, że ostateczna decyzja co do uznania danego projektu za strategiczny dla rozwoju województwa, zostanie podjęta przez Zarząd Województwa Śląskiego na dalszym etapie, po przeprowadzeniu konsultacji społecznych.

⁵³ W zakresie inwestycji finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

⁵⁴ Projekt Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego objętych zakresem Wspólnych Ram Strategicznych oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1083/2006.

Równolegle do toczącej się debaty nt. przyszłości Polski, w kontekście negocjacji pakietu legislacyjnego Polityki Spójności na lata 2014-2020, Zarząd Województwa Śląskiego podjął działania zmierzające do opracowania dokumentu, który otworzyłby debatę nt. przyszłości województwa śląskiego, w kontekście nadchodzącej perspektywy finansowej 2014-2020. W efekcie, 5.06.2012 r. Zarząd Województwa Śląskiego przyjął dokument pn. *Założenia do przyszłego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, finansowanego z EFRR* (dalej: Założenia) - Uchwała Nr 1536/157/IV/2012. Objęły one swym zakresem najważniejsze wnioski płynące z analizy społeczno-gospodarczej województwa śląskiego, pożądane kierunki rozwoju województwa, a także potencjalne obszary do wsparcia ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, w ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*. Warto podkreślić, że w opracowanym dokumencie wykorzystano również wyniki analiz propozycji projektów zgłoszonych do bazy PARTNER 3. W ramach realizacji zasady partnerstwa wraz z publikacją informacji o przyjęciu Założeń rozpoczęły się konsultacje społeczne ww. dokumentu, które trwały od 19.06.2012 r. do 20.07.2012 r. W ramach konsultacji społecznych nadesłano ponad 300 uwag, które zostały poddane gruntownej analizie przez IZ RPO WSL. Jej efektem było opublikowanie najczęściej formułowanych uwag w formie bloków tematycznych na stronie internetowej *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013*, w zakładce poświęconej perspektywie 2014+.

W ramach przygotowań do opracowania *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* zorganizowano również cykl spotkań i warsztatów poświęconych wizji rozwoju województwa śląskiego, w kontekście perspektywy finansowej 2014-2020.

Warsztaty z Ekspertami

W celu konsultacji zapisów zawartych w *Założeniach do przyszłego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, finansowanego z EFRR* pod względem ich adekwatności, trafności w zakresie m.in. typów projektów, beneficjentów zorganizowano warsztaty, na które zostali zaproszeni eksperci m.in. z dziedziny B+R, innowacji, przedsiębiorczości, energetyki, środowiska, transportu, edukacji, technologii informacyjno-komunikacyjnych, pomocy społecznej. Mając na uwadze zakres tematyczny i specyfikę każdego z ww. zagadnień, podjęto decyzję o ich pogrupowaniu w bloki tematyczne i organizacji spotkań w zakresie każdego z bloków.

Poniżej zamieszczono harmonogram przeprowadzonych warsztatów:

Lp.	Nazwa panelu	Moderator	Data
1.	Technologie informacyjno-komunikacyjne, transport i gospodarka niskoemisyjna	dr Krzysztof Wrana	25.06.2012 r.
2.	Innowacje, rozwój sektora B+R i gospodarki	prof. zw. dr hab. Andrzej Klasik	27.06.2012 r.

3.	Środowisko i przestrzeń	mgr inż. Jan Bondaruk	2.07.2012 r.
4.	Integracja społeczna, edukacja i rewitalizacja	dr Krzysztof Wrana	4.07.2012 r.

Spotkania subregionalne poświęcone aktualizacji *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”* na rzecz nowej Polityki Spójności 2014-2020

Na podstawie art. 12 a ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie województwa (tekst jednolity Dz. U. Nr 142 z 2001 r., poz. 1590 z późn. zm.) Sejmik Województwa Śląskiego dnia 13.02.2012 r. podjął Uchwałę Nr IV/18/3/2012 w sprawie określenia zasad, trybu i harmonogramu prac nad aktualizacją *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”*. W ramach prac związanych z aktualizacją *Strategii*, a także przygotowań do perspektywy 2014-2020, zorganizowano cykl spotkań z przedstawicielami Subregionów. Podczas spotkań zaprezentowano m.in. przebieg prac nad założeniami dla *Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020*. Wnioski ze spotkań stanowiły wkład do aktualizowanego dokumentu *Strategii „Śląskie 2020+”*, a także stanowiły podstawę do dalszej dyskusji na temat nowej perspektywy finansowej.

Poniżej zamieszczono harmonogram spotkań w subregionach:

Lp.	Data	Miejsce	Subregion
1.	19.06.2012 r.	Starostwo Powiatowe w Rybniku	Zachodni
2.	21.06.2012 r.	Starostwo Powiatowe w Bielsku-Białej	Południowy
3.	26.06.2012 r.	Urząd Miasta Częstochowy	Północny
4.	28.06.2012 r.	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	Centralny

Ponadto, w ramach cyklu spotkań subregionalnych poświęconych aktualizacji *Strategii „Śląskie 2020+”*, zorganizowano warsztaty obejmujące swym zakresem zagadnienia związane z wyznaczeniem obszarów strategicznej interwencji (dalej: OSI), które zostały zdefiniowane w dokumentach rządowych i planowanych do wyznaczenia, w ramach nowej odsłony strategii rozwoju województwa. Celem spotkań była weryfikacja wyznaczonych kierunków działań oraz określenie miejsca i znaczenia każdego z czterech Subregionów w poszczególnych celach i kierunkach rozwoju województwa śląskiego. Do udziału w warsztatach zostali zaproszeni przedstawiciele Subregionów.

Poniżej zamieszczono harmonogram warsztatów:

Lp.	Data	Miejsce	Subregion
1.	25.09.2012 r.	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	Zachodni
2.	26.09.2012 r.	Urząd Miasta Częstochowy	Północny

3.	27.09.2012 r.	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	Południowy
4.	28.09.2012 r.	Śląski Urząd Wojewódzki	Centralny

Spotkanie poświęcone wsparciu sektora MŚP, w ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020*

W zorganizowanym w dniu 18.09.2012 r. spotkaniu uczestniczyło 25 zaproszonych przedstawicieli środowiska MŚP, w tym izb gospodarczych, stowarzyszeń zrzeszających przedsiębiorców, jak również przedstawicieli Śląskiego Centrum Przedsiębiorczości⁵⁵. Celem spotkania było zweryfikowanie propozycji typów działań, projektów, katalogu beneficjentów, zaprezentowanych przez Wydział Rozwoju Regionalnego w *Założeniach do przyszłego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020, finansowanego z EFRR*, prezentacja wyników konsultacji społecznych ww. dokumentu, jak również wyników warsztatów eksperckich, przeprowadzonych przez Wydział Rozwoju Regionalnego w czerwcu 2012 r.

Spotkania subregionalne związane z pracami nad *Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*

Kolejnym krokiem zmierzającym w kierunku opracowania *Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020*, było zorganizowanie spotkań z przedstawicielami Subregionów w kontekście zamiaru kontynuacji podejścia terytorialnego, w postaci ścieżki pozakonkursowej – Programów Rozwoju Subregionów, zastosowanego w *Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Śląskiego na lata 2007-2013*. Podczas spotkań zaprezentowano stan wdrażania Programów Rozwoju dla każdego z Subregionów, jednocześnie w kontekście perspektywy 2014-2020 przedstawiono i przedyskutowano m.in. zagadnienia związane z koniecznością opracowania przez każdy Subregion *Strategii Rozwoju Subregionu*, jak również funkcjonowania przyszłych Programów Rozwoju Subregionów. Ponadto, omówiono założenia polityki spójności po roku 2013 i *Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020*, w tym propozycje kierunków wsparcia, zastosowanie mechanizmu ring-fencing'u oraz Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Poniżej zamieszczono harmonogram spotkań subregionalnych, w kontekście wsparcia z EFRR:

Lp.	Data	Miejsce	Subregion
1.	9.10.2012 r.	Starostwo Powiatowe w Bielsku-Białej	Południowy
2.	10.10.2012 r.	Starostwo Powiatowe w Rybniku	Zachodni
3.	11.10.2012 r.	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	Centralny
4.	15.10.2012 r.	Urząd Miasta w Częstochowie	Północny

⁵⁵ Pełniącego zadania Instytucji Pośredniczącej II Stopnia.

Cykl warsztatów subregionalnych, w kontekście wsparcia z EFS

W celu uzyskania eksperckich rekomendacji założeń dotyczących zakresu wsparcia z Europejskiego Funduszu Społecznego w latach 2014-2020, z uwzględnieniem potrzeb poszczególnych Subregionów województwa śląskiego zorganizowano dodatkowy cykl warsztatów.

Warsztaty realizowane były w czterech grupach tematycznych, zgodnych z obszarami wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego, tj. edukacja, integracja społeczna, rynek pracy oraz adaptacyjność. W pracach uczestniczyli przedstawiciele samorządów lokalnych, w tym przedstawiciele jednostek prowadzących działalność w ramach wymienionych wyżej obszarów wsparcia, przedstawiciele lokalnych organizacji pozarządowych, uczelni wyższych, agencji rozwoju lokalnego, regionalnych izb gospodarczych.

Poniżej zamieszczono harmonogram spotkań subregionalnych:

Lp.	Data	Miejsce	Subregion
1.	19.10.2012 r.	Mikołów	Centralny
2.	22.10.2012 r.	Żory	Zachodni
3.	24.10.2012 r.	Częstochowa	Północny
4.	30.10.2012 r.	Bielsko-Biała	Południowy

Spotkania z liderami Programów Rozwoju Subregionów, w kontekście wsparcia ze środków EFRR i EFS

W ramach prac nad opracowaniem *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* zorganizowano spotkania z liderami Programów Rozwoju Subregionów, które odbyły się w terminach 10.09.2012 r. oraz 14.11.2012 r. Ich celem było omówienie kwestii związanych z kształtem Programów Rozwoju Subregionów po roku 2013, również w kontekście nowego instrumentu wsparcia tj. Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Spotkanie z przedstawicielami Instytucji Zarządzających Regionalnymi Programami Operacyjnymi

W kontekście konferencji pn. *W drodze do niskoemisyjnej gospodarki – szanse wykorzystania funduszy unijnych w latach 2014-2020 dla Województwa Śląskiego* zorganizowanej w dniu 19.11.2012 r. przez Samorząd Województwa Śląskiego wraz z TAURON Polska Energia S.A. w dniu 20.11.2012 r. zorganizowano spotkanie, na które zaproszono przedstawiciela Europejskiego Banku Inwestycyjnego, przedstawicieli Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Instytucji Zarządzających Regionalnymi Programami Operacyjnymi oraz przedstawicieli Tauron Polska Energia S.A. Celem spotkania było omówienie kwestii związanych z gospodarką niskoemisyjną we wszystkich sektorach w kontekście pakietu energetyczno-klimatycznego UE oraz zaprezentowanie propozycji linii demarkacyjnej w ramach programów operacyjnych po roku 2013.

Ankieta

Jednym z najważniejszych działań podjętych w ramach prac nad *Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*, było przesłanie do wszystkich gmin i powiatów z terenu województwa śląskiego Ankiety.

Jej celem była ocena trafności i zasadności propozycji działań i typów projektów zawartych w *Założeniach do przyszłego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, finansowanego z EFRR*, wskazanie najistotniejszych dla danej jednostki samorządu terytorialnego priorytetów inwestycyjnych, możliwych do realizacji po roku 2013 w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego wraz z określeniem propozycji działań i typów projektów, które nie zostały ujęte w *Założeniach*, a które mogłyby okazać się istotne w ramach realizacji danego celu tematycznego. Ponadto, zaproszone do udziału w *Ankiecie* jednostki zostały poproszone o wskazanie tzw. *specjalizacji subregionalnych*, tzn. typów działań, projektów, które mogłyby być realizowane w ramach Programów Rozwoju Subregionów po 2013 roku, a także o wskazanie projektów kluczowych dla rozwoju danej jednostki, których realizacja planowana jest w ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*. Ww. jednostki zostały również poproszone o wskazanie w ramach danego Subregionu typów projektów, które powinny być zaprogramowane ze szczególnym uwzględnieniem kwestii komplementarności Europejskiego Funduszu Społecznego względem Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W *Ankiecie* zostały poruszone również kwestie związane z instrumentami terytorialnymi po roku 2013, tj. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (dalej: ZIT) czy rozwój lokalny kierowany przez społeczność (dalej: RLKS), w kontekście możliwości ich zastosowania w danym Subregionie.

Warsztaty wewnętrzne, w kontekście wsparcia ze środków EFS

W dniach 30.11.2012 do 1.12.2012 r. Wydział Europejskiego Funduszu Społecznego zorganizował warsztaty wewnętrzne z udziałem przedstawicieli: Wydziału Rozwoju Regionalnego, Wojewódzkiego Urzędu Pracy, Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej, Śląskiego Centrum Przedsiębiorczości, poświęconych pracom nad doprecyzowaniem typów projektów oraz potencjalnych beneficjentów i grup docelowych, a także kwestiom komplementarności z EFRR.

Wstępny projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020

W następstwie wymienionych wyżej działań, a także mając na uwadze stopień zaawansowania prac nad przygotowaniem *Założeń Umowy Partnerstwa*, 21.12.2012 r. Zarząd Województwa Śląskiego przyjął dokument pn. *Wstępny projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* (dalej: Wstępny projekt RPO WSL na lata 2014-2020) oraz *Strategiczne kryteria wyboru projektów indywidualnych do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* - Uchwała Nr 3620/219/IV/2012. Zgodnie z sugestią Ministerstwa Rozwoju Regionalnego zawartą

w pierwszym projekcie *Założeń Umowy Partnerstwa* odnośnie układu programów operacyjnych po roku 2013, podjęto decyzję o przygotowaniu dokumentu obejmującego współfinansowanie ze środków zarówno Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (dalej: EFRR), jak i Europejskiego Funduszu Społecznego (dalej: EFS). Dokument powstał w oparciu o zapisy zawarte w przedstawionym przez Komisję Europejską pakiecie legislacyjnym dla polityki spójności na lata 2014-2020 wraz ze zmianami, wynikającymi z kolejnych etapów negocjacyjnych. W pracach nad Wstępnym projektem RPO WSL na lata 2014-2020 uwzględniono dokumenty unijne i krajowe o charakterze strategicznym, tj.: *Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu „Europa 2020”*, *Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności*, *Strategia Rozwoju Kraju Polska 2020*, *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020*. Przy wyznaczaniu obszarów wsparcia wzięto pod uwagę wyniki prac nad aktualizowaną w tym czasie *Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”*. Na etapie przygotowania Wstępnego projektu RPO WSL na lata 2014-2020, IZ RPO WSL wykorzystała również uwagi, które zostały zgłoszone podczas konsultacji dokumentu pn. *Założenia do przyszłego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, finansowanego z EFRR*. Należy podkreślić, że uwagi wykorzystano w sposób, na jaki pozwolił stan prac oraz ustaleń dotyczących nowej perspektywy finansowej, dokonanych przez Komisję Europejską oraz Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

Warte zaznaczenia jest, że Marszałek Województwa Śląskiego wystosował do Ministerstwa Rozwoju Regionalnego postulat odnośnie przygotowania w regionie dwóch Regionalnych Programów Operacyjnych finansowanych odrębnie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), proponując pozostawienie regionom możliwości wyboru programu mono- lub dwufunduszowego w zależności od przeprowadzonych prac analitycznych, w tym także analizy ex-ante.

W ramach realizacji zasady partnerstwa wraz z publikacją informacji o przyjęciu *Wstępnego projektu RPO WSL na lata 2014-2020* rozpoczęły się konsultacje społeczne ww. dokumentu, które trwały od 11.01.2013 r. do 08.02.2013 r. W ramach konsultacji społecznych nadesłano ponad 700 uwag, które zostały poddane gruntownej analizie przez IZ RPO WSL. Mając na uwadze, że w tym czasie nadal trwały prace nad ostatecznym kształtem pakietu legislacyjnego na lata 2014-2020, w tym również linii demarkacyjnej, IZ RPO WSL uwzględniła uwagi w zakresie, w jakim było to możliwe. Wśród podmiotów, które zgłosiły swe spostrzeżenia, komentarze znaleźli się m.in. przedstawiciele urzędów gmin, starostw powiatowych, organizacji pozarządowych, w tym działających na rzecz równości szans i niedyskryminacji, zespolonej i niezespolonej administracji rządowej w województwie, instytucji otoczenia biznesu, osób prywatnych, uczelni wyższych.

Jednym z ważniejszych wydarzeń w ramach przygotowań regionu do nowej perspektywy było zorganizowane w dniach 31.01.2013 r. – 1.02.2013 r. rocznego spotkania bilateralnego, w którym uczestniczyli m.in. przedstawiciele Komisji Europejskiej, Ministerstwa Rozwoju Regionalnego oraz IZ RPO WSL. Jednym z elementów spotkania było omówienie

przygotowań do nowego okresu programowania, w tym zaprezentowanie kwestii związanych z aktualizacją *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”*. Ponadto, zaprezentowano założenia Wstępnego projektu RPO WSL na lata 2014-2020, w tym propozycję zastosowania Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT).

W kontekście prac nad projektem RPO WSL na lata 2014-2020, w zakresie instrumentu terytorialnego – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne – IZ RPO WSL zorganizowała spotkanie robocze z przedstawicielami Subregionów (Północnego, Południowego, Centralnego i Zachodniego), Komunikacyjnego Związku Komunalnego Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego (KZK GOP), Śląskiego Związku Gmin i Powiatów, które odbyło się dnia 8.03.2013 r. Celem spotkania było przedstawienie przez IZ RPO WSL aktualnego stanu wdrażania Programów Rozwoju Subregionów w perspektywie 2007-2013, jak również prezentacja propozycji działań, które miałyby zostać objęte instrumentem ZIT po roku 2013. Ponadto, omówiono kwestie formalno-prawne funkcjonowania ZIT, konieczność powołania Związku ZIT oraz przygotowania Programu działań ZIT. Podczas spotkania przedstawiono również wstępne propozycje algorytmu podziału środków w ramach ZIT.

Dodatkowo, w dniu 14.03.2013 r. zorganizowano spotkanie z przedstawicielami Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, podczas którego zaprezentowano koncepcję programowania i wdrażania instrumentu ZIT w województwie śląskim w oparciu o cztery subregiony. Poruszona została również kwestia zasad funkcjonowania ZIT na terenie subregionu centralnego, finansowanego ze środków krajowych w ramach rezerwy programowej.

Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020

W następstwie wymienionych wyżej działań oraz w kontekście stanu prac nad przygotowaniem okresu programowania 2014-2020, 16.04.2013 r. Zarząd Województwa Śląskiego przyjął dokument pn. *Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* (dalej: projekt RPO WSL na lata 2014-2020) - Uchwała Nr 3620/219/IV/2012. Projekt powstał w oparciu o zarys Wstępnego projektu RPO WSL na lata 2014-2020, przyjętego przez Zarząd Województwa Śląskiego w grudniu 2012 r., a także ustalenia dotyczące nowej perspektywy finansowej, dokonane przez Komisję Europejską oraz Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

Na podstawie art. 19a pkt. 1 i 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r., Nr 84, poz.712 z późn. zm.) oraz w celu realizacji zasady partnerstwa wraz z publikacją informacji o przyjęciu projektu RPO WSL na lata 2014-2020 rozpoczęły się konsultacje społeczne ww. dokumentu, które trwały od 19.04.2013 r. do 24.05.2013 r. Informacja o rozpoczęciu konsultacji społecznych została zamieszczona na oficjalnym serwisie Województwa Śląskiego, stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, w zakładce poświęconej perspektywie 2014+ oraz Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 (komponent regionalny w województwie śląskim), a także w dzienniku o zasięgu regionalnym tj. Gazecie Wyborczej – ogłoszenie z dnia 19.04.2013 r. W ramach konsultacji

społecznych nadesłano 1 148 uwag, które zostały poddane gruntownej analizie przez IZ RPO WSL.

Wśród uwag pojawiły się takie, które mogły zostać uwzględnione w kolejnym projekcie programu regionalnego lub opracowywanych przez IZ RPO WSL dokumentów uszczegółowiających, m.in. kwestia uwzględnienia wsparcia infrastruktury kształcenia zawodowego prowadzonego w szkołach przysposabiających do zawodu (kształcenie specjalne), wsparcia infrastruktury zdrowia, wsparcia dróg powiatowych, wsparcia termomodernizacji w formie dotacji, możliwość wsparcia rozwoju istniejących inkubatorów przedsiębiorczości, rezygnacja z wyszczególnienia osobnego Priorytetu dotyczącego instrumentów finansowych, w przypadku działań dotyczących efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii i gospodarki niskoemisyjnej uwzględnienie przedsiębiorców w katalogu beneficjentów, w zakresie działań dotyczących ochrony środowiska naturalnego i efektywnego wykorzystania zasobów uwzględnienie wsparcia dla terenów nadwodnych oraz budowy instalacji do zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych. Jednocześnie pojawiły się uwagi, których nie można było uwzględnić z uwagi z jednej strony na planowany podział interwencji Funduszy⁵⁶ na poziom krajowy i regionalny, a z drugiej strony ze względu na stan prac (również w kontekście listy wskaźników) oraz ustaleń dotyczących nowej perspektywy finansowej, dokonanych przez Komisję Europejską oraz Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

Wśród podmiotów, które zgłosiły swe spostrzeżenia, komentarze znaleźli się m.in. przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, organizacji ekologicznych, organizacji pożytku publicznego, organizacji, w tym międzynarodowych działających na rzecz ochrony środowiska, szkół, uczelni wyższych, organizacji pozarządowych, lokalnych grup działania, ministerstw, instytucji otoczenia biznesu, przedsiębiorstw zajmujących się transportem zbiorowym w województwie śląskim, zespolonej i niezespolonej administracji rządowej w województwie, wojewody, przedsiębiorców, ośrodków lecznictwa, podmiotów zajmujących się opieką hospicyjną, gminnych ośrodków kultury, osób prywatnych, instytutów badawczo-rozwojowych, organizacji zarządzających lasami, instytucji turystyczno-kulturalnych.

Jednym z ważniejszych wydarzeń w ramach procesu konsultacji projektu RPO WSL na lata 2014-2020 było zorganizowanie w dniu 6.05.2013 r. konferencji otwierającej konsultacje społeczne projektu RPO WSL na lata 2014-2020. W ramach spotkania, z jednej strony przedstawiono m.in. podstawy procesu programowania perspektywy finansowej 2014-2020, w tym wyzwania stojące przed Europą w celu zapewnienia rozwoju inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu. Z drugiej strony, zaprezentowano założenia projektu RPO WSL na lata 2014-2020 wraz z informacją w jaki sposób i w jakim terminie można zgłaszać uwagi, komentarze, sugestie do ww. dokumentu. Ponadto, zaprezentowano harmonogram dalszych prac nad opracowaniem projektu RPO WSL na lata

⁵⁶ Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego objętych zakresem wspólnych ram strategicznych.

2014-2020. Wśród ponad 150 osób biorących udział w konferencji znaleźli się przedstawiciele m.in. jednostek samorządu terytorialnego, uczelni wyższych, szpitali, partnerów społeczno-gospodarczych, osoby prywatne, organizacje pozarządowych, przedsiębiorstw zajmujących się transportem zbiorowym na obszarze województwa śląskiego, policji, placówek medycznych.

W celu realizacji zasady partnerstwa, a zarazem w ramach konsultacji społecznych projektu RPO WSL na lata 2014-2020 zorganizowano cykl spotkań w celu omówienia założeń programu regionalnego po roku 2013:

Spotkania subregionalne

W celu prezentacji założeń projektu RPO WSL na lata 2014-2020, w tym omówienia kwestii formalno-prawnych związanych ze stosowaniem instrumentu terytorialnego - Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) - w ramach programu regionalnego po roku 2013 zorganizowano cykl spotkań z przedstawicielami Subregionów. Dodatkowo, w kontekście wsparcia w ramach ZIT poinformowano o trwających pracach nad opracowaniem wytycznych pn. „Zasady uwzględniania wymiaru terytorialnego w ramach RPO WSL 2014-2020 w kontekście realizacji ZIT”, które będą podlegały konsultacjom z Subregionami. Wśród osób biorących udział w spotkaniach znaleźli się reprezentanci m.in. jednostek samorządu terytorialnego, szpitali, szkół, przedsiębiorstw zajmujących się komunikacją i transportem na obszarze województwa śląskiego.

Poniżej zamieszczono harmonogram spotkań w subregionach:

Lp.	Data	Miejsce	Subregion
1.	22.04.2013 r.	Urząd Miasta w Częstochowie	Północny
2.	24.04.2013 r.	Starostwo Powiatowe w Rybniku	Zachodni
3.	08.05.2013 r.	Starostwo Powiatowe w Bielsku-Białej	Południowy
4.	17.05.2013 r.	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	Centralny

Spotkanie Zespołu ds. opracowania Ramowego Zintegrowanego Programu Regionalnego na lata 2014-2020

W zorganizowanym w dniu 10.05.2013 r. trzecim spotkaniu Zespołu ds. opracowania RZPR uczestniczyli przedstawiciele Subregionów, Wydziałów i jednostek Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego. Celem spotkania z jednej strony była prezentacja projektu RPO WSL na lata 2014-2020, a z drugiej przedstawienie koncepcji funkcjonowania instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) w przyszłej perspektywie finansowej, a także dyskusja nad założeniami projektu Programu.

Posiedzenie Regionalnego Forum Terytorialnego

Podczas zorganizowanego w dniu 15.05.2013 r. czwartego posiedzenia *Regionalnego Forum Terytorialnego* (RFT) omówiono założenia projektu programu regionalnego po roku 2013, a także zaprezentowano listę propozycji projektów kluczowych wraz z kryteriami ich wyboru. Ponadto, przedstawiono stan prac nad aktualizacją *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”* wraz ze wskazaniem harmonogramu dalszych działań w tym zakresie. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele m.in. Subregionów, uczelni wyższych, służby więziennej, Sejmiku Województwa Śląskiego, organizacji pozarządowych, instytucji otoczenia biznesu, Kuratorium oświaty, Urzędu Statystycznego, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Wojewódzkiego Urzędu Pracy.

Warsztaty z Ekspertami

W kontekście przyjętego przez Zarząd Województwa Śląskiego „Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020” i prowadzonych konsultacji społecznych ww. dokumentu oraz w celu weryfikacji zapisów pod względem ich adekwatności, trafności w zakresie m.in. typów projektów, beneficjentów 23.05.2013 r. zorganizowano warsztaty, na które zostali zaproszeni eksperci m.in. z dziedziny B+R, innowacji, przedsiębiorczości, samozatrudnienia, energetyki, środowiska, zrównoważonego rozwoju, transportu, edukacji, technologii informacyjno-komunikacyjnych, włączenia społecznego, rewitalizacji, równouprawnienia i niedyskryminacji, współpracy z organizacjami pozarządowymi, dialogu obywatelskiego oraz sfery działalności pożytku publicznego.

Mając na uwadze zakres tematyczny i specyfikę każdego z ww. zagadnień, podjęto decyzję o pogrupowaniu ich w bloki tematyczne i organizacji spotkań w zakresie każdego z bloków.

Poniżej zamieszczono harmonogram przeprowadzonych warsztatów:

Lp.	Panel tematyczny w zakresie Priorytetu ⁵⁷	Moderator	Data
1.	Nowoczesna gospodarka, Cyfrowe śląskie, Wzmocnienie konkurencyjności MŚP, Regionalny rynek pracy oraz Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy	dr Krzysztof Wrana	23.05.2013 r.
2.	Efektywność Energetyczna, Odnawialne Źródła Energii	pracownicy Wydziału Rozwoju Regionalnego	23.05.2013 r.

⁵⁷ Wynikający z „Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020”.

	i Gospodarka Niskoemisyjna oraz Ochrona Środowiska Naturalnego i Efektywne Wykorzystanie Zasobów	Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego	
3.	Włączenie społeczne oraz Rewitalizacja	Dagmara Mliczyńska-Hajda	23.05.2013 r.
4.	Wzmocnienie potencjału edukacyjnego oraz Infrastruktura edukacyjna	dr Artur Ochojski	23.05.2013 r.
5.	Regionalny rynek pracy	dr Sławomir Sitek	23.05.2013 r.

Podczas warsztatów zgłaszano komentarze, zapytania do zaproponowanego katalogu beneficjentów czy planowanych kierunków działań w ramach poszczególnych Priorytetów projektu RPO WSL na lata 2014-2020. W efekcie, pozwoliło to na szczegółowe omówienie zakresu wsparcia, wyjaśnienie wątpliwości, przeformułowanie lub uzupełnienie brakujących zapisów. Należy zauważyć, że projekt RPO WSL na lata 2014-2020 spotkał się z aprobatą wśród zaproszonych ekspertów. W odniesieniu do zaproponowanego katalogu działań, w zakresie w jakim mają one służyć realizacji określonych celów, nie wskazano na konieczność diametralnych zmian.

W ramach podsumowania konsultacji społecznych projektu RPO WSL na lata 2014-2020 prowadzonych w okresie od 19.04.2013 r. do 24.05.2013 r. oraz na podstawie art. 6 pkt. 4 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r., Nr 84, poz. 712 z późn. zm.), 24.06.2013 r. IZ RPO WSL opublikowała listę zgłoszonych uwag do projektu programu wraz z ustosunkowaniem się do nich, która została zamieszczona na stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, w zakładce poświęconej perspektywie 2014+ oraz Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 (komponent regionalny w województwie śląskim).

Algorytm podziału środków w ramach projektu RPO WSL na lata 2014-2020

Jednym z ważniejszym etapów przygotowania programu regionalnego po roku 2013, w kontekście instrumentu terytorialnego ZIT było przyjęcie przez Zarząd Województwa Śląskiego algorytmu podziału środków w ramach puli podstawowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, przeznaczonych na realizację Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w poszczególnych subregionach – Uchwała Nr 1276/261/IV/2013 z dnia 11.06.2013 r. Algorytm podziału środków uwzględniał następujące czynniki: ludność, Produkt Krajowy Brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca w euro, liczbę zarejestrowanych bezrobotnych oraz stopę bezrobocia rejestrowanego, a także średni poziom Produktu Krajowego Brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca w euro dla krajów Unii Europejskiej, średnią wysokość stopy bezrobocia w województwie śląskim.

Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, wersja 2.0.

Kolejnym krokiem zmierzającym w kierunku opracowania programu regionalnego po roku 2013, było przyjęcie przez Zarząd Województwa Śląskiego Projektu Regionalnego Programu

Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, wersja 2.0. – Uchwała Nr 1465/266/IV/2013 z dnia 25.06.2013 r. W stosunku do pierwszej wersji projektu RPO WSL na lata 2014-2020 można wskazać na znaczące zmiany, tj. w ramach Priorytetu VI *Transport* rozszerzono zakres wsparcia o projekty dotyczące budowy i przebudowy dróg powiatowych stanowiących połączenie z siecią TEN-T (ścieżka konkursowa), podjęto decyzję o rezygnacji z rankingowania projektów kluczowych drogowych oraz podziału na listę podstawową i rezerwową (w efekcie, o możliwości dofinansowania będzie decydował stopień gotowości projektów do realizacji). Jednocześnie, w ramach Priorytetu VIII *Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy* obszary przewidziane do wsparcia uzupełniono o te dotyczące profilaktyki zdrowotnej (ścieżka konkursowa), natomiast w ramach Priorytetu X *Rewitalizacja* obszar wsparcia rozszerzono o infrastrukturę zdrowia (ścieżka projektów kluczowych). Ponadto, podjęto decyzję o rezygnacji z programowania odrębnych priorytetów dedykowanych instrumentom inżynierii finansowej, w efekcie taka forma wsparcia przewidziana jest w ramach właściwych Priorytetów. IZ RPO WSL poinformowała również, że konsultacje drugiej wersji projektu RPO WSL na lata 2014-2020 zostaną przeprowadzone równolegle do konsultacji prognozy oddziaływania na środowisko w III kwartale 2013 roku.

Zgodnie z art. 19a pkt. 1 i 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r., Nr 84, poz.712 z późn. zm.) oraz w celu realizacji zasady partnerstwa wraz z publikacją informacji o przyjęciu projektu RPO WSL na lata 2014-2020, wersja 2.0. rozpoczęły się konsultacje społeczne ww. dokumentu, które trwały od 5.08.2013 r. do 9.09.2013 r. Informacja o rozpoczęciu konsultacji społecznych została zamieszczona na oficjalnym serwisie Województwa Śląskiego, stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 oraz Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 (komponent regionalny w województwie śląskim), a także w dzienniku o zasięgu regionalnym tj. Gazecie Wyborczej – ogłoszenie z dnia 5.08.2013 r. W ramach konsultacji społecznych nadesłano 257 uwag, w tym 164 uwagi zgłoszone za pomocą formularza elektronicznego, które zostały poddane gruntownej analizie przez IZ RPO WSL. Wśród najczęściej pojawiających się uwag znalazły się m.in. te dotyczące nieuwzględnienia w zapisach projektu Programu Celu tematycznego 5 *Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem*, infrastruktury tramwajowej, infrastruktury kultury, modernizacji dźwigów tramwajowych, brak wsparcia dla placówek kształcenia ustawicznego. Ponadto, partnerzy zgłosili wiele postulatów m.in. uwzględnienie projektów z zakresu dróg powiatowych w ścieżce pozakonkursowej, rozszerzenie zakresu interwencji w obszarze zdrowia o zdrowie psychiczne, zgłoszono nowe propozycje projektów z dziedziny zdrowia do objęcia ścieżką pozakonkursową, postulowano uwzględnienie działań polegających na tworzeniu i/lub rozwoju ukierunkowanych branżowo centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego lub innych jednostek organizacyjnych realizujących zadania zbieżne z ckd, rozszerzenie zakresu wsparcia o infrastrukturę kształcenia ogólnego, specjalnego, zmiany co do wysokości alokacji przeznaczonej na pomoc techniczną, instrumenty inżynierii finansowej, ścieżkę pozakonkursową, a także rozszerzenie zakresu wsparcia w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych o projekty z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, kultury i dziedzictwa kulturowego, dróg powiatowych. Wśród

podmiotów, które zgłosiły swe spostrzeżenia, komentarze znaleźli się m.in. przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, organizacji ekologicznych, organizacji pożytku publicznego, uczelni wyższych, organizacji pozarządowych, instytucji otoczenia biznesu, przedsiębiorstw zajmujących się transportem zbiorowym w województwie śląskim, zespolonej administracji rządowej w województwie, Sejmiku Województwa Śląskiego, związku zawodowego, przedsiębiorców, administracji rządowej, przedsiębiorców, ośrodków leczenia, osób prywatnych, domu pomocy społecznej.

Równolegle do prac związanych z przygotowaniem programu regionalnego po 2013 roku, podjęto działania zmierzające do opracowania projektu dokumentu uszczegółowiającego zapisy projektu RPO WSL na lata 2014-2020, obejmującego swym zakresem m.in. propozycję katalogu beneficjentów czy przykładowych typów projektów. W efekcie, 9.07.2013 r. Zarząd Województwa Śląskiego przyjął dokument pn. *Projekt Szczegółowego Opisu Priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – wersja 1.0.* - Uchwała Nr 1553/269/IV/2013 oraz *Projekt Szczegółowego Opisu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 w części współfinansowanej z Europejskiego Funduszu Społecznego* - Uchwała Nr 1547/269/IV/2013. Dodatkowo, oba dokumenty zostały poddane konsultacjom społecznym, które trwały od 30.07.2013 r. do 31.08.2013 r. Informacja o rozpoczęciu procesu konsultacji została zamieszczona na stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 oraz Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 (komponent regionalny w województwie śląskim).

W celu realizacji zasady partnerstwa, a zarazem w ramach konsultacji społecznych projektu RPO WSL na lata 2014-2020 zorganizowano cykl spotkań w celu omówienia założeń programu regionalnego po roku 2013:

Spotkanie Zespołu ds. opracowania RPO WSL na lata 2014-2020

W celu zaprezentowania projektu RPO WSL na lata 2014-2020, wersja 2.0. oraz *Projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego* oraz *Projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego*, 7.08.2013 r. zorganizowano spotkanie Zespołu ds. opracowania RPO WSL na lata 2014-2020, w zaktualizowanym uprzednio składzie. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele m.in. Subregionów, Śląskiego Centrum Przedsiębiorczości, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach.

Spotkanie IZ RPO WSL z przedstawicielami Subregionów

W kontekście przygotowywanych przez Subregiony Strategii rozwoju dla każdego z subregionów oraz propozycji projektów do objęcia instrumentem ZIT, 14.08.2013 r. zorganizowano spotkanie z liderami Subregionów, podczas którego omówiono kryteria oceny Strategii rozwoju Subregionu oraz list wstępnych propozycji projektów. Jednocześnie,

omówiono główne wnioski płynące z oceny ww. strategii i list projektów oraz przedstawiono główne uwagi do ww. dokumentów.

Spotkania subregionalne, w ramach konsultacji społecznych projektu RPO WSL 2014-2020

W ramach konsultacji społecznych projektu RPO WSL na lata 2014-2020, wersja 2.0. oraz w celu zaprezentowania *Projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego* oraz *Projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego* zorganizowano cykl spotkań z przedstawicielami Subregionów. Jednocześnie, do udziału w przedmiotowych spotkaniach został zaproszony przedstawiciel firmy *ekovert* *Łukasz Szkudlarek*, w celu prezentacji *Prognozy oddziaływania na środowisko RPO WSL 2014-2020*.

Wśród osób biorących udział w spotkaniach znaleźli się przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, powiatowych urzędów pracy, przedsiębiorstw zajmujących się transportem w województwie, uczelni wyższych, lokalnych grup działania, organizacji pozarządowych w tym również zajmujących się opieką hospicyjną czy kwestiami społecznej odpowiedzialności biznesu, przedsiębiorców, instytucji otoczenia biznesu, placówek wychowania przedszkolnego, instytucji kultury, regionalnych ośrodków Europejskiego Funduszu Społecznego, miejskiego zarządu oświaty, ośrodków pomocy społecznej, domu pomocy społecznej, ośrodka terapii i rehabilitacji dzieci i młodzieży, ośrodków lecznictwa, ośrodka ruchu drogowego, instytucji zajmujących się zbiórką żywności, centrum pomocy rodzinie, agencji zatrudnienia, ośrodka sportu i rekreacji, centrum integracji społecznej, centrum inicjatyw społecznych, osoby fizyczne, instytucji ubezpieczeniowych, jednostek badawczo-rozwojowych, związku zawodowego.

Poniżej zamieszczono harmonogram spotkań w subregionach:

Lp.	Data	Miejsce	Subregion
1.	21.08.2013 r.	Starostwo Powiatowe w Bielsku-Białej	Południowy
2.	23.08.2013 r.	Urzędu Miasta Częstochowy	Północny
3.	26.08.2013 r.	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	Centralny
4.	29.08.2013 r.	Rybnicki Ośrodek Naukowo-Dydaktyczny Uniwersytetu Ekonomicznego	Zachodni

Konferencja dla przedsiębiorców

W kontekście planowanego wsparcia przedsiębiorczości, a zarazem w ramach prowadzonych konsultacji społecznych projektu RPO WSL na lata 2014-2020, wersja 2.0., 2.09.2013 r. zorganizowano konferencję właśnie dla tej grupy potencjalnych beneficjentów. Podczas spotkania przedstawiciele Śląskiego Centrum Przedsiębiorczości oraz Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach omówili dotychczasowe doświadczenia instytucji wdrażających instrumenty dla przedsiębiorców w regionie. Dodatkowo, przedstawiciele IZ RPO WSL przedstawili założenia projektu RPO WSL na lata 2014-2020, wersja 2.0. wraz z projektem

dokumentów uszczegółowiających RPO WSL, w zakresie obszarów wsparcia dedykowanych dla przedsiębiorców. Ponadto, przedstawiciel Ministerstwa Rozwoju Regionalnego omówił przewidywany podział interwencji na poziomie krajowym i regionalnym w obszarze przedsiębiorczości oraz przedstawił założenia *Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój*, który będzie wdrażany na poziomie krajowym. Wśród osób biorących udział w konferencji znaleźli się przedsiębiorcy, osoby fizyczne, przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, ośrodka pomocy społecznej, uczelni wyższych, parków naukowo-technologicznych, instytucji otoczenia biznesu, radia i telewizji, wojewódzkiego urzędu pracy.

Konferencja konsultacyjna projektu RPO WSL na lata 2014-2020

Jednym z ważniejszych wydarzeń w ramach procesu konsultacji społecznych programu regionalnego po roku 2013 było zorganizowanie w dniu 4.09.2013 r. konferencji konsultacyjnej projekt RPO WSL na lata 2014-2020 wraz z *Prognozą oddziaływania na środowisko RPO WSL na lata 2014-2020*. Podczas spotkania zaprezentowano projekt *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* wraz z *Projektem Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego* oraz z *Projektem Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego*. Jednocześnie, do udziału w przedmiotowych spotkaniach został zaproszony przedstawiciel firmy *ekovert* *Lukasz Szkudlarek* w celu prezentacji *Prognozy oddziaływania na środowisko RPO WSL 2014-2020*.

Wśród 102 osób biorących udział w konferencji znaleźli się przedstawiciele m.in. przedsiębiorców, powiatowych urzędów pracy, osoby fizyczne, centrów inicjatyw lokalnych, uczelni wyższych, instytucji otoczenia biznesu, jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorstwa zajmującego się transportem w województwie, parku naukowo-technologicznego, zespolonej administracji rządowej w województwie, organizacji pozarządowych, ośrodka pomocy społecznej, ośrodków lecznictwa, centrum inicjatyw lokalnych, instytutu badawczego. Ponadto, dla osób, które z różnych przyczyn nie mogły wziąć udziału w konferencji osobiście stworzono możliwość transmisji wydarzenia poprzez łącza internetowe. Na stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 zamieszczono aplikację umożliwiającą transmisję wydarzenia na żywo.

Warsztaty subregionalne w kontekście Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych

W kontekście instrumentu terytorialnego – Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) – w tym konieczności przygotowania przez jednostki samorządu terytorialnego propozycji projektów do objęcia instrumentem ZIT, zorganizowano warsztaty, których celem było wypracowanie wspólnej koncepcji modelowych projektów w zakresie rewitalizacji i edukacji. Ponadto, w ramach warsztatów omówiono dobre praktyki w zakresie rewitalizacji społeczno – gospodarczej i realizacji przedsięwzięć partnerskich, a także przedstawiono zakres działań w zakresie instrumentu ZIT w obszarze rewitalizacji i edukacji. W części warsztatowej

spotkania uczestnicy zostali podzieleni na dwie grupy tematyczne tj. dotyczącą rewitalizacji i edukacji. Celem pierwszej grupy warsztatowej było wypracowanie modelowych rozwiązań pomocnych w procesie opracowania i realizacji procesu rewitalizacji społeczno-gospodarczej w formule ZIT dla samorządów i organizacji trzeciego sektora. Zadaniem drugiej grupy było konsultowanie propozycji projektów na nową perspektywę finansową z obszaru edukacji i infrastruktury edukacyjnej w formule ZIT.

Poniżej zamieszczono harmonogram spotkań w subregionach:

Lp.	Data	Miejsce	Subregion
1.	5.09.2013 r.	Częstochowski Park Przemysłowo-Technologiczny w Częstochowie	Północny
2.	9.09.2013 r.	Ośrodek Sportowo-Szkoleniowy REKORD w Bielsku-Białej	Południowy
3.	11.09.2013 r.	Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach	Centralny
4.	13.09.2013 r.	Uniwersytet Ekonomiczny w Rybniku	Zachodni

Wśród osób biorących udział w warsztatach znaleźli się m.in. przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, centrum pomocy rodzinie, centrum inicjatyw społecznych, ośrodków pomocy społecznej, domów pomocy, organizacji pozarządowych, placówki opiekuńczo-wychowawczej, szkół, instytucji otoczenia biznesu, powiatowych urzędów pracy, uczelni wyższych, placówki kształcenia ustawicznego i szkoleń, przedsiębiorców, ośrodka wsparcia ekonomii społecznej.

Spotkanie Zespołu ds. opracowania RPO WSL na lata 2014-2020

W kontekście zakończonych konsultacji społecznych *Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*, prowadzonych w okresie od 5.08. do 9.09.2013 r., dnia 19.09.2013 r. zorganizowano spotkanie *Zespołu ds. opracowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*. Celem spotkania było omówienie najważniejszych wniosków z zakończonych konsultacji społecznych projektu RPO WSL na lata 2014-2020, wersja 2.0., *Projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Prognozy oddziaływania na środowisko dla Projektu RPO WSL 2014-2020*. Ponadto, w ramach spotkania omówiono również uwagi, jakie zgłoszono w ramach konsultacji społecznych projektu *Mandatu Negocyjacyjnego Województwa Śląskiego*. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach, Śląskiego Centrum Przedsiębiorczości, Śląskiego Centrum Społeczeństwa Informacyjnego oraz Związku Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego.

Spotkanie dotyczące Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych

W kontekście przygotowań do wdrażania na poziomie regionalnym nowego instrumentu rozwoju terytorialnego - Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych – oraz w ramach spotkań bilateralnych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego z poszczególnymi regionami dnia 23.09.2013 r. zorganizowano spotkanie. Jego celem było omówienie kluczowych kwestii, w tym stanu przygotowania ZIT w województwie, a także wyjaśnienie wątpliwości związanych z przygotowaniem ZIT. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, IZ RPO WSL, miasta wojewódzkiego oraz gmin realizujących ZIT miasta wojewódzkiego, przedstawiciele innych miast, w których realizowane będą ZIT oraz przedstawiciele Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach i Komunikacyjnego Związku Komunalnego Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego.

Posiedzenie Regionalnego Forum Terytorialnego

Podczas zorganizowanego w dniu 24.09.2013 r. piątego posiedzenia *Regionalnego Forum Terytorialnego* (RFT) omówiono zgłoszone w trakcie prowadzonych konsultacji społecznych uwagi do projektu *Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020*, wersja 2.0., *Projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego* oraz *Projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego*. Jednocześnie, zaprezentowano uwagi do projektu *Mandatu negocjacyjnego Województwa Śląskiego* oraz przedstawiono propozycję podziału środków w ramach projektu RPO WSL 2014-2020.

W posiedzeniu uczestniczyli przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, administracji rządowej w województwie, uczelni wyższych instytucji otoczenia biznesu, parków naukowo-technologicznych, Sejmiku Województwa Śląskiego.

Ewaluacja ex-ante

Obowiązek realizacji ewaluacji ex-ante wynika z zapisów projektu Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego objętych zakresem wspólnych ram strategicznych oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1083/2006.

W wyniku przeprowadzonego przetargu nieograniczonego, w czerwcu 2013 r. została podpisana umowa z Wykonawcą ewaluacji ex-ante – *konsorcjum firm PSDB Sp. z o.o. oraz Regio Group Sp. z o.o.* Na potrzeby ewaluacji ex-ante przyjęto model tradycyjny. Proces ewaluacji ex-ante jest przeprowadzany równoległe do procesu programowania oraz jest ściśle skoordynowany z procedurą strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Badanie prowadzone było na podstawie projektu Programu z kwietnia 2013 roku. 2 września przedstawiony został wstępny projekt raportu wraz z rekomendacjami. Niniejsza wersja programu uwzględnia wnioski i rekomendacje zaproponowane przez ewaluatorów. W ramach ewaluacji ex-ante wypracowano następujące wyniki:

1. Ewaluatorzy przeanalizowali aktualność i trafność diagnozy zawartej w Programie. Oceniono ją jako zbyt szeroką, zalecając ograniczenie jej zakresu jedynie do obszarów, które będą podlegały interwencji w ramach Programu. Wskazano również dane, które powinny zostać zaktualizowane.
2. Zweryfikowano logikę interwencji w ramach poszczególnych osi priorytetowych. Wskazano braki oraz niespójności w ramach poszczególnych interwencji.
3. Ocenie zostały poddane wskaźniki wykorzystane w ramach Programu. Ewaluatorzy zarekomendowali potrzebę rozszerzenia katalogu wskaźników. Po przeanalizowaniu rekomendacji IZ podjęła decyzję o uzupełnieniu w pewnym stopniu katalogu o wskaźniki pochodzące z WLWK.
4. Pozytywnie oceniono zastosowanie instrumentu ZIT w ramach programu. Ewaluator uznał, że wprowadzono go w priorytetach i działaniach, w których jest to zasadne pod względem efektywności oraz możliwości realizacji projektów.
5. Program został oceniony jako spójny z najważniejszymi politykami i strategiami na poziomie unijnym, krajowym, ponadregionalnym i regionalnym.
Wnioski z ewaluacji wskazują, że Program jest w szczególności spójny z celami strategii Europa 2020, Wspólnymi Ramami Strategicznymi oraz Umową Partnerstwa. Ponadto w ramach badania stwierdzono, że Program przyczynia się do realizacji Krajowego Programu Reform, m.in. w zakresie promocji całego cyklu innowacji i rozwoju przedsiębiorczości, a także poprzez wsparcie rynku pracy, poprawę nauczania, aktywizację zawodową, poprawę wydajności w całym łańcuchu produkcyjnym oraz wdrożenie projektów inwestycyjnych w kolejnictwie.
6. W ramach badania ex-ante oceniono, że struktura alokacji została zaprogramowana w sposób prawidłowy, oddający zapotrzebowanie w ramach poszczególnych obszarów wsparcia, uwzględniając zasadę koncentracji tematycznej.
7. W ramach analizy uwzględniania przez Program zasad horyzontalnych stwierdzono braki w opisach w poszczególnych elementach dokumentu. Dokument poprawiono na podstawie sugestii ewaluatora uznanych za zasadne.

Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Obowiązek realizacji strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (dalej: sooś) projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 wynika z art. 46 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r., Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.). Niniejszą ustawą dokonano w zakresie jej regulacji wdrożenia m.in. dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE z dnia 27.06.2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko.

W maju 2013 r. został rozstrzygnięty przetarg nieograniczony na wykonanie sooś oraz podpisano umowę na wykonanie ww. zadania z firmą *ekovert Łukasz Szkudlarek*.

Równolegle, z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska oraz Śląskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym, został uzgodniony zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko.

Wykonawca sooś zobligowany jest do współpracy z ekspertami przeprowadzającymi ewaluację ex-ante w celu uspoijnienia wniosków i rekomendacji uzyskanych w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i ewaluacji ex-ante.

Pierwszym etapem zmierzającym do opracowania sooś było przygotowanie raportu metodologicznego oraz prognozy oddziaływania na środowisko RPO WSL 2014-2020 (dalej: prognozy). Kolejnym etapem po zaopiniowaniu prognozy oraz projektu RPO WSL na lata 2014-2020 przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska oraz Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Katowicach było przeprowadzenie konsultacji społecznych obu dokumentów. W rezultacie, na podstawie art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r. poz. 596) oraz art. 6a ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r., Nr 84, poz. 712 z późn. zm.) oraz art. 39 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2008 r. Nr 199 poz. 1227 z późn. zm.), Zarząd Województwa Śląskiego przyjął *Prognozę oddziaływania na środowisko dla Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 do konsultacji* – Uchwała Nr 1836/277/IV/2013 z dnia 13.08.2013 r. Przedmiotem *Prognozy* jest ocena potencjalnego wpływu na środowisko skutków realizacji Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020. Wraz z publikacją informacji o przyjęciu prognozy oraz w celu realizacji zasady partnerstwa rozpoczęły się konsultacje społeczne ww. dokumentu, które trwały od 19.08.2013 r. do 9.09.2013 r. Informacja o rozpoczęciu konsultacji społecznych została zamieszczona na stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, w zakładce poświęconej perspektywie 2014+ oraz Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 (komponent regionalny w województwie śląskim), a także w dzienniku o zasięgu regionalnym tj. Gazecie Wyborczej – ogłoszenie z dnia 19.08.2013 r. W ramach konsultacji społecznych prognozy zgłoszono czternaście uwag, nadesłane przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska z Kielc oraz Ministerstwo Środowiska.

[Do uzupełnienia na późniejszym etapie.]

6. SYSTEM KOORDYNACJI

6.1. ZASADY OGÓLNE

W celu skutecznej realizacji RPO WSL 2014-2020 wykorzystane zostaną mechanizmy koordynacji i komplementarności wsparcia z innymi działaniami realizowanymi w ramach Umowy Partnerstwa na lata 2014-2020 oraz działaniami finansowanymi z EFRROW i EFR

w programach operacyjnych Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Morskiej i Rybackiej, jak również innymi instrumentami wsparcia krajowego i unijnego.

Ogólne ramy systemu koordynacji programów operacyjnych oraz innych instrumentów wsparcia na lata 2014-2020 opisane zostały w Umowie Partnerstwa. Wskazuje ona na wiodącą rolę MRRR w powyższym zakresie, m.in. poprzez wydawanie stosownych regulacji w formie wytycznych czy rozporządzeń. Istotnym elementem koordynacji i minimalizowania ryzyka nakładania się finansowanych operacji będzie również „linia demarkacyjna”, stanowiąca rozgraniczenie planowanych interwencji w poszczególnych CT pomiędzy krajowe a regionalne programy operacyjne.

Podstawowym instrumentem koordynacji będzie Komitet Koordynacyjny UP (KK UP), którego przewodniczącym będzie minister właściwy ds. rozwoju regionalnego. W skład KK UP wchodzi przedstawiciele wszystkich IK, ID, IZ, IP, IA, partnerzy społeczni i gospodarczy. Komitet ten będzie podejmował zasadnicze decyzje odnoszące się do realizacji UP w kwestiach dotyczących koordynacji celów UP oraz CT; interwencji PS, WPR, WPRyb; koordynacji z innymi instrumentami UE, instrumentami krajowymi oraz EBI.

Zgodnie z zapisami UP powołany zostanie dodatkowy podkomitet do spraw koordynacji Europejskiego Funduszu Społecznego oraz celów tematycznych 8-11. Wynika to z decentralizacji Europejskiego Funduszu Społecznego. Podkomitet będzie wydawał opinie, rekomendacje i decyzje zapewniające właściwą realizację programów operacyjnych realizujących cele tematyczne 8-11.

Zgodnie z przepisami rozporządzenia ramowego dla każdego programu operacyjnego powołany jest komitet monitorujący, w celu przeglądu wdrażania programu i postępów w osiąganiu jego celów. Poszczególne komitety monitorujące mogą powoływać podkomitety lub grupy robocze zajmujące się poszczególnymi zagadnieniami objętymi programem operacyjnym, które wymagać będą dodatkowych konsultacji lub uwagi.

6.2. KOMPLEMENTARNOŚĆ PRIORYTETÓW W RAMACH RPO WSL Z DZIAŁANAMI INNYCH PROGRAMÓW OPERACYJNYCH PERSPEKTYWY FINANSOWAEJ NA LATA 2014-2020

Priorytet I

Komplementarność z Programem Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020

W ramach RPO WSL 2014-2020 będzie można pozyskać wsparcie na przedsięwzięcia w zakresie badań i rozwoju nad energetyką oraz medycyną, czyli obszarami wsparcia PO IS 2014-2020.

Nie mniej jednak w ramach PO IS 2014-2020 nie przewiduje się projektów zwiększających potencjał innowacyjny Polski.

Komplementarność z Programem Operacyjnym Inteligentny Rozwój 2014-2020

Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020 przewiduje realizację działań zmierzających do rozwoju potencjału kluczowych dla kraju ośrodków badawczych oraz realizacji badań naukowych na rzecz inteligentnej gospodarki. Planowane są również działania zmierzające do wzrostu potencjału innowacyjnego przedsiębiorstw.

Komplementarność z Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020

W ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020 wsparcie ukierunkowane zostanie na rozwój powiązań biznesu z edukacją poprzez m.in. zaangażowanie pracodawców w system identyfikacji i prognozowania potrzeb kwalifikacyjno-zawodowych, dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do wymagań gospodarki opartej na wiedzy. Planowane jest również wsparcie przyczyniające się do m.in. zapewnienia kształcenia na poziomie wyższym odpowiadającego potrzebom gospodarki i rynku pracy.

Komplementarność z programem ramowym w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont 2020”

W ramach programu Horyzont 2020 wsparcie uzyskają projekty przyczyniające się do udoskonalenia europejskiej bazy naukowej, zapewnienia wiodącej roli przedsiębiorcom oraz sprostanie wyzwaniom społecznym.

Priorytet II

Komplementarność z Programem Operacyjnym Inteligentny Rozwój 2014-2020

Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020 dopuszcza się wsparcie w zakresie rozwoju kluczowej infrastruktury badawczej w zakresie informatyki (wpisanej na „Polską Mapę Drogową Infrastruktury Badawczej”) oraz badań naukowych przyczyniającego się do rozwoju informatyki i telekomunikacji.

Komplementarność z Programem Operacyjnym Polska Cyfrowa na lata 2014-2020

Wyłącznie w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na lata 2014-2020 wsparcie uzyskają dotyczące budowy sieci szerokopasmowych oraz sieci dostępowych. Tego typu wsparcia nie przewiduje się na poziomie regionu.

W ramach PO PC 2014-2020 wsparcie e-usług publicznych skoncentrowane będzie na usługach zarządzanych przez administrację rządową o zasięgu krajowym.

W ramach RPO WSL 2014-2020 planowane jest wsparcie w zakresie rozwoju produktów i usług TIK w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach.

Komplementarność z programem ramowym w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont 2020”

W ramach programu „Horyzont 2020” wsparcie mogą uzyskać projekty w których realizowany będzie komponent dotyczący technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Komplementarność z instrumentem „Łącząc Europeę”

W ramach instrumentu „Łącząc Europeę” planowane jest wsparcie rozwoju sieci szerokopasmowych, nie planowanych się na poziomie regionu.

Priorytet III

Komplementarność z Programem Operacyjnym Inteligentny Rozwój 2014-2020

Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020 przewiduje realizację działań zmierzających do wzrostu potencjału innowacyjnego przedsiębiorstw. Działania planowane w PO IR mają na celu rozwój gospodarczy kraju.

Komplementarność z Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020

W ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020 wsparcie ukierunkowane zostanie na rozwój powiązań biznesu z edukacją poprzez m.in. podniesienie jakości zarządzania strategicznego i zarządzania zasobami ludzkimi w MMŚP; Poprawa jakości i adekwatności usług edukacyjnych (rozwojowych) do potrzeb przedsiębiorców i pracowników przedsiębiorstw; zaangażowanie pracodawców w system identyfikacji i prognozowania potrzeb kwalifikacyjno-zawodowych, dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do wymagań gospodarki opartej na wiedzy. Planowane jest również wsparcie przyczyniające się do m.in. zapewnienia kształcenia na poziomie wyższym odpowiadającego potrzebom gospodarki i rynku pracy.

Komplementarność z Programem Operacyjnym Polska Cyfrowa na lata 2014-2020

W ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa 2014-2020 przedsiębiorcy telekomunikacyjni, w tym również mikro, małe i średnie, będą głównymi beneficjentami w zakresie zapewnienia dostępu do szerokopasmowego Internetu. Przewidywane jest również

wspieranie przedsiębiorców w zakresie tworzenia usług i aplikacji wykorzystujących informacje sektora publicznego.

Priorytet IV

Komplementarność z Programem Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020

Komplementarność i demarkacja osi priorytetowej I: *Promocja odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej* z przedsięwzięciami współfinansowanymi z 16 Regionalnymi Programami Operacyjnymi

W ramach działań polegających na wytwarzaniu energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych wraz z podłączeniem źródła do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej demarkacja będzie w oparciu o moc instalowanej elektrowni / jednostki. Na poziomie krajowym nie przewiduje się wspieranie działań związanych z efektywną dystrybucją ciepła i energii elektrycznej z OZE (m.in. pompy ciepła, geotermia, kotłownie, energia wodna, energia słoneczna) oraz działań związanych z biopaliwami i biokomponentami. Działania te są przewidziane do wspierania z poziomu regionalnego. W ramach działań promujących efektywność energetyczną i użycie OZE w przedsiębiorstwach, podział na poziom krajowy i regionalny będzie opierał się na wielkości przedsiębiorstwa (poza systemem doradztwa), tj. przedsiębiorstwa duże będą wspierane w ramach interwencji na poziomie krajowym, zaś MŚP na w ramach interwencji na poziomie regionalnym. W ramach działań związanych z efektywnością energetyczną i wykorzystaniem OZE w budynkach, podział na poziom krajowy i regionalny będzie oparty o kryterium kwotowe (poza systemem doradztwa, które znajdować się będzie w ramach POIS).

Wsparciem wynikającym z planów gospodarki niskoemisyjnej w zakresie sieci ciepłowniczej i chłodniczej objęte będą miasta uwzględniające takie projekty w uprzednio przygotowanych planach gospodarki niskoemisyjnej. Podział pomiędzy poziom krajowy a regionalny w ramach działań związanych z kogeneracją będzie opierał się w oparciu o zainstalowaną moc.

Komplementarność i demarkacja osi priorytetowej III: *Rozwój infrastruktury transportowej przyjaznej dla środowiska i ważnej w skali europejskiej* z przedsięwzięciami współfinansowanymi z 16 Regionalnymi Programami Operacyjnymi – linie kolejowe i infrastruktura dworcowa o znaczeniu regionalnym, której zarządcą jest samorząd lub PKP PLK SA oraz zakup i modernizacja taboru kolejowego dla połączeń wojewódzkich, transport miejski w miastach wojewódzkich (projekty realizowane w formule Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych) i pozostałych ośrodkach miejskich, lokalne i regionalne porty morskie i rzeczne

Komplementarność z Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020

W ramach projektu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014 – 2020, na poziomie krajowym, przewiduje się realizację Priorytetu 5 *Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym* poprzez poprawę: efektywności korzystania

z zasobów wodnych w rolnictwie, efektywności korzystania z energii w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym, dostaw i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii produktów ubocznych, odpadów, pozostałości i innych surowców nieżywnościowych dla celów biogospodarki oraz redukcję emisji podtlenku azotu i metanu z rolnictwa.

Priorytet V

Komplementarność z Programem Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020

Komplementarność i demarkacja osi priorytetowej , II: *Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu*, z przedsięwzięciami współfinansowanymi z 16 Regionalnymi Programami Operacyjnymi. Cel tematyczny 5:

Poziom krajowy: mała retencja – projekty realizowane na obszarze więcej niż jedno województwa, systemy wczesnego ostrzegania i prognozowania zagrożeń o zasięgu ponadregionalnym, wyposażenie służb ratowniczych (państwowa straż pożarna). 16 Regionalnych Programów Operacyjnych: mała retencja – projekty na terenie jednego województwa, regionalne systemy ostrzegania, wyposażenie służb ratowniczych (ochotnicza straż pożarna).

Cel tematyczny 6.

Poziom krajowy:

- kompleksowe inwestycje w zakresie rozwoju systemu gospodarki odpadami komunalnymi realizowane w regionach gospodarki odpadami komunalnymi, w których uwzględniono komponent dotyczący termicznego przekształcania odpadów, zapewniające zintegrowane podejście zgodne z hierarchią sposobów postępowania z odpadami na poziomie wynikającym ze zobowiązań akcesyjnych. Warunkiem wsparcia inwestycji będzie ich uwzględnienie w planach inwestycyjnych w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi zatwierdzonych przez Ministra Środowiska.
- kompleksowe wsparcie gospodarki wodno-ściekowej w aglomeracjach co najmniej 10 000 RLM.
- projekty z zakresu ochrony bioróżnorodności realizowane na obszarach Parków Narodowych i obszarów Natura 2000.
- wsparcie inwestycji dotyczących poprawy jakości powietrza dla przedsiębiorstw, w tym instalacje i urządzenia (np. filtry) do redukcji zanieczyszczeń powietrza (pyłowe, gazowe): duże przedsiębiorstwa.
- rekultywacja terenów zdegradowanych na cele środowiskowe.

16 Regionalnych Programów Operacyjnych:

- kompleksowe inwestycje w zakresie rozwoju systemu gospodarki odpadami komunalnymi realizowane w regionach gospodarki odpadami komunalnymi, w których nie przewidziano komponentu dotyczącego termicznego przekształcania odpadów, zapewniające zintegrowane podejście zgodne z hierarchią sposobów postępowania z odpadami na poziomie wynikającym ze zobowiązań akcesyjnych.

- kompleksowe wsparcie gospodarki wodno-ściekowej w aglomeracjach poniżej 10 000 RLM.
- projekty z zakresu ochrony różnorodności biologicznej realizowane na obszarach parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody.
- wsparcie inwestycji dotyczących poprawy jakości powietrza dla przedsiębiorstw, w tym instalacje i urządzenia (np. filtry) do redukcji zanieczyszczeń powietrza (pyłowe, gazowe): MŚP.
- rekultywacja terenów zdegradowanych na cele inne niż środowiskowe.

Komplementarność i demarkacja osi priorytetowej, VI: *Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego*, z przedsięwzięciami współfinansowanymi z 16 Regionalnymi Programami Operacyjnymi.

W ramach ochrony i udostępnienia zabytków na poziomie krajowym wsparciem objęte zostaną inwestycje o charakterze ponadregionalnym, dla których demarkacja z regionalnymi programami operacyjnymi ustalona zostanie w oparciu o kryterium kwotowe lub listę projektów kluczowych.

Komplementarność z Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020

W ramach Programu Operacyjnego Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014 – 2020, na poziomie krajowym, przewiduje się realizację Priorytetu 4 *Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa* poprzez: odtwarzanie i zachowanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000, oraz rolnictwa o wysokiej jakości przyrodniczej i stanu europejskich krajobrazów, poprawę gospodarki wodnej oraz poprawę gospodarowania glebą.

Ponadto, na poziomie krajowym, Priorytet 5 *Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym* przewiduje poprawę: efektywności korzystania z zasobów wodnych w rolnictwie, efektywności korzystania z energii w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym, dostaw i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii produktów ubocznych, odpadów, pozostałości i innych surowców nieżywnościowych dla celów biogospodarki oraz redukcję emisji podtlenku azotu i metanu z rolnictwa.

Priorytet VI

Komplementarność z Programem Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020

W Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 przewiduje się wsparcie systemu transportu drogowego w zakresie dróg w sieci TEN-T, dróg ekspresowych i krajowych. Ponadto, przewidywana jest interwencja w obszarze systemu transportu kolejowego w zakresie linii kolejowych, dworców i taboru kolejowego, jak również poprawy bezpieczeństwa ruchu kolejowego.

Komplementarność z instrumentem Łącząc Europe

Instrument Łącząc Europe (Connecting Europe Facility) przewiduje wsparcie najistotniejszych przedsięwzięć z zakresu infrastruktury transportowej.

Komplementarność z Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020

W Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich przewiduje się wsparcie budowy/przebudowy dróg wydzielonych w ramach scalenia.

Priorytet VII

Komplementarność z Programem Operacyjnym Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020

Komplementarność z PO WER poprzez koordynację działań regionalnych z podejmowanymi na poziomie krajowym w zakresie zwiększanie aktywności zawodowej, wspierania osób młodych w znalezieniu pierwszej pracy oraz zwiększenie atrakcyjności (opłacalności) zatrudniania osób dla osób o niskiej zdolności do zatrudnienia.

Komplementarność z Programem na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia

Występuje także spójność inicjatywą Komisji Europejskiej pn „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”. Inicjatywa ta ma na celu podniesienie do 75 proc. odsetka zatrudnionych osób w wieku produkcyjnym (20–64 lata). Działania na poziomie regionu będą komplementarne z przedmiotową inicjatywą przede wszystkim w zakresie dostosowania kwalifikacji osób pozostających bez zatrudnienia do potrzeb rynku pracy obecnie i w przyszłości.

Priorytet VIII

Komplementarność z Programem Operacyjnym Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020

Komplementarność z PO WER w działaniach prowadzonych na poziomie krajowym w szczególności w obszarze dedykowanym równości szans kobiet i mężczyzn oraz godzeniu życia zawodowego z prywatnym, systemu standaryzacji jakości usług rozwojowych i systemu szybkiego ostrzegania i szybkiego reagowania oraz planowaniu strategicznym w MŚP. Działania prowadzone w RPO będą także zapewniały koordynację z działaniami krajowymi w obszarze aktywnego starzenia się, z uwzględnieniem programów profilaktycznych w zakresie chorób wpływających na zasoby rynku pracy.

Priorytet IX

Komplementarność z Programem Operacyjnym Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020

Komplementarność z PO Wiedza, Edukacja, Rozwój poprzez koordynację działań regionalnych z podejmowanymi na poziomie krajowym w zakresie rozwiązań i standardów ukierunkowanych na wspieranie deinstytucjonalizacji usług oraz rozwój rodzinnych i środowiskowych form wsparcia oraz dla poprawy efektywności polityki na rzecz włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa przy uwzględnieniu zmian w systemie świadczeń

społecznych oraz nowych rozwiązań w systemie podatkowym, które będą sprzyjały ograniczeniu zjawiska biedy i wykluczenia społecznego, a także rozwiązań realizowanych w zakresie wsparcia ekonomii społecznej oraz koordynacja działań uwzględniających wsparcie zwrotne przedsiębiorstw społecznych na poziomie kraju. Niezbędne jest również wykorzystywanie synergii pomiędzy Funduszami Strukturalnymi jeśli chodzi o zwalczanie nierówności w zakresie dostępu do usług. Aby zwiększyć efektywność działań EFS mających na celu zwiększenie dostępu do przystępnych, zrównoważonych i wysokiej jakości usług, wsparcie z EFRR powinno być wykorzystywane jako uzupełnienie umożliwiające inwestycje w infrastrukturę socjalną i infrastrukturę ochrony zdrowia na obszarach słabiej rozwiniętych, zdegradowanych, charakteryzujących się znacznymi deficytami społecznymi, gospodarczymi. W zakresie Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (Fundusz Pomocy) w zakresie wsparcia udzielanego na poziomie krajowym osobom najbardziej potrzebującym, za pośrednictwem organizacji partnerskich wybranych przez państwa członkowskie. Szczególnie działania realizowane przez Fundusz w zakresie kwestii jak najcięższe i najbardziej szkodliwe społecznie formy ubóstwa, niedobór żywności, bezdomność i materialną deprivację dzieci, będą działaniami uzupełniającymi wsparcie w ramach Priorytetu IX Włączenie społeczne skierowane do grup najbardziej narażonych na wykluczenie społeczne lub wykluczonych w zakresie wzmacniania ich kompetencji społecznych i poprawy zdolności do zatrudnienia.

Priorytet X

Komplementarność z Programem Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko 2014-2020

W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 przewiduje się realizację Osi priorytetowej VII Wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia w ramach, której wspierana będzie infrastruktura ratownictwa medycznego oraz ponadregionalnych podmiotów leczniczych, dla których organem założycielskim jest minister lub centralny organ administracji rządowej, publiczna uczelnia medyczna lub publiczna uczelnia prowadząca działalność dydaktyczną i badawczą w dziedzinie nauk medycznych oraz instytuty badawcze prowadzące badania naukowe i prace rozwojowe w dziedzinie nauk medycznych.

Komplementarność z Programem Operacyjnym Inteligentny Rozwój

Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020 wspierał będzie realizację projektów z zakresu B+R, w szczególności przez instytuty badawcze oraz uczelnie medyczne. Identyfikacja obszarów wsparcia będzie się odbywała w oparciu m.in. o Krajowy Program Badań, który określa strategiczne dla państwa kierunki badań naukowych i prac rozwojowych. Pośród 7 pól badawczych wskazanych w ww. dokumencie, znajduje się także ochrona zdrowia w zakresie chorób cywilizacyjnych (m.in. układu krążenia, nowotworów złośliwych, cukrzycy, otyłości, chorób psychicznych), nowych leków oraz medycyny regeneracyjnej (wykorzystanie komórek macierzystych w leczeniu ciężkich schorzeń).

Komplementarność z Programem Operacyjnym Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020

W ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020 wsparcie ukierunkowane zostanie na poprawę świadomości zdrowotnej społeczeństwa oraz wykrywalności chorób negatywnie wpływających na rynek pracy, rozwój medycznego rynku pracy oraz wsparcie systemu kształcenia kadr medycznych, w tym między innymi w zakresie doskonalenia zawodowego ratowników medycznych i dyspozytorów medycznych w celu zagwarantowania wysokiej jakości ratownictwa medycznego. W ramach PO WER wspierane będą także projekty profilaktyczne ukierunkowane na przeciwdziałanie chorobom o:

- najwyższym współczynnikiem zapadalności/hospitalizacji oraz umieralności, (choroby układu krążenia, nowotworowe, urazy i zatrucia, choroby układu kostno – stawowego);
- najwyższym współczynnikiem absencji chorobowej (urazy i zatrucia i inne przyczyny zewnętrzne, choroby układu oddechowego, choroby układu kostno - stawowego).

Komplementarność z Programem Operacyjnym Polska Cyfrowa

W ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa wsparcie zostanie ukierunkowane na wykorzystanie lokalnych centrów aktywności do działań cyfrowych integracji i aktywizacji. Służyć temu będą lokalne centra aktywności, które oferując dostęp do szybkiego internetu, odpowiedni sprzęt, a przede wszystkim szeroką ofertą usług szkoleniowo-doradczych, przyciągać będą obecnych oraz przyszłych użytkowników internetu i nowoczesnych technologii.

Priorytet XIKomplementarność z Programem Operacyjnym Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020

Wsparcie z poziomu krajowego skupia się na wspieraniu przygotowania i przeprowadzenia reform w szeroko pojętej edukacji. W obszarze tym przewiduje się m.in. modernizację systemu przygotowywania, przeprowadzania i organizacji egzaminów zewnętrznych, Wzmocnienie systemu wspierania szkół i placówek ukierunkowanego na ich rozwój służący podniesieniu jakości kształcenia oraz zapewnieniu równego dostępu i równych szans, opracowanie standardów i programów rozwoju zawodowego nauczycieli oraz przygotowanie kadr trenerskich do prowadzenia programów kształcenia nauczycieli, Doskonalenie podstaw programowych wychowania przedszkolnego, kształcenia ogólnego oraz opracowanie modelowych programów nauczania, opracowanie standardów rozwijania kompetencji w zakresie matematyki, informatyki i nauk przyrodniczych, a także uczenia się aktywnego i praktycznego na wszystkich poziomach kształcenia jako podstawy do uczenia się przez całe życie wsparcie szkół w zakresie pracy z uczniem młodszym, w szczególności przy przechodzeniu na kolejny etap edukacyjny. Ponadto przewidywane jest wsparcie w zakresie Stworzenie warunków dla współpracy przedsiębiorców ze szkołami i placówkami edukacyjnymi różnego typu i szczebla w procesie kształcenia i egzaminowania, ukierunkowanych na zapewnienie wykwalifikowanych kadr gospodarki oraz rozwój uczenia się przez całe życie przez budowę krajowego systemu kwalifikacji

W ramach tego programu przewidziano wsparcie na rzecz jakości, skuteczności i otwartości szkolnictwa wyższego jako instrumentu gospodarki opartej o wiedzę m.in. poprawę jakości programów kształcenia w zakresie ich lepszego dostosowania do potrzeb społeczno-gospodarczych, zamawianie kształcenia czy rozwój potencjału dydaktycznego.

ERASMUS DLA WSZYSTKICH: Program UE na rzecz kształcenia, szkolenia, młodzieży i sportu

Inicjatywa „Erasmus dla wszystkich” skupia się na trzech rodzajach działań: możliwości uczenia się dla osób indywidualnych, zarówno w UE, jak i poza nią, współpracy instytucjonalnej między placówkami edukacyjnymi, organizacjami działającymi na rzecz młodzieży, przedsiębiorstwami, władzami lokalnymi i regionalnymi oraz organizacjami pozarządowymi, wspieranie reform w państwach członkowskich w zakresie modernizacji systemów kształcenia i szkolenia, a także wspieraniu innowacyjności, przedsiębiorczości i zwiększaniu szans na zatrudnienie.

Priorytet XII

Komplementarność z Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020

W ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020 wsparcie zostanie ukierunkowane na tworzenie warunków dla nowoczesnego nauczania w ramach systemu oświaty, dostosowanego do potrzeb rynku pracy i zmian zachodzących w gospodarce, wypracowanie i wdrożenie rozwiązań umożliwiających rozwijanie aktywnego i praktycznego uczenia się, w tym wykorzystywania nowoczesnych technologii w nauczaniu, jako elementu sprzyjającego rozwijaniu kreatywności i innowacyjności wśród uczniów. Jednocześnie, konieczne będzie podjęcie działań systemowych, które wpłyną na upowszechnienie idei uczenia się przez całe życie, mających na celu wzrost inwestycji w kapitał ludzki. Ważne będzie również wypracowanie mechanizmów systemowych zapewniających wysoką jakość usług edukacyjnych, uwzględniających mechanizmy identyfikacji potrzeb oraz doboru odpowiednich form wsparcia.

ERASMUS DLA WSZYSTKICH: Program UE na rzecz kształcenia, szkolenia, młodzieży i sportu

Jednym z kluczowych działań w ramach programu „Erasmus dla wszystkich” będzie wsparcie mobilności uczestników kształcenia i szkolenia zawodowego. Mobilność edukacyjna daje możliwości podniesienia poziomu kluczowych kompetencji i umiejętności istotnych dla rynku pracy. Uczenie się poprzez praktykę nowych metod i technologii wykorzystywanych w innych państwach, przyczyni się do zwiększenia szans na zatrudnienie w gospodarce światowej.

7. WARUNKOWOŚĆ EX-ANTE

7.1. IDENTYFIKACJA WARUNKÓW EX-ANTE DLA PROGRAMU ORAZ OCENA ICH SPEŁNIENIA

W celu spełnienia warunków ex-ante na poziomie regionalnym przeprowadzono następujące działania:

- w ramach Celu Tematycznego 1 opracowana została *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020* (przyjęta w dniu 20 grudnia 2012 r.);
- w ramach Celu Tematycznego 6 opracowany został *Plan gospodarki odpadami dla województwa śląskiego 2014* (przyjęty w dniu 24 sierpnia 2012 r.);
- w ramach Celu Tematycznego 7 przygotowano listę dróg wojewódzkich przewidywanych do realizacji w ramach RPO WSL 2014-2020 (przyjęta w dniu 4 kwietnia 2013 r.). Lista została opracowana przez Grupę roboczą ds. transportu dla perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2014-2020. Opracowywana jest również Strategia Rozwoju Systemu Transportu Województwa Śląskiego w perspektywie do 2030 roku. Projekt ten jest obecnie poddany konsultacjom społecznym, które trwają do 8 listopada 2013 roku.

Poniższa tabela przedstawia wszystkie ogólne i tematyczne warunki ex ante, wynikające z Umowy Partnerstwa, a mające zastosowanie do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020.

Tabela 116. Stan spełnienia warunkowości ex-ante

Warunek <i>ex ante</i> obowiązujący program	Oś priorytetowa (lub osie priorytetowe), do której warunek ma zastosowanie	Spełnienie warunku <i>ex ante</i> : Tak/Nie/Częściowo	Kryteria	Spełnienie kryteriów: Tak/Nie	Odniesienie do dokumentów (strategie, inne odpowiednie dokumenty, z podaniem odpowiednich rozdziałów , artykułów, sekcji, wraz linkami do pełnej wersji dokumentu)	Dodatkowe informacje/ wyjaśnienia
WARUNKI OGÓLNE						
Zapobieganie dyskryminacji	P VII, P VIII, PIX, PX, PXI, PXII, PXIII	Częściowo				
Równouprawnienie płci	P VII, P VIII, PIX, PX, PXI, PXII, PXIII	Częściowo				
Niepełnosprawność	PI, PII, PIII, PIV, PV, PVI, P VII, P VIII, PIX, PX, PXI, PXII, PXIII, PIV	Częściowo				
Zamówienia publiczne	PI, PII, PIII, PIV, PV, PVI, P VII, P VIII, PIX, PX, PXI, PXII, PXIII, PIV	Częściowo				
Pomoc państwa	PI, PII, PIII, PIV, PV, PVI, P VII, P VIII, PIX, PX, PXI, PXII, PXIII, PIV	Tak				
Prawodawstwo w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (EIA) oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA)	PIV, PV, PVI	Częściowo				
Systemy statystyczne i wskaźniki rezultatu	PI, PII, PIII, PIV, PV, PVI, P VII, P VIII, PIX, PX, PXI, PXII, PXIII, PIV	Częściowo				
WARUNKI TEMATYCZNE						

PROJEKT REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO NA LATA 2014-2020

1.1 Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki w dziedzinie badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji, w odpowiednich przypadkach, zgodnie z krajowym programem reform, w celu zwiększenia wydatków na badania i innowacje ze środków prywatnych.	PI	Częściowo				
1.2 Istnienie wieloletniego planu dotyczącego budżetu i priorytetów inwestycji.	PI	Tak				
2.1. Strategiczne ramy polityki w dziedzinie rozwoju cyfrowego w celu pobudzenia popytu na przystępne, dobrej jakości i interoperacyjne usługi, prywatne i publiczne, wykorzystujące technologie informacyjno komunikacyjne, a także aby przyspieszyć ich asymilację przez obywateli, grupy w trudnej sytuacji, przedsiębiorstwa i administrację publiczną, w tym inicjatywy transgraniczne.	PII	Częściowo				
3.1. Przeprowadzono konkretne działania wspierające promowanie przedsiębiorczości z uwzględnieniem Small Business Act	PIII	Częściowo				
4.1. Przeprowadzono działania promujące racjonalne kosztowo ulepszenie efektywnego końcowego wykorzystania energii oraz racjonalne kosztowo inwestycje w „Efektywność Energetyczną” przy wznoszeniu lub renowacji budynków.	PIV	Częściowo				
4.2. Przeprowadzono działania promujące wysokosprawną kogenerację energii cieplnej i elektrycznej.	PIV	Częściowo				
4.3. Przeprowadzono działania promujące produkcję i dystrybucję odnawialnych źródeł energii.	PIV	Częściowo				
6.1. Istnienie – w odniesieniu do inwestycji wspieranych przez programy – a) polityki w zakresie cen wody, przewidującej odpowiednie zachęty dla użytkowników, aby efektywnie korzystali z zasobów wodnych oraz b) odpowiedniego wkładu różnych użytkowników wody w zwrot kosztów za usługi wodne w stopniu określonym w zatwierdzonych planach gospodarowania wodami w dorzeczu.	PV	Częściowo				
6.2. Promowanie zrównoważonych gospodarczo i środowiskowo inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, w szczególności poprzez opracowanie planów gospodarki odpadami zgodnych z dyrektywą 2008/98/WE w sprawie odpadów oraz z hierarchią postępowania z odpadami.	PV	Częściowo				
7.1. Istnienie kompleksowego planu/planów lub ram w zakresie inwestycji transportowej zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), które wspierają rozwój infrastruktury i poprawiają łączność z kompleksowymi i bazowymi sieciami TEN-T.	PVI	Nie				
7.2. Istnienie w kompleksowym planie/kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyraźnej części dotyczącej rozwoju kolei zgodnie z instytucyjną strukturą państw	PVI	Nie				

członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), który wspiera rozwój infrastruktury i poprawia łączność z kompleksowymi i bazowymi sieciami TEN-T. Inwestycje obejmują aktywa ruchome, interoperacyjność oraz rozwijanie potencjału.						
8.1. Została opracowana i jest realizowana aktywna polityka rynku pracy w świetle wytycznych dotyczących zatrudnienia.	PVII	Tak				
8.2. Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw: istnienie strategicznych ram polityki na rzecz nowych przedsiębiorstw sprzyjających włączeniu społecznemu. Warunek wspólny dla funduszy polityki spójności i EFRROW	PVII	Częściowo				
8.4. Aktywne i zdrowe starzenie się: Została opracowana polityka dotycząca aktywnego starzenia się, zgodnie z wytycznymi dotyczącymi zatrudnienia	PVIII	Tak				
8.5. Przystosowywanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian: Istnienie polityk sprzyjających przewidywaniu i dobremu zarządzaniu zmianami i restrukturyzacją.	PVIII	Tak				
9.3. Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki zdrowotnej w zakresie określonym w art. 168 TFUE, gwarantujących stabilność ekonomiczną.	PX	Częściowo				
10.1 Przedwczesne zakończenie nauki: Istnienie strategicznych ram polityki dotyczącej ograniczenia przedwczesnego zakończenia nauki w zakresie określonym w art. 165 TFUE.	PXI	Częściowo				
10.3. Uczenie się przez całe życie: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki w zakresie uczenia się przez całe życie w zakresie określonym w art. 165 TFUE.	PXI	Częściowo				

**7.2. OPIS DZIAŁAŃ ZMIERZAJĄCYCH DO SPEŁNIENIA WARUNKÓW EX ANTE,
WYKAZ INSTYTUCJI ODPOWIEDZIALNYCH ORAZ HARMONOGRAM**

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

8. REDUKCJA OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH Z PUNKTU WIDZENIA BENEFICJENTA

Polski rząd prowadzi stałe działania zmierzające do obniżenia obciążeń biurokratycznych nakładanych na obywateli oraz na podmioty gospodarcze. Szczególna aktywność skierowana jest na rzecz przedsiębiorstw i przedsiębiorczości. Podejmowane działania ukierunkowane są na stworzenie sprzyjających warunków dla ich rozwoju poprzez m.in. wzmacnianie przewag konkurencyjnych, a w efekcie uzyskanie stabilnego wzrostu gospodarczego w perspektywie długoterminowej. Działania te mają przede wszystkim na celu poprawę dostępu przedsiębiorstw do kapitału, wzmocnienia postaw przedsiębiorczych, instytucjonalne, organizacyjne i finansowe wzmocnienie otoczenia przedsiębiorstw, a także wypełnienie luki informacyjnej poprzez udostępnianie analiz konkurencyjności sektorów przemysłowych.

Podejmowane działania przynoszą wymierne rezultaty, czego wynikiem jest stały wzrost pozycji Polski w rankingu Banku Światowego Doing Business.

Pozytywny wpływ na prowadzenie działalności gospodarczej w Polsce mają także fundusze europejskie – w tym fundusze polityki spójności, co zostało potwierdzone przez liczne badania ewaluacyjne. Stąd konieczne jest wypracowanie takich zasad, które umożliwią beneficjentom ubieganie się o środki UE bez ponoszenia zbędnych ciężarów administracyjnych.

Instytucje odpowiedzialne w Polsce za wdrażanie polityki spójności będą kontynuowały w perspektywie finansowej 2014-2020 działania zmierzające do wprowadzenia jak najszerzego katalogu uproszczeń dla beneficjentów środków UE. Niemniej, należy zauważyć, że zdecydowana większość obowiązków nakładanych na beneficjenta wynika wprost z przepisów prawa unijnego (rozporządzenia ramowego i rozporządzeń funduszwych) lub jest ich konsekwencją. W związku z tym pole do redukcji obciążeń w tym zakresie jest niewielkie. Zmniejszenie obciążeń administracyjnych jest możliwe tylko w tych obszarach, które wynikają z uregulowań krajowych IZ lub IP. Podkreślić należy, że system wdrażania środków UE 2014-2020 został zaplanowany w ten sposób, aby kontynuować pozytywne działania edukujące obciążenia dla beneficjentów i poprawiające ich zdolność instytucjonalną (np. wsparcie eksperckie w ramach project pipeline).

Ponadto, zostały jasno określone obowiązki beneficjentów. Zgodnie z zaleceniami krajowymi, przy opracowywaniu programu odpowiednie instytucje zaangażowane w jego przygotowanie były zobowiązane do umieszczenia w programie syntetycznej oceny najważniejszych obowiązków administracyjnych po stronie beneficjentów, związanych z jego wdrażaniem oraz do wskazania ich źródeł.

Zalecono ponadto, aby opisując najważniejsze obowiązki beneficjentów wskazać źródło – przepisy unijne, krajowe, wytyczne, ich cel oraz potencjalne konsekwencje ich niewprowadzenia.

Do uproszczeń we wdrażaniu funduszy polityki spójności w okresie 2014-2020, które nie wynikają bezpośrednio z planowanych regulacji unijnych, należą w szczególności:

- większa decentralizacja systemu wdrażania poprzez zwiększenie udziału regionalnych programów w alokacji ogółem. W porównaniu do okresu 2007-2013 samorządom województw powierzone zostanie także częściowe zarządzanie EFS - w ramach dwufunduszowych programów),
- wprowadzenie do programów mechanizmów wsparcia zintegrowanego, których wdrażanie powierzone zostanie ośrodkom miejskim (ZIT),
- elastyczne formy finansowania projektów z rozbudowanym systemem zaliczkowym,
- zapewnienie szerszego tematycznie dostępu do wsparcia zwrotnego,
- zapewnienie łatwego dostępu dla potencjalnych beneficjentów do kompleksowej informacji za pośrednictwem rozbudowanej sieci punktów informacyjnych poszczególnych funduszy.

Z uproszczeń, które wynikają z możliwości wprowadzonych przez rozporządzenie ramowe, w warunkach polskich wykorzystane zostały m.in.:

- w zakresie projektów generujących dochód - możliwie szerokie stosowanie stawek ryczałtowych, w tym także obniżenie poziomu dofinansowania w ramach osi priorytetowej po uwzględnieniu dochodowości projektów realizowanych w ramach tej osi,
- możliwie szerokie stosowanie form ryczałtowego finansowania w ramach programów.

Podkreślić należy, że ww. uproszczenia zostały wprowadzone już na etapie programowania wsparcia. Natomiast w stosunku wszelkich innych obszarów problemowych, zidentyfikowanych w trakcie realizacji programów, będą podejmowane bieżące działania eliminujące źródła problemów (wzorem minionych perspektyw finansowych).

W celu redukcji obciążeń administracyjnych planuje się uruchomienie Lokalnego Systemu Informatycznego dla wniosków o dofinansowanie od grudnia 2014 r. Wprowadzenie komunikacji elektronicznej m.in. dla wniosków o dofinansowanie przyspieszy wybór oraz realizację projektów, a także usprawni przechowywanie dokumentów projektu, zgodnie z art. 132 rozporządzenia ogólnego. Systemy informatyczne będą udostępnione nieodpłatnie, także poza godzinami pracy urzędu (tzn. 24/7) poprzez Internet. Wykorzystanie bezpiecznego protokołu https oraz metod uwierzytelniania zgodnych z Dyrektywą 1999/93/EC zapewni odpowiedni poziom bezpieczeństwa danych. Ponadto w celu weryfikacji poprawności danych gromadzonych w systemach informatycznych prowadzone będą audyty jakości danych.

9. ZASADY HORYZONTALNE

9.1. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ

Cele funduszy objętych zakresem Wspólnych Ram Strategicznych są osiąmane w ramach zrównoważonego rozwoju oraz unijnego wsparcia celu ochrony i poprawy jakości środowiska naturalnego zgodnie z art. 11 Traktatu.

Zrównoważony rozwój to koncepcja holistyczna ujmująca całokształt relacji społeczeństwo – gospodarka - środowisko. Jako paradygmat rozwojowy integruje trzy wymiary cywilizacyjne i nadaje im charakter zrównoważonego, trwałego, samopodtrzymującego się postępu. W sferze działania politycznego oznacza on globalne społeczeństwo i globalną odpowiedzialność za losy obecnych i przyszłych pokoleń.

Zasada zrównoważonego rozwoju będzie realizowana na poziomie programowania poprzez odpowiednie zdefiniowanie warunków brzegowych i kierunkowych kryteriów wyboru dla wyznaczania inwestycji podejmowanych w obszarze środowiska, energetyki, w tym OZE oraz transportu. Na poziomie wdrażania natomiast poprzez ustalenie adekwatnych, szczegółowych kryteriów wyboru projektów.

Zasada zrównoważonego rozwoju znajduje swoje odzwierciedlenie w RPO WSL 2014-2020 we wszystkich niemal priorytetach (z wyłączeniem Pomocy Technicznej). Skorelowana jest w znacznej mierze z działaniami nastawionymi na wyrównywanie szans w społeczeństwie, wspieranie równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz artykułowaniem zasady partnerstwa – elementami zajmującymi istotne miejsce w diagnozie wyzwań, potrzeb i potencjałów obszarów objętych programem. Ważnymi elementami RPO WSL 2014-2020 w zakresie realizacji zasady ZR są następujące Priorytety: IV Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna oraz V Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów. ZR w tych obszarach uwidacznia się przede wszystkim poprzez przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom klimatu, zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, poprawę jakości powietrza w regionie, usprawnienie zintegrowanego transportu publicznego, poprawę jakości wód powierzchniowych i podziemnych, ochronę bioróżnorodności.

W ramach RPO WSL 2014-2020 planowane jest premiowanie projektów uwzględniających zasadę zrównoważonego rozwoju. Opracowanie propozycji kryteriów oceny projektów pod kątem środowiskowym dla RPO WSL 2014-2020 było elementem usługi przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Kryteria te uwzględniają podejście horyzontalne i są właściwe dla wszystkich typów projektów możliwych do realizacji w ramach RPO WSL 2014-2020. Kryteria mają umożliwić wartościowanie projektów niezależnie od ich celu (środowiskowy lub inny) pod kątem oddziaływania (również potencjalnego) na środowisko, zarówno pozytywnego, jak i negatywnego.

Tryby naborów projektów obowiązujące w RPO WSL 2014-2020 determinują przygotowanie projektów zgodnie z panującym prawem z zakresu ochrony środowiska (zarówno na szczeblu

krajowym, jak i unijnym), a co za tym idzie implikują także ich zgodność z zasadą zrównoważonego rozwoju. Tym samym w RPO WSL 2014-2020 gratyfikowane będą projekty wpisujące się w zasadę zrównoważonego rozwoju, uwzględniające kwestie adaptacji do zmian klimatu oraz mające charakter mitygujący. Istotne znaczenie w procesie oceny projektów będzie również odgrywała ocena oddziaływania na środowisko (OOS) konkretnego projektu.

Idea kryteriów szczegółowej oceny projektów pod kątem środowiskowym ma na celu wzmocnienie pozytywnego oddziaływania funduszy unijnych na kwestie ochrony środowiska między innymi poprzez tworzenie systemu motywującego potencjalnych beneficjentów do rozpatrywania alternatywnych metod sporządzania projektów z uwzględnieniem kwestii środowiskowych niejako w opozycji do rozważania jedynie kwestii negatywnego oddziaływania na środowisko związanego z realizacją danego projektu. Ocena projektów pod kątem środowiskowym może zatem uwzględniać takie elementy jak:

- gospodarowanie przestrzenią ,
- energooszczędność (zasobooszczędność),
- wpływ na różnorodność biologiczną,
- adaptacje do zmian klimatu,
- ograniczanie emisji.

Zgodnie z Prognozą oddziaływania na środowisko dla RPO WSL 2014-2020 kryteria środowiskowe z założenia powinny wzmocniać pozytywne oddziaływanie funduszy unijnych na środowisko uwzględniając jednocześnie zasadę zrównoważonego rozwoju, tak aby wzmocnić proekologiczne postawy w społeczeństwie. Przy wyborze projektów należy wobec tego uwzględnić między innymi racjonalne gospodarowanie zasobami, podejmowanie inicjatyw przeciwdziałających presji na środowisko, uwzględnienie efektów środowiskowych w zarządzaniu oraz podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa między innymi poprzez edukację ekologiczną.

Zgodnie z zapisami Strategicznego Planu Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 (SPA 2020), zasadę zrównoważonego rozwoju należy rozpatrywać również w kontekście zagrożeń wynikających ze zmian klimatycznych. Strategia SPA 2020 kładzie tym samym szczególny nacisk na cele i kierunki działań adaptacyjnych, które są niezbędne do realizacji w poszczególnych sektorach oraz obszarach, jak również wskazuje konkretny system monitorowania i oceny realizacji przyjętych celów tak aby przebiegały w zgodzie z paradygmatem zrównoważonego rozwoju. Przedstawione w RPO WSL 2014-2020 cele i kierunki współgrają z dokumentami strategicznymi na szczeblu krajowym.

Jednym z elementów sprzyjających propagowaniu technologii i produktów przyjaznych środowisku są zielone zamówienia publiczne. Poprzez stosowanie kryteriów ekologicznych w procedurze udzielania zamówień publicznych oraz stosowanie rozwiązań

wykorzystujących cały cykl życia produktów można zniwelować negatywne oddziaływanie poszczególnych towarów i usług na środowisko.

Projekt RPO WSL 2014-2020 przewiduje monitorowanie wdrażania z wykorzystaniem wskaźników realizacji celów Priorytetów. W odniesieniu do każdego Priorytetu opracowane zostały wskaźniki rezultatu strategicznego. Wskaźniki umożliwiające monitorowanie wdrażania RPO WSL 2014-2020 w odniesieniu do kwestii środowiskowych przewidziano w ramach Priorytetów IV i V, zorientowanych m.in. na wspieranie działań związanych z ochroną środowiska.

[Do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Od początku programowania RPO WSL 2014-2020 zapewniono udział odpowiednich instytucji i organizacji, poprzez: zaproszenie do prac w zespole ds. opracowania RPO WSL 2014-2020 przedstawicieli wydziału ochrony środowiska Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, przedstawicieli Polskiego Klubu Ekologicznego Okręgu Górnośląskiego znajdujących się w składzie Regionalnego Forum Terytorialnego oraz zapewnienie udziału ekspertów z dziedzin środowiska i zrównoważonego rozwoju na poszczególnych etapach opracowania. Analogicznie do perspektywy finansowej 2007-2013 planowany jest udział partnerów działających na rzecz ochrony środowiska w nowej perspektywie.

W ramach konsultacji społecznych trzech kolejnych wersji projektu RPO WSL 2014-2020 umożliwiono zgłoszenie uwag wszystkim zainteresowanym. Konsultacje drugiej wersji projektu połączone były z konsultacjami Prognozy oddziaływania na środowisko, w ramach których odbył się cykl warsztatów subregionalnych prezentujących oba dokumenty i dających możliwość dyskusji z twórcami obu dokumentów. Ponadto w ramach konsultacji skierowano pisma z prośbą o uwagi i rekomendacje do Regionalnych Dyrektorów Ochrony Środowiska zarówno w Katowicach jak i województwach ościennych, Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego oraz do przedstawicieli Urzędów Marszałkowskich województw ościennych.

Reasumując działania planowane do realizacji w RPO WSL 2014-2020 nakierowane są na przeciwdziałanie degradacji środowiska, minimalizowanie presji związanej z progresem gospodarczym oraz realizację zasady zrównoważonego rozwoju na każdym etapie wdrażania programu.

9.2. RÓWNOŚĆ SZANS I ZAPOBIEGANIE DYSKRYMINACJI

Równość szans jest podstawową wartością Wspólnoty Europejskiej, a obowiązkiem każdego z państw członkowskich jest podejmowanie działań zapobiegających nierównemu traktowaniu oraz dyskryminacji m.in. ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Zasada równości szans będzie przestrzegana na każdym etapie realizacji Programu. Szczególnym elementem realizacji zasady równości szans będzie aktywizacja osób niepełnosprawnych. Osoby

niepełnosprawne są w szczególnie sposób zagrożone wykluczeniem społecznym z uwagi na trudność w dostępie do miejsc pracy, świadczenia pracy i możliwości podnoszenia kwalifikacji zawodowych.

Zmiany zachodzące na rynku pracy, w tym również w kontekście wyzwań demograficznych, warunkują konieczność podjęcia efektywnych działań na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych. Skuteczność działań aktywizacyjnych adresowanych do osób niepełnosprawnych uzależniona jest od umiejętności dostosowania działań podejmowanych na rzecz tej grupy osób do specyficznych potrzeb osób niepełnosprawnych wynikających m.in. z rodzajów niepełnosprawności, którymi są dotknięte. Dlatego tworząc przyjazne systemy wsparcia i rozwijając instrumenty o charakterze aktywizacyjnym, promowane będzie stosowanie kompleksowego podejścia do wspierania osób niepełnosprawnych, obejmującego zarówno usługi o charakterze psychologiczno-motywacyjnym, jak i zróżnicowaną ofertę ukierunkowaną na rozwój kompetencji i kwalifikacji zawodowych. Efektem tych działań ma być zwiększenie zatrudnienia osób niepełnosprawnych, zwłaszcza na otwartym rynku pracy.

Skład Komitetu Monitorującego i wszystkich grup tematycznych działających przy KM RPO WSL 2014-2020 będzie różnorodny. W skład KM RPO WSL 2014-2020 zostaną włączeni przedstawiciele środowisk działających na rzecz równości szans, w tym pod względem płci. Przy KM RPO WSL 2014-2020 utworzona zostanie Grupa robocza ds. horyzontalnych.

Jednocześnie Komitet Monitorujący będzie uczestniczył w zatwierdzaniu przedsięwzięć mających na celu promowanie równouprawnienia płci, równych szans i zapobieganiu dyskryminacji, ze szczególnym uwzględnieniem osób niepełnosprawnych, które zostały zidentyfikowane w województwie śląskim jako grupa w sposób znaczący narażona na dezaktywizację społeczną i zawodową oraz mająca utrudniony dostęp do usług warunkujących sprawne funkcjonowanie na rynku pracy.

9.3. RÓWNOŚĆ PŁCI

W polityce równościowej Unii Europejskiej wśród równości szans szczególny nacisk położono na równość szans kobiet i mężczyzn. Równość należy rozumieć jako stan, w którym wszystkim ludziom (kobietom i mężczyznom) przypisuje się taką samą wartość społeczną, równe prawa i równe obowiązki oraz gdy mają równy dostęp do dóbr i usług, a także równe szanse rozwoju. Równość to możliwość wyboru drogi życiowej bez ograniczeń wynikających z płci społeczno-kulturowych (gender), czyli przypisanego kobietom i mężczyznom zestawu cech, postaw i oczekiwań na temat tego, jakie powinni/y pełnić role w społeczeństwie oraz bez ograniczeń ze względu na stereotypowe postrzeganie grupy lub grup społecznych, do których przynależą.

Promowanie równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz uwzględnianie problematyki płci zostanie zapewnione w procesie przygotowywania i realizacji Programu, a zasada równości szans kobiet i mężczyzn będzie zasadą horyzontalną dla wszystkich Priorytetów RPO WSL 2014-2020. Oprócz podejścia przekrojowego, w ramach priorytetów odnoszących się do

wsparcia z Europejskiego Funduszu Społecznego, przewidziano możliwość realizacji działań mających na celu zwalczanie wszelkiej dyskryminacji.

Ze względu na różną sytuację kobiet i mężczyzn na rynku pracy w ramach poszczególnych Priorytetów Programu realizowane będą działania sprzyjające realizacji następujących celów:

- równa niezależność ekonomiczna kobiet i mężczyzn,
- eliminacja stereotypów związanych z płcią,
- godzenie życia zawodowego i prywatnego, umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym i zawodowym.

Na etapie **wdrażania** sformułowane zostaną odpowiednie kryteria wyboru projektów, które uwzględnią potrzeby defaworyzowanych grup społecznych w danych obszarach, w tym osób niepełnosprawnych. Dzięki takiemu podejściu możliwe będzie tworzenie projektów w ramach tzw. działań pozytywnych, które pozwolą na wpłynięcie na niekorzystną sytuację danej grupy w konkretnym obszarze, a tym samym wyrównywanie jej szans społecznych i zawodowych. Instytucja Zarządzająca RPO WSL zagwarantuje, iż osoby niepełnosprawne objęte zostaną odpowiednimi instrumentami i usługami aktywizacyjnymi, jak również zapewni, że stworzone zostaną przyjazne warunki dla udziału tych osób we wszystkich kierowanych do nich projektach. W tym kontekście kluczowe jest zwiększanie dostępu osób niepełnosprawnych do potrzebnych im usług, przy jednoczesnym zapewnieniu przez projektodawców odpowiednich warunków uczestnictwa w szkoleniach uwzględniających specyficzne potrzeby tej grupy osób np. poprzez organizowanie szkoleń w pomieszczeniach wolnych od barier funkcjonalnych, dostosowanych do wymogów bezpieczeństwa i higieny pracy.

Ponadto przygotowywane projekty będą oparte o diagnozę uwzględniającą sytuację kobiet i mężczyzn w danym obszarze i ocenę wpływu realizowanych działań na warunki życia kobiet i mężczyzn (gender impact assessment). Każdy projekt realizowany w ramach RPO WSL zawierać będzie opis oceny wpływu na sytuację płci. Pozwoli to na sprawdzenie i ocenę jego zróżnicowanego wpływu na kobiety i mężczyzn, tak aby nie dopuścić do wystąpienia jakichkolwiek przejawów nierówności czy dyskryminacji. Analiza ta umożliwi także weryfikację pod kątem tego, czy projekt w rzeczywistości przyczynia się do uwzględniania potrzeb kobiet i mężczyzn poprzez np. oferowanie różnych, zindywidualizowanych form wsparcia odpowiadających na odmienne potrzeby uczestników/uczestniczek projektu. Ocena merytorycznej jakości projektu będzie przebiegać również w oparciu o przedstawioną analizę i będzie uwzględniała wpływ na sytuację kobiet i mężczyzn.

Na etapie **monitorowania i sprawozdawczości** zapewniony zostanie stały monitoring oraz gromadzenie danych na temat realizowanych projektów ukierunkowanych na integrację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych. System wskaźników zawartych w programie operacyjnym umożliwiać będzie gromadzenie i zbieranie danych statystycznych w podziale na płeć.

Na etapie **ewaluacji** przewiduje się realizację badań ewaluacyjnych pozwalających na ocenę wpływu realizowanych działań na sytuację kobiet i mężczyzn, ocenę efektywności pomocy udzielonej osobom o różnym stopniu i rodzaju niepełnosprawności oraz monitorowanie dalszych losów tych osób i efektywności udzielonej pomocy w podziale na płeć.

Instytucja Zarządzająca zapewni funkcjonowanie stanowiska osoby sprawującej funkcję eksperta z dziedziny równości szans i będzie osobą „pierwszego kontaktu” zarówno dla pracowników dalej instytucji jak i projektodawców.

ZAŁĄCZNIK NR 1 RAMY WYKONANIA PROGRAMU

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

ZAŁĄCZNIK NR 2 LISTA PARTNERÓW ZAANGAŻOWANYCH W PRZYGOTOWANIE PROGRAMU

Zespół ds. opracowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020

Lp.	Nazwa partnera	Typ partnera
1.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego	samorząd województwa
2.	Śląskie Centrum Przedsiębiorczości	samorząd województwa
3.	Śląskie Centrum Społeczeństwa Informacyjnego	samorząd województwa
4.	Urząd Miasta Bielsko-Biała	samorząd lokalny
5.	Urząd Miasta Częstochowy	samorząd lokalny
6.	Urząd Miasta Gliwice	samorząd lokalny
7.	Urząd Miasta Katowice	samorząd lokalny
8.	Wojewódzki Urząd Pracy	samorząd województwa
9.	Związek Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego	samorząd lokalny

Regionalne Forum Terytorialne

Lp.	Nazwa partnera	Typ partnera
1.	Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach	środowisko naukowe
2.	Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej	środowisko naukowe
3.	Bielskie Stowarzyszenie Artystyczne „Teatr Grodzki”	społeczny
4.	Business Center 1	gospodarczy
5.	Centrum Społecznego Rozwoju	społeczny
6.	Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne Klucze	społeczny
7.	Fundusz Górnośląski S.A.	gospodarczy
8.	Główny Instytut Górnictwa	środowisko naukowe
9.	Górnośląska Agencja Promocji Przedsiębiorczości S.A.	gospodarczy
10.	InnoCo Sp. z o. o.	gospodarczy
11.	Instytucja Pośrednicząca w Certyfikacji, Śląski Urząd Wojewódzki	administracja rządowa
12.	Instytut Protez Serca, Fundacja Rozwoju Kardiologii	środowisko naukowe

13.	Izba Rzemieślnicza oraz Małej i Średniej Przedsiębiorczości w Katowicach	gospodarczy
14.	Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.	gospodarczy
15.	Koordinator Klastra Technologii Energooszczędnych Euro-Centrum	gospodarczy
16.	Kuratorium Oświaty w Katowicach	administracja rządowa
17.	Łoża Katowicka Business Center Club	gospodarczy
18.	Ministerstwo Edukacji Narodowej	administracja rządowa
19.	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	administracja rządowa
20.	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	administracja rządowa
21.	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	administracja rządowa
22.	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego	administracja rządowa
23.	Ministerstwo Środowiska	administracja rządowa
24.	Ministerstwo Zdrowia	administracja rządowa
25.	Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych Województwa Śląskiego	społeczny
26.	Park Naukowo – Technologiczny „TECHNOPARK Gliwice” Sp. z o.o.	gospodarczy
27.	Politechnika Częstochowska	środowisko naukowe
28.	Politechnika Śląska w Gliwicach	środowisko naukowe
29.	Polski Klub Ekologiczny Okręgu Górnośląskiego	społeczny
30.	Porozumienie Związków Zawodowych KADRA	społeczny
31.	Powiat Częstochowski	samorząd lokalny
32.	Przedstawiciel Komisji Europejskiej	Komisja Europejska
33.	Regionalna Izba Gospodarcza w Katowicach	gospodarczy
34.	Regionalny Ośrodek EFS w Częstochowie	społeczny
35.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego.	samorząd województwa
36.	Starostwo Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego	samorząd lokalny
37.	Stowarzyszenia POKOLENIE	społeczny
38.	Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży „Dom Aniołów Stróżów”	społeczny
39.	Stowarzyszenie Współpracy Regionalnej	społeczny
40.	Śląska Organizacja Turystyczna	społeczny
41.	Śląska Rada Naczelnej Organizacji Technicznej FSNT w Katowicach	środowisko naukowe
42.	Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach	środowisko naukowe
43.	Śląski Urząd Wojewódzki	administracja rządowa

44.	Śląski Związek Pracodawców Prywatnych	społeczny
45.	Śląski Związek Pracodawców RP	społeczny
46.	Śląskie Forum Organizacji Pozarządowych KAFOS	społeczny
47.	Tauron Polska Energia S.A.	gospodarczy
48.	Towarzystwo Urbanistów Polskich Oddział w Katowicach	społeczny
49.	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	środowisko naukowe
50.	Uniwersytet Śląski w Katowicach	środowisko naukowe
51.	Urząd Miasta Bielsko-Biała	samorząd lokalny
52.	Urząd Miasta Częstochowa	samorząd lokalny
53.	Urząd Miasta Gliwice	samorząd lokalny
54.	Urząd Miasta Jastrzębie Zdrój	samorząd lokalny
55.	Urząd Miasta Katowice	samorząd lokalny
56.	Urząd Miasta Rybnik	samorząd lokalny
57.	Urząd Miasta Sosnowiec	samorząd lokalny
58.	Urząd Statystyczny w Katowicach	administracja rządowa
59.	Wojewódzki Urząd Pracy	samorząd województwa
60.	Zarząd Regionu Śląsko-Dąbrowskiego NSZZ „Solidarność”	społeczny

**Uczestnicy konferencji konsultacyjnych projekt RPO WSL
na lata 2014-2020**

Lp.	Nazwa partnera	Typ partnera
1.	"Leta Auto-Test" Sp. z o.o.	gospodarczy
2.	"RECYKLING Wojkowice " Sp. z o.o.	gospodarczy
3.	"Śląsk " Sp. z o.o. Wydawnictwo naukowe	gospodarczy
4.	3Make Sp z o.o.	gospodarczy
5.	a.pauly euroconsulting Joanna Pauly	gospodarczy
6.	A1 Europe Sp. z o.o.	gospodarczy
7.	Agencja Obsługi Firm	gospodarczy
8.	Agencja Rozwoju Lokalnego S.A.	gospodarczy
9.	Agencja Rozwoju Regionalnego w Częstochowie	gospodarczy
10.	AIUT Sp. z o.o.	gospodarczy
11.	Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie	środowisko naukowe
12.	Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej	środowisko naukowe
13.	Akademia Wychowania Fizycznego im. J. Kukuczki Katowice	środowisko naukowe

14.	American Heart of Poland S.A.	gospodarczy
15.	ANRATO Aneta Kubik	gospodarczy
16.	AQUA S.A.	gospodarczy
17.	ARBELON Sp. z .o.o.	gospodarczy
18.	Armada Development S.A.	gospodarczy
19.	Biblioteka Śląska	samorząd województwa
20.	Biuro Projektowania Systemów Cyfrowych SA	gospodarczy
21.	Biuro Rachunkowe Anna	gospodarczy
22.	Blueform	gospodarczy
23.	Business Relations	gospodarczy
24.	Carum Sp. J. Zbigniew, Krzysztof Mariańscy	gospodarczy
25.	Centrum Inicjatyw Lokalnych	społeczny
26.	Centrum Leczenia Oparzeń	samorząd województwa
27.	Centrum Projektów Rewitalizacji S.A.	gospodarczy
28.	Centrum Przedsiębiorczości Sp. z o.o.	gospodarczy
29.	Centrum Społecznego Rozwoju	społeczny
30.	Consensus Nieruchomości	gospodarczy
31.	Doradztwo Gospodarcze DGD	gospodarczy
32.	Euro-Centrum Park Naukowo-Technologiczny	gospodarczy
33.	Euro-Med Sp. z o.o.	gospodarczy
34.	Europejskie Centrum Edukacyjno-Finansowe Raczyńska Monika	gospodarczy
35.	Evatronix S.A.	gospodarczy
36.	Everest Consulting & Szkolenia	gospodarczy
37.	EXPERTS Katarzyna Pietrzyńska-Flak	gospodarczy
38.	Farby Kabe Polska Sp. z o.o.	gospodarczy
39.	FDS PPROJEKT	gospodarczy
40.	Feidal Polska Sp. z o.o.	gospodarczy
41.	Filharmonia Śląska im. H. M. Góreckiego	samorząd województwa
42.	Firma ROŻEK	gospodarczy
43.	Flytronic Sp. z o.o.	gospodarczy
44.	FPHU Sybilla Szmidt	gospodarczy
45.	Fundacja Jastrzębski Inkubator Przedsiębiorczości	gospodarczy
46.	Fundacja NANONET	społeczny
47.	Fundusz Górnośląski S.A.	gospodarczy
48.	Gliwicka Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości w Gliwicach	środowisko naukowe
49.	Gliwickie Centrum Organizacji Pozarządowych	społeczny

50.	Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	gospodarczy
51.	Górnośląski Związek Metropolitalny	samorząd lokalny
52.	Górnośląskie Towarzystwo Lotnicze S.A.	gospodarczy
53.	GPW Inżynieria Sp. z o.o. Piekary Śląskie	gospodarczy
54.	Grupa Doradcza Altima Sp. z o.o.	gospodarczy
55.	Grupa Gumułka Euroedukacja Sp. z o.o.	gospodarczy
56.	HIT-TV.COM	gospodarczy
57.	Hutnicza Izba Przemysłowo-Handlowa	gospodarczy
58.	Ice Group Sp. z o.o.	gospodarczy
59.	Informatics	gospodarczy
60.	Innowacyjne Systemy Informatyczne ISI LAB Sp. z o.o.	gospodarczy
61.	Instytut Doskonalenia Nauczycieli WIEDZA	gospodarczy
62.	Instytut Ekonomiczny "MODUS " Sp. z o.o.	gospodarczy
63.	Instytut Innowatyki	gospodarczy
64.	Instytut Metalurgii Żelaza	środowisko naukowe
65.	Instytut Organizacji "INORG " Sp. z o.o.	gospodarczy
66.	Instytut Techniki Górniczej KOMAG	środowisko naukowe
67.	Instytut Techniki i Aparatury Medycznej	środowisko naukowe
68.	Izba Gospodarcza Ciepłownictwo Polskie	gospodarczy
69.	Kancelaria Doradztwa Podatkowego i Gospodarczego Anna Sp. z o.o.	gospodarczy
70.	Kancelaria Radcy Prawnego Katarzyna Rams-Stypka	gospodarczy
71.	Koleje Śląskie Sp. z o.o.	samorząd województwa
72.	Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej	administracja rządowa
73.	Komenda Wojewódzka Policji w Katowicach	administracja rządowa
74.	Kompanijny Ośrodek Szkolenia Sp. z o.o. w Knurowie	gospodarczy
75.	Komunikacyjny Związek Komunalny Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego	samorząd lokalny
76.	Lauren	gospodarczy
77.	LGD Stowarzyszenia "Razem na wyżyny"	społeczny
78.	maksimum Sp. z o. o. holding S.K.A.	gospodarczy
79.	MALIK Studio Finansowo- Projektowe	gospodarczy
80.	Medyczna Policealna Szkoła Województwa Śląskiego nr 1 w Raciborzu	samorząd województwa
81.	Medyczna Szkoła Policealna Województwa Śląskiego im. prof. A. Cieszyńskiego w Zabrze	samorząd województwa

82.	MEGREZ Sp. z o.o.	gospodarczy
83.	Mesitekos-Visitech-IMR Sp. z o. o.	gospodarczy
84.	Metal Union Sp. z o. o.	gospodarczy
85.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach	społeczny
86.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu	społeczny
87.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tychach	społeczny
88.	Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji	społeczny
89.	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Mieszkaniowej Sp. z o.o.	gospodarczy
90.	Międzygminne Towarzystwo Budownictwa Społecznego Sp. z o.o.	gospodarczy
91.	MINO-R Michał Nowakowski	gospodarczy
92.	NAN Mirosława Wilczyńska	gospodarczy
93.	Natalia Kowalska-Sójka P.U. Mobile Assistant	gospodarczy
94.	Netology Sp. z o.o.	gospodarczy
95.	NEXUM Sp. z o.o.	gospodarczy
96.	NPG BS Sp. z o.o.	gospodarczy
97.	Okręgowy Szpital Kolejowy w Katowicach	samorząd województwa
98.	Opera Śląska w Bytomiu	samorząd województwa
99.	Osoby fizyczne	społeczny
100.	Ośrodek Szkolenia BIAŁECKI Sp. z o.o.	gospodarczy
101.	P. U. Mobile Assistant	gospodarczy
102.	Park Naukowo - Technologiczny "TECHNOPARK GLIWICE " Sp. z o.o.	gospodarczy
103.	PE-HYDROGAZ S.C. Paweł Stanek	gospodarczy
104.	Politechnika Częstochowska	środowisko naukowe
105.	Politechnika Śląska	środowisko naukowe
106.	POŁOK WELDING Władysław Polok	gospodarczy
107.	Polski Instytut Biznesu	społeczny
108.	Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze	społeczny
109.	Powiatowy Urząd Pracy w Siemianowicach Śląskich	samorząd lokalny
110.	Powiatowy Urząd Pracy w Sosnowcu	samorząd lokalny
111.	PROGRES	gospodarczy
112.	PROINFO Michał Laskowski	gospodarczy
113.	Pro-Inwest S.C.	gospodarczy
114.	PROMETEUSZ EURO Sp. z o.o.	gospodarczy

115.	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o.	gospodarczy
116.	Przedsiębiorstwo Wielobranżowe "GAMAR" Sp. z o.o.	gospodarczy
117.	Przedsiębiorstwo Wielobranżowe HYDROKOB	gospodarczy
118.	PSM CONSULTANCY Sp. z o.o.	gospodarczy
119.	Radio ESKA	społeczny
120.	Regionalna Fundacja Pomocy Niewidomym	społeczny
121.	Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli "WOM" w Bielsku-Białej	samorząd województwa
122.	Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli "WOM" w Katowicach	samorząd województwa
123.	Roster Mirosława Rojek	gospodarczy
124.	Rudzka Agencja Rozwoju Inwestor Sp. z o.o.	gospodarczy
125.	Sejmik Województwa Śląskiego	samorząd województwa
126.	Semperum S.C.	gospodarczy
127.	Silesian Gaz Sp. z o.o.	gospodarczy
128.	Slag Recycling Sp. z o. o.	gospodarczy
129.	SOFTGRAF	gospodarczy
130.	Spółdzielnia Mieszkaniowa "Nasz Dom" w Bytomiu	społeczny
131.	Spółdzielnia Mieszkaniowa "Wola"	społeczny
132.	SPZOZ Rejonowe Pogotowie Ratunkowe Sosnowiec	samorząd województwa
133.	ST consulting Fundusze Systemy Zarządzanie Tomasz Stasiak	gospodarczy
134.	Starostwo Powiatowe w Będzinie	samorząd lokalny
135.	Starostwo Powiatowe w Bieruniu	samorząd lokalny
136.	Starostwo Powiatowe w Częstochowie	samorząd lokalny
137.	Starostwo Powiatowe w Myszkowie	samorząd lokalny
138.	Starostwo Powiatowe w Raciborzu	samorząd lokalny
139.	Storkpharm Sp. z o.o.	gospodarczy
140.	Sun Age Sp. z o. o.	gospodarczy
141.	SYNGAZ Sp. z o.o.	gospodarczy
142.	Szpital Chorób Płuc w Orzeszu	samorząd województwa
143.	Szpital Chorób Wewnętrznych - "Hutniczy"	samorząd województwa
144.	Śląska Organizacja Turystyczna	społeczny
145.	Śląska Wyższa Szkoła Zarządzania im. gen. J. Ziętka w Katowicach	środowisko naukowe
146.	Śląski Ogród Zoologiczny	samorząd województwa

147.	Śląski Regionalny Fundusz Poręczeńiowy Sp. z o.o.	gospodarczy
148.	Śląski Rynek Hurtowy Sp. z. o.o.	gospodarczy
149.	Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach	środowisko naukowe
150.	Śląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych	samorząd województwa
151.	Śląski Związek Gmin i Powiatów	samorząd lokalny
152.	Śląskie Centrum Przedsiębiorczości	samorząd województwa
153.	Śląskie Centrum Społeczeństwa Informacyjnego	samorząd województwa
154.	Śląskie Forum Organizacji Pozarządowych KAFOS	społeczny
155.	Śląskie Stowarzyszenie Menedżerów	społeczny
156.	Taktyk Sp. z o.o.	gospodarczy
157.	Teatr Lalek Banialuka	społeczny
158.	Terrabud Polska Sp. z o.o.	gospodarczy
159.	TLD Sp. z o. o.	gospodarczy
160.	Tramwaje Śląskie S.A.	samorząd lokalny
161.	TUV NORD POLSKA	gospodarczy
162.	Tyska Spółdzielnia Mieszkaniowa Oskard	społeczny
163.	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	środowisko naukowe
164.	Uniwersytet Śląski w Katowicach	środowisko naukowe
165.	Urząd Gminy Chełm Śląski	samorząd lokalny
166.	Urząd Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny	samorząd lokalny
167.	Urząd Gminy Psary	samorząd lokalny
168.	Urząd Gminy Toszek	samorząd lokalny
169.	Urząd Gminy w Gorzycach	samorząd lokalny
170.	Urząd Gminy w Wilkowicach	samorząd lokalny
171.	Urząd Gminy Wilkowice	samorząd lokalny
172.	Urząd Miasta Będzin	samorząd lokalny
173.	Urząd Miasta Bielsko-Biała	samorząd lokalny
174.	Urząd Miasta Bytom	samorząd lokalny
175.	Urząd Miasta Chorzów	samorząd lokalny
176.	Urząd Miasta Cieszyn	samorząd lokalny
177.	Urząd Miasta Czeladź	samorząd lokalny
178.	Urząd Miasta Gliwice	samorząd lokalny
179.	Urząd Miasta i Gminy Pyskowice	samorząd lokalny
180.	Urząd Miasta Jastrzębie-Zdrój	samorząd lokalny
181.	Urząd Miasta Jaworzno	samorząd lokalny
182.	Urząd Miasta Jaworzno	samorząd lokalny
183.	Urząd Miasta Katowice	samorząd lokalny

184.	Urząd Miasta Łazy	samorząd lokalny
185.	Urząd Miasta Mikołów	samorząd lokalny
186.	Urząd Miasta Mysłów	samorząd lokalny
187.	Urząd Miasta Orzesze	samorząd lokalny
188.	Urząd Miasta Pszów	samorząd lokalny
189.	Urząd Miasta Rydułtowy	samorząd lokalny
190.	Urząd Miasta Sosnowiec	samorząd lokalny
191.	Urząd Miasta Świętochłowice	samorząd lokalny
192.	Urząd Miasta Świętochłowice	samorząd lokalny
193.	Urząd Miasta Tychy	samorząd lokalny
194.	Urząd Miasta w Zabrzu	samorząd lokalny
195.	Urząd Miasta Wodzisław Śląski	samorząd lokalny
196.	Urząd Miasta Zawiercie	samorząd lokalny
197.	Wawim	gospodarczy
198.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach	samorząd województwa
199.	Wojewódzki Park Kultury i Wypoczynku im. gen. Jerzego Ziętki SA	samorząd województwa
200.	Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach	samorząd województwa
201.	Wydawnictwo "Wolny Czyn"	
202.	Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu, WZ w Chorzowie	środowisko naukowe
203.	Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach PNT SILESIA	środowisko naukowe
204.	Wyższa Szkoła Zarządzania Ochroną Pracy w Katowicach	środowisko naukowe
205.	Zarząd Dróg Wojewódzkich w Katowicach	samorząd województwa
206.	ZOZ w Świętochłowicach Sp. z o.o.	gospodarczy
207.	Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć	społeczny

Uczestnicy spotkań i warsztatów w subregionach

Lp.	Nazwa partnera	Typ partnera
1.	Agencja Rozwoju Lokalnego S.A. w Sosnowcu	gospodarczy
2.	Agencja Rozwoju Regionalnego w Częstochowie S.A.	gospodarczy
3.	Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej	środowisko naukowe
4.	Archidiecezjalny Dom Hospicyjny bł. Jana Pawła II	społeczny

5.	ARK Agencja Pracy	gospodarczy
6.	ART-LEX KATARZYNA POMORSKA	gospodarczy
7.	Balans Jacek Wojsław	gospodarczy
8.	Bank Żywności w Częstochowie	społeczny
9.	Beskidzka Inicjatywa Lokalna	społeczny
10.	Biblioteka Publiczna im. dr W. Biegańskiego	samorząd lokalny
11.	Bielskie Stowarzyszenie Artystyczne Teatr Grodzki	społeczny
12.	Biuro Rachunkowe ANNA Anna Klepacka	gospodarczy
13.	Biuro Usług Doskonalenia i Zarządzania SYSTEM Sp. J.	gospodarczy
14.	Blueform	gospodarczy
15.	Centrum Dialogu Międzykulturowego	społeczny
16.	Centrum Integracji Społecznej	społeczny
17.	Centrum Leczenia Oparzeń	samorząd województwa
18.	Centrum Medyczne	gospodarczy
19.	Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych CRIS	społeczny
20.	Cmentarz Komunalny	samorząd lokalny
21.	Częstochowskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o.	gospodarczy
22.	Dom Pomocy Społecznej w Turowie	społeczny
23.	Dom Pomocy Społecznej w Blachowni	społeczny
24.	Dom Pomocy Społecznej w Lelowie	społeczny
25.	Filharmonia Częstochowska im. Bronisława Hubermana	samorząd lokalny
26.	Forum Organizacji Pozarządowych Subregionu Zachodniego	społeczny
27.	Fundacja ALEA	społeczny
28.	Fundacja Chrześcijańska „Adullam” w Częstochowie	społeczny
29.	Fundusz Górnośląski S.A.	gospodarczy
30.	Gminny Ośrodek Kultury w Wręczycy Wielkiej	samorząd lokalny
31.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Przyrowie	samorząd lokalny
32.	Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	gospodarczy
33.	Hospicjum Sosnowieckie im. św. Tomasza Ap.	społeczny
34.	Instytut Gospodarki Nieruchomościami	społeczny
35.	Instytut Techniki i Aparatury Medycznej	środowisko naukowe

36.	IRP Inwestycje Rozwój Personel Spółka z o. o.	gospodarczy
37.	Izba Gospodarcza we Wodzisławiu Śląskim	gospodarczy
38.	Kancelaria Doradztwa Podatkowego i Gospodarczego ANNA Sp. z o.o.	gospodarczy
39.	Koleje Śląskie Sp. z o.o.	samorząd województwa
40.	Komunikacyjny Związek Komunalny Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego	samorząd lokalny
41.	Krajowe Centrum Organizacji Turnusów Rehabilitacyjnych Sp. z o.o.	gospodarczy
42.	Kromiss-Bis	gospodarczy
43.	LGD Zielony Wierzchołek Śląska	społeczny
44.	Liceum Ogólnokształcące im. mjr. H. Sucharskiego w Myszkowie	samorząd lokalny
45.	Lifesport.pl	gospodarczy
46.	Miejski Ośrodek Kultury Promocji i Informacji im. J. Więzika	samorząd lokalny
47.	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Bytomiu	samorząd lokalny
48.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Częstochowie	samorząd lokalny
49.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach	samorząd lokalny
50.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Mysłowicach	samorząd lokalny
51.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Myszkowie	samorząd lokalny
52.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wodzisławiu Śląskim	samorząd lokalny
53.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zawierciu	samorząd lokalny
54.	Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Częstochowie	samorząd lokalny
55.	Miejski Szpital Zespolony w Częstochowie	samorząd lokalny
56.	Miejski Zakład Komunikacyjny w Bielsku- Białej	samorząd lokalny
57.	Miejski Zarząd Dróg i Transportu w Częstochowie	samorząd lokalny
58.	Miejski Zarząd Oświaty w Bielsku-Białej	samorząd lokalny
59.	Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne w Częstochowie Sp. z o. o.	samorząd lokalny
60.	Nowe Miasto Sp. z o.o.	gospodarczy
61.	Oczyszczalnia Ścieków "WARTA" S.A.	gospodarczy

62.	Okręgowa Izba Przemysłowo-Handlowa w Tychach	gospodarczy
63.	Ośrodek Kształcenia Samorządu Terytorialnego im. Waleriana Pański, Ośrodek Kształcenia Samorządu Terytorialnego im. Waleriana Pański, Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej	społeczny
64.	Ośrodek Pomocy Społecznej	społeczny
65.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Rybniku	społeczny
66.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Toszku	społeczny
67.	PCPR w Częstochowie	społeczny
68.	PEC Sp. z o.o. w Bytomiu	gospodarczy
69.	Politechnika Częstochowska	środowisko naukowe
70.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Zawierciu	społeczny
71.	Powiatowy Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Rydułtowach i Wodzisławiu Śląskim	samorząd lokalny
72.	Powiatowy Urząd Pracy w Cieszynie	samorząd lokalny
73.	Powiatowy Urząd Pracy w Częstochowie	samorząd lokalny
74.	Powiatowy Urząd Pracy w Kłobucku	samorząd lokalny
75.	Powiatowy Urząd Pracy w Rudzie Śląskiej	samorząd lokalny
76.	Powiatowy Urząd Pracy w Rybniku	samorząd lokalny
77.	Powiatowy Zarząd Dróg w Myszkowie	samorząd lokalny
78.	PUH MERSPLAT	gospodarczy
79.	Regionalna Fundacja Pomocy Niewidomym	społeczny
80.	Regionalna Izba Handlu i Przemysłu w Bielsku-Białej	gospodarczy
81.	Regionalny Ośrodek EFS w Częstochowie przy Agencji Rozwoju Regionalnego w Częstochowie S.A.	społeczny
82.	Rybnicki Sztab Ratownictwa	społeczny
83.	SARE S.A.	gospodarczy
84.	SP ZOZ Miejski Szpital Zespolony	samorząd lokalny
85.	Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy im. Jana Brzechwy w Bogumiłku	samorząd lokalny
86.	Starostwo Powiatowe w Będzinie	samorząd lokalny
87.	Starostwo Powiatowe w Bielsku-Białej	samorząd lokalny
88.	Starostwo Powiatowe w Bieruniu	samorząd lokalny
89.	Starostwo Powiatowe w Cieszynie	samorząd lokalny
90.	Starostwo Powiatowe w Częstochowie	samorząd lokalny
91.	Starostwo Powiatowe w Gliwicach	samorząd lokalny

92.	Starostwo Powiatowe w Kłobucku	samorząd lokalny
93.	Starostwo Powiatowe w Lublińcu	samorząd lokalny
94.	Starostwo Powiatowe w Myszkowie	samorząd lokalny
95.	Starostwo Powiatowe w Pszczynie	samorząd lokalny
96.	Starostwo Powiatowe w Raciborzu	samorząd lokalny
97.	Starostwo Powiatowe w Rybniku	samorząd lokalny
98.	Starostwo Powiatowe w Tarnowskich Górach	samorząd lokalny
99.	Starostwo Powiatowe w Wodzisławiu Śląskim	samorząd lokalny
100.	Starostwo Powiatowe w Zawierciu	samorząd lokalny
101.	Starostwo Powiatowe w Żywcu	samorząd lokalny
102.	Stowarzyszenie "Lutnia"	społeczny
103.	Stowarzyszenie Aktywne Zagłębie Dąbrowskie	społeczny
104.	Stowarzyszenie Bielskie Centrum Przedsiębiorczości	społeczny
105.	Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych	społeczny
106.	Stowarzyszenie Klub Kobiet Kreatywnych	społeczny
107.	Stowarzyszenie Komputer i Sprawy Szkoły KISS	społeczny
108.	Stowarzyszenie Kulturalno-Społeczne "Orkiestra Dębieńsko Czerwionka-Leszczyny"	społeczny
109.	Stowarzyszenie LGD "Ziemia Pszczyńska"	społeczny
110.	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Morawskie Wrota	społeczny
111.	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Ziemia Bielska	społeczny
112.	Stowarzyszenie LYSKOR	społeczny
113.	Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych ACADEMIA	społeczny
114.	Stowarzyszenie Oświatowe "Rodzice - Dzieciom"	społeczny
115.	Stowarzyszenie Przedsiębiorców Ziemi Żywieckiej	społeczny
116.	Stowarzyszenie Przyjaciół Ekologii "EcoTerra "	społeczny
117.	Stowarzyszenie Wzajemnej Pomocy AGAPE	społeczny
118.	Śląski Związek Gmin i Powiatów	samorząd lokalny
119.	Teatr im. A. Mickiewicza w Częstochowie	samorząd lokalny
120.	TechMaster	gospodarczy

121.	Towarzystwo Miłośników Rydułtów	społeczny
122.	Tramwaje Śląskie S.A.	samorząd lokalny
123.	TVP S.A. Oddział Katowice	gospodarczy
124.	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	środowisko naukowe
125.	Uniwersytet Trzeciego Wieku w Rybniku	środowisko naukowe
126.	Urząd Gminy Kobiór	samorząd lokalny
127.	Urząd Miasta Częstochowy	samorząd lokalny
128.	Urząd Miasta Świętochłowice	samorząd lokalny
129.	Urząd Gminy Bestwina	samorząd lokalny
130.	Urząd Gminy Bieruń	samorząd lokalny
131.	Urząd Gminy Bobrowniki	samorząd lokalny
132.	Urząd Gminy Bojszowy	samorząd lokalny
133.	Urząd Gminy Brenna	samorząd lokalny
134.	Urząd Gminy Buczkowice	samorząd lokalny
135.	Urząd Gminy Chybie	samorząd lokalny
136.	Urząd Gminy Ciasna	samorząd lokalny
137.	Urząd Gminy Czeladź	samorząd lokalny
138.	Urząd Gminy Czernichów	samorząd lokalny
139.	Urząd Gminy Dąbrowa Zielona	samorząd lokalny
140.	Urząd Gminy Dębowiec	samorząd lokalny
141.	Urząd Gminy Gaszowice	samorząd lokalny
142.	Urząd Gminy Gierałtowice	samorząd lokalny
143.	Urząd Gminy Godów	samorząd lokalny
144.	Urząd Gminy Goleszów	samorząd lokalny
145.	Urząd Gminy Hażlach	samorząd lokalny
146.	Urząd Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny	samorząd lokalny
147.	Urząd Gminy i Miasta Koziegłowy	samorząd lokalny
148.	Urząd Gminy Irządze	samorząd lokalny
149.	Urząd Gminy Istebna	samorząd lokalny
150.	Urząd Gminy Janów	samorząd lokalny
151.	Urząd Gminy Jasienica	samorząd lokalny
152.	Urząd Gminy Jaworze	samorząd lokalny
153.	Urząd Gminy Jejkowice	samorząd lokalny
154.	Urząd Gminy Kalety	samorząd lokalny
155.	Urząd Gminy Kamienica Polska	samorząd lokalny
156.	Urząd Gminy Kłomnice	samorząd lokalny
157.	Urząd Gminy Kochanowice	samorząd lokalny
158.	Urząd Gminy Konopiska	samorząd lokalny
159.	Urząd Gminy Kornowac	samorząd lokalny
160.	Urząd Gminy Koszęcin	samorząd lokalny
161.	Urząd Gminy Kozy	samorząd lokalny

162.	Urząd Gminy Kroczyce	samorząd lokalny
163.	Urząd Gminy Kruszyna	samorząd lokalny
164.	Urząd Gminy Krzyżanowice	samorząd lokalny
165.	Urząd Gminy Lelów	samorząd lokalny
166.	Urząd Gminy Lipie	samorząd lokalny
167.	Urząd Gminy Lipowa	samorząd lokalny
168.	Urząd Gminy Lubomia	samorząd lokalny
169.	Urząd Gminy Lyski	samorząd lokalny
170.	Urząd Gminy Łodygowice	samorząd lokalny
171.	Urząd Gminy Marklowice	samorząd lokalny
172.	Urząd Gminy Miedźno	samorząd lokalny
173.	Urząd Gminy Mierzęcice	samorząd lokalny
174.	Urząd Gminy Mstów	samorząd lokalny
175.	Urząd Gminy Mszana	samorząd lokalny
176.	Urząd Gminy Mykanów	samorząd lokalny
177.	Urząd Gminy Nędza	samorząd lokalny
178.	Urząd Gminy Niegowa	samorząd lokalny
179.	Urząd Gminy Olsztyn	samorząd lokalny
180.	Urząd Gminy Ornontowice	samorząd lokalny
181.	Urząd Gminy Pawłowice	samorząd lokalny
182.	Urząd Gminy Pawonków	samorząd lokalny
183.	Urząd Gminy Pilchowice	samorząd lokalny
184.	Urząd Gminy Pilica	samorząd lokalny
185.	Urząd Gminy Poczesna	samorząd lokalny
186.	Urząd Gminy Popów	samorząd lokalny
187.	Urząd Gminy Poraj	samorząd lokalny
188.	Urząd Gminy Porąbka	samorząd lokalny
189.	Urząd Gminy Przyrów	samorząd lokalny
190.	Urząd Gminy Przystajń	samorząd lokalny
191.	Urząd Gminy Psary	samorząd lokalny
192.	Urząd Gminy Radziechowy	samorząd lokalny
193.	Urząd Gminy Rajcza	samorząd lokalny
194.	Urząd Gminy Rudnik	samorząd lokalny
195.	Urząd Gminy Starcza	samorząd lokalny
196.	Urząd Gminy Suszec	samorząd lokalny
197.	Urząd Gminy Ślemień	samorząd lokalny
198.	Urząd Gminy Świerklaniec	samorząd lokalny
199.	Urząd Gminy Świerklany	samorząd lokalny
200.	Urząd Gminy Tworóg	samorząd lokalny
201.	Urząd Gminy Ujsoły	samorząd lokalny
202.	Urząd Gminy Dąbrowa Zielona	samorząd lokalny
203.	Urząd Gminy Gorzyce	samorząd lokalny

204.	Urząd Gminy Węgierska Górka	samorząd lokalny
205.	Urząd Gminy Wilamowice	samorząd lokalny
206.	Urząd Gminy Wilkowice	samorząd lokalny
207.	Urząd Gminy Włodowice	samorząd lokalny
208.	Urząd Gminy Woźniki	samorząd lokalny
209.	Urząd Gminy Wręczyca Wielka	samorząd lokalny
210.	Urząd Gminy Zebrzydowice	samorząd lokalny
211.	Urząd Gminy Kozy	samorząd lokalny
212.	Urząd Gminy Pawłowice	samorząd lokalny
213.	Urząd Miasta Będzin	samorząd lokalny
214.	Urząd Miasta Bielsko-Biała	samorząd lokalny
215.	Urząd Miasta Blachownia	samorząd lokalny
216.	Urząd Miasta Bytom	samorząd lokalny
217.	Urząd Miasta Chorzów	samorząd lokalny
218.	Urząd Miasta Cieszyn	samorząd lokalny
219.	Urząd Miasta Czechowice Dziedzice	samorząd lokalny
220.	Urząd Miasta Częstochowy	samorząd lokalny
221.	Urząd Miasta Dąbrowa Górnicza	samorząd lokalny
222.	Urząd Miasta Gliwice	samorząd lokalny
223.	Urząd Miasta i Gminy Koniecpol	samorząd lokalny
224.	Urząd Miasta i Gminy Krzepice	samorząd lokalny
225.	Urząd Miasta i Gminy Ogrodzieniec	samorząd lokalny
226.	Urząd Miasta i Gminy Siewierz	samorząd lokalny
227.	Urząd Miasta i Gminy Szczekociny	samorząd lokalny
228.	Urząd Miasta i Gminy Żarki	samorząd lokalny
229.	Urząd Miasta Imielin	samorząd lokalny
230.	Urząd Miasta Jastrzębie-Zdrój	samorząd lokalny
231.	Urząd Miasta Jaworzno	samorząd lokalny
232.	Urząd Miasta Katowice	samorząd lokalny
233.	Urząd Miasta Kłobuck	samorząd lokalny
234.	Urząd Miasta Kuźnia Raciborska	samorząd lokalny
235.	Urząd Miasta Łęczyny	samorząd lokalny
236.	Urząd Miasta Lubliniec	samorząd lokalny
237.	Urząd Miasta Łaziska Górne	samorząd lokalny
238.	Urząd Miasta Łazy	samorząd lokalny
239.	Urząd Miasta Miasteczko Śląskie	samorząd lokalny
240.	Urząd Miasta Mikołów	samorząd lokalny
241.	Urząd Miasta Mysłowice	samorząd lokalny
242.	Urząd Miasta Myszków	samorząd lokalny
243.	Urząd Miasta Orzesze	samorząd lokalny
244.	Urząd Miasta Panki	samorząd lokalny
245.	Urząd Miasta Piekary Śląskie	samorząd lokalny

246.	Urząd Miasta Pszczyna	samorząd lokalny
247.	Urząd Miasta Pszów	samorząd lokalny
248.	Urząd Miasta Pyskowice	samorząd lokalny
249.	Urząd Miasta Racibórz	samorząd lokalny
250.	Urząd Miasta Racibórz	samorząd lokalny
251.	Urząd Miasta Radlin	samorząd lokalny
252.	Urząd Miasta Radzionków	samorząd lokalny
253.	Urząd Miasta Ruda Śląska	samorząd lokalny
254.	Urząd Miasta Rybnika	samorząd lokalny
255.	Urząd Miasta Rydułtowy	samorząd lokalny
256.	Urząd Miasta Siemianowice Śląskie	samorząd lokalny
257.	Urząd Miasta Skoczów	samorząd lokalny
258.	Urząd Miasta Sosnowiec	samorząd lokalny
259.	Urząd Miasta Strumień	samorząd lokalny
260.	Urząd Miasta Szczyrk	samorząd lokalny
261.	Urząd Miasta Świętochłowice	samorząd lokalny
262.	Urząd Miasta Tarnowskie Góry	samorząd lokalny
263.	Urząd Miasta Toszek	samorząd lokalny
264.	Urząd Miasta Tychy	samorząd lokalny
265.	Urząd Miasta Ustroń	samorząd lokalny
266.	Urząd Miasta Czechowice-Dziedzice	samorząd lokalny
267.	Urząd Miasta Wisła	samorząd lokalny
268.	Urząd Miasta Wodzisław Śląski	samorząd lokalny
269.	Urząd Miasta Wojkowice	samorząd lokalny
270.	Urząd Miasta Zabrze	samorząd lokalny
271.	Urząd Miasta Zawiercie	samorząd lokalny
272.	Urząd Miasta Żory	samorząd lokalny
273.	Urząd Miasta Żywiec	samorząd lokalny
274.	Urząd Gminy Wiry	samorząd lokalny
275.	Urząd Gminy Świerklany	samorząd lokalny
276.	Wasko S.A.	gospodarczy
277.	Wodzisławskie Centrum Kultury	samorząd lokalny
278.	Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego w Częstochowie	samorząd województwa
279.	Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Turystyki w Częstochowie	środowisko naukowe
280.	Zakład Gospodarki Mieszkaniowej Towarzystwo Budownictwa Społecznego w Częstochowie Sp. z o.o.	gospodarczy
281.	Zakład Usług Rehabilitacyjno-Socjalnych Sp. z o. o.	gospodarczy

282.	Zespół Ekonomiczno Administracyjny Oświaty Samorządowej	samorząd lokalny
283.	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Paniówkach	samorząd lokalny
284.	Zespół Szkół nr 2 w Myszkowie	samorząd lokalny
285.	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych	samorząd lokalny
286.	Zespół Szkół w Złotym Potoku	samorząd lokalny
287.	Zespół Szkół w Żarkach	samorząd lokalny
288.	Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Cieszynie	samorząd lokalny
289.	Związek Subregionu Zachodniego	samorząd lokalny
290.	Związek Zawodowy Górników w Polsce	społeczny
291.	Żorskie Centrum Organizacji Pozarządowych	społeczny
292.	Żywiecka Fundacja Rozwoju	społeczny

Podmioty zgłaszające uwagi/komentarze, w ramach konsultacji społecznych

Lp.	Nazwa partnera	Typ partnera
1.	Agencja Rozwoju Lokalnego S.A. - Operator Sosnowieckiego Parku Naukowo - Technologicznego	gospodarczy
2.	Agencja Rozwoju Lokalnego Sp. z o.o. Gliwice	gospodarczy
3.	Agencja Rozwoju Regionalnego w Częstochowie S.A.	gospodarczy
4.	Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach	środowisko naukowe
5.	Armada Development S.A.	gospodarczy
6.	Biuro Rewitalizacji Obszarów Miejskich	gospodarczy
7.	BLUEFORM	gospodarczy
8.	Capital Training Szymon Błaszczyk	gospodarczy
9.	Centralna Szkoła Państwowej Straży Pożarnej	administracja rządowa
10.	Centrum Pulmonologii i Torakochirurgii w Bystrej	samorząd województwa
11.	Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych CRIS	społeczny
12.	Centrum Szkoleń i Rozwoju Osobistego MERITUM	społeczny
13.	Chrześcijańska Służba Charytatywna	społeczny

14.	Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Dobroczynnego	społeczny
15.	Cieszyńskie Stowarzyszenie Miłośników Kolei	społeczny
16.	Dom Pomocy Społecznej prowadzony przez oo. Kamilianów	społeczny
17.	Eduka-FRSK	gospodarczy
18.	Energetyka Cieszyńska Sp. z o.o.	gospodarczy
19.	Forum Związków Zawodowych	społeczny
20.	Fundacja Client Earth Poland	społeczny
21.	Fundacja Lokalna Grupa Działania "Spichlerz Górnego Śląska"	społeczny
22.	Fundacja na rzecz Efektywnego Wykorzystania Energii	społeczny
23.	Fundacja Napraw Sobie Miasto	społeczny
24.	Fundusz Górnośląski S.A.	gospodarczy
25.	Geomax	gospodarczy
26.	Główny Instytut Górnictwa	środowisko naukowe
27.	Gminny Ośrodek Kultury Mykanów	samorząd lokalny
28.	Gminny Ośrodek Kultury w Rędzinach	samorząd lokalny
29.	Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	gospodarczy
30.	Górnośląska Grupa Doradcza	społeczny
31.	Górnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.	gospodarczy
32.	Górnośląski Park Przemysłowy	gospodarczy
33.	Górnośląski Związek Metropolitalny	samorząd lokalny
34.	Górnośląskie Towarzystwo Lotnicze S.A.	gospodarczy
35.	Hallex S.A.	gospodarczy
36.	Hospicjum Sosnowieckie im. św. Tomasza Ap.	społeczny
37.	Instytut Badań Energii Wodnej	środowisko naukowe
38.	Instytut Technik Innowacyjnych EMAG	środowisko naukowe
39.	Instytut Techniki Górniczej KOMAG	środowisko naukowe
40.	Instytut Wyszehradzki w Pszczynie	społeczny
41.	Internetowy Portal Kolejowy "IC Forum.pl"	społeczny
42.	Izba Celna w Katowicach	administracja rządowa
43.	Izba Gospodarcza Ciepłownictwo Polskie	gospodarczy
44.	Klub Radnych RAŚ w Sejmiku Województwa Śląskiego	samorząd województwa
45.	Koleje Śląskie Sp. z o. o.	samorząd województwa
46.	Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Katowicach	administracja rządowa

47.	Komenda Wojewódzka Policji w Katowicach	administracja rządowa
48.	Komunikacyjny Związek Komunalny Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego	samorząd lokalny
49.	Konsultant wojewódzki w dziedzinie psychiatrii	społeczny
50.	Lokalna Grupa Działania "Brynica to nie granica"	społeczny
51.	Lokalna Grupa Działania "Perła Jury"	społeczny
52.	Lokalna Grupa Działania "Stowarzyszenie Partnerstwo Północnej Jury"	społeczny
53.	Lokalna Grupa Działania Fundacja "Partnerstwo Dorzecza Kocierzanki i Koszarawy"	społeczny
54.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach	społeczny
55.	Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne w Częstochowie Sp. z o. o.	samorząd lokalny
56.	Międzyszkolny Klub Sportowy MKS ISTEBA	samorząd lokalny
57.	Ministerstwo Edukacji Narodowej	administracja rządowa
58.	Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego	administracja rządowa
59.	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	administracja rządowa
60.	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	administracja rządowa
61.	Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu	samorząd lokalny/samorząd województwa
62.	Oddział Wojewódzki Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP województwa śląskiego	społeczny
63.	Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych	społeczny
64.	Osoby prywatne	społeczny
65.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Herby	administracja rządowa
66.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Gidle	administracja rządowa
67.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Kłobuck	administracja rządowa
68.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Koniecpol	administracja rządowa
69.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Koszęcin	administracja rządowa

70.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Świerklaniec	administracja rządowa
71.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Ujsoły	administracja rządowa
72.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Ustroń	administracja rządowa
73.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Wisła	administracja rządowa
74.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Złoty Potok	administracja rządowa
75.	Park Naukowo-Technologiczny Euro-Centrum	gospodarczy
76.	PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.	administracja rządowa
77.	Politechnika Częstochowska	środowisko naukowe
78.	Politechnika Śląska	środowisko naukowe
79.	Polskie Forum Edukacji Europejskiej	społeczny
80.	Polskie Stowarzyszenie Ekspertów i Asesorów Funduszy Unii Europejskiej Oddział Śląski	społeczny
81.	Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze. Oddział Kolejowy w Gliwicach. Śląski Klub Znaczy Tras Turystycznych	społeczny
82.	Powiatowy Urząd Pracy w Rudzie Śląskiej	samorząd lokalny
83.	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej - GLIWICE Sp. z o. o.	gospodarczy
84.	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Tychach	gospodarczy
85.	Przedsiębiorstwo Komunalne "Therma" Sp. z o.o. w Bielsku - Białej	gospodarczy
86.	Przedsiębiorstwo Wielobranżowe "FUTURUM" Sp. z o.o.	gospodarczy
87.	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Katowicach	administracja rządowa
88.	Regionalna Fundacja Pomocy Niewidomym	społeczny
89.	Regionalna Izba Gospodarcza w Katowicach	gospodarczy
90.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego	samorząd województwa
91.	Rudzka Agencja Rozwoju „Inwestor” Sp. z o.o.	gospodarczy
92.	Rudzki Inkubator Przedsiębiorczości Sp. z o.o.	gospodarczy
93.	Sąd Rejonowy w Tarnowskich Górach	sąd

94.	Spółdzielnia Mieszkaniowa SZOBISZOWICE	społeczny
95.	Spółka Ciepłowniczo-Energetyczna Jaworzno III Sp. z o.o.	gospodarczy
96.	Starostwo Powiatowe w Będzinie	samorząd lokalny
97.	Starostwo Powiatowe w Bielsku-Białej	samorząd lokalny
98.	Starostwo Powiatowe w Cieszynie	samorząd lokalny
99.	Starostwo Powiatowe w Częstochowie	samorząd lokalny
100.	Starostwo Powiatowe w Gliwicach	samorząd lokalny
101.	Starostwo Powiatowe w Kłobucku	samorząd lokalny
102.	Starostwo Powiatowe w Lublińcu	samorząd lokalny
103.	Starostwo Powiatowe w Pszczynie	samorząd lokalny
104.	Starostwo Powiatowe w Raciborzu	samorząd lokalny
105.	Starostwo Powiatowe w Tarnowskich Górach	samorząd lokalny
106.	Starostwo Powiatowe w Wodzisławiu Śląskim	samorząd lokalny
107.	Starostwo Powiatowe w Żywcu	samorząd lokalny
108.	Stowarzyszenie "Razem dla Wilkowic"	społeczny
109.	Stowarzyszenie „Razem na wyżyny”	społeczny
110.	Stowarzyszenie Fabryka Inicjatyw Lokalnych (FIL)	społeczny
111.	Stowarzyszenie Gmin Uzdrowiskowych RP	społeczny
112.	Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Przemysłu Hutniczego w Polsce	społeczny
113.	Stowarzyszenie LGD "Morawskie Wrota"	społeczny
114.	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Cieszyńska Kraina"	społeczny
115.	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Ziemia Bielska"	społeczny
116.	Stowarzyszenie LYSKOR	społeczny
117.	Stowarzyszenie na rzecz budowy sali gimnastycznej w Zespole Szkół w Libdzy "START"	społeczny
118.	Stowarzyszenie PoMOC	społeczny
119.	Stowarzyszenie Przyjaciół Miasta Wisły IMKO WISEŁKA	społeczny
120.	Stowarzyszenie Przyjaciół Międzyrzecza	społeczny
121.	Stowarzyszenie Rozwoju Kolei Górnego Śląska	społeczny
122.	Stowarzyszenie Rudzkie Konto Pomocy	społeczny
123.	Śląska Inicjatywa Rowerowa	społeczny
124.	Śląska Izba Rolnicza	gospodarczy

125.	Śląska Organizacja Turystyczna	społeczny
126.	Śląski Ogród Zoologiczny w Chorzowie	samorząd województwa
127.	Śląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Częstochowie	samorząd województwa
128.	Śląski Regionalny Fundusz Poręczeniowy Sp. z o.o.	gospodarczy
129.	Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach	środowisko naukowe
130.	Śląski Urząd Wojewódzki	administracja rządowa
131.	Śląski Wojewódzki Inspektor Nadzoru Geodezyjnego i Kartograficznego	administracja rządowa
132.	Śląski Związek Gmin i Powiatów	samorząd lokalny
133.	Śląskie Centrum Społeczeństwa Informacyjnego	samorząd województwa
134.	Śląskie Centrum Targowe	gospodarczy
135.	Śląskie Stowarzyszenie Menedżerów w Katowicach	społeczny
136.	Śląsko – Dąbrowskie Towarzystwo Gospodarcze	społeczny
137.	TAURON Polska Energia S.A.	gospodarczy
138.	Technologie Pomp Ciepła Sp. z o.o.	gospodarczy
139.	Tramwaje Śląskie S.A.	samorząd lokalny
140.	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	środowisko naukowe
141.	Uniwersytet Śląski	środowisko naukowe
142.	Urząd Gminy Chybie	samorząd lokalny
143.	Urząd Gminy Dąbrowa Zielona	samorząd lokalny
144.	Urząd Gminy Miedźno	samorząd lokalny
145.	Urząd Gminy Przysów	samorząd lokalny
146.	Urząd Gminy Strumień	samorząd lokalny
147.	Urząd Gminy Szczekociny	samorząd lokalny
148.	Urząd Miasta i Gminy Siewierz	samorząd lokalny
149.	Urząd Miasta Katowice	samorząd lokalny
150.	Urząd Gminy Bestwina	samorząd lokalny
151.	Urząd Gminy Brenna	samorząd lokalny
152.	Urząd Gminy Ciasna	samorząd lokalny
153.	Urząd Gminy Dębowiec	samorząd lokalny
154.	Urząd Gminy Goczałkowice-Zdrój	samorząd lokalny
155.	Urząd Gminy Golezów	samorząd lokalny
156.	Urząd Gminy Hażlach	samorząd lokalny
157.	Urząd Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny	samorząd lokalny
158.	Urząd Gminy i Miasta Koziegłowy	samorząd lokalny
159.	Urząd Gminy Jasienica	samorząd lokalny

160.	Urząd Gminy Jaworze	samorząd lokalny
161.	Urząd Gminy Jeleśnia	samorząd lokalny
162.	Urząd Gminy Kłomnice	samorząd lokalny
163.	Urząd Gminy Lyski	samorząd lokalny
164.	Urząd Gminy Miedźno	samorząd lokalny
165.	Urząd Gminy Milówka	samorząd lokalny
166.	Urząd Gminy Mykanów	samorząd lokalny
167.	Urząd Gminy Niegowa	samorząd lokalny
168.	Urząd Gminy Olsztyn	samorząd lokalny
169.	Urząd Gminy Poraj	samorząd lokalny
170.	Urząd Gminy Psary	samorząd lokalny
171.	Urząd Gminy Rajcza	samorząd lokalny
172.	Urząd Gminy Rędziny	samorząd lokalny
173.	Urząd Gminy Sucha Beskidzka	samorząd lokalny
174.	Urząd Gminy Suszec	samorząd lokalny
175.	Urząd Gminy Szczekociny	samorząd lokalny
176.	Urząd Gminy Ujszoły	samorząd lokalny
177.	Urząd Gminy Zebrzydowice	samorząd lokalny
178.	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	samorząd województwa
179.	Urząd Miasta Będzin	samorząd lokalny
180.	Urząd Miasta Bielsko-Biała	samorząd lokalny
181.	Urząd Miasta Blachownia	samorząd lokalny
182.	Urząd Miasta Bytom	samorząd lokalny
183.	Urząd Miasta Cieszyn	samorząd lokalny
184.	Urząd Miasta Czeladź	samorząd lokalny
185.	Urząd Miasta Częstochowy	samorząd lokalny
186.	Urząd Miasta Gliwice	samorząd lokalny
187.	Urząd Miasta i Gminy Siewierz	samorząd lokalny
188.	Urząd Miasta i Gminy Żarki	samorząd lokalny
189.	Urząd Miasta Jastrzębie Zdrój	samorząd lokalny
190.	Urząd Miasta Jaworzno	samorząd lokalny
191.	Urząd Miasta Katowice	samorząd lokalny
192.	Urząd Miasta Kłobuck	samorząd lokalny
193.	Urząd Miasta Lubliniec	samorząd lokalny
194.	Urząd Miasta Łaziska Górne	samorząd lokalny
195.	Urząd Miasta Mikołów	samorząd lokalny
196.	Urząd Miasta Mysłowice	samorząd lokalny
197.	Urząd Miasta Piekary Śląskie	samorząd lokalny
198.	Urząd Miasta Pszczyna	samorząd lokalny
199.	Urząd Miasta Racibórz	samorząd lokalny
200.	Urząd Miasta Radzionków	samorząd lokalny

201.	Urząd Miasta Ruda Śląska	samorząd lokalny
202.	Urząd Miasta Rybnik	samorząd lokalny
203.	Urząd Miasta Rydułtowy	samorząd lokalny
204.	Urząd Miasta Skoczów	samorząd lokalny
205.	Urząd Miasta Sosnowiec	samorząd lokalny
206.	Urząd Miasta Sośnicowice	samorząd lokalny
207.	Urząd Miasta Tychy	samorząd lokalny
208.	Urząd Miasta Ustroń	samorząd lokalny
209.	Urząd Miasta Wodzisław Śląski	samorząd lokalny
210.	Urząd Miasta Zabrze	samorząd lokalny
211.	Urząd Miasta Żory	samorząd lokalny
212.	Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów	administracja rządowa
213.	Urząd Statystyczny w Katowicach	administracja rządowa
214.	Urząd Transportu Kolejowego	administracja rządowa
215.	Wojewoda Śląski	administracja rządowa
216.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach	samorząd województwa
217.	Wojewódzki Ośrodek Lecznictwa Odwykowego i Zakład Opiekuńczo-Leczniczy w Gorzycach	samorząd województwa
218.	Wojewódzki Park Kultury i Wypoczynku	samorząd województwa
219.	Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach	samorząd województwa
220.	Zabytkowa Kopalnia Węgla Kamiennego "GUIDO"	samorząd województwa
221.	Zakład Doskonalenia Zawodowego w Katowicach	społeczny
222.	Zarząd Dróg Wojewódzkich w Katowicach	samorząd województwa
223.	Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego	samorząd województwa
224.	Zespół Szkół w Libidzy	samorząd lokalny
225.	Zielone Mazowsze	społeczny
226.	Związek Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego w Rybniku	samorząd lokalny
227.	Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć	społeczny
228.	Związek Zawodowy Górników w Polsce	społeczny

Uczestnicy warsztatów tematycznych

Lp.	Nazwa partnera	Typ partnera
1.	Agencja Rozwoju Lokalnego Sp. z o.o.	gospodarczy
2.	Akademia Sztuk Pięknych	środowisko naukowe
3.	Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach	środowisko naukowe
4.	Beskidzka Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości	gospodarczy
5.	Beskidzkie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych	samorząd województwa
6.	Bielski Park Technologiczny Lotnictwa, Przedsiębiorczości i Innowacji Sp. z o.o.	gospodarczy
7.	Business Management Consulting Sp. z o. o.	gospodarczy
8.	Bytomskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej	społeczny
9.	Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska	samorząd województwa
10.	Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Wojciecha Korfanteo w Bytomiu	samorząd lokalny
11.	Centrum Materiałów Polimerowych i Węglowych Polska Akademia Nauk	środowisko naukowe
12.	Centrum Przedsiębiorczości Sp. z o.o. w Chorzowie	gospodarczy
13.	Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne	społeczny
14.	DTŚ S.A.	gospodarczy
15.	Euro-Centrum S.A.	gospodarczy
16.	Euroregion Silesia Związek Gmin Dorzecza Górnej Odry	samorząd lokalny
17.	Fundacja na rzecz Efektywnego Wykorzystania Energii	społeczny
18.	Fundacja Rozwoju Kardiochirurgii	środowisko naukowe
19.	Fundusz Górnośląski S.A.	gospodarczy
20.	Główny Instytut Górnictwa	środowisko naukowe
21.	Górnicza Izba Przemysłowo-Handlowa	gospodarczy
22.	Górnośląska Agencja Promocji Przedsiębiorczości S.A.	gospodarczy
23.	Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	gospodarczy
24.	Górnośląska Spółka Gazownictwa	gospodarczy
25.	Górnośląskie Przedsiębiorstwo Wodociągów S.A.	gospodarczy

26.	Górnośląskie Towarzystwo Lotnicze S.A.	gospodarczy
27.	Hutnicza Izba Przemysłowo-Handlowa w Katowicach	gospodarczy
28.	Inkubator Społecznej Przedsiębiorczości w Dąbrowie Górniczej	społeczny
29.	Instytucja Kultury „Ars Cameralis Silesiae Superioris	samorząd województwa
30.	Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych	środowisko naukowe
31.	Instytut Metali Nieżelaznych	środowisko naukowe
32.	Instytut Technik Innowacyjnych EMAG	środowisko naukowe
33.	Izba Gospodarcza Eksporterów i Importerów	gospodarczy
34.	Izba Przemysłowo-Handlowa Rybnickiego Okręgu Przemysłowego	gospodarczy
35.	Izba Rzemieślnicza oraz Małej i Średniej Przedsiębiorczości w Katowicach, Związek Rzemiosła Polskiego	gospodarczy
36.	Kafos - Śląskie Forum Organizacji Rządowych	społeczny
37.	Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna SA	gospodarczy
38.	Koleje Śląskie Sp. z o.o.	samorząd województwa
39.	Komenda Wojewódzka Policji w Katowicach	administracja rządowa
40.	Kompania Węglowa S.A.	administracja rządowa
41.	Komunikacyjny Związek Komunalny Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego	samorząd lokalny
42.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach	samorząd lokalny
43.	Miejski Zakład Komunikacyjny w Bielsku-Białej	samorząd lokalny
44.	Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne w Częstochowie Sp. z o.o.	samorząd lokalny
45.	Oddział Agencji Rozwoju Przemysłu S.A. w Katowicach	administracja rządowa
46.	Oddział Chemii Nieorganicznej „IChN” w Gliwicach	środowisko naukowe
47.	Oddział GDDKiA w Katowicach	administracja rządowa
48.	Oddział Instytutu Ochrony Roślin w Sośnicowicach	środowisko naukowe
49.	Oddział Państwowego Instytutu Geologicznego - Państwowy Instytut Badawczy Oddział Górnośląski	środowisko naukowe

50.	Oddział PK OMEP w Częstochowie	społeczny
51.	Oddział Regionalny 12 Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	administracja rządowa
52.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Rybniku	społeczny
53.	Ośrodek Technicznej Kontroli Zapór z siedzibą w Katowicach - OTKZ Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej Oddział w Katowicach	środowisko naukowe
54.	Park Naukowo-Technologiczny Euro-Centrum Sp. z o.o.	gospodarczy
55.	Park Naukowo-Technologiczny TECHNOPARK Gliwice Sp. z o.o.	gospodarczy
56.	Politechnika Częstochowska	środowisko naukowe
57.	Politechnika Śląska	środowisko naukowe
58.	Polskie Stowarzyszenie Ekspertów i Asesorów Funduszy Unii Europejskiej Oddział Śląski	społeczny
59.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Będzinie	samorząd lokalny
60.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łaziskach Górnych	samorząd lokalny
61.	Powiatowy Urząd Pracy w Chorzowie	samorząd lokalny
62.	Powiatowy Urząd Pracy w Katowicach	samorząd lokalny
63.	Powiatowy Urząd Pracy w Sosnowcu	samorząd lokalny
64.	Powiatowy Urząd Pracy w Tychach	samorząd lokalny
65.	Powiatowy Urząd Pracy w Zabrzu	samorząd lokalny
66.	Przedstawiciel organizacji ekologicznych w Radzie Nadzorczej Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska Gospodarki Wodnej Województwa Śląskiego	społeczny
67.	Raciborska Izba Gospodarcza	gospodarczy
68.	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Katowicach	administracja rządowa
69.	Regionalna Izba Gospodarcza w Katowicach	gospodarczy
70.	Regionalna Izba Przemysłowo-Handlowa w Częstochowie	gospodarczy
71.	Regionalna Izba Przemysłowo-Handlowa w Gliwicach	gospodarczy
72.	Regionalna Rada Ochrony Przyrody	administracja rządowa
73.	Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska	administracja rządowa
74.	Regionalny Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego w Katowicach	samorząd województwa

75.	Regionalny Ośrodek Metodyczno-Edukacyjny "Metis"	samorząd województwa
76.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego	samorząd województwa
77.	Rudzki Inkubator Przedsiębiorczości Sp. z o.o.	gospodarczy
78.	Sejmik Województwa Śląskiego	samorząd województwa
79.	Sekcja Młodzieży Niewidomej i Słabowidzącej przy Polskim Związku Niewidomych – Okręg Śląski	społeczny
80.	Stowarzyszenie Fabryka Inicjatyw Lokalnych	społeczny
81.	Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej	społeczny
82.	Stowarzyszenie Wspierania Organizacji Pozarządowych "MOST"	społeczny
83.	Śląska Organizacja Turystyczna	społeczny
84.	Śląska Wojewódzka Komenda Ochotniczych Hufców Pracy	administracja rządowa
85.	Śląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Częstochowie	samorząd lokalny
86.	Śląski Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	administracja rządowa
87.	Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach	środowisko naukowe
88.	Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach	administracja rządowa
89.	Śląski Wojewódzki Inspektor Nadzoru Geodezyjnego i Kartograficznego	administracja rządowa
90.	Śląski Związek Gmin i Powiatów	samorząd lokalny
91.	Śląskie Centrum Chorób Serca w Zabrzu	środowisko naukowe
92.	Śląskie Centrum Przedsiębiorczości	samorząd województwa
93.	Śląskie Centrum Społeczeństwa Informacyjnego	samorząd województwa
94.	Tauron Polska Energia	gospodarczy
95.	Teatr Śląski im. St. Wyspiańskiego w Katowicach	samorząd województwa
96.	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	środowisko naukowe
97.	Uniwersytet Śląski	środowisko naukowe
98.	Urząd Miasta Bielsko-Biała	samorząd lokalny
99.	Urząd Miasta Częstochowa	samorząd lokalny
100.	Urząd Miasta Katowice	samorząd lokalny
101.	Urząd Miasta Mikołowa	samorząd lokalny
102.	Urząd Statystyczny w Katowicach	administracja rządowa

103.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	samorząd województwa
104.	Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Katowicach	samorząd województwa
105.	Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach	samorząd województwa
106.	Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Katowicach	samorząd województwa
107.	Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach	środowisko naukowe
108.	Zakład Doskonalenia Zawodowego w Katowicach	społeczny
109.	Zakład Gospodarki Odpadami S.A. Bielsko-Biała	samorząd województwa
110.	Zarząd Regionu Śląsko-Dąbrowskiego NSZZ Solidarność	społeczny
111.	Zespół Doradców Klastra Energetycznego Sp. z o.o.	gospodarczy
112.	Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego w Będzinie	samorząd województwa
113.	Związek Gmin Jurajskich	samorząd lokalny
114.	Związek Subregionu Zachodniego	samorząd lokalny

Koordynatorzy bazy PARTNER 3

Lp.	Nazwa partnera	Typ partnera
1.	Stowarzyszenie Aktywnych Przedsiębiorców Śląskich	społeczny
2.	Agencja Rozwoju Lokalnego S.A. w Jaworznie	gospodarczy
3.	Agencja Rozwoju Lokalnego S.A. w Sosnowcu	gospodarczy
4.	Agencja Rozwoju Lokalnego Sp. z o.o. w Gliwicach	gospodarczy
5.	Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	gospodarczy
6.	Agencja Rozwoju Regionalnego w Częstochowie S.A.	gospodarczy
7.	Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie	środowisko naukowe
8.	Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach	środowisko naukowe
9.	Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach	środowisko naukowe
10.	Akademia Techniczno - Humanistyczna w Bielsku-Białej	środowisko naukowe

11.	Biblioteka Śląska	samorząd województwa
12.	Bielski Park Technologiczny Lotnictwa Przedsiębiorczości i Innowacji Sp. z o.o.	gospodarczy
13.	Caritas Archidiecezji Katowickiej	społeczny
14.	Cech Rzemieślników i Innych Przedsiębiorców w Wodzisławiu Śląskim	gospodarczy
15.	Cech Rzemiosł oraz Małej i Średniej Przedsiębiorczości w Rybniku	gospodarczy
16.	Cech Rzemiosł Różnych i Przedsiębiorczości w Bytomiu	gospodarczy
17.	Centralna Szkoła Państwowej Straży Pożarnej w Częstochowie	administracja rządowa
18.	Centrum Materiałów Polimerowych i Węglowych PAN	środowisko naukowe
19.	Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych CRIS	społeczny
20.	Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne	społeczny
21.	Częstochowska Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości	gospodarczy
22.	Euro-Centrum S.A.	gospodarczy
23.	Federacja Firm Lotniczych BIELSKO	gospodarczy
24.	Fundacja Rozwoju Kardiochirurgii im. prof. Zbigniewa Religi w Zabrze	środowisko naukowe
25.	Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości Społecznej „Być Razem”	społeczny
26.	Główny Instytut Górnictwa	środowisko naukowe
27.	Górnośląska Agencja Promocji Przedsiębiorczości S.A.	gospodarczy
28.	Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	gospodarczy
29.	Górnośląski Park Przemysłowy Sp. z o.o.	gospodarczy
30.	Instytut Ceramiki i Materiałów Budowlanych - Oddział Materiałów Ogniotrwałych w Gliwicach	środowisko naukowe
31.	Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla	środowisko naukowe
32.	Instytut Inżynierii Materiałów Polimerowych i Barwników Oddział Zamiejscowy Farb i Tworzyw w Gliwicach	środowisko naukowe
33.	Instytut Metali Nieżelaznych	środowisko naukowe
34.	Instytut Nawozów Sztucznych Oddział Chemii Nieorganicznej IChN w Gliwicach	środowisko naukowe

35.	Instytut Technik Innowacyjnych EMAG	środowisko naukowe
36.	Instytut Techniki Górniczej KOMAG	środowisko naukowe
37.	Instytut Techniki i Aparatury Medycznej ITAM	środowisko naukowe
38.	Izba Gospodarcza Eksporterów i Importerów	gospodarczy
39.	Izba Gospodarcza Metali Nieżelaznych i Recyklingu	gospodarczy
40.	Izba Przemysłowo-Handlowa Rybnickiego Okręgu Przemysłowego	gospodarczy
41.	Izba Rzemieślnicza oraz Małej i Średniej Przedsiębiorczości w Katowicach	gospodarczy
42.	KARDIO-MED SILESIA Sp. z o.o.	środowisko naukowe
43.	Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.	gospodarczy
44.	Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Katowicach	administracja rządowa
45.	Komenda Wojewódzka Policji w Katowicach	administracja rządowa
46.	Komunikacyjny Związek Komunalny Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego	samorząd lokalny
47.	Kuria Metropolitalna w Częstochowie	społeczny
48.	Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Dźwignic i Urządzeń Transportowych Detrans Bytom	środowisko naukowe
49.	Ośrodek Kształcenia Samorządu Terytorialnego im. W. Pańki Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej	społeczny
50.	Park Naukowo-Technologiczny Euro-Centrum Sp. z o. o.	gospodarczy
51.	Park Naukowo-Technologiczny TECHNOPARK GLIWICE Sp. o.o.	gospodarczy
52.	Politechnika Częstochowska	środowisko naukowe
53.	Politechnika Śląska	środowisko naukowe
54.	Polska Izba Przemysłowo-Handlowa Budownictwa O/Śląsk	gospodarczy
55.	Polskie Stowarzyszenie Ekspertów i Asesorów Funduszy Unii Europejskiej Oddział Śląski	społeczny
56.	Recykling Wojkowice Sp. z o.o.	gospodarczy
57.	Regionalna Izba Gospodarcza w Katowicach	gospodarczy
58.	Regionalna Izba Przemysłowo - Handlowa w Częstochowie	gospodarczy
59.	Regionalna Izba Przemysłowo-Handlowa w Gliwicach	gospodarczy

60.	Rudzki Inkubator Przedsiębiorczości Sp. z o.o.	gospodarczy
61.	Starostwo Powiatowe w Będzinie	samorząd lokalny
62.	Starostwo Powiatowe w Bielsku-Białej	samorząd lokalny
63.	Starostwo Powiatowe w Bieruniu	samorząd lokalny
64.	Starostwo Powiatowe w Cieszynie	samorząd lokalny
65.	Starostwo Powiatowe w Częstochowie	samorząd lokalny
66.	Starostwo Powiatowe w Gliwicach	samorząd lokalny
67.	Starostwo Powiatowe w Kłobucku	samorząd lokalny
68.	Starostwo Powiatowe w Mikołowie	samorząd lokalny
69.	Starostwo Powiatowe w Myszkowie	samorząd lokalny
70.	Starostwo Powiatowe w Pszczynie	samorząd lokalny
71.	Starostwo Powiatowe w Raciborzu	samorząd lokalny
72.	Starostwo Powiatowe w Rybniku	samorząd lokalny
73.	Starostwo Powiatowe w Tarnowskich Górach	samorząd lokalny
74.	Starostwo Powiatowe w Wodzisławiu Śląskim	samorząd lokalny
75.	Starostwo Powiatowe w Zawierciu	samorząd lokalny
76.	Starostwo Powiatowe w Żywcu	samorząd lokalny
77.	Stowarzyszenie - Lokalna Grupa Działania Żywiecki Raj	społeczny
78.	Stowarzyszenie Bielskie Centrum Przedsiębiorczości	społeczny
79.	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina	społeczny
80.	Stowarzyszenie Na Rzecz Poradnictwa Obywatelskiego DOGMA	społeczny
81.	Stowarzyszenie na rzecz Rodziny	społeczny
82.	Stowarzyszenie Śląski Klaster Wodny	społeczny
83.	Stowarzyszenie Unijny Fundusz Przedsiębiorczych w Dąbrowie Górniczej	społeczny
84.	Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych Delta Partner	społeczny
85.	Stowarzyszenie Współpracy Regionalnej w Chorzowie	społeczny
86.	Śląska Fundacja Inicjatyw Społecznych	społeczny
87.	Śląska Organizacja Turystyczna	społeczny
88.	Śląski Park Przemysłowo-Technologiczny Sp. z o.o.	gospodarczy
89.	Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach	środowisko naukowe
90.	TAURON Polska Energia S.A.	gospodarczy
91.	Tramwaje Śląskie S.A.	samorząd lokalny

92.	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	środowisko naukowe
93.	Uniwersytet Śląski	środowisko naukowe
94.	Urząd Gminy Gierałtów	samorząd lokalny
95.	Urząd Gminy Ornontowice	samorząd lokalny
96.	Urząd Gminy Rudziniec	samorząd lokalny
97.	Urząd Gminy Wielowieś	samorząd lokalny
98.	Urząd Miasta i Gminy Sośnicowice	samorząd lokalny
99.	Urząd Miasta Knurów	samorząd lokalny
100.	Urząd Miasta Pyskowice	samorząd lokalny
101.	Urząd Miasta Toszek	samorząd lokalny
102.	Urząd Gminy Bestwina	samorząd lokalny
103.	Urząd Gminy Bobrowniki	samorząd lokalny
104.	Urząd Gminy Bojszowy	samorząd lokalny
105.	Urząd Gminy Brenna	samorząd lokalny
106.	Urząd Gminy Buczkowice	samorząd lokalny
107.	Urząd Gminy Chełm Śląski	samorząd lokalny
108.	Urząd Gminy Chybie	samorząd lokalny
109.	Urząd Gminy Ciasna	samorząd lokalny
110.	Urząd Gminy Czernichów	samorząd lokalny
111.	Urząd Gminy Dąbrowa Zielona	samorząd lokalny
112.	Urząd Gminy Gaszowice	samorząd lokalny
113.	Urząd Gminy Goczałkowice-Zdrój	samorząd lokalny
114.	Urząd Gminy Godów	samorząd lokalny
115.	Urząd Gminy Goleszów	samorząd lokalny
116.	Urząd Gminy Gorzyce	samorząd lokalny
117.	Urząd Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny	samorząd lokalny
118.	Urząd Gminy i Miasta Koziegłowy	samorząd lokalny
119.	Urząd Gminy i Miasta Krzepice	samorząd lokalny
120.	Urząd Gminy Irządze	samorząd lokalny
121.	Urząd Gminy Istebna	samorząd lokalny
122.	Urząd Gminy Janów	samorząd lokalny
123.	Urząd Gminy Jasienica	samorząd lokalny
124.	Urząd Gminy Jaworze	samorząd lokalny
125.	Urząd Gminy Jeleśnia	samorząd lokalny
126.	Urząd Gminy Kamienica Polska	samorząd lokalny
127.	Urząd Gminy Kłomnice	samorząd lokalny
128.	Urząd Gminy Kochanowice	samorząd lokalny
129.	Urząd Gminy Kornowac	samorząd lokalny
130.	Urząd Gminy Koszęcin	samorząd lokalny
131.	Urząd Gminy Kozy	samorząd lokalny
132.	Urząd Gminy Kroczyce	samorząd lokalny

133.	Urząd Gminy Kruszyna	samorząd lokalny
134.	Urząd Gminy Krzyżanowice	samorząd lokalny
135.	Urząd Gminy Lipie	samorząd lokalny
136.	Urząd Gminy Lipowa	samorząd lokalny
137.	Urząd Gminy Lubomia	samorząd lokalny
138.	Urząd Gminy Lyski	samorząd lokalny
139.	Urząd Gminy Łękawica	samorząd lokalny
140.	Urząd Gminy Łodygowice	samorząd lokalny
141.	Urząd Gminy Marklowice	samorząd lokalny
142.	Urząd Gminy Miedźno	samorząd lokalny
143.	Urząd Gminy Mierzęcice	samorząd lokalny
144.	Urząd Gminy Milówka	samorząd lokalny
145.	Urząd Gminy Mstów	samorząd lokalny
146.	Urząd Gminy Mykanów	samorząd lokalny
147.	Urząd Gminy Nędza	samorząd lokalny
148.	Urząd Gminy Ogrodzieniec	samorząd lokalny
149.	Urząd Gminy Olsztyn	samorząd lokalny
150.	Urząd Gminy Ożarowice	samorząd lokalny
151.	Urząd Gminy Panki	samorząd lokalny
152.	Urząd Gminy Pawłowice	samorząd lokalny
153.	Urząd Gminy Pietrowice Wielkie	samorząd lokalny
154.	Urząd Gminy Pilchowice	samorząd lokalny
155.	Urząd Gminy Pilica	samorząd lokalny
156.	Urząd Gminy Poczesna	samorząd lokalny
157.	Urząd Gminy Poraj	samorząd lokalny
158.	Urząd Gminy Porąbka	samorząd lokalny
159.	Urząd Gminy Przysów	samorząd lokalny
160.	Urząd Gminy Przystajń	samorząd lokalny
161.	Urząd Gminy Psary	samorząd lokalny
162.	Urząd Gminy Suszec	samorząd lokalny
163.	Urząd Gminy Świerklaniec	samorząd lokalny
164.	Urząd Gminy Świerklany	samorząd lokalny
165.	Urząd Gminy Świnna	samorząd lokalny
166.	Urząd Gminy Ujszy	samorząd lokalny
167.	Urząd Gminy w Miedźnej	samorząd lokalny
168.	Urząd Gminy w Pawonkowie	samorząd lokalny
169.	Urząd Gminy Wilkowice	samorząd lokalny
170.	Urząd Gminy Włodowice	samorząd lokalny
171.	Urząd Gminy Wręczyca Wielka	samorząd lokalny
172.	Urząd Gminy Wry	samorząd lokalny
173.	Urząd Gminy Zbrosławice	samorząd lokalny
174.	Urząd Gminy Zebrzydowice	samorząd lokalny

175.	Urząd Gminy Żarnowiec	samorząd lokalny
176.	Urząd Miasta Będzin	samorząd lokalny
177.	Urząd Miasta Bielsko-Biała	samorząd lokalny
178.	Urząd Miasta Bytom	samorząd lokalny
179.	Urząd Miasta Chorzów	samorząd lokalny
180.	Urząd Miasta Cieszyn	samorząd lokalny
181.	Urząd Miasta Czechowice-Dziedzice	samorząd lokalny
182.	Urząd Miasta Częstochowy	samorząd lokalny
183.	Urząd Miasta Dąbrowa Górnicza	samorząd lokalny
184.	Urząd Miasta Gliwice	samorząd lokalny
185.	Urząd Miasta i Gminy Czeladź	samorząd lokalny
186.	Urząd Miasta i Gminy Koniecpol	samorząd lokalny
187.	Urząd Miasta i Gminy Kuźnia Raciborska	samorząd lokalny
188.	Urząd Miasta i Gminy Łazy	samorząd lokalny
189.	Urząd Miasta i Gminy Rudnik	samorząd lokalny
190.	Urząd Miasta i Gminy Siewierz	samorząd lokalny
191.	Urząd Miasta i Gminy Woźniki	samorząd lokalny
192.	Urząd Miasta i Gminy Żarki	samorząd lokalny
193.	Urząd Miasta Imielin	samorząd lokalny
194.	Urząd Miasta Jastrzębie Zdrój	samorząd lokalny
195.	Urząd Miasta Jaworzno	samorząd lokalny
196.	Urząd Miasta Kalety	samorząd lokalny
197.	Urząd Miasta Katowice	samorząd lokalny
198.	Urząd Miasta Krzanowice	samorząd lokalny
199.	Urząd Miasta Lubliniec	samorząd lokalny
200.	Urząd Miasta Mikołów	samorząd lokalny
201.	Urząd Miasta Mysłowice	samorząd lokalny
202.	Urząd Miasta Myszków	samorząd lokalny
203.	Urząd Miasta Orzesze	samorząd lokalny
204.	Urząd Miasta Piekary Śląskie	samorząd lokalny
205.	Urząd Miasta Pszów	samorząd lokalny
206.	Urząd Miasta Racibórz	samorząd lokalny
207.	Urząd Miasta Radlin	samorząd lokalny
208.	Urząd Miasta Radzionków	samorząd lokalny
209.	Urząd Miasta Ruda Śląska	samorząd lokalny
210.	Urząd Miasta Rybnika	samorząd lokalny
211.	Urząd Miasta Rydułtowy	samorząd lokalny
212.	Urząd Miasta Siemianowice Śląskie	samorząd lokalny
213.	Urząd Miasta Skoczów	samorząd lokalny
214.	Urząd Miasta Sławków	samorząd lokalny
215.	Urząd Miasta Strumień	samorząd lokalny
216.	Urząd Miasta Szczyrk	samorząd lokalny

217.	Urząd Miasta Świętochłowice	samorząd lokalny
218.	Urząd Miasta Tarnowskie Góry	samorząd lokalny
219.	Urząd Miasta Tychy	samorząd lokalny
220.	Urząd Miasta Ustroń	samorząd lokalny
221.	Urząd Miasta w Kłobucku	samorząd lokalny
222.	Urząd Miasta w Łaziskach Górnych	samorząd lokalny
223.	Urząd Miasta w Pszczynie	samorząd lokalny
224.	Urząd Miasta w Sosnowcu	samorząd lokalny
225.	Urząd Miasta Wisła	samorząd lokalny
226.	Urząd Miasta Wodzisławia Śląskiego	samorząd lokalny
227.	Urząd Miasta Zabrze	samorząd lokalny
228.	Urząd Miasta Zawiercie	samorząd lokalny
229.	Urząd Miasta Żory	samorząd lokalny
230.	Urząd Miasta Żywiec	samorząd lokalny
231.	Wojewódzki Park Kultury i Wypoczynku im. gen. J. Ziętka S.A.	samorząd województwa
232.	Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej	środowisko naukowe
233.	Wyższa Szkoła Planowania Strategicznego	środowisko naukowe
234.	Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach	środowisko naukowe
235.	Zabytkowa Kopalnia Węgla Kamiennego Guido w Zabrzu	samorząd województwa
236.	"Zamek Cieszyn. Ośrodek Badań i Dokumentacji nad Kulturą Materialną i Wzornictwem"	samorząd lokalny/samorząd województwa
237.	Zespół Doradców Klastra Energetycznego Sp. z o.o.	gospodarczy
238.	Związek Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego	samorząd lokalny
239.	Żorska Izba Gospodarcza	gospodarczy

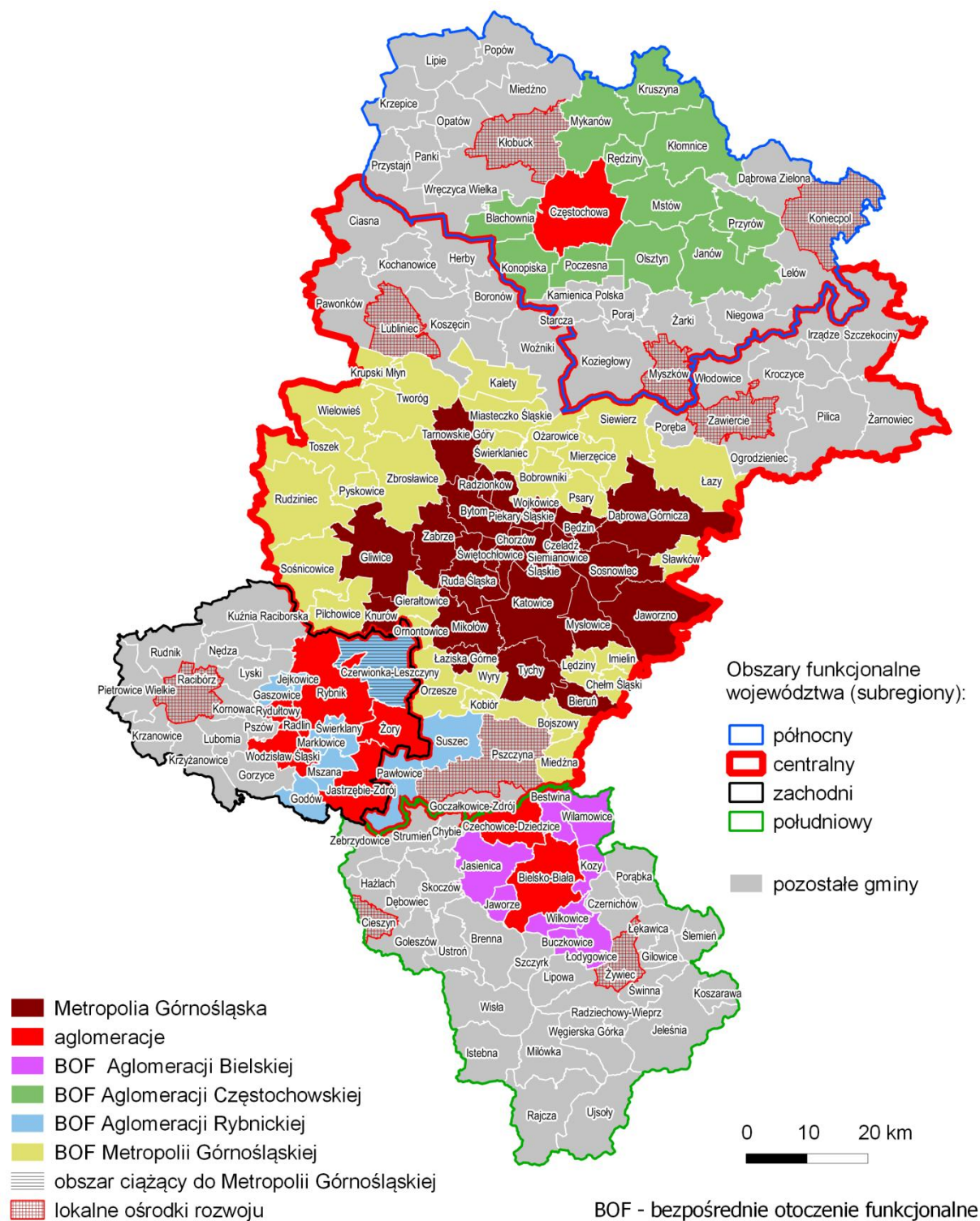
Ocena oddziaływania na środowisko oraz Ocena ex-ante

Lp.	Nazwa partnera	Typ partnera
1.	ekovert Łukasz Szkudlarek	gospodarczy
2.	konsorcjum firm PSDB Sp. z o.o. oraz Regio Group Sp. z o.o.	gospodarczy
3.	Ministerstwo Środowiska	administracja rządowa
4.	Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Kielcach	administracja rządowa

Grupa robocza ds. transportu

Lp.	Nazwa partnera	Typ partnera
1.	Koleje Śląskie Sp. z o.o.	samorząd województwa
2.	Zarząd Dróg Wojewódzkich	samorząd województwa

ZAŁĄCZNIK NR 3 MAPA OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH WOJEWÓDZTWA WRAZ Z ICH OŚRODKAMI CENTRALNYMI

Źródło: Strategia rozwoju województwa śląskiego „Śląskie 2020+”, s. 45

ZAŁĄCZNIK NR 4 LISTA GMIN WCHODZĄCYCH W SKŁAD SUBREGIONU CENTRALNEGO W UJĘCIU FUNKCJONALNYM

Metropolia Górnośląska (rdzeń)		Bezpośredni Obszar Funkcjonalny (BOF) Metropolii Górnośląskiej		Pozostałe gminy subregionu centralnego (pośredni obszar funkcjonalny Metropolii Górnośląskiej)	
1.	Będzin	1.	Bobrowniki	1.	Boronów
2.	Bieruń	2.	Bojszowy	2.	Ciasna
3.	Bytom	3.	Chełm Śląski	3.	Goczałkowice-Zdrój
4.	Chorzów	4.	Gierałtowice	4.	Herby
5.	Czeladź	5.	Imielin	5.	Irządze
6.	Dąbrowa Górnicza	6.	Kalety	6.	Kochanowice
7.	Gliwice	7.	Kobiór	7.	Koszęcin
8.	Jaworzno	8.	Krupski Młyn	8.	Kroczyce
9.	Katowice	9.	Lędziny	9.	Lubliniec*
10.	Knurów	10.	Łazy	10.	Ogrodzieniec
11.	Łaziska Górne	11.	Miasteczko Śląskie	11.	Pawłowice
12.	Mikołów	12.	Miedźna	12.	Pawonków
13.	Mysłowice	13.	Mierzęcice	13.	Pilica
14.	Piekary Śląskie	14.	Ornontowice	14.	Poręba
15.	Radzionków	15.	Orzesze	15.	Pszczyna*
16.	Ruda Śląska	16.	Ożarówce	16.	Suszec
17.	Siemianowice Śląskie	17.	Pilchowice	17.	Szczekociny
18.	Sosnowiec	18.	Psary	18.	Włodowice
19.	Świątchłowice	19.	Pyskowice	19.	Woźniki
20.	Tarnowskie Góry	20.	Rudziniec	20.	Zawiercie*
21.	Tychy	21.	Siewierz	21.	Żarnowiec
22.	Wojkowice	22.	Sławków		
23.	Zabrze	23.	Sośnicowice		
		24.	Świerklaniec		
		25.	Toszek		
		26.	Tworóg		
		27.	Wielowieś		
		28.	Wry		
		29.	Zbrosławice		

* miasta stanowiące **Lokalne Ośrodki Rozwoju**

Źródło: Strategia rozwoju województwa śląskiego „Śląskie 2020+”, s. 45

ZAŁĄCZNIK NR 5 LISTA GMIN WCHODZĄCYCH W SKŁAD SUBREGIONÓW PÓŁNOCNEGO, POŁUDNIOWEGO I ZACHODNIEGO

Subregion Północny	
1.	Blachownia
2.	Częstochowa
3.	Dąbrowa Zielona
4.	Janów
5.	Kamienica Polska
6.	Kłomnice
7.	Kłobuck
8.	Krzepice
9.	Koniecpol
10.	Konopiska
11.	Koziegłowy
12.	Kruszyna
13.	Lelów
14.	Lipie
15.	Miedźno
16.	Mstów
17.	Mykanów
18.	Myszków
19.	Niegowa
20.	Olsztyn
21.	Opatów
22.	Panki
23.	Poczesna
24.	Popów
25.	Poraj
26.	Przyrów
27.	Przystajń
28.	Rędziny
29.	Starcza
30.	Wręczyca Wielka
31.	Żarki

Subregion Południowy	
1.	Bestwina
2.	Bielsko-Biała
3.	Brenna
4.	Buczkowice
5.	Cieszyn
6.	Chybie
7.	Czechowice-Dziedzice
8.	Czernichów
9.	Dębowiec
10.	Gilowice
11.	Goleszów
12.	Hażlach
13.	Istebna
14.	Jasienica
15.	Jaworze
16.	Jeleśnia
17.	Koszarawa
18.	Kozy
19.	Lipowa
20.	Łękawica
21.	Łodygowice
22.	Milówka
23.	Porąbka
24.	Radziechowy-Wieprz
25.	Rajcza
26.	Skoczów
27.	Szczyrk
28.	Strumień
29.	Ślemień
30.	Świnna
31.	Ustroń
32.	Ujszoły
33.	Węgierska Górka
34.	Wilamowice
35.	Wilkowice
36.	Wisła
37.	Zebrzydowice
38.	Żywiec

Subregion Zachodni	
1.	Czerwionka-Leszczyny
2.	Gaszowice
3.	Godów
4.	Gorzyce
5.	Jastrzębie-Zdrój
6.	Jejkowice
7.	Kornowac
8.	Krzanowice
9.	Krzyżanowice
10.	Kuźnia Raciborska
11.	Lubomia
12.	Lyski
13.	Pszów
14.	Marklowice
15.	Mszana
16.	Nędza
17.	Pietrowice Wielkie
18.	Rudnik
19.	Racibórz
20.	Radlin
21.	Rybnik
22.	Rydułtowy
23.	Świerklany
24.	Wodzisław Śląski
25.	Żory

Źródło: Strategia rozwoju województwa śląskiego „Śląskie 2020+”, s. 45